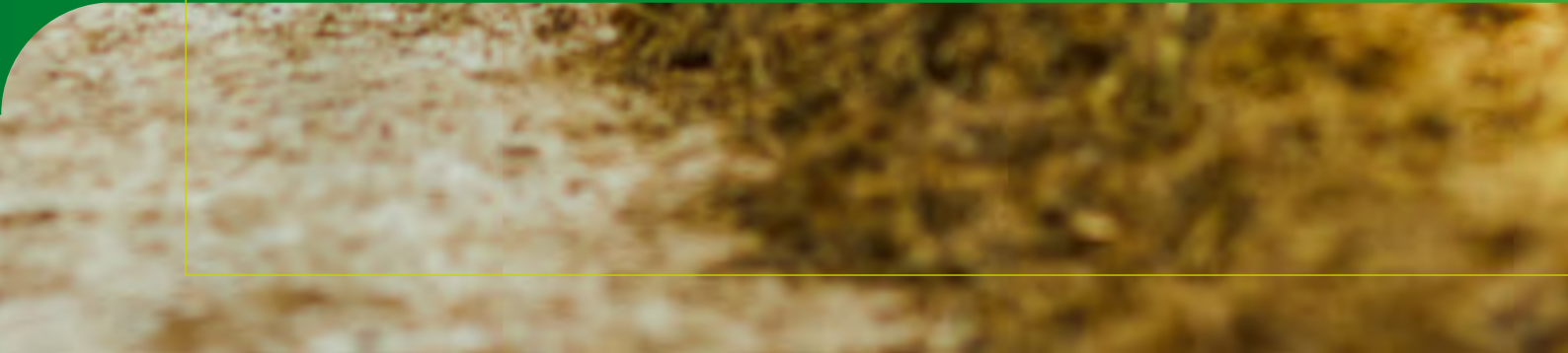

Jaarverslag 2019

INHOUD

STRATEGIE & DOELEN

BESTUURSVERSLAG

JAARREKENING

BIJLAGEN

JAARREKENING

ACTUARIËLE VERKLARING

CONTROLEVERKLARING ACCOUNTANT

VERKLARING INTEGRITEITSBELEID

NALEVING CODE PENSIOENFONDSEN

NEVENFUNCTIES

ONZE PIJLERS

GROEN PENSIOENFONDS

KLAAR VOOR DE TOEKOMST

DEELNEMERS BIJSTAAN

WERKGEVERS ONTZORGEN

GOVERNANCE

ORGANISATIE PENSIOENFONDS

FINANCIËLE ZAKEN

PENSIOENBEHEER

COMMUNICATIE

VERMOGENSBEHEER

RISICIBEHEER

UITVOERINGSKOSTEN

VERSLAG RAAD VAN TOEZICHT

VERSLAG VERANTWOORDINGSORGAAN

“We willen onze deelnemers
en werkgevers écht helpen.
Dat doen we door hen relevante
informatie te geven.”

In 1949 is ‘Bedrijfspensioenfonds voor de Landbouw’ opgericht. Nu, 70 jaar later, is er veel veranderd. Maar onze primaire taak is en blijft om voor het pensioen te zorgen van iedereen die in de agrarische en groene sector werkt of heeft gewerkt. Helaas is onze financiële situatie niet goed. Daarom hebben onze sociale partners in 2019 besloten de pensioenpremies in 2020 en 2021 te verhogen.

In 2020 zette de coronacrisis onze dekkingsgraad verder onder druk. Dat kan in 2021 tot een lagere pensioenopbouw leiden of tot een andere versobering, ondanks de afgesproken premieverhoging van 25% naar 26,4%. We houden er ook rekening mee dat onze dekkingsgraad aan het einde van 2020 zo laag is dat we de pensioenen in 2021 moeten verlagen. Dat doen we natuurlijk liever niet en we kijken kritisch naar wat we kunnen doen om deze situatie te verbeteren.

Deelnemers en werkgevers weten wat ze kunnen verwachten
Wij willen onze deelnemers en werkgevers écht helpen. Dat doen we door relevante informatie te geven aan onze deelnemers en gepensioneerden. Zij kunnen deze informatie vinden op onze [website](#). Ook organiseren we bijeenkomsten en individuele gesprekken voor deelnemers. Nieuwe werkgevers verwelkomen we van harte. En als (nieuw) aangesloten ondernemingen vragen hebben, helpen onze [consulenten](#) door bij hen langs te gaan.

Het betalen van nota's moet passen binnen ons beleid. Ook als werkgevers (te) laat zijn met betalen. We hebben daarom een kritisch gesprek met onze uitbestedingspartner over premie- en incassobeleid gevoerd. Contact maken we zo eenvoudig mogelijk. Daarom zijn we in 2020 gestart met [videospreekuren](#) en online chat.

Steentje bijdragen aan een leefbare wereld

Voor de bedrijven in de agrarische en groene sector zijn het milieu en duurzaamheid belangrijke onderwerpen. Voor ons is het daarom niet meer dan normaal dat we voorop lopen met maatschappelijk verantwoord beleggen. Ten opzichte van 2016, rea-

VOORWOORD

liseerden we in onze aandelenportefeuille een CO₂-reductie van 76%. En 97% van ons woningvastgoed heeft een duurzaam energielabel. Met onze totale beleggingsportefeuille behaalden we een mooi rendement van 18,2%.

Nieuwe bestuurders, nieuw lid Raad van toezicht en nieuwe leden Verantwoordingsorgaan

In 2019 is een aantal bestuurders afgetreden vanwege het beëindigen van hun termijn. De vacatures zijn snel ingevuld wat een goede overdracht mogelijk maakte. In 2019 verwelkomden we: Jack Buckens namens LTO, Patrick Meerts namens FNV, Harrie de Vaan namens CNV Vakmensen en Ronald Zwijnenburg en Arthur Theunissen namens de pensioengerechtigden. In 2020 vullen we de laatste twee vacatures in. Voor de vacature namens de pensioengerechtigden, ontstaan door het aftreden van Arthur Theunissen, organiseren wij verkiezingen.

Bij de Raad van toezicht verwelkomden we Trudy van der Kloet. Trots zijn we dat Monique van der Poel, lid van onze Raad van toezicht, in 2019 verkozen is tot 'jonge pensioenfondsbestuurder van het jaar'. In het verantwoordingsorgaan nam Jan van Leeuwen zitting.

Helaas is Rick Westhoff in 2019 overleden. Rick was lid van onze Raad van toezicht. We missen niet alleen zijn expertise, maar ook zijn warme persoonlijkheid.

Governance

In lijn met IORP II - een richtlijn op het gebied van governance en risicomanagement - hebben wij het 'Three lines of defense model' ingevoerd en zijn onafhankelijke sleutelfunctiehouders (actuarieel, risicobeheer en interne audit) aangesteld. Wij zijn graag transparant over wat we doen en bereiken. Richtinggevend is onze strategie, die uit 4 pijlers bestaat. Jaarlijks stellen we doelen en activiteiten vast die bijdragen aan het realiseren van onze strategie. Meer nog dan in het vorige bestuursverslag, rapporteren we daar dit jaar integraal over. Waar onze strategische doelen eerst een bescheiden plaats innamen, staan ze nu meer op de voorgrond.

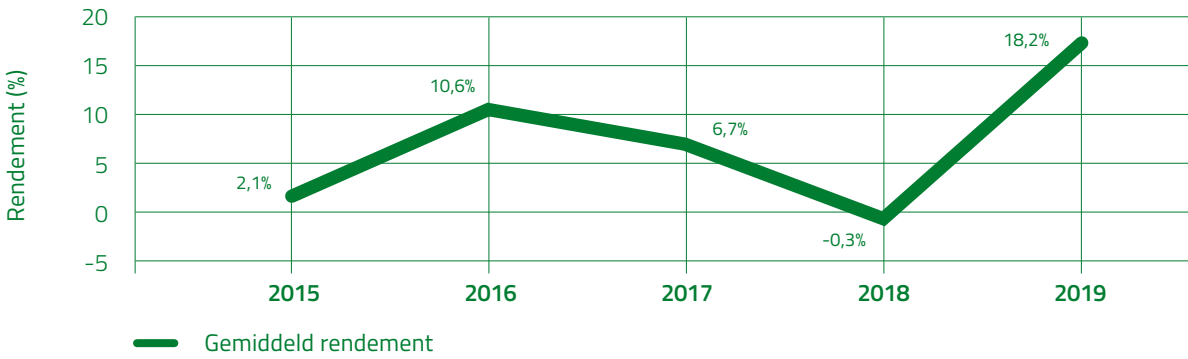
Jack Buckens
Werkgeversvoorzitter

Eline Lundgren
Werknemersvoorzitter

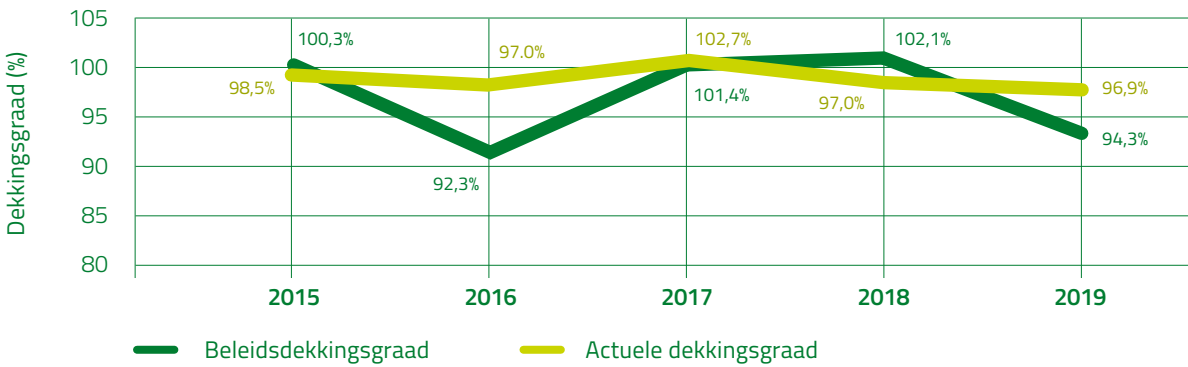
MEERJARENOVERZICHT

Bedragen (x € 1.000)	2019	2018	2017	2016	2015
Aantallen (per eind van het jaar)					
Werkgevers (met personeel)	15.131	14.698	14.561	14.600	14.526
Deelnemers, actief en voortgezet	120.491	116.437	111.809	106.509	105.727
Gewezen deelnemers	487.817	488.109	479.820	468.242	455.617
Pensioengerechtigden	69.577	68.262	67.245	64.368	63.590
Pensioenen					
Premiebijdragen	487.870	453.730	430.670	396.214	373.516
Kostendekkende premie	838.979	750.433	718.677	576.701	512.977
Pensioenuitvoeringskosten	20.495	20.095	20.081	20.260	18.475
Uitkeringen	304.541	295.154	282.908	262.574	240.616
Pensioenuitvoeringskosten per deelnemer (in €)	100	101	105	111	109
Vermogen en solvabiliteit					
Resultaat boekjaar	-123.950	-974.956	934.932	-282.592	-824.612
Aanwezig vrij beschikbaar eigen vermogen	-652.778	-522.070	445.189	-488.264	-203.018
Minimaal vereist eigen vermogen (art. 131 PW)	919.090	748.301	733.098	706.607	617.351
Minimaal vereiste dekkingsgraad	104,3%	104,3%	104,3%	104,4%	104,4%
Vereist eigen vermogen (art. 132 PW)	4.464.659	3.898.130	3.777.655	3.584.596	3.172.067
Vereiste dekkingsgraad	120,9%	122,4%	123,2%	122,3%	122,7%
Voorzieningen pensioenverplichtingen	21.374.175	17.402.364	16.291.055	16.059.254	13.990.632
Actuele dekkingsgraad in %	96,9%	97,0%	102,7%	97,0%	98,5%
Beleidsdekkingsgraad in %	94,3%	102,1%	101,4%	92,3%	100,3%
Performancetoets	1,36	1,14	0,36	1,00	0,63
Gemiddelde interest van verplichtingen	0,83%	1,48%	1,61%	1,46%	1,82%
Beleggingen					
Belegd vermogen (incl. derivaten passiva)	21.391.566	17.838.779	17.704.578	16.448.661	14.608.171
Beleggingsresultaten	3.027.676	-126.937	1.004.581	1.427.491	219.508
Gemiddeld rendement op beleggingen (incl. rentehedge)	18,2%	-0,3%	6,7%	10,6%	2,1%
Kosten vermogensbeheer in % van het gemiddeld belegd vermogen	0,21%	0,24%	0,25%	0,29%	0,26%
Transactiekosten	0,06%	0,07%	0,06%	0,11%	0,13%

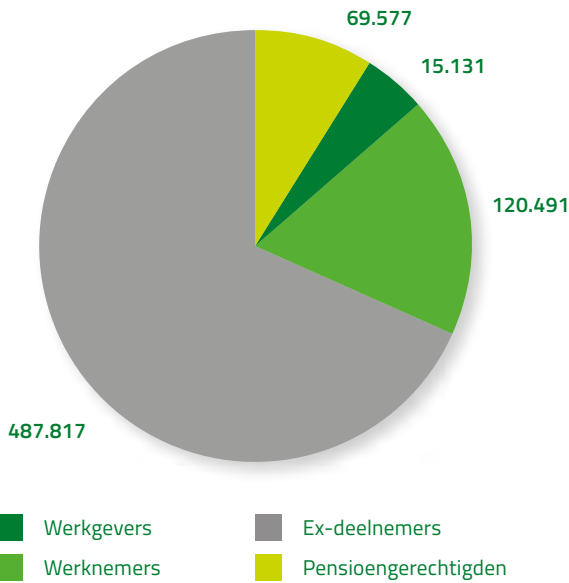
Gemiddeld rendement op beleggingen (in %)

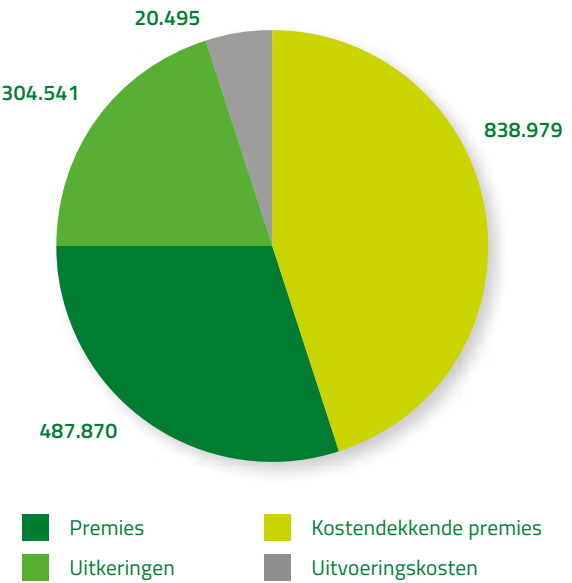
Dekkingsgraad (in %)

Aantal deelnemers en werkgevers 2019

Verdeling pensioengeld 2019 (in € 1.000)

STRATEGIE & DOELEN

WAAR ONS PENSIOENFONDS VOOR STAAT

INTEGRATED REPORTING 2019

BPL Pensioen heeft de ambitie om iedere werknemer die begint met pensioen opbouwen straks een goed en waardevast pensioen te bieden. Dat doen we door groen te zijn en groen te handelen. De duurzame weg die wij daarmee bewandelen, is naar onze overtuiging de enige weg om met respect voor mens, milieu en samenleving onze deelnemers een collectief pensioen te kunnen bieden. De route van deze duurzame weg geven we richting met vier strategische pijlers. In het strategisch jaarplan 2019 staan 32 op deze pijlers gebaseerde doelstellingen met de onderliggende activiteiten. Dit eerste deel van het bestuursverslag 2019, deel A, is gebaseerd op de rapportage over het strategische jaarplan 2019. Onze strategie en onze doelstellingen vormen immers de essentie van de waarde die wij als pensioenfonds toevoegen aan een goed en waardevast pensioen voor onze deelnemers.

Strategische doelen op de voorgrond

Meer nog dan in het bestuursverslag van 2018, rapporteren we op integrale wijze over dat wat we in 2019 bereikt hebben. Daarmee maken we ten opzichte van 2018 een grote stap. Vorig jaar namen de strategische doelen (KPI's) in het bestuursverslag nog een bescheiden plaats in. Dit jaar staan ze op de voorgrond. Onze ambitie is om volgend jaar de huidige eerste twee delen van het bestuursverslag (deel A en B) volledig te integreren en dan helemaal volgens de strategische pijlers verslag te doen.

In deel A van het bestuursverslag rapporteren we vooral in kwalitatieve zin over de gerealiseerde strategische doelen. Kwantitatief doen we dat per hoofdstuk in deel B. In ieder hoofdstuk daarvan staan kaders waarin we zoveel mogelijk getalsmatig de bereikte resultaten per pijler weergeven.

WAARDECREATIE VANUIT DRIE PERSPECTIEVEN: MAATSCHAPPELIJK, KLANTBELEVING & COMMUNICATIE EN EFFICIËNTE DIENSTVERLENING

In 2019 heeft BPL Pensioen haar maatschappelijke positie ingezet om bij te dragen aan groen en duurzaam beleggen. Het succesvol verduurzamen van 482 woningen uit onze vastgoedportefeuille is hier een goed voorbeeld van. Ook is onze ambitie om via onze aandelenportefeuille bij te dragen aan de

vermindering van CO₂-uitstoot goed uit de verf gekomen. Die vermindering gaat sneller dan we gehoopt hadden! Het succes daarvan moedigt ons aan om naast steenkool ook teerzanden uit onze aandelenportefeuille te weren. Toch lukt niet alles wat we graag willen. De reden waarom we bijvoorbeeld 324 woningen hebben verkocht, is omdat het niet mogelijk bleek die zo te verduurzamen dat ze bij ons duurzame beleggingsprofiel zouden gaan passen. Ook is ons aandeel impactbeleggingen nog bescheiden. En we staan helaas niet meer op de 3e plaats van de ranglijst van de Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling. Een 4e plaats is mooi, maar we willen hoger staan. We meten regelmatig of onze deelnemers ons duurzame beleggingsbeleid positief waarderen. Primair beleggen wij om hen een goed pensioen te kunnen bieden. We zijn blij dat onze deelnemers inzien dat dit op een duurzame wijze kan. Dit motiveert ons door te gaan, zowel met kleine als grote initiatieven.

Kritisch over onze financiële opzet

Anderzijds noopt onze financiële positie tot alertheid. Net als veel andere pensioenfondsen, hebben wij last van de lage rekenrente, die als maatstaf dient om de waarde van onze pensioenverplichtingen te bepalen. We kijken daarom kritisch naar onze financiële opzet, waaronder de kosten die wij maken. We willen immers aan onze verplichtingen blijven voldoen, zonder dat de koopkracht van onze deelnemers afneemt. Toch kunnen we pensioenverlaging niet uitsluiten. De zorg die we daarover hebben, heeft in ieder geval geleid tot een verhoging van de pensioenpremie met ingang van 1 januari 2020.

We willen nog meer

We zijn blij met alle waardering die wij van onze deelnemers en de bij ons aangesloten werkgevers krijgen. Aan persoonlijke en relevante communicatie én efficiënte dienstverlening besteden we veel aandacht. Maar we zijn nog niet waar we willen zijn. We hebben daarom een aantal nieuwe initiatieven ontwikkeld, waardoor we verwachten dat we het volgend jaar in de ogen van onze deelnemers en werkgevers weer een stap beter doen. Bemoedigend is hoe onze deelnemers en werkgevers onze digitale portalen weten te waarderen. En mocht de verplichtstelling ooit verdwijnen, dan willen de meeste deelnemers en gepensioneerden graag bij ons fonds blijven.

STRATEGIE & DOELEN

ONZE PIJLERS

BPL Pensioen voor de agrarische en groene sectoren

ONZE AMBITIE: ONZE PRIMAIRE TAAK IS ERVOOR TE ZORGEN DAT IEDERE WERKNEMER DIE BEGINT MET PENSIOEN OPBOUWEN, STRAKS KAN REKENEN OP EEN GOED, WAARDEVAST PENSIOEN. DAAROM MOETEN WE 'VASTHOUDEN AAN WAAR WE VOOR ZIJN' (MISSIE), 'WETEN WAAR WE HEEN WILLEN' (ONZE VISIE) EN 'BEPALEN HOE WE DAT BEREIKEN' (STRATEGIE). AL ONZE ACTIVITEITEN MOETEN DAAROM BIJDRAGEN AAN ONZE MISSIE, VISIE EN STRATEGIE. BPL PENSIOEN IS EEN PENSIOENFONDS VOOR, VAN EN DOOR GROEN, OP EEN GROENE WIJZE UITGEVOERD. DOOR DE OMVANG VAN ONZE COLLECTIEVE REGELING BIEDEN WIJ EEN STEVIGE BASIS VOOR DE TOEKOMST EN HET PENSIOEN VAN ONZE DEELNEMERS. VANUIT ONS GROENE DNA GELOVEN WE AL 70 JAAR DAT DE DUURZAME WEG DE ENIGE WEG IS VOOR MENS, MILIEU EN MAATSCHAPPIJ.

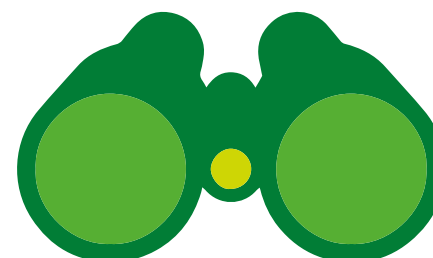
Strategische pijlers

GROEN PENSIOENFONDS

BPL Pensioen is hét pensioenfonds voor werknemers die werken bij een bedrijf in de agrarische en groene sector óf een daaraan gekoppelde onderneming. Voor deze bedrijven zijn het milieu en duurzaamheid belangrijke onderwerpen. Daarom is het voor ons niet meer dan normaal dat we voorop lopen met onze maatschappelijk verantwoorde beleggingen. Wij dragen op die manier een belangrijk steentje bij aan CO₂-reductie en een duurzame wereld. Ook spreekt het voor zich dat wat wij doen op een zo milieuvriendelijke, duurzame manier gebeurt. We zijn groen, omdat we groen doen. En we helpen bedrijven en werknemers graag bij hún verduurzaming. Wij zorgen voor een leefbare toekomst én een goed pensioen.

KLAAR VOOR DE TOEKOMST

We handelen niet naar het perspectief van morgen, maar kijken naar de lange termijn. Wij vinden het belangrijk dat iedereen die pensioen bij ons opbouwt of heeft opgebouwd straks een goed, waardevast pensioen van ons krijgt. Wij zijn er van overtuigd dat wij de beste partij zijn om daarvoor te zorgen, omdat onze regeling en onze communicatie aansluit bij de sectoren waar we voor werken. Het belang van onze deelnemers staat altijd voorop. We zorgen dat we een 'fonds van formaat' met een goede balans op 'kosten-service-niveau' blijven. Onze ICT-systemen zorgen ervoor dat wij kunnen inspelen op de hoge verwachtingen van onze deelnemers, die als consument gewend zijn aan de individuele service, snelheid en het proactief meedenken van commerciële bedrijven.

DEELNEMER BIJSTAAN

Voor ons is iedereen met een BPL-pensioen gelijk. Wij zorgen ervoor dat onze deelnemers weten wat ze kunnen verwachten als ze stoppen met werken. Tijdens het opbouwen van hun pensioen tot aan het aanvragen van hun pensioen voelen ze zich begeleid en geholpen. Pensioen is niet ingewikkeld of 'ver van het bed', maar is laagdrempelig doordat wij bereikbaar zijn, meedenken en praktische instrumenten bieden. Meedenken betekent ook dat onze regeling deelnemers helpt die door onverwachte gebeurtenissen ineens hun financiële toekomst zien veranderen, bijvoorbeeld door arbeidsongeschiktheid, werkloosheid of door overlijden op jonge leeftijd. Om optimaal voorbereid te kunnen zijn op het moment van 'stoppen met werken' communiceren we op een heldere manier op de momenten dat dat voor onze deelnemers relevant is. We schetsen eerlijke verwachtingen en het risico van 'goede én slechte tijden' delen we met elkaar. Samen pensioen opbouwen, levert meer op. En helpt ook bij het opvangen van 'slechtere tijden'.

ONTZORGEN WERKGEVER

We vinden een goede relatie met onze werkgevers belangrijk. We helpen ze proactief en denken met ze mee. Werkgevers zijn er trots op dat ze onze pensioenregeling als goede secundaire arbeidsvoorwaarde kunnen aanbieden aan hun werknemers. Een pensioenregeling die naast een goed pensioen ook bijdraagt aan een leefbare wereld. Wij zorgen ervoor dat werknemers met vragen over hun pensioen weten waar ze een snel en volledig antwoord kunnen krijgen en ontzien daarmee de werkgever. Voor werkgevers die wel graag zelf hun werknemers begeleiden bieden wij passende communicatiemiddelen en praktische instrumenten.

"BPL PENSIOEN HEEFT DE AMBITIE OM IEDERE WERKNEMER
EEN GOED EN WAARDEVAST PENSIOEN TE BIEDEN."

STRATEGIE & DOELEN

2

EEN GROEN PENSIOENFONDS

BPL PENSIOEN LOOPT VOOROP MET MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORDE BELEGGINGEN. DOOR 'GROEN TE DOEN' ZORGEN WE VOOR EEN GOED PENSIOEN ÉN EEN LEEFBARE TOEKOMST VOOR ONZE DEELNEMERS. MILIEU EN DUURZAAMHEID ZIJN VOOR DE BIJ ONS AANGESLOTEN BEDRIJVEN UIT DE AGRARISCHE EN GROENE SECTOR BELANGRIJK. MILIEU EN DUURZAAMHEID ZIJN DAT OOK VOOR ONS. HIERONDER GEVEN WE WEER WAT WE IN 2019 ALS GROEN PENSIOENFONDS HEBBEN BEREIKT.

DE VERDUURZAMING VAN ONZE KERNPORTEFEUILLE WONINGEN

In 2015 hebben we ons ten doel gesteld om in 2020 een groene kernportefeuille te hebben. De woningen in deze portefeuille moeten in 2020 minimaal over energielabel C beschikken. Als het niet mogelijk was of is om de woningen tot minimaal een C-label te verduurzamen, verkopen we deze woningen. In hoofdstuk 6 van deel B staat hier meer over.

We hebben een nulmeting uitgevoerd naar het huidige energieverbruik van de verduurzaamde woningen in onze portefeuille. Door jaarlijks te meten, kunnen we voortaan zien of het energieverbruik door de genomen maatregelen ook echt daalt. We meten stroom-, gas- en waterverbruik. We hebben bovendien onderzoek gedaan naar de mate waarin we de CO₂-uitstoot in onze vastgoedportefeuille kunnen verlagen. We zetten bovendien fors in op het gebruik van duurzaam FSC-hout bij nieuwbouw en renovatie. Dat laatste lukte niet altijd, omdat we ook in woningen hebben belegd, die al in de realisatiefase verkeerden. Daardoor hadden we niet altijd meer de mogelijkheid om een wijziging door te voeren in de materiaalkeuzes.

Belangrijk is dat de huurders tevreden zijn over onze duurzaamheidsaanpak. We willen dat ze die aanpak minimaal een 7 geven. Of ze dat doen, hebben we onderzocht. Huurders uit woningprojecten die we verduurzaamd hebben, blijken heel tevreden te zijn. Bij twee verduurzaamde woningprojecten steeg de tevredenheid van 6,1 naar 7,5!

We vertalen de resultaten van onder andere de in 2019 gestarte onderzoeken naar het verlagen van de CO₂-uitstoot, de huurderstevredenheid en maatschappelijk verantwoord beleggen, in beleid en concrete maatregelen.

DUURZAAM BELEGGEN DRAAGT BIJ AAN EEN BETERE SAMENLEVING

In 2015 hebben alle lidstaten van de Verenigde Naties een blauwdruk gemaakt voor vrede en welvaart voor 'mens en aarde' nu en in de toekomst. Deze zijn vertaald in 17 met elkaar samenhangende 'Sustainable Development Goals' (SDG's) die vóór 2030 bereikt moeten zijn. Die doelen gelden voor Ontwikkelde en Opkomende landen. BPL Pensioen heeft zich aan de SDG's gecommitteerd. Dit doen we door specifiek een bijdrage te leveren aan de doelen 'Good health and well-being', 'Affordable and clean energy', 'Sustainable cities and communities', 'Responsible consumption and production' en 'Partnerships for the goals'. Wat het beleggen in staatsobligaties in Opkomende landen betreft: we beleggen alleen in die landen die het milieu, sociaal beleid en democratische principes serieus nemen. Hiervoor hanteren we de zogenaamde ESG-criteria. ESG staat voor Environmental, Social and Governance.

DUURZAAM ONDERNEMEN VOLGENS DE UITGANGSPUNTEN VAN DE VERENIGDE NATIES

BPL Pensioen heeft zich gecommitteerd aan de 10 Global Compact Principles van de Verenigde Naties. Als gevolg daarvan hebben we in 2019 onderzocht of het mogelijk is om de daarop gebaseerde ESG-criteria ook toe te passen bij het beleggen in aandelen in Opkomende landen. ESG staat voor Environmental, Social en Governance en bevat een set criteria voor ondernemingen, zodat te toetsen is of en in welke mate ze maatschappelijk verantwoord handelen en investeren. In het verleden was de toepassing van deze criteria slechts beperkt mogelijk, omdat niet alle ondernemingen de juiste ESG-gegevens verstrekten. Dat kan nu al beter en vanaf 2020 passen we die ESG-criteria toe.

In 2019 hebben we ons verder ingezet om de CO₂-uitstoot in onze aandelenportefeuille in Ontwikkelde landen te verlagen. Doel voor 2019 was 50%, maar sinds 2016 is die uitstoot in Ontwikkelde markten al met 76% verlaagd! Ook voor de credit portefeuille hebben we reductiestappen gezet die we in 2020 verder uitwerken. We praten ook met ondernemingen waarin we beleggen om hen aan te sporen duurzamer te handelen. In het bijzonder richten we ons dan op het bereiken van de SDG-doelen 'Good health and well-being', 'Affordable and clean energy' en 'Climate action'.

MET ANDERE PENSIOENFONDSEN DE NEGATIEVE GEVOLGEN VAN BELEGGEN VOORKOMEN EN AANPAKKEN

BPL Pensioen heeft met veel andere pensioenfondsen het convenant voor Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (IMVB) ondertekend als onderdeel van Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (IMVO). Daarmee willen we bijdragen aan een goed en betaalbaar pensioen, een stabiele economie, en een veilige, duurzame en rechtvaardige wereld.

Met de ondertekenaars van het IMVB-convenant voor pensioenfondsen maakten we dit concreet in projecten, waarmee we de impact van beleggingen op de samenleving en het milieu verbeteren. We zijn gestart met een groot mijnbouwbedrijf. Mijnbouwbedrijven overschrijden vaak milieuvoorschriften. Samen met andere aandeelhouders zetten we er op in hierin verandering aan te brengen. Dit doen we volgens het 'Diepe Spoor', een onderdeel van het IMVB-convenant, waarmee we ons extra inspinnen voor het milieu.

RELEVANT, TRANSPARANT EN OP HET JUISTE MOMENT DRAAGT COMMUNICATIE BIJ AAN KENNIS EN BEWUSTWORDING OVER PENSIOENEN EN ONZE GROENE BELEGGINGEN

Ondanks het digitale tijdperk waarin we leven, zijn deelnemersbijeenkomsten zeer geschikt voor uitleg over onze pensioenregeling. Daarom organiseerden wij ook in 2019 weer bijeenkomsten. De persoonlijke benadering die dan mogelijk is, zorgt er voor dat deelnemers beter begrijpen hoe hun pensioen werkt en waar ze op kunnen rekenen. We zijn ook eerlijk geweest over onze financiële situatie, want we staan

er niet goed voor. Niet leuk, maar wel uitlegbaar, want onder andere de lage lange termijnrente speelt ons parten. En vanzelfsprekend hebben we onze groene beleggingsambities toegelicht. Hieraan hebben we ook aandacht besteed in het najaarsnummer 2019 van ons magazine *Later Lekker Leven*. Van onze actieve deelnemers weet 70% dat wij inzetten op duurzaam investeren.

Aanvullend hebben we met een digitale nieuwsbrief 'fake news' over pensioenen zoveel mogelijk ontkracht. En samen met VanColland zetten we ons in om werknemers in de agrarische en groene sector in goede gezondheid tot aan hun pensioen te laten doorwerken. Ook dat is duurzaamheid. Vanaf eind 2019 besteden we in onze communicatie nog meer aandacht aan onze financiële positie.

HOE DUURZAAM ZIJN WE ZELF?

In 2019 hebben we niet alleen ingezet op duurzame investeringen. We kijken ook naar onszelf, onze deelnemers en de partijen die voor ons werken. Hoe kunnen we zelf duurzaam zijn? Heb je een eigen woning, zo ja, is die dan al geïsoleerd? Heb je al zonnepanelen? Over deze verduurzamingsmogelijkheden gaven we in 2019 via het magazine VanColland en ons eigen magazine *Later Lekker Leven* tips aan onze deelnemers. Ons magazine drukken we op FSC-papier, in milieuvriendelijke seals. Ook gebruiken we enveloppen waar de plastic vensters van gescheiden kunnen worden. Uiteraard vermijden we drukwerk als digitale communicatie mogelijk is. En onze uitvoerders en overige samenwerkingspartners stimuleren wij om duurzaamheidsplannen te ontwikkelen. Onze pensioenuitvoerder TKP Pensioen wil samen met ons focussen op drie thema's: vitaliteit, duurzaamheid en armoedebestrijding.

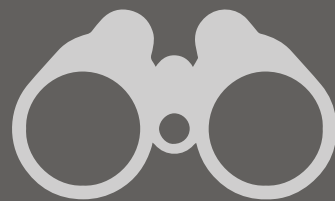
Duurzaamheid zit 'm ook in een beheerst beloningsbeleid, zonder perverse prikkels die ten koste gaan van de belangen van onze klanten en deelnemers. Ons bestuur volgt de richtlijnen van De Nederlandsche Bank en Pensioenfederatie voor het beloningsbeleid. We stimuleren onze samenwerkingspartners ook tot een verantwoord beloningsbeleid. TKP Pensioen voldoet vrijwillig aan het beloningsbeleid van de Wet op het financieel toezicht, net als onze Nederlandse vermogensbeheerders en fiduciair beheerder.

STRATEGIE & DOELEN

3

KLAAR VOOR DE TOEKOMST

DE HORIZON VAN BPL PENSIOEN LIGT VERDER DAN DE DAG VAN VANDAAG. WE ZIJN ER VOOR NU EN LATER. MET ONZE REGELING BIEDEN WE EEN GOED PENSIOEN.

Op grond van het communicatieonderzoek 2019 kunnen we stellen dat we daarmee aansluiten bij wat deelnemers binnen de sectoren waar wij voor werken, verwachten. En we zorgen voor een goede balans tussen de kosten die wij maken en de service die wij bieden, zo blijkt uit de CEM Benchmark voor pensioenbeheer. Onze digitalisering speelt in op de hoge verwachtingen van onze deelnemers, die als kritische consumenten steeds meer gewend zijn, ook op het gebied van communicatie. Hieronder geven we aan wat we in 2019 met deze pijler hebben bereikt.

VERANDERINGEN VAN HET NIEUWE PENSIOENSTELSEL BIEDEN KANSEN

In 2019 is BPL Pensioen gestart met de inventarisatie van de parameters, uitgangspunten en regels van het nieuwe pensioenstelsel. Hoe verhouden die zich tot onze huidige financiële opzet? We zoeken naar de kansen om de kernwaarden van ons fonds, vertaald in onze strategische pijlers, te borgen in het nieuwe pensioenstelsel. In 2020 verwachten wij meer zicht op die kansen te krijgen. Dan zal ook blijken of we onze kernwaarden moeten actualiseren.

VERSTERKING VAN ONZE FINANCIËLE OPZET STAAT VOOROP. WE WILLEN HET VERLAGEN VAN PENSIOENEN IN 2021 ZIEN TE VOORKOMEN, MEDE DAAROM ZIJN WE KRITISCH OVER ONZE KOSTEN-SERVICE-BALANS

We onderzoeken regelmatig of onze kostenstructuur in vergelijking met andere pensioenfondsen niet te hoog is. In 2019 is gebleken dat onze kosten voor vermogensbeheer het laagst zijn volgens de CEM Benchmark waar 22 Nederlandse pensioenfondsen aan deelnemen. Aanvaardbare kosten helpen om onze financiële opzet te versterken. We hebben ook onderzoek gedaan naar de kosten van onze Pensioen Uitvoeringsorganisatie (PUO). En we zijn een onderzoek gestart naar de efficiëntie van de onderlinge samenwerking van al onze uitvoeringsorganisaties. In hoofdstuk 4 van deel B staan de uitkomsten van dit onderzoek.

Uit de haalbaarheidstoets moet uiteindelijk een pensioenresultaat van 95% komen, maar in 2019 was dat resultaat 90%. Het pensioenresultaat is een maatstaf om koopkrachtverlies of koopkrachtbehoud aan te geven. Een pensioenresultaat van 90% geeft een koopkrachtverlies van 10% aan. Omdat het pensioenresultaat lager is dan we willen, ligt op dit moment onze focus op versterking van ons fonds. Niet zozeer op groei door het samengaan met andere fondsen, hoewel nieuwe fondsen welkom zijn.

Ook de vraag hoe we zelfstandig kunnen blijven, is op dit moment minder relevant dan de versterking van onze financiële opzet.

EFFECTIEVERE COMMUNICATIE DOOR IN TE SPELEN OP DE VOORKEUREN VAN ONZE DEELNEMERS

Met behulp van de campagne communicatievoorkeur weten we van veel deelnemers welke voorkeur zij hebben voor de communicatie met ons. We hebben verteld welke communicatiekanalen we hebben en deelnemers hebben aangegeven welke zij het liefst gebruiken. De campagne was heel succesvol onder actieven en pensioengerechtigden. Van ex-deelnemers weten we de communicatievoorkeur nog niet voldoende. In hoofdstuk 5 van deel B staat meer over de voorkeuren en waardering van onze diverse communicatiemiddelen.

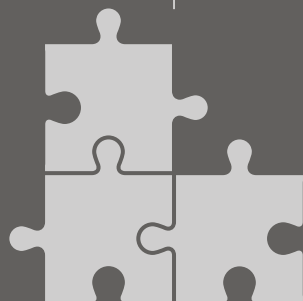
WIE Kiest VRIJWILLIG VOOR BPL PENSIOEN ALS DE VERPLICHTSTELLING ZOU VERVALLEN?

Ieder jaar houden we een communicatieonderzoek en dan vragen we onze (ex-)deelnemers ook of ze voor ons zouden kiezen als er geen verplichtstelling zou zijn. Ruim 81% van alle actieven kiest er dan voor om bij ons te blijven. Onder gepensioneerden en ex-deelnemers zien we een lichte daling ten opzichte van 2018, maar ook zij zouden in meerderheid bij BPL pensioen blijven: respectievelijk 73% en 60%. In hoofdstuk 5 van deel B rapporteren wij hier verder over.

STRATEGIE & DOELEN

4

DE DEELNEMER BIJSTAAN

BPL PENSIOEN IS ER VOOR ALLE DEELNEMERS IN IEDERE LEVENSFASE. OF DEELNEMERS NU BEGINNEN OF STOPPEN MET WERKEN, VAN BAAN VERANDEREN, ARBEIDSONGESCHIKT WORDEN, MET PENSIOEN GAAN, OVERLIJDEN OF SCHEIDEN.

We denken mee, bieden praktische hulpmiddelen en hebben onze bereikbaarheid uitgebreid. Goede en slechte tijden delen we binnen de pensioenregeling met elkaar, samen bouwen we meer op en we bieden een eerlijk beeld over wat een deelnemer aan pensioen kan verwachten. Bovenal willen we er zijn als onze deelnemers ons nodig hebben. Hieronder geven we weer wat we in 2019 bereikt hebben.

PAST DE SOLIDARITEIT VAN ONZE REGELING BIJ WAT WERKGEVERS EN DEELNEMERS VOOR OGEN HEBBEN?

We hebben ons in de tweede helft van 2019 de vraag gesteld of er solidariteitsaanpassingen nodig zijn en hoe evenwichtig die aanpassingen dan zijn. We hebben besloten in 2020 onderzoek te doen om alle solidariteitsaspecten in beeld te brengen. Op grond van het complete overzicht dat we dan krijgen, nemen we daarna eventueel maatregelen.

HOEVEEL RISICO WILLEN ONZE DEELNEMERS NEMEN VOOR HUN PENSIOEN?

In december 2019 zijn we een onderzoek gestart onder de deelnemers van onze premie excedentregeling (DC). De uitkomsten van het onderzoek gebruiken we volgend jaar voor een volgende Asset-Liability-Management-studie (ALM-studie), daarin kijken we onder meer naar het beleggingsbeleid.

SLAGEN WE ER IN AAN TE SLUITEN BIJ DE INFORMATIEBEHOEFTE VAN ONZE DEELNEMERS? WAT VINDEN ZIJ VAN ONS EN WAT WETEN ZE VAN HUN PENSIOENREGELING?

We organiseren zogenoemde 'klantreizen' om te ontdekken wat een klant ervaart en meemaakt als hij of zij met ons in contact moet of wil komen. En we houden ieder jaar een communicatieonderzoek. Dat doen wij om inzicht te krijgen in wat onze

deelnemers van ons vinden, of ze de informatie die zij ontvangen begrijpen, we hen voldoende bij staan en of we hen een toereikend beeld van hun pensioen geven.

Uit het communicatieonderzoek van 2019 komt naar voren dat we nog beter binnen onze doelgroepen moeten kijken voor wie welke informatie relevant is. En dat we nog persoonlijker in onze communicatie kunnen zijn. Positief is dat we het al beter doen dan in 2018, want de waardering van onze deelnemers is in 2019 hoger dan in 2018. We blijven ons daarom inzetten om onze deelnemers zo goed mogelijk te helpen.

Klantreizen over scheiden, een partner krijgen, overlijden en pensioneren, hebben een nieuwe website en betere digitale werkprocessen opgeleverd. Wat ons helaas in de wielen rijdt, is dat onze financiële situatie niet goed is. Dat heeft zijn weerslag op hoe deelnemers het pensioen dat zij bij ons opbouwen, waarderen. Een eventuele verlaging van die pensioenen in 2021 zal die waardering verder negatief beïnvloeden. We scoorden, waarschijnlijk als gevolg van onze financiële situatie en de berichten daarover in de media, lager op de tevredenheid dan we wilden: gemiddeld een 6,7 in plaats van de minimaal beoogde 7,2.

Voordat we nieuwe communicatiemiddelen inzetten, toetsen wij bij ons deelnemerspanel of die begrijpelijk zijn. Nieuw zijn de pilots met videosprekuren en verruimde bereikbaarheidsuren op werkdagen. Die scoren goed en daarom zijn we van plan ze in 2020 blijvend in te zetten. Daarnaast onderzoeken we of onze reguliere communicatie wordt begrepen. Actieven waarderen onze communicatie meer dan ex-deelnemers en gepensioneerden.

In hoofdstuk 5 van deel B gaan we verder in op de communicatie met onze (ex-)deelnemers, gepensioneerden en werkgevers. Daar staat ook een kwantitatieve onderbouwing.

5

ONTZORGEN VAN DE WERKGEVER

EEN GOEDE RELATIE MET ONZE AANGESLOTEN WERKGEVERS IS BELANGRIJK. DAAROM DENKEN WE MET ZE MEE EN ZIJN WE PROACTIEF, ZODAT ZE ER TROTS OP KUNNEN ZIJN OM DE PENSIOENREGELING VAN BPL PENSIOEN ALS SECUNDAIRE ARBEIDSVoorwaarde AAN HUN WERKNEMERS AAN TE BIEDEN. WIJ ONTZORGEN WERKGEVERS BIJ DE UITVOERING VAN DIE REGELING, WANT WERKNEMERS KUNNEN MET HUN VRAGEN ALTIJD BIJ ONS TERECHT.

WE KOZEN VOOR EEN NIEUWE MANIER VAN INCASSEREN VAN DE PREMIES

In 2019 hebben we een nieuwe, eenvoudiger werkende manier van premie-incasso geïntroduceerd. We kiezen er voor om de premie-incasso via een daarin gespecialiseerde uitbestedingspartner te laten verlopen. Deze keuze hebben we in overleg met TKP Pensioen gemaakt.

WE ONDERZOEKEN OF WE BIEDEN WAT WERKGEVERS NODIG HEBBEN EN OF ZE TEVREDEN ZIJN

Ieder jaar en dus ook in 2019 onderzoeken we of werkgevers de informatie die zij van ons ontvangen, toereikend vinden en hoe we die informatie zo mogelijk nog verder kunnen verbeteren. Met name onze website en het werkgeversportaal sluiten goed aan bij hun informatiebehoefte. Met behulp van klantreizen onderzoeken we steeds verder de informatiebehoefte van de bij ons aangesloten werkgevers. Ook toetsen we ons imago bij hen. We zijn helpend (44,3%), persoonlijk (36,8%) open en oprecht (46,2%). Onze werkgevers waarderen ons met een 7-. Dat is hoger dan in 2018 en beter dan de benchmark, maar wel lager dan een 7,9, zoals we zelf graag willen. In onze dienstverleningsovereenkomst (DVO) met TKP Pensioen hebben we afgesproken dat er ook een rapportage komt over de tevredenheid van werkgevers als zij contact met ons gehad hebben.

ONZE PENSIOENCONSULENTEN ZIJN ER OM WERKGEVERS TE ONDERSTEUNEN

We hebben het bestaan van onze consultants in 2019 flink gepromoot onder onze werkgevers. Dit deden wij onder andere met vlogs, in VanColland en op de website met een aparte

pagina. Pensioenconsulenten zijn er om werkgevers persoonlijk te helpen. We beoordelen in 2020 hoe werkgevers een bezoek van hun pensioenconsulent waarderen. De pensioenconsulenten zijn met ingang van oktober 2018 overgekomen van TKP Pensioen naar het bestuursbureau.

RUIMERE OPENINGSTIJDEN TIJDENS WERKDAGEN

Ontzorgen van de bij ons aangesloten werkgevers komt ook tot uitdrukking in onze ruimere openingstijden. We hebben deze op proef verruimd van 8:00 tot 20:00 uur, zodat we nog beter inspelen op de tijden dat werkgevers ons willen bereiken. Eind 2019 hebben we besloten dat bereikbaarheid van 8:00 tot 18:00 uur voldoende is. De bereikbaarheid van BPL Pensioen waarderen onze werkgevers met een 7,9.

VRIJWILLIGE AANSLUITING VAN EEN WERKGEVER BIJ ONS PENSIOENFONDS MOET GEMAKKELIJK VERLOPEN

Helaas blijkt uit de klantreis 'vrijwillige aansluiting' dat werkgevers na een warm welkom niet weten wat er daarna gaat gebeuren en wat er van hen verwacht wordt. Dat kan beter. Daarom komt er meer informatie en leveren wij een duidelijk stappenplan voor nieuwe werkgevers. Daardoor weten zij wat we van hen verwachten en wat zij van ons kunnen verwachten. Zo voorkomen we dat werkgevers het gevoel hebben dat de eerste nota er al is nog voordat de aansluiting volledig geregeld is.

DE RANDVOORWAARDEN OM ONZE STRATEGISCHE DOELEN TE BEREIKEN ZIJN OP ORDE

We zijn als bestuur in control

BPL Pensioen heeft in 2019 veel nieuwe bestuursleden gekregen. Voor de realisatie van onze doelstellingen was het belangrijk dat de nieuwe bestuursleden snel ingewerkt werden. Naast individuele en collectieve opleidingen hebben we ook aandacht besteed aan de samenwerking en effectiviteit van het bestuur. Het geschiktheids- en opleidingsbeleid is geactualiseerd. In 2020 doorlopen we de cyclus geschiktheidsbevordering met als resultaat een opleidingsplan voor het bestuur.

Managen van risico's

Ons risicomanagement is in 2019 ingericht volgens het gangbare "Three lines of defence model". We hebben dat op basis van IORP II ingevoerd en brengen dat sinds vorig jaar in de praktijk. In 2020 moet zich dat in die werkende praktijk nog verder ontwikkelen. We kennen eerste, tweede en derde lijn commissies en sleutelfuncties. De sleutelfunctiehouders daarvan zijn benoemd en ook zijn vervullers van de sleutelfuncties aangewezen. De samenwerking met het bestuursbureau is goed. Vanwege de onafhankelijkheid huren we de sleutelfunctiehouder voor de interne audit niet in bij ons bestuursbureau, maar bij Actor.

Extra capaciteit voor bestuursbureau bij realisatie van onze doelstellingen

Om ons goed te kunnen ondersteunen heeft het bestuursbureau extra capaciteit gekregen. En we hebben afspraken over de prioritering van onze doelstellingen gemaakt. Belangrijk in 2019 was in ieder geval de juiste invoering van IORP II, AVG en de invoering van de Wet waardeoverdracht klein pensioen. Dat is gelukt. In hoofdstuk 4 van deel B Pensioenbeheer staan meer wijzigingen die in 2019 ingevoerd zijn.

Verbetering ICT systemen in het belang van onze werkgevers en deelnemers

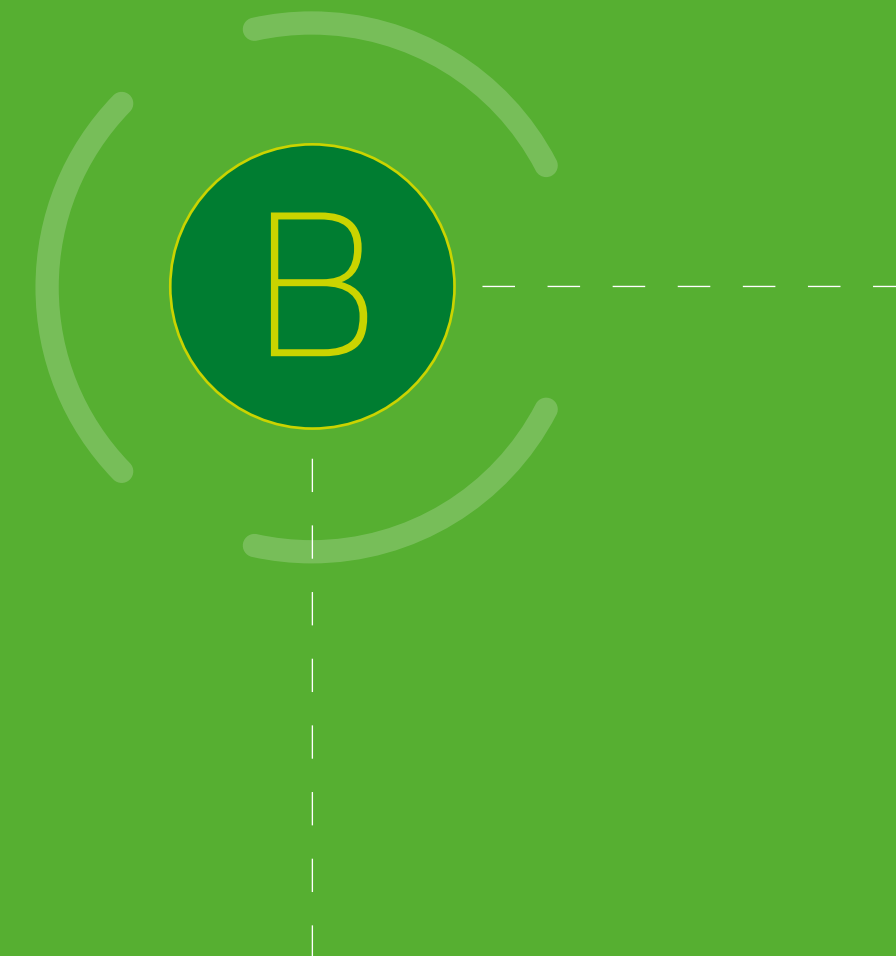
De verbetering van ICT systemen heeft ook onze volle aandacht, want die is nodig om in te kunnen blijven spelen op de wensen van onze werkgevers en deelnemers. Hier gaan we in 2020 samen met onze pensioenuitvoerder mee verder.

"WE ZIJN HELPEND, PERSOONLIJK OPEN EN OPRECHT.
ONZE WERKGEVERS WAARDEREN ONS MET EEN 7-"

“VAN EN DOOR GROEN,
OP EEN GROENE WIJZE UITGEVOERD.”

BESTUURSVERSLAG

Samen werken voor later

1

GOVERNANCE: ONZE WIJZE VAN BESTUREN

BIJ HET BESTUREN VAN BPL PENSIOEN ZIJN DRIE ORGANEN VAN BELANG: HET BESTUUR, DE RAAD VAN TOEZICHT EN HET VERANTWOORDINGSORGAAN. DEZE EN OVERIGE ORGANEN VAN ONS PENSIOENFONDS ZIJN BESCHREVEN IN HET HOOFDSTUK 2 ORGANISATIE VAN ONS PENSIOENFONDS.

1.1 VERKIEZINGEN VERTEGENWOORDIGERS PENSIOENGERECHTIGDEN

In 2019 kwam een einde aan een langsepende kwestie over de invulling van de bestuurszetel(s) namens de pensioengerechtigden. Deze kwestie ontstond in 2015 en kwam in een slotfase met de benoeming van de twee, door DNB goedgekeurde, kandidaten: Ronald Zwijnenburg in augustus 2019 en Arthur Theunissen in december 2019. In het jaarverslag 2018 en voorgaande jaren staan de toedracht, de diverse rechtszaken en het proces over de invulling van deze bestuurszetel(s) beschreven. Ook de (vak)media hebben veelvuldig over deze kwestie geschreven.

Ons bestuur heeft in maart 2020 teruggekeken op de gebeurtenissen rond de verkiezingen van de vertegenwoordigers van de pensioengerechtigden. Deze evaluatie vond plaats onder begeleiding van een externe adviseur. We kijken terug op een periode die ons allemaal veel tijd en energie heeft gekost. Maar we zijn er als bestuur sterker uitgekomen en we hebben veel van elkaar geleerd. Het was een ingewikkeld dossier.

Nieuwe verkiezingen in 2020

Arthur Theunissen heeft zich in december 2019 teruggetrokken als bestuurslid. Daarom organiseren we momenteel nieuwe verkiezingen. De uitslag van deze verkiezingen staat gepland voor de 2e helft van 2020.

1.2 NALEVING CODE PENSIOENFONDSEN

BPL Pensioen volgt de Code Pensioenfondsen die de Wet versterking bestuur pensioenfondsen op bepaalde aspecten nader invult. De Code Pensioenfondsen is tot stand gekomen door samenwerking van de Pensioenfederatie met de Stichting

van de Arbeid. In deel D is de jaarlijkse rapportage opgenomen, waarin we de naleving van de Code verantwoorden.

1.3 WIJZIGING STATUTEN

Wij hebben onze statuten op 21 juni 2019 gewijzigd. Naast kleine actualisering, hebben we de volgende aanpassingen doorgevoerd:

- Toegevoegd is dat er een overeenkomst en/of reglement van toepassing is waarin de taken, bevoegdheden en werkwijze van het bestuursbureau staan vermeld;
- We kunnen voortaan besluiten ons fonds met een begrensd volmacht te laten vertegenwoordigen door:
 - Personen die geen bestuurder zijn, samen met de werkgeversvoorzitter of de werknemersvoorzitter;
 - Bestuurders die geen werkgeversvoorzitter en de werknemersvoorzitter zijn;
 - Derden.
- Op grond van de richtlijnen van IORP II zijn de sleutelfuncties aan de statuten toegevoegd. We hebben vastgelegd dat we beschikken over een risicobeheerfunctie, interne auditfunctie en een actuariële functie. Als fonds hebben we een reglement vastgesteld voor de sleutelfuncties. Daarin zijn bepalingen opgenomen om de onafhankelijkheid van de houders van de sleutelfuncties te waarborgen.

1.4 GESCHIKTHEIDSBELEID IS GEACTUALISEERD

We hebben ons geschiktheidsbeleid in september 2019 geactualiseerd en opnieuw vastgelegd in het geschiktheidsbeleid. Daarin staan de vereisten voor de afzonderlijke bestuursfuncties vermeld. De geactualiseerde onderdelen van ons beleid hebben betrekking op de opleidingen en de opvolging van bestuurders. Ons beleid geldt zowel voor de leden van het

bestuur, als voor de leden van het Verantwoordingsorgaan en Raad van toezicht. In de bijlage van het geschiktheidsbeleid. zijn de functieprofielen opgenomen die we in januari 2020 opnieuw hebben vastgesteld. Dit was naar aanleiding van het in 2019 opgestarte project geschiktheidsbevordering. De functieprofielen zijn modulair opgesteld en bestaan uit een algemeen functieprofiel, aangevuld met verdiepingen voor bijvoorbeeld de voorzitter, een commissielid of een sleutelfunctiehouder. De verschillende functies vereisen specifieke kennisaspecten en competenties.

Bij de samenstelling van het bestuur letten we erop dat bestuurders elkaar in kennis en competenties aanvullen. De functieprofielen voor vacante bestuurszetels leggen we vooraf ter goedkeuring voor aan de Raad van toezicht. Ieder jaar bepalen we aan de hand van een evaluatie of we ons geschiktheidsbeleid moeten aanpassen.

1.5
ZELFEVALUATIE BESTUUR EN TEAMBUILDING

In maart 2019 hebben we als bestuur onder begeleiding van Governance Q een zelfevaluatie gedaan. Met alle bestuursleden zijn individuele interviews gehouden. De uitkomsten daarvan hebben we gezamenlijk besproken. Dit hebben we gedaan aan de hand van de thema’s: wisselingen in het bestuur, pariteit in evenwicht, samenstelling van het bestuur, besluitvormingsprocessen en voorzitterschap. De belangrijkste uitkomsten zijn dat wij de sfeer in ons bestuur ervaren als open en veilig. Wij ervaren dat iedereen aan de bestuurstafel meedoet, betrokken is en zich goed voorbereidt. Tegelijkertijd ervaren we een toenemende complexiteit, die veel vraagt van ons bestuur en ons bestuursbureau. We vinden deskundigheid in ons bestuur belangrijk om grip te hebben op onze (uitbestede) processen en om in controle te zijn. Ook een sterke binding met onze achterban vinden we belangrijk. Daarom hebben we afgesproken dat we over onze opvolging in gesprek gaan met de werkgevers- en werknemersorganisaties die bestuurders voordragen voor ons bestuur. Dit hebben we vastgelegd in ons geschiktheidsbeleid.

Daarnaast hebben we in het najaar van 2019 onze bestuurlijke effectiviteit onder de loep genomen onder begeleiding van Mens & Kennis. De reden daarvoor was het relatief grote aantal wisselingen in ons bestuur en de gewenste voorbereiding op het onderzoek van De Nederlandsche Bank (DNB) naar onze bestuur-

lijke effectiviteit. Doel van de sessie met Mens & Kennis was kort gezegd: samenwerking en teambuilding. Uiteindelijk is het onderzoek van DNB uitgesteld naar de 2e helft van 2020. In 2020 bereiden we ons verder voor op het DNB onderzoek. Daarnaast hebben we in maart 2020 teruggekeken op de gebeurtenissen rond de verkiezingen voor de bestuurszetels namens de gepensioneerden in ons bestuur zoals beschreven in paragraaf 1.1.

1.6
COMPLIANCE

We stimuleren en zien toe op de naleving van wetten, in- en externe regels en normen door iedereen die vanuit zijn of haar functie bij BPL Pensioen betrokken is. Dit noemen we compliance. Het doel van compliance is het waarborgen van onze reputatie door integer te handelen. Met diverse maatregelen geven we compliance voldoende aandacht binnen onze organisatie. In 2019 heeft zich slechts één keer een incident voorgedaan. Dat betrof een incident over het bewaken van de sanctieregelgeving. Het systeem dat de deelnemers-administratie periodiek scant op overlap met de sanctielijsten heeft voor geruime tijd niet goed gefunctioneerd. Het heeft enige tijd geduurd voordat dit werd ontdekt en er is tijd overheen gegaan alvorens dit (extern) is gemeld. De systeemfout is hersteld en er zijn aanvullende maatregelen genomen om herhaling in de toekomst te voorkomen. In het systeem zijn technische aanpassingen doorgevoerd en de monitoring op het matchingproces vindt nu dagelijks plaats. Mede met hulp van onze compliance officer bewaken en beheersen we eventuele integriteitsrisico’s.

1.7
ONDERZOEKEN TOEZICHTHOUDER

DNB kondigt jaarlijks in januari aan welke toezichtthema’s op de kalender staan. De volgende onderzoeken hebben in 2019 plaatsgevonden:

- Onderzoek beheersing strategische risico’s. Met het oog op onze strategische risicobeheersing en ons verandervermogen, zijn de wendbaarheid en kostenschaal van onze pensioenuitvoeringsorganisatie vergeleken met andere uitvoeringsorganisaties;
- Uitvraag premie en indexatie om koopkrachtontwikkelingen, belastinginkomsten en loonkosten te kunnen bepalen voor het Centraal Planbureau en het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid;

- Onderzoek Wet verbeterde premieregeling, zodat de mate van compliant zijn aan de eisen die deze wet stelt, is vast te stellen;
- Vragenlijst niet-financiële risico’s op het risicoprofiel van pensioenfondsen;
- Data-uitvraag Nederlandse woninghypotheken, zodat DNB zich een beeld kan vormen van de ontwikkelingen in hypothecaire kredietverlening door pensioenfondsen.

Een aantal onderzoeken uit 2018 en 2019 loopt in 2020 nog door. Het betref het on-site beleggingsonderzoek van eind 2018 en het onderzoek naar de informatiebeveiliging ook van eind 2018. De bevindingen van de toezichthouder naar aanleiding van de onderzoeken volgen we in 2020 op. Dat leidt tot het versterken we ons risicomanagement en het vergroten van onze informatiebeveiliging.

1.8
MELDING OP GROND VAN ARTIKEL 96

De wet verplicht ons de volgende melding te doen:

In 2019 heeft BPL Pensioen het herstelplan geactualiseerd. Verder was er in 2019 was bij BPL Pensioen geen sprake van:

- Het opleggen van dwangsommen en boetes door de toezichthouder;
- Een aanwijzing als bedoeld in artikel 171 van de Pensioenwet;
- De aanstelling van een bewindvoerder door de toezichthouder als bedoeld in artikel 173 van de Pensioenwet;
- De beëindiging van de situatie, als bedoeld in artikel 172 van de Pensioenwet, waarin de bevoegdheidsuitoefening is gebonden aan toestemming van de toezichthouder.

1.9
AANBEVELINGEN RAAD VAN TOEZICHT EN HET VERANTWOORDINGSORGAAN

Naar aanleiding van het jaarwerk 2018 hebben de Raad van toezicht en het Verantwoordingsorgaan aanbevelingen gedaan voor 2019. In onderstaande tabel geven we als bestuur aan hoe we hier het afgelopen jaar invulling aan hebben gegeven.

RAAD VAN TOEZICHT

Onderwerp	Aanbeveling	Reactie bestuur
Functioneren van de governance	Doorlopende aandacht voor geschikte kandidaten die voordragende partijen voorstellen en aandacht voor de binding van kandidaten met voordragende partijen. Dit als onderdeel van het paritaire bestuursmodel. Verder het opstellen van een stappenplan om de diversiteit in het bestuur te bevorderen. Dat is in de nieuwe Code Pensioenfondsen zo voorgeschreven.	We hebben op 19 september 2019 nieuw geschiktheidsbeleid opgesteld. De genoemde aandachtspunten zijn onderdeel van dat beleid.
Functioneren van het bestuur, cultuur en gedrag	De Raad van toezicht doet de aanbeveling om in het geschiktheidsplan een opleidingsplan op te nemen. Verder doet de Raad de aanbeveling om bij het Verantwoordingsorgaan na te gaan of aan de opleidingsbehoeften van hun leden wordt voldaan.	We hebben op 19 september 2019 het nieuwe geschiktheidsbeleid opgesteld. De genoemde aandachtspunten zijn onderdeel van dat beleid.
Het beleid van het bestuur	De Raad is positief over de eerste versie van het Strategisch jaarplan (2018), maar heeft wel aanbevolen het strategisch plan op punten nader te concretiseren en verder te ontwik-	We nemen de aanbeveling van de Raad over.

Onderwerp	Aanbeveling	Reactie bestuur
	kelen. Bij het opstellen van het strategisch jaarplan 2019 heeft het bestuur daar al expliciet rekening mee gehouden en tevens met de aanbevelingen van DNB, die van latere datum zijn.	
Het beleid van het bestuur	De Raad doet de aanbeveling om de ontwikkelingen in de beleggingsportefeuille jaarlijks te evalueren. Dit is bedoeld om inzicht te krijgen of aan de uitgangspunten, die ten grondslag liggen aan het besluit tot aanpassing van de beleggingsportefeuille wordt voldaan.	We nemen de aanbeveling van de Raad over om jaarlijks te evalueren. Dat gebeurt nu al in de praktijk. Ook bewaken we dat op de lange termijn aan de uitgangspunten wordt voldaan.
Het beleid van het bestuur	De Raad doet de aanbeveling om de opvolging van de bevindingen uit het beleggingsonderzoek voortvarend op te pakken en de vereiste acties in een planning vast te leggen.	We nemen de aanbeveling van de Raad over en pakt de bevindingen uit het on-site beleggingsonderzoek van <u>DNB</u> voortvarend op.
De beheerste en integere bedrijfsvoering: het bestuur in control	De Raad adviseert om aan de verslagleggers van de partijen aan wie werkzaamheden zijn uitbesteed een verklaring te vragen. Deze moet gaan over de onafhankelijkheid van hun rapportages en om de waarborging van de volledigheid en juistheid van de rapportages.	We zullen de mogelijkheden onderzoeken om een dergelijke verklaring te ontvangen.
De beheerste en integere bedrijfsvoering: het bestuur in control	De Raad doet de aanbeveling om bij de jaarlijkse actualisering van de SIRA de gehanteerde methode te evalueren en op punten aan te passen.	De aanpak van de SIRA in 2019 is gewijzigd ten opzichte 2018.
De beheerste en integere bedrijfsvoering: het bestuur in control	De aanbeveling van de Raad is om goed aangehaakt te blijven op het veranderprogramma van TKP Pensioen. Daarnaast adviseert de Raad om te bewaken of besparingen door de nieuwe werkwijze van TKP Pensioen ook ten goede komen aan BPL Pensioen.	We houden vinger aan de pols voor wat betreft het veranderprogramma TKP-Connect. TKP-Connect is een omvangrijk verbeter- en vernieuwingsprogramma dat TKP Pensioen meerjarig uitvoert ter verbetering van de dienstverlening. Doel is klaar te zijn voor de toekomst. Onder andere door middel van technologische verbeteringen.
Adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging	De Raad doet de aanbeveling om de risicohouding goed te borgen in de ALM-studie, zodat deze tot uiting komt in het beleggingsbeleid. Daarnaast is de Raad van mening dat het van belang is om nu reeds beleid overeen te komen voor de situatie waarin de financiële positie van BPL Pensioen weer goed is.	Als de uitkomsten over premie en regeling van de komende jaren zijn afgerond, evalueren we de risicohouding en stellen die opnieuw vast.

Onderwerp	Aanbeveling	Reactie bestuur
Adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging	De Raad doet de aanbeveling om de opvolging van de bevindingen uit het onderzoek informatiebeveiliging voortvarend op te pakken en de vereiste acties in een planning vast te leggen.	We nemen de aanbeveling van de Raad over. Er is een IT-verbeterplan opgesteld.
Communicatie	Naar aanleiding van een uitgevoerd benchmarkonderzoek, heeft de Raad de aanbeveling gedaan de onder deelnemers heersende (onjuiste) perceptie van relatief hoge vermogensbeheerkosten onder de deelnemers te weerleggen. Dit kan door deze kosten inzichtelijk te maken in relatie tot die van andere pensioenfondsen. Ook heeft de Raad in overweging gegeven meer inzicht te bieden aan de deelnemers in het eigen pensioen en in dit verband samen (aan een platform) te werken met andere pensioenuitvoerders.	Uit het <u>CEM-benchmarkonderzoek</u> blijkt dat BPL Pensioen, in relatie tot andere fondsen, relatief lage vermogensbeheerkosten heeft. Ons fonds behoort tot de goedkoopste 10%. We zullen hieraan onder andere in ons magazine Lekker Lang Leven en de deelnemerspresentaties aandacht besteden. Het onderzoek voor de realisatie van een platform, in samenwerking met andere (TKP-)fondsen, loopt nog.

VERSLAG VERANTWOORDINGSORGAAN (VO)

Onderwerp	Aanbeveling	Reactie bestuur
Governance	Het VO doet het bestuur de aanbeveling om het VO op dezelfde wijze te blijven informeren en te betrekken bij ontwikkelingen, zoals eerder het geval was.	We nemen de aanbeveling over. In de jaarplanning 2020 zijn twee themasessies van het bestuur, VO en Rvt opgenomen. Voor de gezamenlijke vergaderingen van het bestuur en VO zullen we een schema opstellen om de aanwezigheid van bestuursleden te borgen. Deze aanwezigheid koppelen we aan agenda en aandachtsgebieden.
Governance	Het VO doet de aanbeveling om IORP II te implementeren, waarbij de bestuurlijke effectiviteit behouden blijft.	We nemen de aanbeveling van het VO over. De invulling van IORP II is geïmplementeerd. De werking zullen we verder uitrollen.
Governance	Het VO doet de aanbeveling om de continuïteit en kwaliteit te bewaken bij de invulling van zetels van bestuurders, zodat het pensioenfonds toekomstbestendig is.	We nemen de aanbeveling van het VO over. Op 19 september 2019 hebben we het nieuwe geschiktheidsbeleid vastgesteld. De genoemde aandachtspunten zijn onderdeel van dat beleid.
Communicatiebeleid	Het VO vindt het belangrijk dat de communicatie duidelijk en helder voor iedereen blijft, zodat de boodschap die gecommuniceerd	We hebben communicatie hoog op de agenda staan. De Pensioen en Communicatie Commissie bewaakt de uitvoering van beleid.

Onderwerp	Aanbeveling	Reactie bestuur
	wordt ook haar doel bereikt. Hier moet het bestuur altijd naar blijven streven.	
Communicatiebeleid	Als er gecommuniceerd moet worden over kortingen, dan dient het bestuur dit uiterst zorgvuldig te doen nadat de Communicatie Commissie kritisch mee heeft kunnen lezen.	We nemen de aanbeveling van het VO over.
Communicatiebeleid	Het VO is van mening dat het bestuur zich nog meer moet inspannen om de deelname aan de digitale communicatie naar de deelnemers te vergroten.	Digitale communicatie is geen doel op zich. Het bestuur wil vanuit de strategie de deelnemer bijstaan en daarbij aansluiten bij de informatiebehoeften van de deelnemers. De oproep om een keuze te maken betrekken we bij de communicatiemiddelen en -uitingen.
Financiële situatie en beleggingsbeleid	Het VO is van mening dat de koers die het bestuur zet met het maatschappelijk verantwoord beleggen verder voortgezet dient te worden.	We nemen de aanbeveling van het VO over.
Financiële situatie en beleggingsbeleid	Het VO vraagt het bestuur om, gezien de achterblijvende resultaten, voortdurend kritisch te blijven op het beleggingsrendement. Daarbij vraagt het VO het bestuur om de doorgevoerde aanpassingen in het beleggingsbeleid continu te evalueren.	We bewaken en volgen en blijven kritisch op de beleggingsrendementen.
Financiële situatie en beleggingsbeleid	Het VO vindt het belangrijk dat het bestuur initiatieven neemt om invloed uit te oefenen op de politiek, wellicht via sociale partners, om het strakke keurslijf van het Financieel Toetsingskader (FTK) mogelijk wat te versoepelen, dan wel om andere parameters te kunnen toepassen.	BPL Pensioen is aangesloten bij de Pensioenfederatie, die de lobby doet namens haar leden. In oktober 2019 hebben wij en de sociale partners een gezamenlijke brief naar Koolmees gestuurd om onze zorgen uit te spreken en de politiek op te roepen tot actie.
Financiële situatie en beleggingsbeleid	Het VO vindt het belangrijk dat het bestuur zich in blijft zetten om de kosten voor de deelnemers laag te houden.	We nemen de aanbeveling van het VO over.
Risicomanagement	Het VO volgt graag meer dan in het verleden de ontwikkelingen op het gebied van het risicomanagement binnen BPL Pensioen. Ook is het VO geïnteresseerd in de stappen die BPL Pensioen zet op het gebied van IT en de beheersing van de IT-risico's. Het VO zou graag van de risicocommissie willen vernemen wat haar bezig houdt en wat de impact is op haar rol na implementatie van IORP II.	We zullen het VO in een sessie bijpraten over risicomanagement, risicobeheer vanuit IORP II en IT-risico.

Ook de waarmerkend actuaaris, adviserend actuaaris en accountant hebben naar aanleiding van het jaarwerk 2018 aanbevelingen gedaan. Deze zijn behandeld en waar nodig verwerkt.

1.10
DE WERELD OM ONS HEEN

De wet- en regelgeving waar pensioenfondsen mee te maken hebben, is voortdurend in ontwikkeling. Samen met onze sociale partners volgen wij die ontwikkeling. We bereiden ons voor op mogelijke veranderingen in wet- en regelgeving en we vragen daar op diverse manieren aandacht voor bij beleidsmakers.

Maar er is meer dat invloed heeft op ons fonds. Het recente COVID-19 coronavirus toont aan hoeveel impact de buitenwereld heeft. Niet alleen op het vermogensbeheer, maar ook op de continuïteit en wendbaarheid van ons pensioenfonds. Denk bijvoorbeeld aan de gesprekken die wij nu met werkgevers voeren over coulance binnen de wettelijke grenzen bij premieachterstanden als bedrijven door de crisis in zwaar weer verkeren.

Hieronder beschrijven we een aantal specifieke thema's die we bij beleidsmakers onder de aandacht brengen.

Nieuw pensioenstelsel

Vlak voor de zomer 2019 hebben sociale partners en het kabinet een principeakkoord bereikt over de pensioenen. Dit pensioenakkoord moet tot vernieuwingen van het pensioenstelsel leiden. Daarnaast zijn afspraken gemaakt over een minder snelle stijging van de AOW-leeftijd, een arbeidsongeschiktheidsverzekering voor zelfstandigen en over een pakket maatregelen voor alle werknemers om hen in goede gezondheid hun pensioenleeftijd te laten halen.

Wat zijn de belangrijkste wijzigingen volgens het pensioenakkoord?

- Bevriezing van de AOW-leeftijd tot en met 2021 op het huidige niveau van 66 jaar en vier maanden. Daarna stijgt de AOW-leeftijd in 2022 naar 66 jaar en zeven maanden. In 2023 naar 66 jaar en tien maanden en in 2024 stijgt de AOW-leeftijd naar 67 jaar. In de oude situatie zou de AOW-leeftijd al in 2021 naar 67 jaar stijgen. De stijging gaat nu dus minder snel. Dit is inmiddels in wetgeving vastgelegd en geldt sinds 1 januari 2020;

- Een versoepeling van de koppeling tussen de AOW-leeftijd en de gemiddelde levensverwachting. Ieder jaar dat de gemiddelde levensverwachting stijgt, moeten werknemers 8 maanden langer doorwerken in plaats van 12 maanden;
- De doorsneepremie verdwijnt. Er komt een leeftijdsonafhankelijke premie en deelnemers krijgen een opbouw die hoort bij de betaalde premie;
- Sociale partners kiezen uit twee pensioencontracten:
 - a) Een contract met uitgebreide risicodeling
Met dit contract vindt inkoop van voorwaardelijke pensioenaanspraken plaats direct uit de ingelegde premie. Dit contract biedt geen nominale zekerheid. Daardoor vervallen de buffers ook grotendeels. Is de dekkingsgraad hoger dan 100%, dan is indexatie sneller mogelijk. Is de dekkingsgraad lager, dan is verlagen sneller mogelijk. Spreiding van verlaging kan over 10 jaar;
 - b) Een contract met beperkte risicodeling
Met dit contract kunnen bedrijfstakpensioenfondsen voortaan ook gebruik maken van de Wet verbeterde premieregeling. Dit houdt in dat zij premieregelingen (DC) kunnen aanbieden met de optie om door te beleggen tot na de pensioendatum. In de opbouw-fase is er sprake van persoonlijk pensioenvermogen. In de laatste 10 jaar voor pensionering gaat het persoonlijk pensioenvermogen geleidelijk over naar het collectief vermogen. Dat is bedoeld voor de aanschaf van voorwaardelijke pensioenaanspraken. In het collectief vermogen worden beleggingsrisico's en sterfterisico's met elkaar gedeeld. De spreiding van schokken vindt over maximaal 10 jaar plaats;
- Het kabinet steunt de wens van de SER om bij het overstappen naar één van de twee pensioencontracten, bestaande aanspraken en rechten én de nieuwe pensioenopbouw bij elkaar te houden. Dit heet in jargon "collectief invaren". Het kabinet zal het mogelijk maken om de regels van het nieuwe pensioencontract ook van toepassing te laten zijn op reeds opgebouwde aanspraken. Daarom zal het kabinet in overleg met de pensioensector een waarderingskader ontwikkelen voor het omzetten van opgebouwde pensioenaanspraken en -rechten naar het nieuwe pensioencontract;
- Het kabinet investeert 800 miljoen euro om werknemers te helpen in goede gezondheid hun pensioenleeftijd te halen;
- Er komt ruimte voor werkgevers en werknemers om mensen met zwaar werk eerder te laten stoppen met werken;
- Zzp'ers moeten zich verplicht tegen arbeidsongeschiktheid gaan verzekeren, zodat alle werkenden verzekerd zijn.

Voorstel Wet pensioenverdeling bij scheiding

Dit wetsvoorstel is in 2019 naar de Tweede Kamer gestuurd. De nieuwe wet gaat op 1 januari 2021 de Wet verevening pensioenrechten bij scheiding vervangen. De grootste wijziging ten opzichte van de huidige Wet verevening pensioenrechten bij scheiding is dat de ex-partner na scheiding een eigen recht op het verdeelde pensioen krijgt. Dit verdeelde pensioen bestaat uit de helft van het ouderdoms- en partnerpensioen dat, in de periode waarin men officieel partner of gehuwd was, is opgebouwd. Dit heet conversie; de nieuwe standaard. De ex-partner is op deze manier niet meer afhankelijk van het moment van met pensioen gaan van de deelnemer.

Ex-partner voortaan onafhankelijk

Een ander voordeel is dat de ex-partner ook niet meer afhankelijk is van de deelnemer voor het uitbetalen van het verevende pensioen. Nu is conversie nog een keuze en moet een deelnemer binnen twee jaar de verdeling van dat pensioen melden bij zijn of haar pensioenuitvoerder. Als dit niet gebeurt, moet de deelnemer zelf het verdeelde pensioen aan de ex-partner betalen. Voor samenwonenden geldt dit voorgestelde recht op conversie in principe niet. Ex-samenwonenden moeten een separaat verzoek voor conversie van hun pensioenaanspraken indienen.

Bijzonder partnerpensioen alleen over huwelijkse periode

Op dit moment berekenen we het bijzonder partnerpensioen, op grond van de Pensioenwet, over de huwelijkse én over de voorhuwelijkse periode. Datzelfde geldt als er sprake is van een geregistreerd partnerschap. In dit wetsvoorstel wordt die periode beperkt tot de huwelijkse periode of de periode van het geregistreerd partnerschap.

Toename administratieve lasten

De verwachting is dat de kosten van de pensioenadministratie door de nieuwe wet gaan stijgen. Dit komt doordat er na ingang van de nieuwe wet waarschijnlijk meer pensioenen standaard verdeeld worden, waarbij een eigen recht voor de ex-partner ontstaat, dan nu. Ook lijken de aanvullende informatievoorschriften bij waardeoverdracht tot een verzwarend van de administratieve lasten te leiden.

Evaluatie Wet pensioencommunicatie

Begin 2020 is de evaluatie van de Wet pensioencommunicatie gepubliceerd. De minister stelt op grond van deze evaluatie voor om het verplichte format voor het Uniform Pensioenoverzicht te laten vervallen. Ook stelt hij voor om in

overleg met de pensioensector het verplichte Pensioen 1-2-3 af te schaffen. Naar verwachting leidt dit niet tot minder communicatie, maar krijgen pensioenuitvoerders wel de vrijheid om de keuze te maken tussen informatie beschikbaar stellen of informatie actief aanbieden.

Uit de evaluatie van de Wet pensioencommunicatie komt verder naar voren dat deelnemers www.mijnpensioenoverzicht.nl als nuttig ervaren. Daarom wil de minister mijnpensioenoverzicht.nl onder meer uitbreiden met informatie over het eigen vermogen van deelnemers, zoals lijfrenten en spaargeld.

Wet arbeidsmarkt in balans

Bij de behandeling van het wetsvoorstel heeft de Eerste Kamer vragen gesteld over de keuze om pensioen voor payrollers verplicht voor te schrijven. Het mogelijk vervallen op termijn van de sectorindeling, die UWV en bedrijfstakpensioenfondsen nu nog gebruiken, heeft de Eerste Kamer niet aan de orde gesteld. Pensioenfondsen gebruiken deze sectorcodes nu juist om te toetsen of een werkgever mogelijk verplicht is zich aan te sluiten bij het pensioenfonds. Een handig hulpmiddel dus voor ons, bij de handhaving van de verplichtstelling. Gezien de relevantie van de sectorindeling wordt eerst in beeld gebracht wat de gevolgen zijn van het eventueel laten vervallen van de sectorindeling en of er mogelijk goede alternatieven beschikbaar zijn. De Pensioenfederatie is bij deze discussie aangesloten.

Wijziging Faillissementswet

Op 5 juli 2019 is wetsvoorstel 'Homologatie bij onderhands akkoord' bij de Tweede Kamer ingediend. Het doel van dit wetsvoorstel is om noodlijdende, maar wel levensvatbare ondernemingen tot een onderhands akkoord over de sanering met hun schuldeisers te laten komen. Dat akkoord kan vervolgens aan de rechter 'ter homologatie', ter goedkeuring, worden voorgelegd. Op dit moment is zo'n onderhands akkoord nog niet mogelijk, omdat de faillissementswet vereist dat er een akkoord met alle schuldeiser moet zijn. Dit wetsvoorstel brengt daar verandering in: keurt de rechter het onderhandse akkoord goed, dan moeten alle schuldeisers zich aan dat akkoord houden, ook pensioenfondsen. En dat kan weer gevolgen hebben voor de premievordering. Verplicht gestelde bedrijfstakpensioenfondsen als BPL Pensioen hebben bijzondere rechtsmiddelen om achterstallige premiebetalingen te innen. Op dit moment is nog niet duidelijk of de premievordering voor bedrijfstakpensioenfondsen ook onder de werking van de nieuwe Faillissementswet valt.

“SAMEN MET ONZE SOCIALE PARTNERS VOLGEN WIJ DE
MOGELIJKE VERANDERINGEN IN WET- EN REGELGEVING
EN BEREIDEN ONS DAAROP VOOR.”

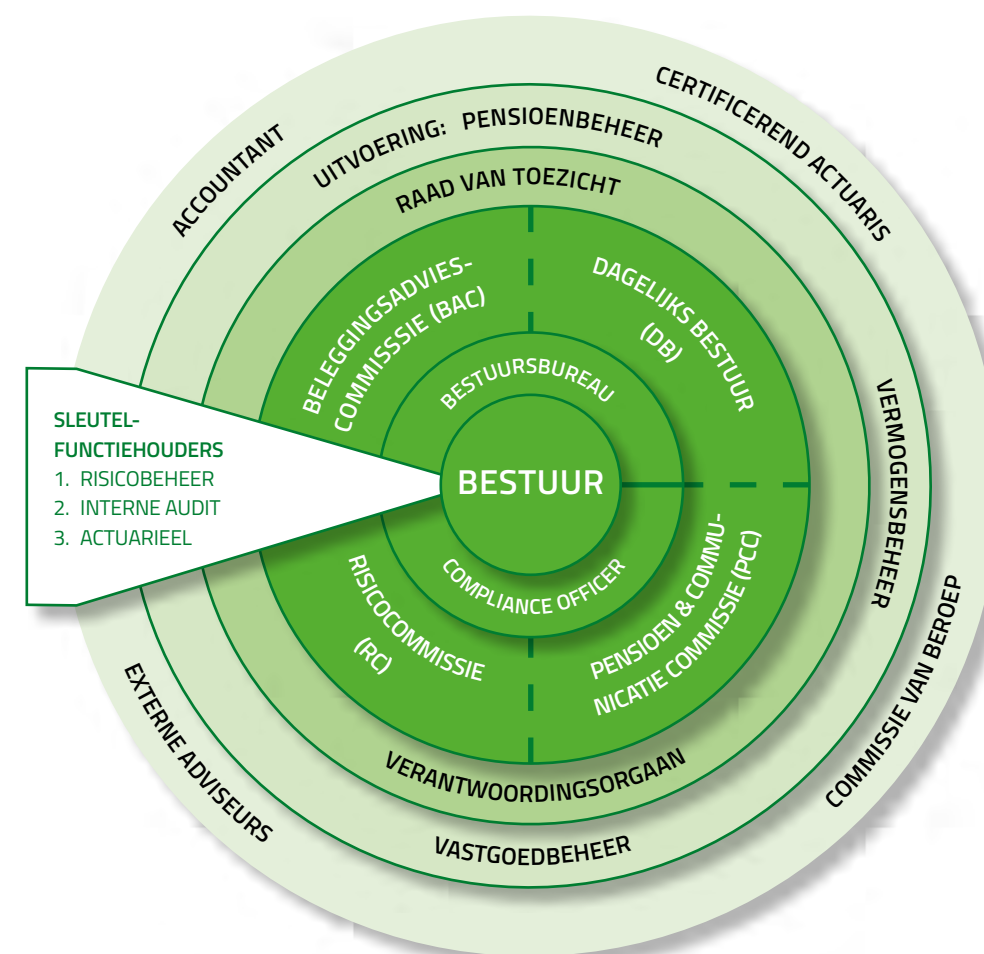
2

ORGANISATIE VAN ONS PENSIOENFONDS

VOOR BPL PENSIOEN ZIJN DRIE ORGANEN HEEL BELANGRIJK: HET BESTUUR, DE RAAD VAN TOEZICHT EN HET VERANTWOORDINGSORGAAN. IEDER ORGAAN HEEFT EEN SPECIFIEKE ROL. EN HET BESTUURSBUREAU VORMT DE SCHAKEL TUSSEN ONS BESTUUR, DE UITVOERINGSORGANISATIES EN DE OVERIGE EXTERNE PARTIJEN.

Voor BPL Pensioen zijn drie organen heel belangrijk: het bestuur, de Raad van toezicht en het Verantwoordingsorgaan. Ieder orgaan heeft een specifieke rol. Het bestuur bestuurt het pensioenfonds en is verantwoordelijk voor de uitvoering van de door sociale partners overeengekomen pensioenregeling en streeft naar optimale kwaliteit, zorgvuldigheid en transparantie. De Raad van toezicht houdt toezicht op het fonds en op het bestuur. Als bestuur leggen we ieder jaar verantwoording af aan het Verantwoordingsorgaan.

Dat doen we over het afgelopen boekjaar op basis van onze jaarstukken. Het bestuursbureau ondersteunt ons. Dat bureau vormt de schakel tussen ons bestuur, de uitvoeringsorganisaties en overige externe partijen. Sinds oktober 2019 zijn, als gevolg van IORP II, Fred Gertsen als sleutelfunctiehouder risicobeheer en Hamadi Zaghdoudi als sleutelfunctiehouder voor de actuariële functie benoemd. Niels Smit is in februari 2020 gestart als sleutelfunctiehouder interne audit. We streven naar een zo efficiënt mogelijke samenwerking en afstemming tussen de partijen aan wie we uitbesteden.

2.1
BESTUUR

Het bestuur van BPL Pensioen telt 12 zetels. De leden van ons bestuur vertegenwoordigen hun achterban op basis van gelijkheid. Dit heet een paritair bestuur. De Land- en Tuinbouworganisatie Nederland (LTO) draagt namens de werkgevers twee leden voor in ons bestuur, Cumula één, Plantum één en de Vereniging van Hoveniers en Groenvoorzieners (VHG) draagt ook één lid voor. FNV draagt namens de werknemers twee

leden voor en CNV Vakmensen (CNV) één lid. Daarnaast zijn er twee leden namens de pensioengerechtigden. Ook zijn er twee externe bestuursleden. De zittingstermijn van ieder lid is vier jaar met de mogelijkheid om twee keer te verlengen. Een bestuurder kan dus maximaal 12 jaar in het bestuur zitten. De werkgevers- en werknemersvoorzitters wisselen ieder jaar van voorzitter naar plaatsvervangend voorzitter. Elke maand vindt er zowel een bestuursvergadering als een strategisch overleg plaats.

DE SAMENSTELLING VAN ONS BESTUUR WAS PER 31 DECEMBER 2019 ALS VOLGT:

Naam	Organisatie	Functie	M/V	Leeftijd
Leden werkgeverszijde				
Jack Buckens	LTO	Voorzitter	M	62
Sander van Meer	Cumula	Bestuurder	M	42
Willem van den Nieuwenhof	VHG	Bestuurder	M	59
Jaap den Dekker	Plantum	Bestuurder	M	56
Vacature	LTO			
Leden werknemerszijde				
Eline Lundgren	FNV	Voorzitter	V	59
Patrick Meerts	FNV	Bestuurder	M	51
Harrie de Vaan	CNV	Bestuurder	M	45
Externe bestuurders				
Fred Gertsen	-	Bestuurder	M	67
Mark Rosenberg	-	Bestuurder	M	57
Vertegenwoordigers namens de pensioengerechtigden				
Ronald Zwijnenburg		Bestuurder	M	67
Vacature		Bestuurder		

BENOEMING, ONTSLAG EN SCHORSING GEDURENDE 2019

Ontslag en schorsingen hebben in het verslagjaar niet plaatsgevonden. Benoemingen in 2019 in het bestuur zijn:

Naam	Functie	Namens	Benoemd per
Jack Buckens	Werkgeversvoorzitter	Werkgevers, voordracht LTO	Januari 2019
Harrie de Vaan	Bestuurslid Lid Bac	Werknemer, voordracht CNV	April 2019 Oktober 2019
Ronald Zwijnenburg	Bestuurslid	Pensioengerechtigden	Augustus 2019
Patrick Meerts	Bestuurslid	Werknemers, voordracht FNV	December 2019
Arthur Theunissen	Bestuurslid	Pensioengerechtigden	December 2019

Herbenoemingen in 2019

Naam	Functie	Namens	Herbenoemd per
Sander van Meer	Bestuurslid	Cumela	1 januari 2020

Afgetreden als bestuurslid in 2019

Naam	Afgetreden per	Naam	Afgetreden per
Jaco van der Starre	Januari 2019	Henk Onstwedder	Oktober 2019
René le Clercq	Januari 2019	Arthur Theunissen	December 2019
Monique Daamen	Augustus 2019		

Benoemingen van sleutelfunctiehouders

Naam	Sleutelfunctie	Benoemd per
Fred Gertsen	Risicobeheer	Oktober 2019
Hamadi Zaghdoudi	Actuariële functie	Oktober 2019
Niels Smit	Interne audit	Februari 2020

2.2
RAAD VAN TOEZICHT

De Raad van toezicht heeft tot taak toezicht te houden op het beleid van ons bestuur en op de algemene gang van zaken binnen ons pensioenfonds. Dit interne toezicht draagt bij aan het effectief en slagvaardig functioneren van ons pensioenfonds en aan een beheerste en integere bedrijfsvoering. De Raad van toezicht legt verantwoording af aan het Verantwoordingsorgaan over de uitvoering van de taken en bevoegdheden die in het jaarverslag staan vermeld.

De Raad van toezicht bestaat uit drie onafhankelijke leden. Ons bestuur benoemt deze leden na bindende voordracht van het Verantwoordingsorgaan. Op 4 april 2019 ontvingen wij het droevige bericht dat de heer R. Westhoff, die in 2018 als lid van de Raad van toezicht is benoemd, die dag op 56-jarige leeftijd plotseling is overleden. Ter opvolging heeft ons bestuur per 1 december 2019 Trudy van der Koet benoemd als lid van de Raad van toezicht. Dit gebeurde na bindende voordracht van het Verantwoordingsorgaan en na instemming door De Nederlandsche Bank (DNB).

DE SAMENSTELLING VAN DE RAAD VAN TOEZICHT IS PER 31 DECEMBER 2019 ALS VOLGT:

Naam	Functie	M/V	Leeftijd
Dirk Duijzer	Voorzitter	M	58
Monique van der Poel	Lid	V	36
Trudy van der Kloet	Lid	V	52

2.3
VERANTWOORDINGSORGAAN

De 21 leden van het Verantwoordingsorgaan vertegenwoordigen de werkgevers, werknemers en pensioengerechtigden in de agrarische en groene sector. Het Verantwoordingsorgaan heeft de bevoegdheid een oordeel te geven over het handelen van het bestuur en over de Raad van toezicht. In 2019 vervulde Rob Bekker de rol van voorzitter namens de werknemers. Namens de werkgevers was Jacqueline Tuinenga

plaatsvervangend voorzitter. De inrichting en bevoegdheden van het Verantwoordingsorgaan zijn vastgelegd in de statuten van ons fonds en in het reglement Verantwoordingsorgaan. In onderstaand overzicht staan de mensen die benoemd en afgetreden zijn als lid van het Verantwoordingsorgaan. Toon Adriaans, tot december 2019 vertegenwoordiger namens werknemers, is in plaats van Christoph de Greeve benoemd als lid namens de pensioengerechtigden. Eric Douma is afgetreden en inmiddels aspirant-lid van ons bestuur.

BENOEMINGEN VERANTWOORDINGSORGAAN

Naam	Status	Namens	Per
Jan van Leeuwen	Benoemd	LTO	September 2019
Dirk Bruins	Afgetreden	LTO	September 2019
Eric Douma	Afgetreden	LTO	Februari 2019
Christoph de Greeve	Afgetreden	FNV	December 2019
Toon Adriaans	Benoemd	Pensioengerechtigden	December 2019

DE SAMENSTELLING VAN HET VERANTWOORDINGSORGAAN IS PER 31 DECEMBER 2019 ALS VOLGT:

Naam	Organisatie	M/V	Leeftijd
<i>Werknemersleden</i>			
Noël Beckers	FNV	M	33
Rob Bekker	FNV	M	52
Henk van der Werf	FNV	M	62
Dirk Aaldering	FNV	M	65
Jan Hoogland	CNV	M	50
Jenne Oosting	CNV	M	65
Karin van de Logt	FNV	V	47
Berto Geerts	FNV	M	47
Vacature	FNV		
<i>Leden namens pensioengerechtigden</i>			
Jan Dijkstra	CNV	M	67
Bennie Wassink	CNV	M	64
Toon Adriaans	FNV	M	66
Heimerick Tromp	FNV	M	69
Jos van de Bosch	FNV	M	59
<i>Werkgeversleden</i>			
Ton Greeve	VHG	M	61
Wim van den Boomen	LTO	M	56
Bark Leenders	LLTB	M	73
Jan van Leeuwen	LTO	M	65
Jacqueline Tuinenga	Cumela	V	58
Francien de Wit	Cumela	V	62
Vacature	LTO		

2.4
BESTUURLIJKE COMMISSIES

Vier bestuurlijke commissies ondersteunen ons bestuur. Hun taak is voornamelijk het voorbereiden van onderwerpen waarover ons bestuur een besluit moet nemen. Ook geven zij ons bestuur advies over de te nemen besluiten. Ons bestuur heeft de taken en bevoegdheden van deze commissies vastgelegd in afzonderlijke reglementen. De vier commissies zijn:

- Het Dagelijks Bestuur (DB) bereidt de bestuursvergaderingen voor en stelt voorleggers aan de orde. En brengt (dringende) beleidsbepalende kwesties aan de orde;
- De Pensioen & Communicatie Commissie (PCC) bereidt de besluitvorming voor op alle aspecten die van invloed zijn op

- de pensioenregeling, de verplichtingen en op de communicatie van ons fonds;
- De Beleggingsadviescommissie (BAC) bereidt de besluitvorming voor op het gebied van de beleggingen van ons fonds. Ook bewaakt deze commissie het vermogensbeheer en vastgoedbeheer, inclusief de naleving van de contracten en de dienstverleningsovereenkomst;
 - De Risicocommissie (RC) adviseert ons bestuur over het strategisch risicobeleid en het te hanteren risicokader.

De laatste commissie is een zogenaamd tweedelijscommissie, de andere drie zijn eerstelijscommissies. In hoofdstuk 7 van deel B staat uitgebreid beschreven wat dit betekent.

DE SAMENSTELLING VAN DE COMMISSIES IS PER 31 DECEMBER 2019 ALS VOLGT:

Beleggingsadviescommissie

Naam	Functie
Mark Rosenberg	Voorzitter
Harrie de Vaan	Lid
Eline Lundgren	Aspirant lid
Vacature	Lid

Risicocommissie

Naam	Functie
Fred Gertsen	Voorzitter
Jaap den Dekker	Lid
Willem van den Nieuwenhof	Lid
Vacature	Lid

Pensioen & Communicatie Commissie

Naam	Functie
Sander van Meer	Voorzitter
Jack Buckens	Lid
Patrick Meerts	Lid
Ronald Zwijnenburg	Lid

Dagelijks Bestuur

Naam	Functie
Eline Lundgren	Werknemersvoorzitter
Jack Buckens	Werkgeversvoorzitter

2.5
COMMISSIE VAN BEROEP

De Commissie van beroep bestaat uit drie onafhankelijke leden. De commissie doet een uitspraak bij geschillen over besluiten van het bestuur. Het kan gaan om geschillen met deelnemers, ex-deelnemers, pensioengerechtigden of werkgevers.

DE SAMENSTELLING VAN DE COMMISSIE VAN BEROEP PER 31 DECEMBER 2019 ALS VOLGT:

Naam	Organisatie	Functie
N. Ruiter	De Koning Vergouwen Advocaten	Voorzitter
J.H.J. Schoot Uiterkamp	Cumula Nederland	Lid
R. Barnhoorn	FNV	Lid

2.6
BESTUURSBUREAU BPL PENSIOEN

- Het bestuursbureau ondersteunt ons bestuur bij de uitoefening van haar taken en verantwoordelijkheden. Het bestuursbureau creëert niet alleen de omstandigheden waaronder ons bestuur zich optimaal kan toeleggen op haar taken. Het bestuursbureau vervult ook een coördinerende, bewakende en adviserende rol. Daarom heeft het bestuursbureau beleidsvoorbereidende en ondersteunende taken onder meer op het gebied van:
- communicatie;
 - governance en organisatie;
 - risicomanagement;
 - compliance;
 - adviserend actuariala;
 - pensioen juridische zaken;
 - control en;
 - externe verantwoording.

Het bestuursbureau is gevestigd bij Actor, Bureau voor Sectoradvies in Woerden. Richard Devue is directeur van ons bestuursbureau. Ons bestuur is en blijft (eind-)verantwoordelijk voor de taken en werkzaamheden die het bestuursbureau uitvoert.

2.7
UITVOERING

- Pensioenbeheer**
- Ons bestuur heeft het Pensioenbeheer met ingang van 1 januari 2012 uitbesteed aan TKP Pensioen B.V.
- Vermogensbeheer**
- Achmea Investment Management (Achmea IM) voert het fiduciair management. Een deel van onze gelden beleggen we door middel van mandaten bij Achmea IM. Het merendeel van onze gelden is belegd bij externe vermogensbeheerders, zoals BlackRock. De volledige vastgoedportefeuille is belegd door middel van een mandaat bij Syntrus Achmea Real Estate & Finance (SAREF).

2.8
UITVOERINGSORGANISATIES

Pensioenbeheer	Fiduciair management	Vastgoedbeheer
<u>TKP Pensioen B.V.</u>	<u>Achmea Investment Management B.V.</u>	<u>Syntus Achmea Real Estate & Finance</u>
Bezoekadres: Europaweg 27 9723 AS Groningen	Bezoekadres: Handelsweg 2 3707 NH Zeist	Bezoekadres: Gatwickstraat 1 1043 GK Amsterdam
Postadres: Postbus 501 9700 AM Groningen	Postadres: Postbus 866 3700 AW Zeist	Postadres: Postbus 59347 1040 KH Amsterdam

2.9
OVERIGE EXTERNE PARTIJEN

Certificerend actuaaris:	<u>Willis Towers Watson</u>	Adviserend actuaaris:	<u>Mercer Nederland</u>
Custodian:	<u>CACEIS</u>	Compliance Officer:	<u>Nederlands Compliance Instituut</u>
Accountant:	<u>Deloitte Accountants</u>	Looncontrole:	<u>BDO Accountants</u>

“ONS BESTUUR IS VERANTWOORDELIJK VOOR DE UITVOERING
VAN DE DOOR SOCIALE PARTNERS OVEREENGESKOMEN
PENSIOENREGELING EN STREEFT NAAR OPTIMALE KWALITEIT,
ZORGVULDIGHEID EN TRANSPARANTIE.”

3

FINANCIËLE ZAKEN

MAANDELIJKS ONTVANGEN WE DE ONTWIKKELING EN ANALYSE VAN DE ACTUELE EN BELEIDSDEKKINGSGRAAD. BEGIN 2019 WAS DE BELEIDSDEKKINGSGRAAD 102,1%. DE BELEIDSDEKKINGSGRAAD IS HET GEMIDDELDE VAN DE ACTUELE DEKKINGSGRADEN OVER DE VOORGAANDE 12 MAANDEN. DEZE IS GEDURENDE HET GEHELE JAAR GEDAALD TOT 94,3%.

Het verloop van onze dekkingsgraad in 2019

Reden voor deze daling was met name de gedaalde rente. De rentedaling zorgde in augustus voor een dieptepunt van de dekkingsgraad. De actuele dekkingsgraad was toen 86,9%. Daarna steeg de actuele dekkingsgraad naar 96,9% eind december.

Ondanks het sterk positieve rendement op onze beleggingen, daalde de beleidsdekkingsgraad eind december naar 94,3%. Daarmee bleef onze beleidsdekkingsgraad lager dan de vereiste 104,3%. De beleidsdekkingsgraad is een belangrijke financiële graadmeter voor bestuursbesluiten, zoals het verhogen of verlagen van pensioenen. Eind 2020 moet onze beleidsdekkingsgraad minimaal 104,3% zijn, anders moeten we de pensioenaanspraken en -rechten verlagen. Verhogen is niet aan de orde, want daarvoor moet onze beleidsdekkingsgraad minimaal 110% zijn. Overigens heeft de minister het in 2019 mogelijk gemaakt om de pensioenen in 2020 niet te verlagen, ondanks dat onze dekkingsgraad onder dit minimum lag.

Het pensioenresultaat is in 2019 gedaald

Ook ons pensioenresultaat lag in 2019 lager dan we verwachtten: 90% in plaats van 95%. Dit resultaat is vastgesteld met de haalbaarheidstoets die wij jaarlijks uitvoeren. Met deze toets krijgen wij inzicht in de samenhang tussen onze financiële opzet, het pensioenresultaat en de risico's die we daa bij lopen. Met het pensioenresultaat hebben wij een maatstaf voor het koopkrachtverlies of koopkrachtbehoud. Een pensioenresultaat van 90% geeft een koopkrachtverlies van 10% aan. Het niet halen van het beoogde pensioenresultaat stond in het voorjaar van 2019 prominent op de agenda van het bestuur en de sociale partners. In samenspraak met hen hebben we in 2015 de norm van 95% vastgesteld. De vraag die we ons in 2019 stelden was: hoe moeten we met deze tegenvaller omgaan? Moeten we onze financiële opzet aanpassen?

Financiële opzet van ons fonds

Met onze financiële opzet willen we het verlagen van pensioenen eind 2020 zien te voorkomen. Of dat lukt, weten we nog niet. De overige argumenten voor onze huidige financiële opzet zijn:

- Om onze reële ambitie te realiseren, nemen we beleggingsrisico's. Op lange termijn leidt dit tot een hoger rendement. Het is dus logisch om de premie ook op het verwachte rendement op onze beleggingen te baseren. Jaarlijks toetst het bestuur of de parameters waarop we de premie baseren nog in lijn zijn met de veronderstellingen die we hanteren in de ALM-studie;
- We geven de voorkeur aan een hoog opbouwpercentage in plaats van een hoge indexatie. Een laag opbouwpercentage kan immers om fiscale redenen niet meer in de toekomst worden gecompenseerd. Maar een lage indexatie kan in de toekomst wel door middel van inhaalindexatie worden gecorrigeerd;
- De combinatie van een hoog opbouwpercentage en lage indexatie zorgt voor het overgrote deel van de actieve deelnemers voor een beter pensioenvooruitzicht. De negatieve invloed van lage indexatie of verlaging voor de inactieve deelnemers blijft daarbij binnen de perken;
- De manier waarop we de gedempte kostendekkende premie hebben vastgesteld, voldoet aan de eisen van geldende wet- en regelgeving.

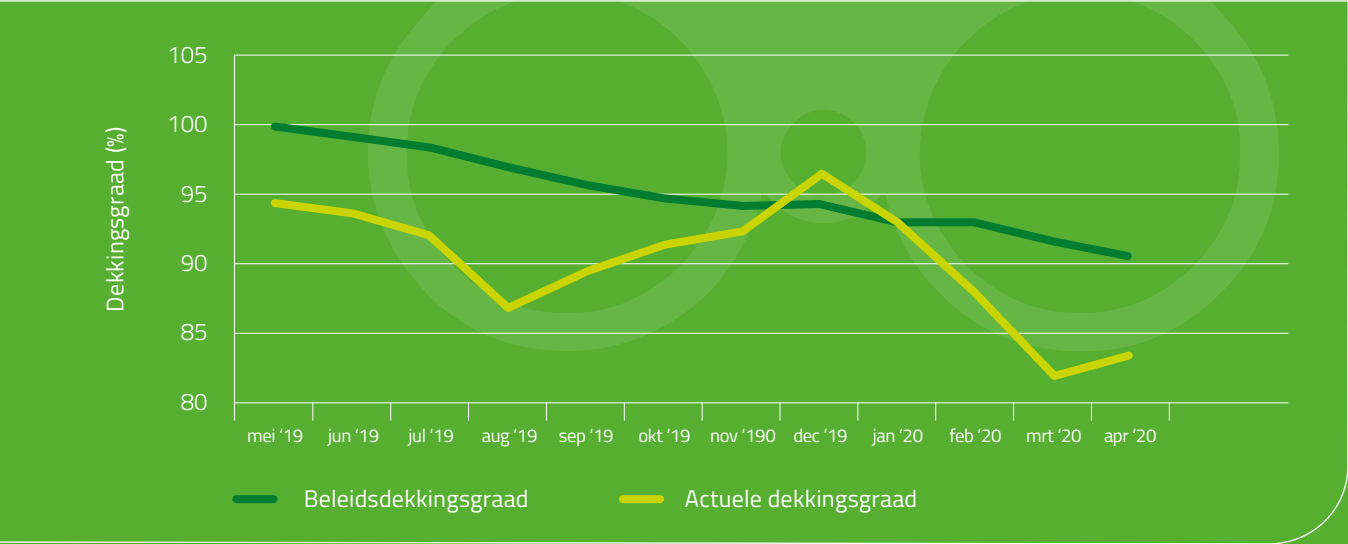
Premie aangepast voor 2020 en 2021

Onze lage premiedekkingsgraad leidt tot een jaarlijkse daling van de dekkingsgraad met circa 1%. Om een verdere daling van de premiedekkingsgraad in 2020 en daarna te voorkomen, hebben de sociale partners besloten om de premie voor 2020 en voor 2021 te verhogen. Toch is een versobering van de pensioenregeling vanaf 2021 nog steeds mogelijk. Hierover nemen we in 2020 een besluit.

BEGIN 2019 WAS ONZE BELEIDSDEKKINGSGRAAD 102,1%. GEDURENDE HET JAAR IS DEZE GEDAALD TOT 94,3% EIND DECEMBER. DAT IS LAGER DAN DE VEREISTE DEKKINGSGRAAD VAN 104,3% DIE EIND 2020 MOET ZIJN BEREIKT. DE ACTUELE DEKKINGSGRAAD WAS EIND DECEMBER 96,9%

DE DALINGEN KOMEN VOORAL DOOR DE GEDAALDE RENTE. DE BELEGGINGSRESULTATEN WAREN JUIST GOED. ALS ONZE BELEIDSDEKKINGSGRAAD EIND 2020 NIET MINIMAAL 104,3% IS, MOETEN WE IN 2021 DE PENSIOENEN VERLAGEN. TENZIJ ER, NET ALS IN 2020, WEER EEN WETTELIJKE MOGELIJKHEID KOMT OM NIET TE HOEVEN VERLAGEN.

DE DEKKINGSGRADEN IN DE LAATSTE 12 MAANDEN

3.1
DE ONTWIKKELING VAN DE
FINANCIËLE SITUATIE

De actuele dekkingsgraad is in 2019 met 0,1%-punt gedaald: van 97,0% naar 96,9%. De tabel laat zien welke factoren hebben bijgedragen aan de ontwikkeling van de dekkingsgraad. Het grootste effect op de dekkingsgraad hadden de gedaalde rente en het positieve beleggingsrendement.

Het gunstige beleggingsrendement ontstond ook door de positieve bijdrage van de renterisicoafdekking van 40% van de verplichtingen volgens de Ultimate Forward Rente (UFR). Hierdoor is een verdere daling van de dekkingsgraad door de gedaalde rente voorkomen.

Omdat er in 2019 onvoldoende premie binnen is gekomen voor de financiering van de jaarlijkse opbouw van pensioen-aanspraken, is een deel van deze opbouw gefinancierd uit onze reserves. Hierdoor is de dekkingsgraad met 1,0% gedaald. Daarnaast waren er ook twee eenmalige oorzaken die achtereenvolgens een positief effect van 0,8% en 0,9% op de dekkingsgraad hadden. Zie ook pagina 54. Deze staan onder 'overige effecten' in de tabel hieronder. Verderop beschrijven we de twee oorzaken van deze overige effecten verder.

Verloop van de actuele dekkingsgraad in 2019

Dekkingsgraad eind 2018	97,0%
Beleggingsopbrengsten	17,6%
Effect rente op de voorziening	-15,7%
Premie	-1,0%
Overige effecten	-1,0%
Dekkingsgraad eind 2019	96,9%

De beleidsdekkingsgraad, die het gemiddelde van de dek-kingsgraden over de afgelopen 12 maanden weergeeft, is in 2019 gedaald met 7,8% van 102,1% naar 94,3% eind 2019. Deze sterke daling van de beleidsdekkingsgraad komt door-dat de hogere actuele dekkingsgraden van 2018 uit de mid-delung van 12 maanden zijn gevallen. Daarvoor in de plaats zijn lagere actuele dekkingsgraden van 2020 gekomen. Eind

2019 was de reële dekkingsgraad 75,4%. Dit is een indicator voor mate waarin het mogelijk is de pensioenen in het volgen-de jaar te verhogen.

Herstelplan

De dekkingsgraad voor het Minimum Vereiste Eigen Vermo-gen bedraagt 104,3%. En de dekkingsgraad voor het Vereiste Eigen Vermogen bedraagt 120,9% van de voorziening. Met een actuele dekkingsgraad van 96,9% en een beleidsdekkings-graad van 94,3% voldoen we niet aan de eisen van het Mini-mum Vereiste Eigen Vermogen, maar ook niet aan de eisen van het Vereiste Eigen Vermogen. Om deze reden hebben we in het voorjaar van 2020 een geactualiseerd herstelplan op-gesteld en ingediend bij DNB. Op grond van de systematiek van dit herstelplan, blijkt dat we binnen de wettelijke termijn van 10 jaar kunnen voldoen aan de vereiste dekkingsgraad van 120,9%. Er zijn geen aanvullende maatregelen nodig.

De invloed van de beleggingen was positief

Het beleggingsrendement exclusief de rentehedge bedroeg +14,2%. Met dit rendement financieren we de laatste jaren de rentetoevoeging aan de voorziening. Overigens moet de mat-ching portefeuille de rente wel gedeeltelijk bijhouden. Doordat de marktrente voor een periode van 1 jaar 0,2% negatief is, is het bezit van ons pensioenfonds toegenomen. We hebben hierop een positief resultaat geboekt. Door het totale positie-ve rendement van 18,1% is het effect op de dekkingsgraad per saldo +17,6%.

De invloed van de rente en UFR was negatief

De ontwikkeling van de marktrente beïnvloedt de dekkings-graad sterk. Wet- en regelgeving vereist dat we de voor-ziening berekenen op basis van de door DNB gepubliceerde rekenrente: de Ultimate Forward Rate (UFR). Deze UFR is tot en met een looptijd van 20 jaar gelijk aan de marktrente (swaprente) en wordt na deze looptijd gebaseerd op de ge-middelde 20 jaar-forward-rente in de afgelopen 10 jaar.

Een dalende rente leidt tot een hogere voorziening voor de pensioenverplichtingen en, als de beleggingen niet in gelijke mate meebewegen, daarmee tot een lagere dekkingsgraad. Het renterisico van een dalende rente dekken we af door de rentegevoeligheid van de beleggingen meer in lijn te brengen met de rentegevoeligheid van de voorziening. In 2019 is 40% van het renterisico afgedekt. Dat wil zeggen dat we 40% van de verhoging van de voorziening voor rentedalingen goedma-ken door specifiek daarvoor bedoelde beleggingen. We dek-

ken het renterisico niet voor 100% af, want dan kunnen we niet meer profiteren van een rentestijging. Het risico van de rentedaling is daardoor maar gedeeltelijk afgedekt.

De invloed van de premie

In 2019 bedraagt onze pensioenpremie 21,7% van de pensioengrondslag en voldoet daarmee aan alle eisen van wet- en regelgeving. De hoogte van de premie is onvoldoende om de opbouw van de pensioenen volledig te financieren. Dit komt doordat de premie is gebaseerd op een ingeschat verwacht rendement van 3,0%. Maar het opnemen van de aanspraken op de balans vindt plaats op basis van de wettelijk voorgeschreven lagere UFR (gemiddeld 1,5%). Daardoor ontvangen we minder premie dan nodig is op basis van de UFR. Dit effect geven we weer met de premiedekkingsgraad. Bij een premiedekkingsgraad van meer dan 100% ontvangen we voldoende premie om de kosten van de opbouw op basis van de UFR te financieren. Onze premiedekkingsgraad bedroeg in 2019 70%. Ons premiebeleid had in 2019 dus een negatief effect op de dekkingsgraad.

De invloed van de ‘overige effecten’

Deze invloed komt voornamelijk door twee eenmalige grotere effecten. Deze twee zijn:

- De gewijzigde sterftegrondslagen;
- Het positieve saldo van de inkoop van VPL-aanspraken.

We baseren onze voorziening voor de pensioenverplichtingen op de meest recente overlevingstabellen. In 2019 hebben we onderzoek gedaan naar de levensverwachting van onze deelnemers. Dit heeft tot aanpassing van de overlevingstabellen geleid. Hierdoor sluit de levensverwachting van onze deelnemers beter aan bij de gehanteerde overlevingstabellen. Dit leidt tot een positief effect op de dekkingsgraad van 0,8%.

In 2019 is besloten om op 31 december 2019 de voorwaardelijke aanspraken uit de VPL-regeling voor Agrarisch en Groen om te zetten in onvoorwaardelijke aanspraken. Na de omzetting bleef er een positief saldo over. Dit saldo heeft een positief effect van 0,9% op de dekkingsgraad.

3.2
PREMIEBELEID

De verplicht gestelde basisregeling

In het jaarverslag van 2018, staat vermeld dat de sociale

partners afgesproken hebben dat de premie ten minste tot 2021 21,7% van de pensioengrondslag zou bedragen. Jaarlijks stellen wij vervolgens vast of deze premie in combinatie met het opbouwpercentage hoger is dan de wettelijk voorgeschreven kostendekkende premie. Die kostendekkende premie is gebaseerd op het verwachte rendement. Als zou blijken dat de premie van 21,7% niet meer zou voldoen aan de kostendekkende premie, verlagen de sociale partners het opbouwpercentage om alsnog te voldoen aan de wettelijke eisen. De sociale partners kiezen hiervoor, omdat een premieverhoging minder makkelijk gaat. De premie is namelijk voor lange tijd door de sociale partners vastgesteld.

In 2019 is gebleken dat de feitelijke premie van 21,7% weliswaar voldoet aan de wettelijke toetsing, maar dat de premiedekkingsgraad in de loop van 2019 sterk is gedaald door de gedaalde rente. Het bestuur en de sociale partners hebben hier meerdere malen over gesproken. Kern van de discussie was of een verdere daling van de premiedekkingsgraad wel in het belang zou zijn van alle deelnemers en gepensioneerden. De uitkomst van deze discussie was dat we een verlaging van de premiedekkingsgraad niet evenwichtig vonden. Om tot een hogere premiedekkingsgraad te komen, hebben de sociale partners in 2019 besloten de premie voor 2020 én 2021 te verhogen tot respectievelijk 25,0% en 26,4%. Het verhogen van de premie heeft een positief effect op de premiedekkingsgraad.

De vrijwillige DB-excedentregeling

De DB-excedentregeling kent geen doorsneepremie, maar een leeftijds- en sekseafhankelijke premie. Deze premie is op vrijwel dezelfde grondslagen vastgesteld als de premie voor de verplichte basisregeling en kent daardoor een vergelijkbare premiedekkingsgraad. We hanteren dezelfde premiestelling, omdat de pensioenopbouw van de excedentregeling dezelfde kansen op indexatie en verlagen kent als de basisregeling. In 2019 hebben we voor de DB-excedentregeling € 504 duizend aan premie ontvangen.

De vrijwillige DC-excedentregeling

Vanaf 1 januari 2017 kunnen werkgevers ook een DC-excedentregeling voor hun werknemers afsluiten. In 2019 hebben 9 werkgevers hiervan gebruikgemaakt met 71 werknemers. In 2019 is voor de DC-excedentregeling € 241 duizend aan premie ontvangen.

TOTAALOVERZICHT (BEDRAGEN IN € X 1.000)

	2019	2018
Kostendekkende premie		
Actuarieel nodig voor onvoorwaardelijke onderdelen pensioenopbouw	675.485	597.478
Opslag voor instandhouding van het Vereiste eigen Vermogen	149.958	138.615
Opslag voor uitvoeringskosten	13.536	14.338
Totaal kostendekkende premie	838.979	750.431
Gedempte premie		
Actuarieel nodig voor (on)voorwaardelijke onderdelen pensioenopbouw	387.449	345.901
Opslag voor instandhouding van het Vereiste eigen Vermogen	60.396	56.027
Opslag voor uitvoeringskosten	13.536	14.338
Totaal gedempte premie	461.361	416.266
Feitelijke premie		
Bijdrage werknemers	103.644	96.391
Bijdrage werkgevers	384.226	357.339
	487.870	453.730

3.3
INDEXATIEBELEID

Ons indexatiebeleid is niet gewijzigd ten opzichte van vorig jaar. De indexatiemaatstaf is de prijsinflatie, die we corrigeren voor de effecten van belastingen en accijnzen. Ons beleid is volledig gebaseerd op wat het Financieel Toetsingskader (FTK) voor indexatie toestaat. Dat betekent dat we gedeeltelijk indexeren als de beleidsdekkingsgraad hoger is dan 110%. Volledige indexatie kennen we pas toe als de dekkingsgraad hoog genoeg is om de indexatie langdurig volledig te kunnen toekennen. Bij de huidige rente is dit mogelijk bij een dekkingsgraad van 125%. Tussen een dekkingsgraad van 110% en

125% kennen we gedeeltelijke indexatie toe. In 2019 konden we de pensioenen niet indexeren. Ook de komende jaren verwachten we dat indexatie niet mogelijk is.

Met ingang van 2017 is besloten om bij de vaststelling van de inhaalindexatie steeds rekening te houden met de niet gegeven indexaties over een periode van tien jaar in het verleden. De eerste niet gegeven indexaties (binnen de termijn van tien jaar) halen we het eerst in.

Bij indexaties staan de toegekende indexaties weergegeven per 1 januari van het daar opvolgende jaar.

De toegekende indexaties en de prijsinflatie over de laatste 10 jaar

	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010
Indexaties	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Prijsinflatie	1,6%	1,5%	1,5%	0,0%	0,4%	0,6%	1,1%	2,1%	2,5%	1,4%

3.4
SAMENVATTING FINANCIËLE POSITIE

Onze financiële positie en de ontwikkelingen gedurende 2019

(x € 1.000)	Pensioenvermogen	Technische voorzieningen	Dekkingsgraad
Stand per 1 januari	16.873.568	17.402.396	97,0%
Beleggingsresultaten	3.027.676	-41.046	
Premiebijdragen	504.716		
Uitkeringen	304.451	-303.542	
Wijziging marktrente		3.339.612	
Wijziging actuariële uitgangspunten		-157.103	
Overige	681.155	1.133.597	
Stand per 31 december	21.373.914	21.373.914	96,9%

De ontwikkeling van de dekkingsgraad op basis van jaarrekening

	2019	2018	2017	2016	2015
Dekkingsgraden eind december	96,9%	97,0%	102,7%	97,0%	98,5%
Afgeleide gemiddelde rente eind van het jaar	0,83%	1,48%	1,61%	1,46%	1,82%

3.5
ACTUARIËLE ANALYSE

Totaaloverzicht

(x € 1.000)	2019	2018	2017
Premieresultaat			
Premiebijdragen	530.005	489.761	459.668
Pensioenopbouw	-713.720	-632.833	-616.784
Mutatie technische voorziening voor pensioenuitvoeringskosten	6.983	5.806	5.635
Pensioenuitvoeringskosten	-20.495	-20.095	-20.081
	-197.227	-157.361	-171.562
Inclusief rendementsresultaat			
Beleggingsresultaten inclusief rentederivaten	3.027.910	-126.941	1.004.581
Rentetoevoeging technische voorziening	41.050	42.382	35.091
Wijziging marktrente	-3.339.612	-872.915	226.803
	-270.652	-957.474	1.266.475
Overige resultaten			
Resultaat op waardeoverdrachten	-202	-2.587	4.914
Resultaat op kanssystemen (overige wijzigingen)	27.725	14.723	-26.810
Resultaat op uitkeringen	-909	-4.472	-933
Indexering en overige toeslagen	-	-	-
Wijziging overige actuariële uitgangspunten	157.103	131.621	-138.806
Overige baten	160.449	1.759	1.609
Overige lasten	-237	-1.165	-495
	343.929	139.879	-160.521
Totaal saldo van baten en lasten basisregeling	-123.950	-974.956	934.392

3.6
VPL-REGLINGEN

Namens de sociale partners voeren we twee VPL-regelingen uit.

De VPL-regeling van de sector Agrarisch en Groen

De premie voor deze regeling is 1,25% van het salaris. Deze premies beleggen we volgens ons beleggingsbeleid en zijn daardoor onderdeel van onze beleggingsportefeuille. Op deze premies kennen we hetzelfde rendement toe als dat van de BPL Pensioen Beleggingsportefeuille, inclusief hedge

resultaten. Dit geld blijft van de sociale partners, waardoor de sociale partners een vordering hebben op BPL Pensioen. Per eind 2019 zijn deze VPL-aanspraken toegekend als onvoorwaardelijke pensioenaanspraken aan de hiervoor gerechtigde deelnemers. Het aanwezige kapitaal was groter dan nodig. De dekkingsgraad is hierdoor met 0,9% gestegen. Vanaf 2020 komen deze VPL-regeling en de premie voor deze regeling te vervallen.

De VPL-regeling van de sector Groente- en fruit verwerkende Industrie

De premie voor deze regeling is 5,4% van het salaris, volgens de definitie die de sector Groente- en fruit verwerkende industrie (GFI) destijds heeft vastgesteld. Deze premies beleggen we in een beleggingsdepot bij Aegon en blijven van de sociale partners. Daardoor hebben de sociale partners (GFI) een vordering op BPL Pensioen. De vordering van € 43 duizend per eind 2019 is in de jaarrekening opgenomen onder langlopende schulden. Uiterlijk eind 2020 kennen we deze VPL-aanspraken toe als onvoorwaardelijke pensioenaanspraken aan de hiervoor gerechtigde deelnemers. De voorwaardelijke pensioenaanspraken zijn in 2018 met 9% verlaagd.

Op basis van de UFR per eind 2019, bedraagt de contante waarde van deze VPL-aanspraken € 48 duizend. Bij de bepaling van de contante waarde is rekening gehouden met de voorschriften die DNB hieraan stelt. In 2020 ontvangen we naar verwachting nog € 5 duizend aan VPL-premie. De VPL-regeling van de sector Groente- en fruit verwerkende industrie kent naar verwachting in 2020 een klein overschot in de financiering. De genoemde verlaging is daar al in verwerkt.

3.7 VERMOGENSPOSITIE IS SLECHT, VOLGENS DE CERTIFICEREND ACTUARIS

Jaarlijks stelt de certificerend actuaire een rapport op dat een oordeel geeft over de financiële positie van ons pensioenfonds. De certificerend actuaire beoordeelt met name of we voldoen aan de vereisten in de Pensioenwet.

Naar het oordeel van de certificerend actuaire voldoen wij in 2019 aan de volgende onderdelen:

- de technische voorzieningen zijn toereikend;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten en;
- het beleggingsbeleid is in overeenstemming met de prudent-person regel.

Samenvattend verklaart de certificerend actuaire dat over het boekjaar 2019 is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet met uitzondering van artikelen 131, 132 en 133. Dit komt omdat er sprake is van een negatief eigen vermogen. De technische voorzieningen zijn juist vastgesteld en dus als geheel gezien, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, toereikend. Wij zijn bij de vaststelling van de kostendekkende premie voor boekjaar 2019 uitgegaan van de geldende wet- en regelgeving. De actuaire kwalificeert onze vermogenspositie als slecht, omdat ons aanwezige eigen vermogen lager is dan het Minimaal Vereiste Eigen Vermogen.

“MET ONZE FINANCIËLE OPZET WILLEN WE HET VERLAGEN VAN DE PENSIOENEN EIND 2020 ZIEN TE VOORKOMEN. OF DAT LUKT, WETEN WE NOG NIET.”

ER STONDEN IN 2019 VEEL ZAKEN OP DE AGENDA VAN PENSIOENBEHEER. ZO TRAD IN JANUARI DE WET WAARDEOVERDRACHT KLEINE PENSIOENEN IN WERKING. DE INVOERING DAARVAN IN ONZE ADMINISTRATIE VERGDE VEEL AANDACHT.

Een druk jaar voor het pensioenbeheer

Ook veel energie vergde de voorbereiding van de Wet digitale overheid met e-Herkenning, die aan de eIDAS verordening moet gaan voldoen. Deze manier van identificeren die we in 2021 samen met TKP Pensioen gaan invoeren, maakt dat onze deelnemers en werkgevers nog veiliger op hun eigen portaal kunnen inloggen. Veiligheid en privacy staan voorop, ook al kost dat extra capaciteit, zo bleek in 2019. Bijvoorbeeld om de bepalingen van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) goed na te leven. We hebben in 2019 bovendien verbeteringen doorgevoerd in de looncontroles en in de manier waarop we premies incasseren. Via een tender hebben we onderzocht of we voor de premie-incasso een betere uitbestedingsorganisatie konden selecteren. De tender wees uit dat onze huidige partij de beste is.

4.1

ACTIVITEITEN STRATEGISCH JAARPLAN

Het strategisch jaarplan kent vier pijlers. Pensioenbeheer richt zich onder andere op de realisatie van de doelen die bijdragen aan het ontzorgen van de werkgevers, de vierde pijler van het strategisch jaarplan. De bereikte resultaten van deze pijler staan beschreven in het integrated reporting deel van dit jaarverslag. In de kaders die onderdeel van dit derde hoofdstuk uitmaken, geven we de kwantitatieve resultaten van 2019 weer.

4.2

ONTWIKKELINGEN PENSIOENREGELING

Wijzigingen reglementen

Het basispensioenreglement hebben we in 2019 gewijzigd. Los van diverse verduidelijkingen van de keuzemogelijkheden voor pensionering, ging het om:

- De bepalingen voor de automatische waardeoverdracht van kleine pensioenen;
- Het vervallen van heel kleine pensioenaanspraken (< €2), ontstaan na 1 januari 2019;
- De informatievoorziening volgens de richtlijnen van IORP II;
- De actualisatie van parameters en de franchise;
- Een tekstuele wijziging over het inhouden van het werknemersdeel van de premie;
- Een correctie voor het voorwaardelijk pensioen (VPL);
- Het kunnen kiezen van een aangepast hoog-laag pensioen naar aanleiding van het ingaan van de Wet temporisering AOW-leeftijd;

In het reglement extra tijdelijk partnerpensioen en in beide excedent-reglementen is in 2019 een aantal algemene wijzigingen doorgevoerd. Dit geldt ook voor het Uitvoeringsreglement.

Klachten en geschillen

De klachten- en geschillenregeling staat in het klachten- en geschillenreglement omschreven. Wie een klacht of geschil heeft, leest op de website wat hij of zij dan kan doen. Wanneer we een bestuursbesluit nemen, wijzen we in onze correspondentie aan de betrokkenen bij het besluit op de mogelijkheid om een klacht in te dienen of een geschil aanhangig te maken als zij het niet met ons besluit eens zijn.

Vrijwillige aansluitingen

In 2019 zijn er 49 bedrijven vrijwillig bij ons aangesloten. Randvoorwaardelijk voor aansluiting is dat er sprake is van een duidelijke link met de agrarische en groene sector of met ons duurzame beleggingsbeleid.

Consulenten

Eind 2018 zijn drie consulenten in dienst gekomen bij ons bestuursbureau. Zij adviseren werkgevers onder meer bij vrijwillige aansluitingen en beantwoorden vragen over de pensioenregeling en pensioenadministratie. Ook informeren zij deelnemers over de inhoud van onze pensioenregeling.

PIJLER

Ontzorgen van de werkgever

ALGHELELE WAARDERING: 6,9 (2018: 6,9) *

BEOOGDE WAARDERING: 7,5

PERCENTAGE DOOR WERKGEVER CORRECT AANGELEVERDE WERKNEMERSMUTATIES
VERWERKT BINNEN 5 DAGEN

100%

AANTAL KLACHTEN WERKGEVERS:
AANTAL KLACHTEN WERKNEMERS:

(2018: 7) 5
(2018: 4) 11

AANTAL GESCHILLEN WERKGEVERS:
AANTAL GESCHILLEN WERKNEMERS:
AANTAL GESCHILLEN DOOR WERKNEMERS VOORGELEGD AAN CIE BEROEP:
AANTAL GESCHILLEN AFGEHANDELD:

(2018: 1) 8
(2018: 33) 19
(2018: 4) 2
17

AANTAL VRIJWILLIGE AANSLUITINGEN

49

HOE IS ONS IMAGO ONDER WERKGEVERS

- HELPEND 44,3%
- PERSOONLIJK 36,8%
- OPEN EN OPRECHT 46,2%

WAARDERING VAN ONZE BEREIKBAARHEID

- TELEFONISCH 7,9
- PER E-MAIL 7,9

* ZIE OOK HOOFDSTUK 5

4.3

STATISTISCHE GEGEVENS

In de volgende paragrafen staat de ontwikkeling van het aantal (ex-)deelnemers, pensioengerechtigden en werkgevers in 2019.

Overzicht (ex-)deelnemers en pensioengerechtigden
De volgende tabellen geven naast een overzicht van het

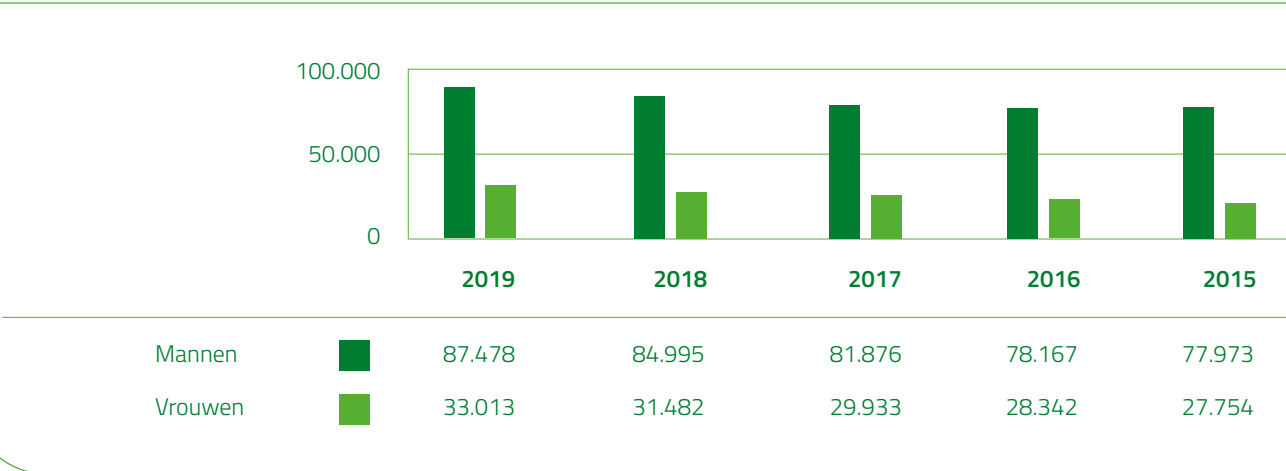
totale aantal (ex-)deelnemers en pensioengerechtigden, ook inzicht in de mutaties per doelgroep. Hoeveel van hen zijn toegetreden, met pensioen gegaan, arbeidsongeschikt geworden of overleden. In het overzicht staan ook het aantal waardeoverdrachten en het aantal mensen dat uit dienst is gegaan.

MUTATIEOVERZICHT ACTIEVE DEELNEMERS, EX-DEELNEMERS EN PENSIOENGERECHTIGDEN

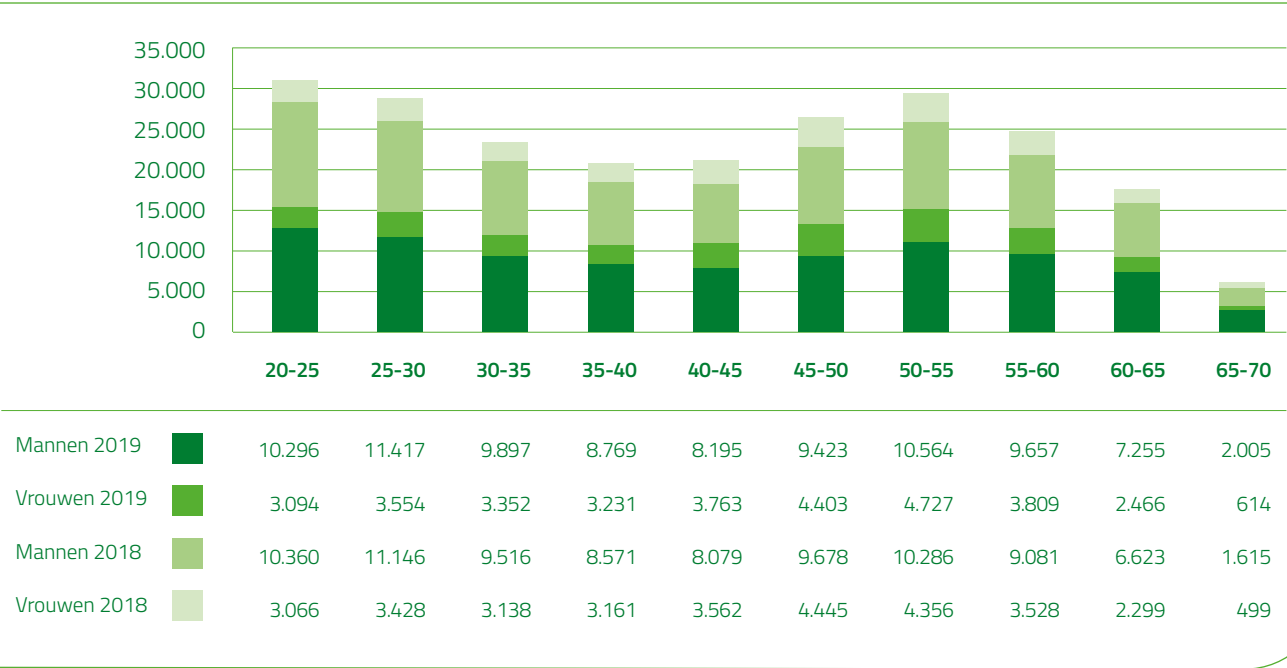
	Deelnemers (excl. AO)	Gewezen deelnemers	Arbeids- ongeschikte deelnemers	Gepensio- neerden	Totaal
Stand per 1 januari	111.889	488.109	4.548	68.262	672.808
Toetreding/hertoetreding	22.126	-5.378	0	0	16.748
Pensionering	-707	-3.859	-205	4.771	0
Arbeidsongeschiktheid (AO)	-381	-118	499	0	0
Revalidering	23	191	-214	0	0
Overlijden/afkoop/waardeoverdracht	-2.549	-17.497	-61	-3.456	-23.563
Premievrij gemaakt door uitdienst	-14.477	14.477	0	0	0
Overige oorzaken*	-243	11.892	243	0	-11.892
Stand per 31 december 2019	115.681	487.817	4.810	69.577	677.885

* Onder 'overige oorzaken' is de toename door inkomende collectieve waardeoverdrachten verantwoord. Daarnaast verantwoorden we hier de toename van het aantal ex-partners verantwoord door scheiding.

Verhouding actieve deelnemers man/vrouw

Actieve deelnemers op basis van leeftijd

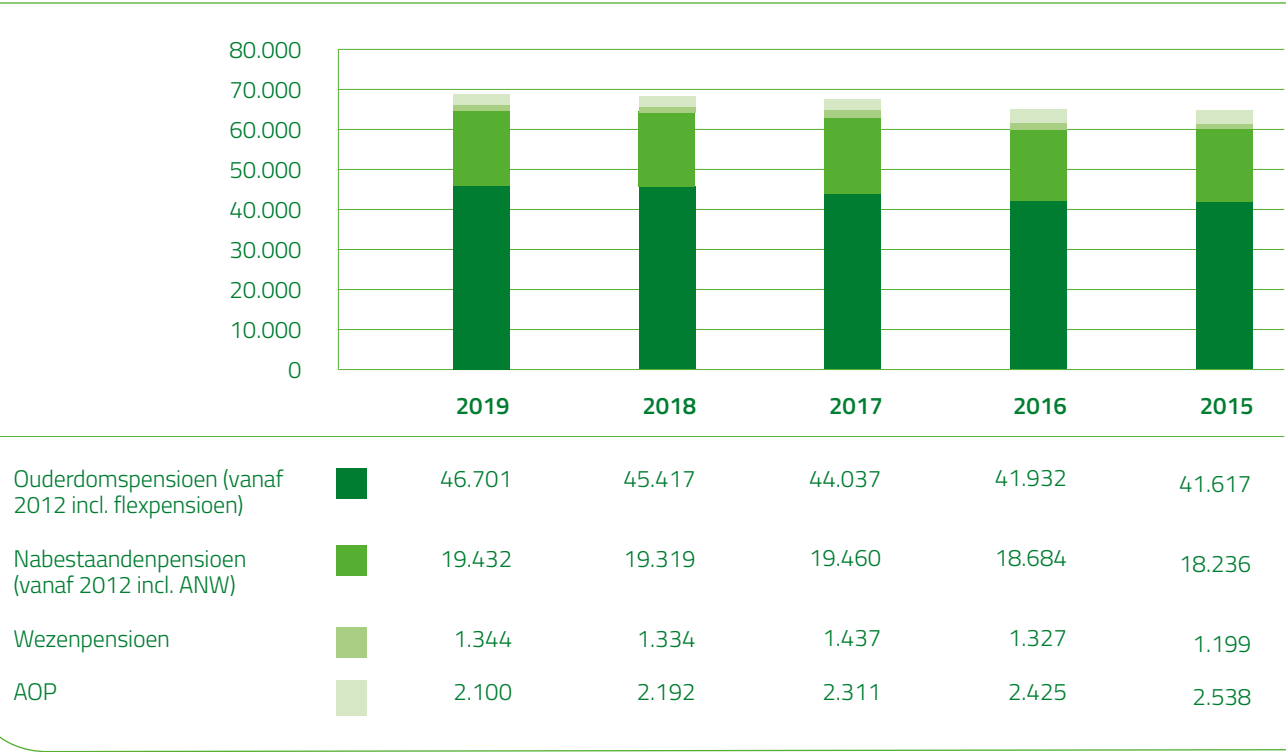

Jaar	Aantal scheidingen	Aantal deelnemers met vrijwillige voortzetting	Aantal deelnemers met een excedent-regeling	Aantal deelnemers overgangsregeling	Aantal gemoeds-bezwaarden
2019	2.620	65	3.911	12.472	258
2018	2.655	72	3.660	13.427	260
2017	2.880	74	3.022	14.484	251
2016	2.807	69	2.689	15.545	249
2015	2.811	75	2.645	18.196	310

Aantal premievrije voortzettingen naar geslacht en in procenten van het aantal actieve deelnemers

	2019	2018	2017	2016	2015
Mannen	3.400	3.157	3.062	3.013	3.681
Vrouwen	1.410	1.391	1.308	1.262	1.649
Totaal	4.810	4.548	4.370	4.275	5.330
Mannen in %	3,9%	3,7%	3,7%	3,9%	4,7%
Vrouwen in %	4,2%	4,4%	4,4%	4,5%	5,9%
Totaal in %	4,0%	3,9%	3,9%	4,0%	5,0%

Uitsplitsing aantal pensioengerechtigden

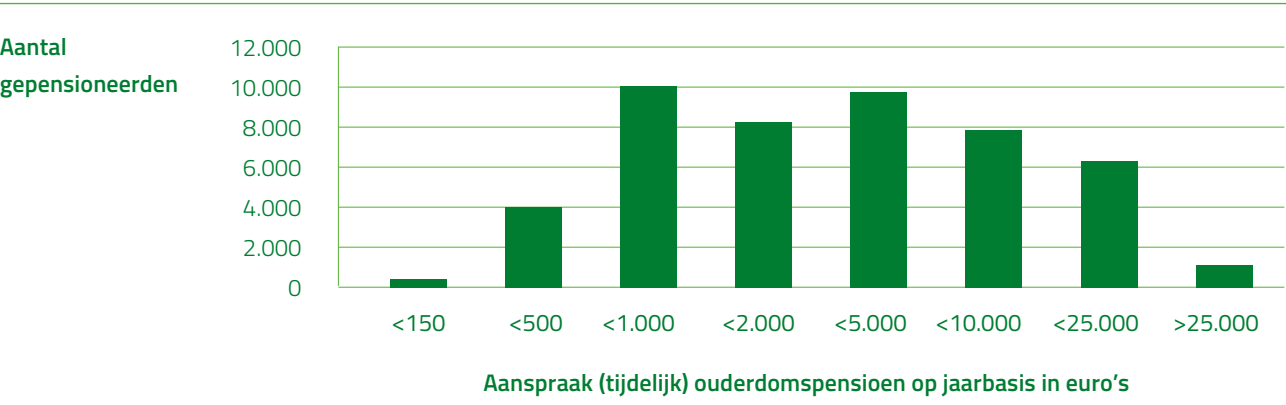

Aantal ex-deelnemers

	2019	2018	2017	2016	2015
Mannen	312.919	313.347	308.939	304.552	299.524
Vrouwen	174.898	174.762	170.881	163.690	156.093
Totaal	487.817	488.109	479.820	468.242	455.617

Hoogte ingegaan ouderdomspensioen

Het gemiddelde ingegane ouderdomspensioen bedraagt € 4.884 bruto per jaar.
In onderstaande tabel is het aantal gepensioneerden per uitkeringshoogte weergegeven.

Flexibiliseringsmogelijkheden

In onze regeling is een groot aantal flexibiliseringsmogelijkheden opgenomen. De onderstaande tabel geeft aan in welke mate deelnemers daarvan gebruik maken bij hun pensioen-ingang.

Aantal dienstverbanden	2019	2018
Aantal ingegane ouderdomspensioenen	6.591	5.998
Waarvan afgekocht	978	1.947
Waarvan niet opgevraagd	1.695	3
Waarvan ingegaan zonder uitruil	696	410
Waarvan ingegaan met uitruil	3.222	3.638
Totaal	6.591	5.998
De volgende keuzes zijn gemaakt		
Hoog-laag	534	490
Laag-hoog	0	1
Vervroegen	2.928	3.371
AOW-compensatie	191	196
Uitruil OP-PP	54	62
Uitruil PP-OP-keuze	598	611
Uitruil PP-OP-geen Partner	109	515
Totaal	4.414	5.246

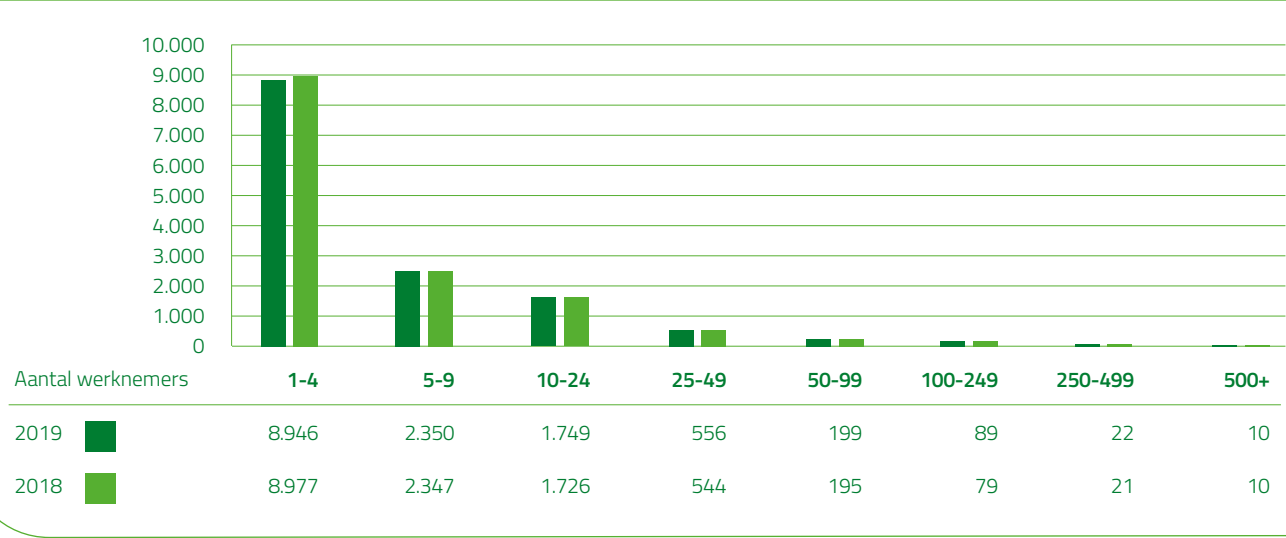
Onze deelnemers maken vooral gebruik van de mogelijkheid vervroegd met pensioen te gaan. De meest door hen genoemde reden is dat ze al voor hun 68e AOW ontvangen. Ze willen hun pensioen tegelijk met hun AOW laten ingaan. Uitruil van partnerpensioen voor een hoger ouderdomspensioen is een andere mogelijkheid die deelnemers veel benutten. Het totale aantal deelnemers dat gebruikmaakt van een van de uitruilmogelijkheden, is hoger dan het aantal dat de

tabel weergeeft. Dat komt doordat de deelnemers van meerdere flexibiliseringsmogelijkheden gebruik kunnen maken. In de telling geven we er per deelnemer maar één weer.

Overzicht werkgevers

De volgende tabellen geven de ontwikkeling van het aantal aangesloten werkgevers weer.

Werkgevers naar aantal werknemers

Aantal werkgevers en werknemers per subsector (inclusief werknemers 21- en 67+)

	2019		2018	
	Werkgevers	Werknemers	Werkgevers	Werknemers
Glastuinbouw	2.291	23.430	2.351	23.324
Landbouwwerktuigen Exploit. Ondernem.	2.116	21.216	2.129	21.063
Hoveniersbedrijven	3.035	18.415	2.921	17.369
Open teelten Tuinbouw	1.416	2.781	1.017	2.691
Open teelten Boomkwekerij	939	5.684	937	5.458
Dierhouderij	2.609	7.547	2.603	7.431
Open teelten Bloembollen	453	2.636	465	2.591
Tuinzaadbedrijven	92	6.249	85	5.311
Open teelten Landbouw	1.391	6.640	1.428	6.633
Bos en Natuur	199	2.787	198	2.822
Bedrijfsverzorgingsdiensten	46	2.728	42	2.790
Paddestoelen	120	1.973	122	2.089
Bloembollengroothandel	99	1.503	99	1.383
Groente- en fruitverwerkende industrie	63	4.738	62	4.424
Varkensverbetering	12	559	12	556
Geen cao van toepassing	101	4.806	82	4.374
Overig	149	7.108	145	7.377
Totaal	15.131	120.800	14.698	117.686

Verdeling loonsom in euro's per subsector

	2019	2018
Glastuinbouw	641.594.483	608.487.340
Landbouwwerktuigen Exploit. Ondernem.	722.132.740	697.678.266
Hoveniersbedrijven	524.268.398	479.321.041
Open teelten Tuinbouw	68.871.516	63.897.008
Open teelten Boomkwekerij	142.783.999	131.716.970
Dierhouderij	188.489.552	178.907.895
Open teelten Bloembollen	63.563.436	61.852.243
Tuinzaadbedrijven	298.812.236	257.409.094
Open teelten Landbouw	169.584.916	157.482.196
Bos en Natuur	104.673.812	103.957.758
Bedrijfsverzorgingsdiensten	83.267.708	85.925.441
Paddenstoelen	42.983.228	44.355.703
Bloembollengroothandel	51.354.084	47.509.867
Groente- en fruitverwerkende industrie	183.334.438	157.471.768
Varkensverbetering	27.517.619	26.897.752
Overig	428.709.311	391.339.077
Totaal	3.741.941.476	3.494.209.419

“ONZE DEELNEMERS MAKEN VOORAL GEBRUIK VAN DE MOGELIJKHEID VERVROEGD MET PENSIOEN TE GAAN. DE MEEST DOOR HEN GENOEMDE REDEN IS DAT ZE AL VOOR HUN 68^E AOW ONTVANGEN.”

5

COMMUNICATIE

OF ONZE COMMUNICATIE AANSLUIT BIJ DE VERWACHTINGEN VAN ONZE DEELNEMERS ONDER-
ZOEKEN WE IEDER JAAR. IN 2019 DEDEN 442 EX-DEELNEMERS, 318 ACTIEVE DEELNEMERS EN
316 PENSIOENGERECHTIGDEN AAN ONS ONDERZOEK MEE. WAT WETEN WE DAARDOOR?

5.1
COMMUNICATIEBELEIDSPLAN 2018 - 2020

Met een heldere communicatieambitie voor ogen, zijn in het communicatiebeleidsplan 2018 - 2020 onze communicatievisie en communicatiedoelen beschreven. We vinden het belangrijk dat werkgevers en werknemers zich serieus genomen en écht geholpen voelen. Als er een situatie zou ontstaan van vrije keuze voor een pensioenfonds, dan willen we dat ze vrijwillig voor ons kiezen en ons zelfs aanbevelen. De twee centrale communicatiethema's uit het beleidsplan voor de komende drie jaar zijn 'positionering' en 'proactieve communicatie op maat'. Digitalisering en segmentatie spelen daarbij in ondersteunende zin een belangrijke rol, maar zijn geen doelen op zich. Met onze communicatie en communicatiemiddelen sluiten we aan bij de (mogelijke) behoefte van de ontvanger.

5.2
BPL PENSIOEN ZORGT VOOR EEN LEEFBARE
TOEKOMST ÉN EEN GOED PENSIOEN

Het is van groot belang de relatie met onze (ex-)deelnemers, werkgevers en pensioengerechtigden te versterken. Daarvoor laten we onze toegevoegde waarde zien in onze houding, ons gedrag én onze communicatie. Voor werkgevers en werknemers die zijn aangesloten bij BPL Pensioen zijn het milieu en duurzaamheid belangrijke onderwerpen. Daarom is het voor ons niet meer dan normaal dat we vooroplopen met onze maat-

schappelijk verantwoorde beleggingen. We willen een belangrijk steentje bijdragen, zodat onze deelnemers van hun pensioen kunnen genieten in een leefbare wereld. 'Maatschappelijk verantwoord' vertaalt zich ook naar onze eigen deelnemers. Onze pensioenregeling houdt rekening met specifieke eigenschappen van onze sector, zoals seizoensarbeid en salaris over meerdere componenten. Onze unieke eigenschappen en het belang van groene beleggingen maken we zichtbaar via verschillende communicatiemiddelen, in presentaties en interviews.

5.3
RELEVANTE, PROACTIEVE INFORMATIE
VIA HET KANAAL VAN VOORKEUR

Mensen zijn in het algemeen vooral geïnteresseerd in de gevolgen van groene beleggingen voor hun eigen situatie. In eerste instantie moeten die beleggingen voldoende resultaat opleveren om een waardevast pensioen te bieden. Of dat lukt en hoe wij dat doen vertellen wij (ex-)deelnemers, pensioengerechtigden en werkgevers proactief en op het moment dat dat voor hen belangrijk is. Onze communicatie sluit aan bij hun verwachtingen en is ondersteunend en activerend waar dat nodig is. Vanaf het tweede kwartaal 2019 hebben we spreekuren georganiseerd voor deelnemers. Nieuw waren de videosprekuren, gemiddeld drie per kwartaal. We willen in 2020 daar verder ervaring mee opdoen. Rond de 80% van de gesprekken ging over het vervroegen van pensioen.

Landelijke spreekuren deelnemers	Q4	Q3	Q2
Aantal spreekuurdagen	17	15	15
Totaal aantal gevoerde gesprekken	117	102	111
Naar status deelnemer:			
<i>Status Actief</i>	101	81	88
<i>Ex-deelnemers</i>	14	21	24
<i>Arbeidsongeschikten</i>	2	0	1

PIJLER

De deelnemer bijstaan

Van hoeveel deelnemers weten we de communicatievoorkeur?

	Deelnemers	Ex-deelnemers	Pensioengerechtigden
Voorkeurkanaal	33,3%	13,5%	81,7%

Welk percentage deelnemers kiest voor ons als de verplichtstelling komt te vervallen?

	Deelnemers	Ex-deelnemers	Pensioengerechtigden
Kiest voor BPL	81,6%	60,4%	73,7%

Welke middelen en informatie sluiten aan bij de behoefte van onze deelnemers?

Waardering per communicatiemiddel	Deelnemers	Ex-deelnemers	Pensioengerechtigden
Brieven	47%	51%	56%
Magazine	42%	nvt	40%
UPO	57%	40%	41%
Digitale nieuwsbrief	40%	nvt	39%
Website	53%	54%	43%
Planner	55%	57%	n.v.t.

Komt de informatie op het moment dat de deelnemer er behoefte aan heeft?

	Deelnemers	Ex-deelnemers	Pensioengerechtigden
Brieven	27%	29%	nvt
Magazine	25%	nvt	27%
UPO	34%	28%	31%
Digitale nieuwsbrief	22%	nvt	26%

Welke steekwoorden vinden onze deelnemers bij ons imago passen?

	Deelnemers	Ex-deelnemers	Pensioengerechtigden
Helpend	44,8% (2018: 36,1%)	24,7% (27,1%)	44,3% (52,8%)
Persoonlijk	40,9% (32,6%)	25,8% (22,6%)	40,7% (56%)
Open en oprecht	71,5% (54%)	45,6% (nvt)	54,9% (58%)

Welke beoordeling geven onze deelnemers ons? (Streefcijfer: 7,2)

	Deelnemers	Ex-deelnemers	Pensioengerechtigden
Beoordeling	6,8 (2018: 6,8)	6,3 (2018: 6,2)	7,1 (2018: 7,3)

Hoe begrijpelijk zijn onze nieuwe communicatiemiddelen?

	Deelnemers	Ex-deelnemers	Pensioengerechtigden
Te begrijpen	60,8%	47,2%	52,4%

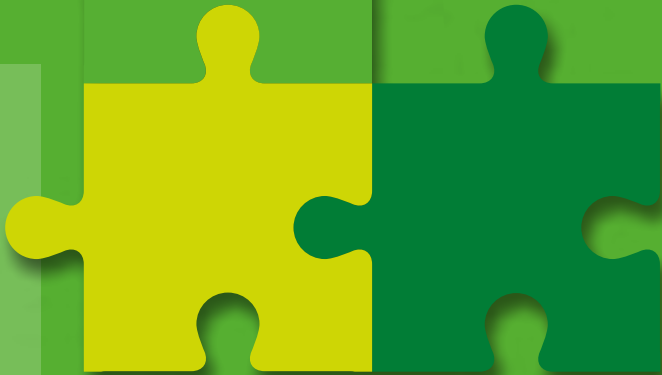
In welke mate sluit onze communicatie aan bij de behoefte van onze werkgevers?

Waardering per communicatiemiddel	Werkgevers
Digitale nieuwsbrief	50%
Website	72%
Digitale documenten en downloads	67%
Werkgeversportaal	72%
Brieven	54%

Weten onze deelnemers dat ze bij ons pensioen opbouwen?
Vinden ze samen opbouwen beter dan alleen?

Weet van opbouw bij BPL Pensioen	97,5%
Vindt samen opbouwen beter	63,9%

We organiseerden 7 deelnemersbijeenkomsten in 2019. Gemiddeld gaf 84,1% van de aanwezigen aan dat hij/zij een collega aan zou raden om een volgende keer ook naar zo’n bijeenkomst te gaan.

We onderzoeken of wij kunnen helpen bij het in kaart brengen van de toekomstige financiële situatie

Uit het deelnemersonderzoek blijkt dat zij zich begeleid en voorbereid voelen voor het moment van 'met pensioen gaan'. Om deelnemers verder voor te bereiden op hun toekomstige financiële situatie, zijn wij in 2018 een onderzoek naar een online instrument gestart. Hiermee kan een deelnemer zijn of haar persoonlijke financiële situatie in kaart brengen. Voor nu en straks. Dat onderzoek liep in 2019 door en in 2020 bekijken we of we het online instrument definitief in gebruik kunnen nemen.

We wijzen werkgevers op de mogelijkheid van contact met een pensioenconsulent

Werkgevers die dat willen helpen we om de vragen van hun werknemers te kunnen beantwoorden. En als ze dat liever aan ons overlaten, doen we dat natuurlijk ook graag. Onze pensioenconsulenten gaan langs bij werkgevers om onder andere presentaties aan werknemers te geven, voor één-op-één-gesprekken met werknemers en voor het beantwoorden van werkgeversvragen.

In alle relevante communicatiemiddelen wijzen we werkgevers op die mogelijkheden:

- voorstelvlogs op de website (consulenten stellen zich voor);
- vlog waarin verteld wordt wat een consulent voor een werkgever kan betekenen;
- nieuwe webpagina.

**5.4
WERKGEVERS EN WERKNEMERS
ZIJN BLIJ MET ONS**

Onze primaire taak is ervoor te zorgen dat iedere werknemer die begint met pensioen opbouwen, straks kan rekenen op een goed pensioen. Daarnaast vinden we de relatie met onze deelnemers en werkgevers belangrijk. Betrouwbaarheid is de basis van een relatie. Dit doen we door zichtbaar, transparant en proactief te zijn en te laten zien dat we écht willen helpen. Onze werkgevers en werknemers geven aan geen reden te hebben om bij ons weg te gaan, omdat wij voldoen aan hun verwachtingen. Dat vraagt om een blijvend kritische blik op onze pensioenregeling, onze besluiten en onze communicatie.

We toetsten of de bestaande communicatie aansluit bij de wensen van onze werkgevers

We kregen voor onze communicatie een 6,9 van de werkgever. Dat vinden we niet goed genoeg. Ons doel is om de komende jaren een 7,5 te krijgen als waardering voor onze communicatie.

"BETROUWBAARHEID IS DE BASIS VAN EEN RELATIE.
DAAROM ZIJN WE ZICHTBAAR, TRANSPARANT EN PROACTIEF
EN LATEN WE ZIEN DAT WE ÉCHT WILLEN HELPEN."

GEDURENDE 2019 VIEL DE ECONOMISCHE GROEI TERUG. DEZE TERUGVAL WAS VOOR DE VERSCHILLENDE CENTRALE BANKEN REDEN OM IN TE GRIJPEN. ZOWEL DE VERENIGDE STATEN, DE EUROZONE EN CHINA VERRUIMDEN HUN MONETAIRE BELEID. DAARMEE KWAM EEN ABRUPT EINDE AAN DE PERIODE VAN VOORZICHTIGE BELEIDSNORMALISATIE. DEZE DRAAI IN HET BELEID KWAM VOOR BELEGGERS ALS EEN VERRASSING. HET WAS OOK ÉÉN VAN DE BELANGRIJKSTE REDENEN VOOR HET POSITIEVE SENTIMENT OP DE FINANCIËLE MARKTEN.

6.1

MARKTONTWIKKELINGEN 2019

Terugval economische groei resulteert in monetaire verruiming

De Amerikaanse centrale bank (Fed) verlaagde de beleidsrente drie keer met 25 basispunten. Het rentetarif bedraagt eind 2019 1,75%. Daarnaast begon de Fed met het opkopen van kortlopend schuld papier om zo de liquiditeit op de geldmarkten te waarborgen. Ook de Europese Centrale Bank (ECB) kwam in actie. Het opkoopprogramma voor obligaties ging weer van start, ditmaal voor onbepaalde tijd. Daarnaast benadrukte de ECB dat de beleidsrente nog voor lange tijd op het huidige niveau blijft. Tot slot ging China over tot het stimuleren van de kredietverlening.

Tekenen van stabilisatie

De wereldeconomie groeide in 2019 met ongeveer 3,01%. In 2018 lag dit groeipercentage nog op 3,6%. Vooral de industriële sector had het zwaar. In de Verenigde Staten en de eurozone was sprake van krimp van de industriële productie. De belangrijkste vertrouwensindicatoren kwamen op lage niveaus te liggen.

Handelsoorlog VS-China zorgt voor volatiliteit

Naast de economische groeivertraging, zorgden verschillende politieke risico's voor de nodige volatiliteit op de financiële markten. Vooral de handelsoorlog tussen de Verenigde Staten en China drukte zijn stempel op het sentiment. Berichten over een mogelijke oplossing van het conflict werden afgewisseld met nieuwe importtarieven en zorgen over nog verdere escalatie. Uiteindelijk overheerste het optimisme over een goede afloop.

Eind 2019 werd dit optimisme gedeeltelijk bewaarheid. China en de Verenigde Staten bereikten op een aantal punten overeenstemming, waardoor het handelsconflict voorlopig is bevroren. Een structurele oplossing is helaas nog niet in zicht. Daarvoor zijn de verschillen op belangrijke punten, zoals de bescherming van intellectueel eigendom en toegang van Amerikaanse bedrijven tot de Chinese markt, nog te groot. In Europa zorgde brexit voor onzekerheid en onrust. Vooral in het Verenigd Koninkrijk was 2019 een jaar met veel politiek vuurwerk. Premier May trad af, nadat ze haar brexit-akkoord niet door het parlement kreeg. Haar opvolger Boris Johnson sloot een akkoord met de Europese Unie (EU), won vervroegde parlementsverkiezingen en heeft het Verenigd Koninkrijk op 31 januari uit de EU weten te loodsen. Daarmee is nog geen einde gekomen aan alle onzekerheid rondom brexit.

Eind 2020 moet de nieuwe handelsrelatie tussen de EU en het Verenigd Koninkrijk zijn overeengekomen anders dreigt alsnog een harde brexit.

6.2

PORTEFEUILLEWAARDE

De waarde van de portefeuille en de verdeling van het vermogen over de verschillende beleggingscategorieën aan het einde en het begin van 2019, staat weergegeven in het overzicht.

PIJLER

Een groen pensioenfonds

WE HEBBEN 600 DUURZAME NIEUWBOUWAPARTEMENTEN AANGEKOCHT EN VERDUURZAMEN 482 BESTAANDE WONINGEN

DE CO₂-UITSTOOT IN ONZE AANDELENPORTEFEUILLE IS MET 76% GEDAALD T.O.V. 2016

STREVEN NAAR 90% GEBRUIK VAN FSC-HOUT IN NIEUWBOUW EN RENOVATIE

324 WONINGEN VERKOCHT DIE NIET PASTEN BIJ ONS DUURZAME BELEGGINGSPROFIEL

97% VAN ONS WONINGVASTGOED HEEFT EEN DUURZAAM ENERGIELABEL

70% VAN DE DEELNEMERS WEET DAT WE DUURZAAM INVESTEREN;

WE STEMDEN OP 2.144 AANDEELHOUDERVERGADERINGEN EN IN 16% DAARVAN TEGEN HET MANAGEMENT I.V.M. VRAAGTEKENS BIJ BENOEMINGEN VAN BESTUURDERS EN EXCESSIEF BELONINGSBELEID;

WE SLUITEN ONDERNEMINGEN UIT ALS HUN OMZET VOOR MEER DAN 5% AFHANKELIJK IS VAN STEENKOOLOACTIVITEITEN;

2% VAN ONZE VASTGOEDPORTEFEUILLE BESTAAT UIT IMPACT BELEGGINGEN, DAT WAS 1,5%;

WE HEBBEN MET 63 ONDERNEMINGEN GESPROKEN VOORNAMELIJK IN VERBAND MET DE ENERGIETRANSITIE EN HET VERHOGEN VAN HUN INDUSTRIËLE ENERGIE-EFFICIËNTIE;

WE STAAN OP DE RANGLIJST VAN DE VERENIGING VAN BELEGGERS VOOR DUURZAME ONTWIKKELING (VBDO) OP DE 4E PLAATS;

ONS BELEGGINGSRENDEMENT IN 2019 WAS 18,2%;

ONZE ALLOCATIE IN VASTGOED IS 12% EN GROEIDE NAAR € 2,4 MILJARD;

IN 2021 MOET ALLOCATIE IN VASTGOED GROEIEN NAAR 3 MILJARD;

COMMERCIEEL VASTGOEDPORTEFEUILLE (WINKEL- EN KANTOORBELEGGINGEN) IS VOLLEDIG AFGEBOUWD OP 1 WINKELCENTRUM NA.

Portefeuillewaarde

	2019			2018	
	Bedrag	Percentage	Norm-portefeuille	Bedrag	Percentage
Aandelen	7.931	39,9%	38,5%	6.392	37,1%
Vastrentende waarden	8.900	44,8%	46%	8.101	46,2%
Alternatieve beleggingen	131	0,7%	0,5%	164	0,9%
Vastgoed	2.382	12,0%	12,5%	2110	12,8%
Liquide middelen	513	2,6%	2,5%	10	3,0%
Totaal	19.857	100%	100%	16.777	100%
Waarde rente- en valuta-afdekking	749				
Totaal inclusief rente en valutahedge	20.606				

Rendementen

In onderstaand overzicht staat de performance uitgesplitst naar de verschillende categorieën waarin ons fonds belegt.

	2019 Portefeuille	2019 Benchmark
Aandelen	26,14%	25,44%
Vastrentende waarden	7,76%	7,40%
Alternatieve beleggingen	5,47%	3,78%
Vastgoed	12,83%	13,34%
Liquide middelen	-0,44%	-0,39%
Totaal	14,89%	14,59%
Inclusief rente- en valutahedge	18,19%	

Het rendement van 14,89% weerspiegelt de positieve rendementen van de meeste beleggingscategorieën. Het rendement was 0,3% hoger dan het benchmarkrendement. Het totaalrendement inclusief de bijdrage van de rente- en valutahedge bedroeg 18,19%. De outperformance van 0,30% was voornamelijk het gevolg van de resultaten van de vermogensbeheerders bij aandelen, in het bijzonder aandelen emerging markets. Op vastrentende waarden werd ook een outperformance behaald. Met name op credits en hypotheke werd een outperformance behaald. Op vastgoed werd een underperformance behaald.

De oorzaak van de underperformance is dat de leeftijd van de woningen in de portefeuille ouder is dan van de benchmark. Hierdoor zijn de (onderhouds-)kosten hoger. Een tweede oorzaak voor het achterblijvende rendement is dat BPL Pensioen in 2019 fors heeft geïnvesteerd in verduurzaming van oudere woningen. Bij verduurzaming gaan de lasten voor de baten uit. De investering wordt op termijn terugverdiend maar in het jaar waarin de investering wordt gedaan heeft dit een drukkend effect op het rendement.

Per saldo daalde de euro ten opzichte van de andere valuta's in waarde. Dit zorgde voor een negatief resultaat op de valuta overlay van -0,63%. De gedaalde rente zorgde voor een positief resultaat van 4,25% op de rente overlay, maar zorgde ervoor dat de pensioenverplichtingen stegen als gevolg van de gedaalde rente. Doordat we het renterisico slechts gedeeltelijk afdekken, zorgde deze rentedaling voor een daling van onze dekkingsgraad. Hieronder gaan we verder op de resultaten in.

Afdekking renterisico in 2019 ongeveer 40%

Renterisico is één van de grootste en belangrijkste risico's op de balans van een pensioenfonds. Wij beheersen dit risico door te beleggen in staatsobligaties euro, niet-staatsobligaties euro, hypotheekrentes en renteswaps. We maken gebruik van dynamische renteaftdekking. Dit houdt in dat de mate van renteaftdekking gekoppeld is aan de hoogte van de rente. Bij lage rentestanden (<1%) dekken we minder (40%) van het renterisico af en bij hoge rentestanden (>4%) dekken we een groter deel van het renterisico (90%) af. Bij rentestanden daartussen ligt de afdekking tussen de 40% en 90%. Gedurende 2019 was het afdekkingspercentage 40%.

De swaprente daalde gedurende 2019 flink. De 30-jaars swaprente liet in 2019 meer dan een halvering zien: van 1,32% naar 0,60%. Zoals gezegd, dekken we het renterisico niet volledig af. Hierdoor had de rentedaling een negatieve impact op onze dekkingsgraad, aangezien de waarde van onze pensioenverplichtingen sterker steeg dan de waarde van onze beleggingen.

Afdekking valutarisico levert negatief resultaat op

De beleggingsportefeuille van ons fonds bevat beleggingen die in buitenlandse valuta's genoteerd zijn. Hierdoor ontstaat valutarisico. Valutarisico is het risico waarbij de buitenlandse valuta's dalen, waardoor de beleggingen omgerekend in euro's ook in waarde dalen. Wij hebben als doel valutarisico's zoveel mogelijk af te dekken. Belangrijke buitenlandse valuta's waarin we beleggen, zijn de Amerikaanse dollar, Britse pond en Japanse yen. Het risico van deze valuta's dekken we binnen de categorie Aandelen voor 50% af naar de euro. Binnen de categorie Obligaties in Opkomende Markten in harde valuta, dekken we het valutarisico voor 100% af. Voor de beleggingscategorieën Global High Yield en Infrastructuur dekken we het valutarisico volledig af binnen de beleggingsinstellingen.

Per saldo droeg de valuta-afdekking negatief bij aan het resultaat van de portefeuille over 2019. De valuta-afdekking

beschermt namelijk tegen een daling van de afgedekte valuta's. Als deze valuta's dalen levert de valuta-afdekking dus een positief resultaat op. Als de afgedekte valuta's stijgen levert de valuta-afdekking een negatief resultaat op. Dit was het geval in 2019. De Amerikaanse dollar, Britse pond en Japanse yen stegen allemaal in meer of mindere mate ten opzichte van de euro. De stijging van de Amerikaanse dollar met 2,2%, was bepalend voor het resultaat van de valuta-afdekking, omdat dit de grootste valutapositie is.

6.3 RENDEMENTEN PER BELEGGINGSCATEGORIE

Vastrentende waarden

Staatsobligaties, bedrijfsobligaties en hypotheekrentes

Het doel van staatsobligaties, bedrijfsobligaties en hypotheekrentes is om binnen de beleggingsportefeuille een veilige basis te bieden, zodat we aan de nominale verplichtingen van ons fonds kunnen voldoen.

Staatsobligaties

De portefeuille heeft over 2019 een rendement behaald van 7,68% voor aftrek van kosten. Dit is een outperformance van 0,08% ten opzichte van de benchmark. De marktrenten daalden in de eerste drie kwartalen van het jaar geleidelijk tot extreem lage niveaus. In het laatste kwartaal van 2019 zijn de rentes weer enigszins gestegen, maar bleven eind 2019 behoorlijk onder het niveau van eind 2018. De Duitse rente daalde van 0,24% naar een niveau van -0,19%.

Rendement bedrijfsobligaties (Credits) in 2019 op 5,63%

Voor de creditmarkten was 2019 een zeer goed jaar. Risico-opslagen van alle segmenten van de markt daalden dan ook flink. Opslagen op gedekte obligaties daalden met 23 basispunten en bedrijfsobligaties met maar liefst 65 basispunten. Deze flinke daling van risico-opslagen was met name te danken aan de onverwachte draai van centrale banken van verkrappend naar zeer ruim monetair beleid. Zo startte de ECB eind 2019 weer met de opkoopprogramma's. Dat bracht een verdere daling van risico-opslagen op gang. Op de creditportefeuille is in 2019 een rendement behaald van 5,63%, dit was 0,38% hoger dan de benchmark.

Hypotheekrentes deden het uitstekend

Institutionele beleggers zoeken in tijden van lage (risicovrije)

rente op obligaties naar alternatieve 'veilige havens'. Het beleggen in Nederlandse hypotheekrentes is zo'n veilige haven, want ze kennen een beperkt risico en een aantrekkelijke marge. Hypotheekrentes zijn aan het eind van 2019 gemiddeld met 60 basispunten gedaald. Hierdoor heeft onze hypotheekrentefeuille een uitstekende performance laten zien. Deze portefeuilles kreeg een hogere waardering door de gedaalde rentes.

Onze hypotheekrentefeuille, die de managers van SAREF en Dynamic Credit beheren, is in 2019 verder gegroeid. Op de hypotheekrentefeuille is in 2019 een rendement behaald van 7,25%.

High Yield obligaties wereldwijd goed rendement

2019 was een bijzonder goed jaar voor wereldwijde High Yield obligaties. De wereldwijde index behaalde een rendement van meer dan 10%. Amerikaanse High Yield obligaties behaalden hogere rendementen dan Europese High Yield obligaties. De meest defensieve managers behaalden een outperformance ten opzichte van de benchmark, terwijl de managers met een voorkeur voor de meer risicovolle obligaties achterbleven. De (off-benchmark) allocatie naar bank loans, die in 2018 nog voor een sterke outperformance zorgde, droeg in 2019 negatief bij. Op de High Yield portefeuille is in 2019 een rendement behaald van circa 9,26%.

Schuld papier Opkomende landen profiteerde van een sterk jaar

Obligaties in Opkomende landen beleggen we via Investec en L&G. 2019 was een sterk jaar. Obligaties uit Opkomende landen genoteerd in Amerikaanse dollar profiteerden van zowel de daling van de Amerikaanse rente als de daling van de risico-opslag. Afgedekt naar euro's kwam het totaalrendement voor deze categorie uit op ruim 11%.

Obligaties Opkomende landen genoteerd in lokale valuta's stegen in euro's met 15,6%. Dit was voor het grootste deel te danken aan de daling van de rente op de lokale obligatiemarkten. Maar ook de zwakke euro droeg positief bij aan het rendement. De combinatie van managers presteerde ongeveer in lijn met de benchmark.

Aandelen

De aandelenportefeuille heeft in 2019 een rendement behaald van 26,1%. De benchmark haalde een rendement van 25,4 %. De portefeuille bleef hiermee 0,7% voor op de benchmark.

Aandelen profiteren wereldwijd van monetair verruimend beleid
Wereldwijde aandelenmarkten kenden een uitstekend jaar. Het monetair verruimende beleid van centrale banken in Ontwikkelde en Opkomende landen stuwden de aandelenmarkten verder omhoog. Dit is ook terug te zien in de rendementen van de factoren. Zo deden de factoren kwaliteit en groei en in mindere mate momentum het bovengemiddeld goed, terwijl factoren als waarde, lage volatiliteit en omvang juist achterbleven bij het indexgemiddelde.

Voor Ontwikkelde markten heeft ons pensioenfonds Edhec en FTSE aangesteld als leveranciers van een gespreide index. Deze is samengesteld uit de factorpremies: waarde, kwaliteit en laag volatiele aandelen. Bij de samenstelling van de indices is er veel aandacht voor maatschappelijk verantwoord beleggen. We volgen de indices passief. Het rendement op de Ontwikkelde aandelenportefeuille van ons pensioenfonds bleef per saldo achter bij de MSCI Wereldindex. Dit kwam vooral doordat de factor waarde in 2019 achterbleef.

Small Cap aandelen bleven achter

Ons pensioenfonds belegt in small cap aandelen bij Kempen (Europees mandaat) en bij AXA Rosenberg (Wereldwijd mandaat). Ook hier is maatschappelijk verantwoord beleggen belangrijk. Small caps bleven per saldo achter bij het totaal van de markt. De beheerders behaalden in 2019 geen overrendement.

Aandelen Opkomende markten bleef voor op de benchmark

De portefeuille van Opkomende markten bestaat uit een actief mandaat bij Robeco en een passief beleggingsfonds van State Street. Binnen Opkomende markten werd een hoger rendement dan de benchmark behaald.

Alternatieve beleggingen

De portefeuille alternatieve beleggingen heeft in 2019 een rendement behaald van 5,47%. We beschrijven hieronder waar deze in 2019 uit bestond.

Private equity in afbouw fase

Ons bestaande private equity-programma zit in de afbouw fase. Hierdoor verwachten wij de komende jaren, net als in 2019, uitkeringen door verkoop van onderliggende belangen in ondernemingen. Hierdoor zal de totale waarde van de portefeuille verder afnemen. Op de portefeuille private equity is in 2019 een rendement behaald van 0,04%.

Infrastructuur richting beëindiging en vereffening

De omvang van de portefeuille infrastructuur is in 2019 afgenomen door desinvesteringen bij de vier onderliggende fondsen waarin is geïnvesteerd. Twee fondsen hebben alle investeringen verkocht en zijn opgeheven of in liquidatie. De twee andere fondsen zijn in een vergevorderd stadium van het verkoopprogramma en hebben naar verwachting eind 2020 alle resterende posities verkocht. De beheerder van de Pool heeft in 2019 de looptijd met één jaar verlengd tot februari 2021 voor een ordelijke beëindiging en de vereffening van het fondsvermogen. Op de portefeuille infrastructuur is in 2019 een rendement behaald van 6,61%.

Vastgoed

Ontwikkelingen vastgoedportefeuille en duurzaamheid

Vastgoedbeleggingen bieden diversificatievoordelen in de totale beleggingsportefeuille en hebben een tweeledig doel. Naast een aantrekkelijk rendements-risicoprofiel, hebben vastgoedbeleggingen maatschappelijke impact (ecologische, sociale en governance: ESG). Zo leveren we met beleggingen in nieuwbouwwoningen bijvoorbeeld een bijdrage aan het verminderen van de woningnood in steden. En door objecten te verduurzamen, daalt de CO₂-uitstoot. Onze beleggingsovertuiging is dat duurzaam vastgoed op de lange termijn beter zal renderen.

De strategische allocatie naar vastgoed over 2019 is 16,5% van de beleggingsportefeuille. Eind 2019 bedroeg de omvang van de vastgoedportefeuille bijna € 2,4 miljard, dat is 12% en dus minder dan onze ambitie. Dit komt voornamelijk omdat er onvoldoende duurzame projecten waren om in te beleggen. De ambitie is te groeien naar een portefeuilleomvang van € 3,0 miljard in 2021. Doelstelling daarbij is het uitbouwen van een kwalitatief goede en duurzame vastgoedportefeuille met een core rendements-risicoprofiel op kansrijke locaties. Daarnaast hebben we in aansluiting op het Klimaatakkoord de ambitie geformuleerd om in 2030 de CO₂-emissie van de woningportefeuille te halveren ten opzichte van 1990.

In 2019 is de kwaliteit van vastgoedbeleggingsportefeuille door aan- en verkopen en verduurzaming van bestaande objecten verder verbeterd. We hebben voor circa € 180 miljoen aan nieuw vastgoed gekocht. Daarmee ontwikkelen we ongeveer 600 nieuwe appartementen, studio's en eengezinswoningen onder andere in Amsterdam, Breda, Delft, Arnhem, Ede en

Nieuwerkerk aan den IJssel. Nieuwe aankopen voldoen daarbij aan onze strenge duurzaamheidscriteria. De objecten beschikken over een energielabel A, zijn gasloos en voor een groot deel energieneutraal.

We hebben in 2019 voor €126,4 miljoen aan vastgoed uit onze portefeuille verkocht. Ons beleggingsbeleid is er op gericht om het commerciële vastgoed af te bouwen. Met de verkoop van Commercieel Onroerend Goed, (COG-objecten), in Den Bosch, Arnhem, Almelo en Amsterdam zijn in 2019 zowel de kantorenportefeuille als de discretionaire winkelportefeuille bijna volledig afgebouwd. In de portefeuille resteert nog één participatie in een winkelcentrum.

Tenslotte hebben we geprofiteerd van de gunstige marktomstandigheden op de woningmarkt. Daardoor konden we zestien kleinere objecten met in totaal 324 woningen in een gestructureerde verkoop verspreid over diverse gemeenten verkopen. Deze veelal oudere woningen voldeden niet meer aan ons gewenste rendements-risicoprofiel. Bovendien was het financieel niet haalbaar om deze woningen te verduurzamen. Ook is in 2019 geïnvesteerd in 13 bestaande woningprojecten met 482 woningen. Het doel is deze te verduurzamen, zodat het energielabel verbetert van C naar A. Voor de komende jaren zetten wij in op het verduurzamen van 805 woningen. Het is onze ambitie dat de kernwoningportefeuille in 2020 volledig over groene energie labels beschikt. Deze ambitie is al bijna gerealiseerd. Eind 2019 beschikt 97% van deze portefeuille over een groen energielabel. De resterende woningen laten we bij huurmutatie verduurzamen.

Onze beleid voor de duurzaamheid van onze vastgoedportefeuille toetsen we jaarlijks door deel te nemen aan de internationale duurzaamheidsbenchmark GRESB. Net als in 2018, is in 2019 een score behaald van 81 en een waardering van vier sterren. Ons fonds is door GRESB ingedeeld in de peer group Residential/ Netherlands/ Non-listed. Die bestaat uit 13 niet-beursgenoteerde Nederlandse woningfondsen. Wij scoren beter dan het gemiddelde in deze peer group.

Rendement vastgoedportefeuille 2019

Het totale financiële rendement op de vastgoedportefeuille over 2019 bedroeg 12,8%. Het rendement op de benchmark bedroeg 13,3%. Het rendement bleef 0,5% achter bij het benchmarkrendement. De belangrijkste oorzaak daarvan is de gemiddelde leeftijd van de projecten in onze portefeuille. Deze is gemiddeld wat ouder wat tot hoger (onderhouds-) lasten leidt.

Tevens hebben we fors geïnvesteerd in het verduurzamen van onze portefeuille. De investeringen in verduurzaming hebben in het jaar waarin de investeringen plaatsvindt een drukkend effect op het rendement omdat de lasten voor de baten uitgaan. Op termijn zullen deze investeringen een positieve bijdrage leveren aan het rendement.

6.4 VERANTWOORD BELEGGEN

Wij zijn ervan overtuigd dat maatschappelijk verantwoord beleggen, bijdraagt aan het realiseren van een goed pensioen en een leefbare toekomst voor onze deelnemers. Vandaar dat ecologische, sociale en governance (ESG) normen voor alle beleggingsactiviteiten belangrijk zijn. Ons verantwoord beleggingsbeleid is geen doel op zich, maar ook een middel om een optimaal rendement tegen aanvaardbare risico's en een betaalbare prijs mogelijk te maken.

Als fonds zijn we transparant en daarom leggen we onze overwegingen over verantwoord beleggen duidelijk vast. Die overwegingen zijn daardoor ook inzichtelijk voor belanghebbers. We toetsen bovendien periodiek het draagvlak onder onze deelnemers over de keuzes die we voor verantwoord beleggen maken. We voeren al vanaf 2007 een actief verantwoord beleggingsbeleid. De afgelopen jaren is dit beleid specifiek per beleggingscategorie of product verder ontwikkeld. En iedere keer maken we een beoordeling van de wijze en mate waarin we onze beleggingsbeginselen over 'maatschappelijke verantwoordelijkheid' beheerst in praktijk kunnen brengen. Deze aanpak vanuit de basis heeft in de afgelopen jaren tot veel waardering voor het verantwoord beleggen beleid geleid.

IMVB-convenant voor pensioenfondsen

Convenanten voor Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (IMVO-convenanten) zijn een samenwerking tussen bedrijven, overheid, vakbonden en maatschappelijke organisaties. Samen gaan ze aan de slag om misstanden, zoals uitbuiting, dierenleed of milieuschade te voorkomen. Pensioenfondsen beleggen in internationaal opererende bedrijven en proberen door middel van die beleggingen waar nodig invloed uit te oefenen op het beleid van die bedrijven. Daarom spreken we in de context van pensioenfondsen over Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (IMVB-convenant). De IMVB-afspraken zijn erop gericht om bij te dragen aan het waarborgen van een goed en betaalbaar

pensioen, een stabiele economie en een duurzame, veilige en rechtvaardige wereld. Ook wij ondertekenden het convenant en kozen ervoor deel te nemen aan het 'diepe spoor' (zie pagina 18).

De basis van de IMVB-convenanten vormen de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen. Dit zijn aanbevelingen aan ondernemingen, waarin de verwachtingen op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) uiteengezet zijn. Ze bieden een handvat voor ondernemingen om met maatschappelijke kwesties als kinderarbeid, milieu en corruptie om te gaan. Maar ook met kwesties als consumentenbelangen, concurrentiebetrekkende afspraken en het afdragen van belastingen aan een gastland. De uitgangspunten van de OESO-richtlijnen zijn opgenomen in ons overkoepelend MVB-beleid en komen met name tot uiting in het engagementbeleid.

Speerpuntenbeleid

Binnen het verantwoord beleggingsbeleid zijn voor ons de speerpunten rond de thema's klimaatverandering en water heel belangrijk. Deze specifieke speerpunten zorgen voor de verdere verankering van duurzaamheid in onze beleggingsactiviteiten. Wij hanteren ze naast de uitgangsprincipes van het VN Global Compact, de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen en de UN Guiding Principles on Business and Human Rights.

Wij zijn er van overtuigd dat een heldere focus op deze speerpunten niet alleen bijdraagt aan de impact die wij als institutie onele belegger kunnen bereiken. Die focus zorgt ook voor de herkenbaarheid van ons beleid bij onze deelnemers. We ondersteunen actief (bestaande) initiatieven rond klimaatverandering en water en dragen daardoor bij aan het vergroten van de bewustwording en het besef van urgentie voor deze thema's.

Aanscherping verantwoord beleggingsbeleid

De samenhang, de eigenheid en de kwaliteit van ons verantwoord beleggingsbeleid hebben we vastgelegd in een overkoepelend verantwoord beleggingsbeleid. We beschrijven daarin uitgebreid op welke grondslagen onze overtuiging over het nemen van maatschappelijke verantwoordelijkheid gebaseerd is. Ook beschrijven we met welke uitgangspunten, beleidsinstrumenten en bijpassende ambities we ons beleid in de praktijk uitvoeren.

SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS

Het is een levend beleidsdocument, dat we steeds aanpassen al naar gelang we nieuwe inzichten hebben en er ontwikkelingen zijn in de pensioensector. Het document borgt onze aanpak. We brengen ons beleid er op realistische, maar ook ambitieuze manier mee in de praktijk. Met ons aangescherpte verantwoord beleggingsbeleid bewijzen we een voorloper te zijn. Op de aanscherpingen van de ESG-doelstellingen in de bedrijfsobligatieportefeuille en het afbouwen van blootstelling aan steenkool- en teerzandbedrijven geven we mede daarom nadere toelichting.

Aanscherping ESG-doelstellingen bedrijfsobligatieportefeuille

Een structurele beoordeling van ESG-risico's is al sinds 2012 onderdeel van de gehanteerde beleggingsstrategie voor onze bedrijfsobligatieportefeuille. En we hebben met onze vermogensbeheerder afspraken gemaakt om het ESG-profiel van de bedrijfsobligatieportefeuille verder te verbeteren. Dit doen we door het opnemen van een ESG-prestatiedoelstelling in de huidige mandaatrichtlijnen en door een formele reductiedoelstelling van de CO₂-intensiteit ten opzichte van de benchmark na te streven.

Door deze expliciete afspraken is beter geborgd dat de portefeuille haar gunstige ESG-karakteristieken behoudt. Door de aanscherping komen we ook beter onze doelstelling na om met onze vermogensbeheerders expliciete afspraken te maken over de wijze waarop onze overtuiging over het belang van duurzaamheid tot uiting komt in het portefeuillebeheer.

Aanscherping uitsluitingsbeleid met criteria ten aanzien van steenkool en teerzanden

De wereldwijde energiesector moet versneld koolstofarm worden gemaakt. Dat vereist het klimaatakkoord van Parijs. Met dat akkoord zijn afspraken gemaakt om de uitstoot van broeikasgassen terug te dringen en de opwarming van de aarde te beperken tot maximaal 2 °C, met 1,5 °C als streefwaarde. De omschakeling naar een koolstofarme economie betekent in de praktijk dat we overschakelen van activiteiten met een hoge CO₂-uitstoot naar activiteiten met een lage CO₂-uitstoot. Wij zijn er daarom van overtuigd dat ondernemingen die zich voornamelijk op CO₂-intensieve fossiele brandstoffen richten, geen toekomstbestendige bedrijfsvoering hebben.

Daarom hebben wij in 2019 een restrictief beleid voor steenkool doorgevoerd. Die geldt voor de gehele aandelen- en bedrijfsobligatieportefeuille. Ons steenkoolbeleid richt zich op het delven en het gebruik van thermisch steenkool (inclusief

bruinkool, bitumen, antraciet en stoomkolen). We sluiten ondernemingen uit als hun omzet voor meer dan 5% afkomstig is uit steenkool gerelateerde activiteiten. Oliewinning uit teerzand geldt in het algemeen als de meest CO₂-intensieve vorm van oliewinning. Daarom is het logisch dat we ook teerzanden uit onze portefeuilles verwijderen. Dit sluit aan op ons steenkolenbeleid. In de loop van 2020 bouwen we daarom de beleggingen in teerzanden af.

Verantwoord beleggen 2019

Op onze [website](#) leggen we elk halfjaar verantwoording af over de verantwoord beleggingsprestaties. Ook staat er een aantal belangrijke documenten, zoals:

- Het overkoepelend verantwoord beleggingsbeleid;
- Het uitsluitingsbeleid;
- Het stembeleid;
- Een lijst van ondernemingen waarin we beleggen.

Voor de beleidsinstrumenten 'engagement' en 'stemmen op aandeelhoudersvergaderingen' lichten we op hoofdlijnen de prestaties toe, samen met de ontwikkelingen in onze vastgoedportefeuille.

Engagement

Engagement is het aangaan van de dialoog met ondernemingen. Het is het centrale middel van ons verantwoord beleggingsbeleid. Met het aangaan van de dialoog willen we het duurzame gedrag van ondernemingen verbeteren en tegelijkertijd waardecreatie voor de lange termijn nastreven.

Ons engagementprogramma is op te splitsen in een:

- Normen gedreven programma;
- Programma gericht op de thema's uit het speerpuntenbeleid;
- Programma gericht op samenwerking binnen Principle Responsible Investing (PRI).

Normen gedreven engagementprogramma

Binnen het normen gedreven engagementprogramma, is namens ons in 2019 met 63 ondernemingen gesproken. Deze ondernemingen komen uit verschillende regio's en markten. De focus van ons programma ligt op de Ontwikkelde markten waar we 58 dialogen voerden. Daarnaast voerden we dialoog met vijf ondernemingen uit Opkomende markten. Het engagementprogramma bestaat uit zeven thema's die zich in verschillende fases bevinden.

Binnen deze zeven thema's zijn 50 ondernemingen opgenomen. Deze dialogen voeren we deels zelf, via onze fiduciair manager, en deels via andere vermogensbeheerders die de dialoog namens alle deelnemende pensioenfondsen voeren. Wij zijn dan supporting investor.

Thema's van het speerpunten engagementprogramma

De thema's van het engagementprogramma zijn in 2019 gericht op de energietransitie en het verhogen van industriële energie-efficiëntie.

Het doel van deze thema's is om ondernemingen een gedegen klimaatstrategie te laten ontwikkelen én uitvoeren. Dit betekent dat hun klimaatstrategie zowel financieel als maatschappelijk robuust moet zijn. De maatregelen die daarvoor nodig zijn, moeten onderdeel gaan uitmaken van de lange termijnstrategie van deze ondernemingen. En ze moeten voortkomen uit een klimaatvisie. De ondernemingen moeten ook helder uitleggen hoe zij klimaat gerelateerde risico's en kansen meten en beheersen.

Het stellen van meetbare, eenvoudige en eenduidige energie-efficiëntie doelen die aantoonbaar in lijn zijn met een 2°C klimaatscenario, is dus een belangrijke doelstelling voor ons fonds. We voeren hierover met ondernemingen dialogen. Over de voortgang en de achtergronden daarvan geven we meer inzicht via onze halfjaarlijkse MVB-rapportage.

Thema's gericht op samenwerking binnen Principle Responsible Investing (PRI)

Binnen dit onderdeel van ons engagementprogramma onderschrijven en steunen we de volgende initiatieven:

- *Beheersen en verkleinen van methaanuitstoot en -risico's*
Het betreft hier de uitstoot van methaan door olie- en gasbedrijven en elektriciteitsbedrijven;
- *Investor Decarbonisation Initiative*
Dit initiatief heeft tot doel klimaatacties bij bedrijven te versnellen. We baseren ons hierbij op wetenschappelijk onderbouwde emissiedoelstellingen. En op doelstellingen gericht op hernieuwbare elektriciteit (RE100), energieproductiviteit (EP100) en elektrische mobiliteit (EV100);
- *Climate Action 100+*
Dit is een investeerdersinitiatief om bedrijven met de grootste CO₂-uitstoot aan te sporen om
 - hun de CO₂-uitstoot te verminderen;
 - transparanter te zijn over hun klimaatbeleid en -doelstellingen;

- hun governance op het gebied van klimaatverandering te verbeteren.

Stemmen op aandeelhoudersvergaderingen

Het stemmen op aandeelhoudersvergaderingen is ook een belangrijk onderdeel van het verantwoord beleggingsbeleid. We voeren een eigen stembeleid dat onder meer nadrukkelijk aandacht besteedt aan een beheerst beloningsbeleid. Het stemmen zelf doet Achmea Investment Management voor de Ontwikkelde markten. Vermogensbeheerder Robeco stemt in Opkomende markten en AXA stemt op aandeelhoudersvergadering van bedrijven met een kleine marktkapitalisatie.

Ons fonds stemde in 2019 op 2.144 aandeelhoudersvergaderingen, waarbij 24.855 agendapunten zijn behandeld. Op ruim 16% van alle agendapunten is tegen het management gestemd. Hierbij ging het vooral om:

- De benoeming van bestuurders van ondernemingen, die niet onafhankelijk waren als dit wel geëist of gewenst was;
- Beloningsstructuren die excessief waren, onvoldoende toegelicht of niet transparant genoeg.

Op aandeelhoudersresoluties over ecologische, sociale en governance kwesties is in meer dan de helft van de gevallen tegen het management gestemd. Uiteraard is tegen het management stemmen geen doel op zich. Het gaat ons om zo goed mogelijk verantwoord te beleggen. Over het geheel genomen hebben we meer voor dan tegen het management gestemd.

Informatie op onze website

We plaatsen elk kwartaal een verslag van de stemactiviteiten op de website. Daar geven we ook inzicht in het stemgedrag.

6.5 AANPASSINGEN BELEGGINGSBELEID

Aanpassingen door update ALM-studie

In 2018 hebben we een uitgebreide ALM-studie uitgevoerd met als hoofddoel te komen tot een nieuwe strategische beleggingsportefeuille. Er hebben zich daarna drie belangrijke wijzigingen in de omstandigheden en uitgangspunten voorgedaan. Daarom hebben we in 2019 door middel van een update van de ALM-studie getoetst of het in 2018 door ons vastgestelde strategische beleggingsbeleid nog wel goed aansluit bij onze ambitie en risicohouding. De wijzigingen betreffen:

- Substantiële wijziging van de premie;
- Substantiële wijziging van de financiële situatie, als gevolg van rentedaling;
- Economische vooruitzichten. Die zijn, ook op lange termijn, pessimistischer dan in 2018.

Op basis van deze drie wijzigingen, is met de update ALM-studie onderzoek gedaan naar de beleggingsmix en de renteafdekking. We hebben rekening gehouden met het nieuwe premiebeleid en de nieuwe economische scenario-set Langer Laag-wereldbeeld met als startpunt ultimo augustus 2019. Er is 15 jaar vooruit gekeken in deze studie en er zijn zowel gunstige als minder gunstige scenario's doorgerekend. Op grond daarvan is getoetst of ons bestaande strategische beleggingsbeleid nog passend is. In de update ALM-studie is een asset allocatie op hoofdlijnen en de mate van renteafdekking vastgesteld op basis van de risicohouding en rendementsdoelstelling van ons fonds.

De conclusie daarvan is dat het bestaande beleggingsbeleid nog passend is. Wel hebben we gemerkt dat een snellere opbouw van de renteafdekking bij een stijgende rente, een verbetering van de rendement- en risicohouding opleverde. Daarom hebben we besloten het rente-afdeckingsbeleid op dat punt te wijzigen.

De belangrijkste conclusie uit de update ALM-studie voor de rente-afdekking is dat een lichte verbetering van de resultaten mogelijk is. Dit kan door de huidige afdekking (40%-90%) aan te houden en door met name de onderkant van de rentegrenzen te verlagen. Daarom hebben we besloten om de huidige grenzen van de renteafdekking te verlagen van 2%-5% naar 1%-4%. De rentestafel is hierop aangepast. Voor wat betreft de asset allocatie hebben we besloten om de allocatie naar hypotheek met 2% te verhogen ten laste van credits.

Aanpassingen normportefeuille

Bij de totstandkoming van de normportefeuille houden we rekening met de verwachtingen op de middellange termijn: vijf jaar. De verwachte rendementen voor de middellange termijn wijken af van de verwachtingen op de lange termijn. Daarom kan ook de verdeling over de beleggingscategorieën in de normportefeuille afwijken van de verdeling over de beleggingscategorieën in de strategische portefeuille. Ten opzichte van de strategische portefeuille hebben we in 2019 de volgende positionering in de normportefeuille gehanteerd:

- Aandelen Opkomende markten waren overwogen ten laste van staatsobligaties euro. Obligaties Opkomende markten in lokale munt waren overwogen ten laste van global High Yield. Deze positionering is ingenomen met oog op het verwachte hogere rendement hiervan;
- Daarnaast heeft de categorie vastgoed een lager gewicht in de normportefeuille. Deze allocatie is ingevuld volgens het portefeuilleplan voor vastgoed. Praktisch gezien is het niet mogelijk om voldoende vastgoedprojecten van goede kwaliteit te verwerven om de allocatie op het strategische beoogde gewicht te brengen;
- De allocatie naar hypotheek is opgehoogd naar het strategische niveau door het afgeven van nieuwe financiële toezeggingen aan het SAREF Particuliere Hypotheekfonds en het Dynamic Credit Mortgage Fund;
- Omdat aan de categorieën private equity en Infrastructuur geen gewicht is toegekend in de strategische portefeuille, wordt geen nieuw commitment meer afgegeven.

Wijzigingen in de invulling van beleggingscategorieën in 2019

In 2019 hebben we de invulling van de beleggingscategorie Emerging market debt -LC (EMD) gewijzigd en deels passief ingevuld door het aanstellen van de manager L&G. Deze manager voert passief beheer uit, doordat hij de benchmark voor EMD volgt. Maar we hebben wel eerst actief ESG keuzes gemaakt in deze benchmark. We sluiten een aantal landen namelijk bewust uit en landen met een hogere waardering wegen zwaarder in de benchmark. De manager volgt die keuzes.

Brexit leidt tot aanpassingen contracten

Eind januari 2020 zal het Verenigd Koninkrijk de Europese Unie (EU) verlaten. Begin 2019 waren we reeds juridisch en operationeel voorbereid op een eventuele harde brexit. Hiervoor zijn, waar nodig, de contracten met Britse vermogensbeheerders en tegenpartijen voor derivatentransacties aangepast.

Onderzoek Matching portefeuille

We hebben het afgelopen jaar de inrichting van de Matching portefeuille besproken. Eén van de discussiepunten was het gebruik van derivaten (swaps) om het renterisico af te dekken en om derivaten als actief instrument te gebruiken in de staatsobligatieportefeuille. Besloten is om swaps niet als een actief instrument in te zetten. We gebruiken swaps wel voor het afdekken van het renterisico.

6.6 Z-SCORE

De Z-score maakt deel uit van de performancetoets. Deze score wordt grotendeels bepaald door het verschil tussen het werkelijk behaalde rendement en het rendement van de normportefeuille. Daarmee is het een indicator voor de mate van out- of underperformance op de beleggingen. Het rendement geeft na correctie voor beleggingskosten en beleggingsrisico een z-score over 2019 van 0,23 positief.

Performancetoets

Volgens de vrijstellingsregeling passen we de performancetoets van 2019 toe over de periode januari 2015 tot en met december 2019. Als over deze periode de uitkomst van de performancetoets lager uitkomt dan de waarde 0, dan heeft een werkgever de mogelijkheid een verzoek tot vrijstelling van verplichte deelname aan ons pensioenfonds in te dienen.

De performancetoets berekenen we door de z-scores van de afgelopen vijf jaar bij elkaar op te tellen, dit getal te delen door de wortel van vijf en bij de uitkomst van die berekening 1,28 op te tellen. De performancetoets bedraagt 1,36. Hiermee voldoet de score ruimschoots aan de minimum grens.

6.7 BEHEERKOSTEN VAN HET FONDS

Het fiduciair management en het vermogensbeheer kennen de volgende kostencomponenten:

De totale kosten over 2019 bedragen € 51,8 miljoen. Uitgedrukt in een percentage van het gemiddeld belegd vermogen bedragen de kosten 0,27%. De (geschatte) transactiekosten als percentage van het gemiddeld belegd vermogen bedragen 0,06%. In Hoofdstuk 8 van deel B splitsen we de kosten verder uit en lichten we die toe.

“WE HEBBEN OVER ONZE TOTALE BELEGGINGEN
EEN RENDEMENT VAN 18,2% GEHAALD IN 2019.”

RISICOBEBEHEER

HET BESTUUR VAN BPL PENSIOEN BESCHOUWT GOED RISICOMANAGEMENT ALS EEN RANDVOORWAARDE VOOR DE REALISATIE VAN HAAR STRATEGISCHE DOELEN. RISICOMANAGEMENT IS ZEER BELANGRIJK VOOR ONZE BEDRIJFSVOERING, WANT WE WILLEN BEHEERST EN INTEGER ONZE DOELSTELLINGEN REALISEREN. HET IS DUS VAN GROOT BELANG OM DOELGERICHT EN GESTRUCTUREERD MET RISICO'S OM TE GAAN EN ZE TE BEHEERSEN.

Het risicomanagement draagt bij aan onze strategische doelen

Als we over risico's praten, bedoelen we die risico's die van invloed kunnen zijn op de strategie van ons fonds, de organisatie, het beheerd vermogen en de opgebouwde pensioenen. Door daar oog voor te hebben, proberen we de belangen van haar deelnemers zo goed mogelijk te beschermen. Daarom hebben we een geïntegreerd en integraal raamwerk voor risicomanagement ingericht. Dat raamwerk draagt effectief bij aan het beheerst realiseren van onze strategie en doelstellingen.

Ieder jaar evalueren we ons risicomanagement. Als het nodig is, actualiseren we dat met als doel ons risicomanagement steeds volwassener te laten zijn. Deze evaluatie doen we ook, omdat we vanuit IORP II met steeds meer eisen op het gebied van risicomanagement te maken krijgen.

7.1 WE KENNEN TWEE SOORTEN RISICO'S

We maken met risicobeheersing een onderscheid tussen risico's die passen bij de door ons gekozen financiële opzet én risico's die ontstaan als gevolg van de uitvoering van onze kerntaken. Zo zoeken we bijvoorbeeld beleggingsrisico's soms bewust op, omdat we verwachten dat daar positieve rendementen tegenover staan. Dat is nodig om onze deelnemers een waardevast pensioen te kunnen bieden.

Maar we lopen ook risico's verbonden aan de uitvoering van de kerntaken. De crux zit in het herkennen van die risico's. We lopen ze liever niet, want tegenover die risico's staat doorgaans geen positief rendement. We verminderen die risico's daarom liever en waar mogelijk sluiten we deze risico's uit. Het gaat dan om risico's op het gebied van uitvoering en integriteit.

7.2 GROENE MISSIE VERTAALD IN DE VIER PIJLERS VAN ONZE VISIE

Bij de invulling van het raamwerk voor het risicomanagement zijn de missie, visie en strategie van ons fonds het uitgangspunt. Onze missie omschrijven we zo: 'We zijn een pensioenfonds van en door groen, op een groene wijze uitgevoerd'. Ons motto is: 'Samen werken voor later'. Onze missie hebben we vertaald in vier strategische pijlers, die samen onze visie vormen:

- Een groen pensioenfonds;
- Klaar voor de toekomst;
- De deelnemer bijstaan en;
- Ontzorgen van de werkgever.

In 2019 zijn aan onze strategische pijlers 32 doelstellingen en een aantal randvoorwaarden verbonden. Over de bereikte resultaten daarvan rapporteren wij op geïntegreerde wijze in het integrated reporting deel van dit jaarverslag.

7.3 GOVERNANCE GEBASEERD OP 'THREE LINES OF DEFENCE MODEL'

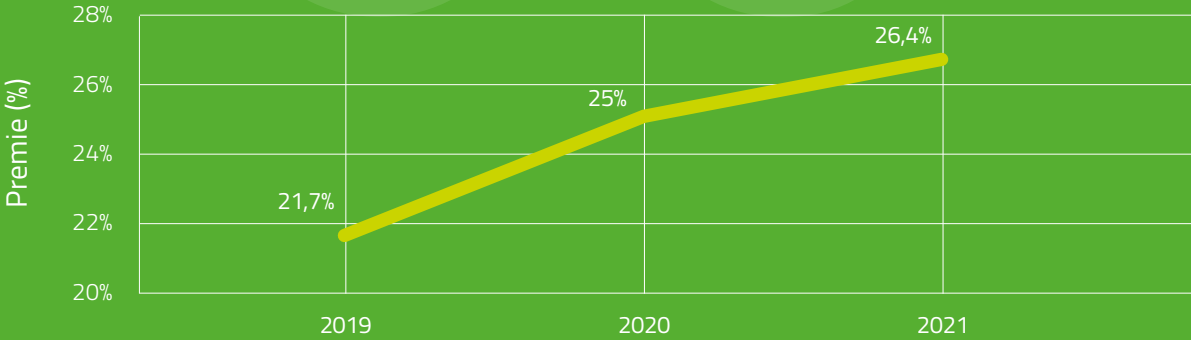
De governance vormt een belangrijk onderdeel van het risicomanagement. Ons bestuur heeft de governance voor het integraal risicomanagementbeleid mede naar aanleiding van de implementatie van de IORP II-richtlijn in 2019 gewijzigd. De inrichting van onze governance is nu gebaseerd op het 'three lines of defence model'. Dit model is onlosmakelijk verbonden met de risico's en de beheersing hiervan. Het model biedt een heldere structuur met duidelijk omschreven rollen en verantwoordelijkheden, beslissingsrechten en rapportagelijnen. Ons risicomanagement is hiermee voldoende onafhankelijk van de operationele activiteiten.

PIJLER

Klaar voor de toekomst

IN 2018 HEBBEN WE ONDERZOEK GEDAAN NAAR DE INFORMATIEBEVEILIGING VAN ONS FONDS. ER ZIJN VERBETERPUNTEN GEVONDEN. DAAROM HEBBEN WIJ IN 2019 DE BEVEILIGING OP ORDE GEBRACHT. OOK IN 2020 WERKEN WE AAN DE VERDERE VERBETERING EN MODERNISERING VAN ONZE ICT BEVEILIGING.

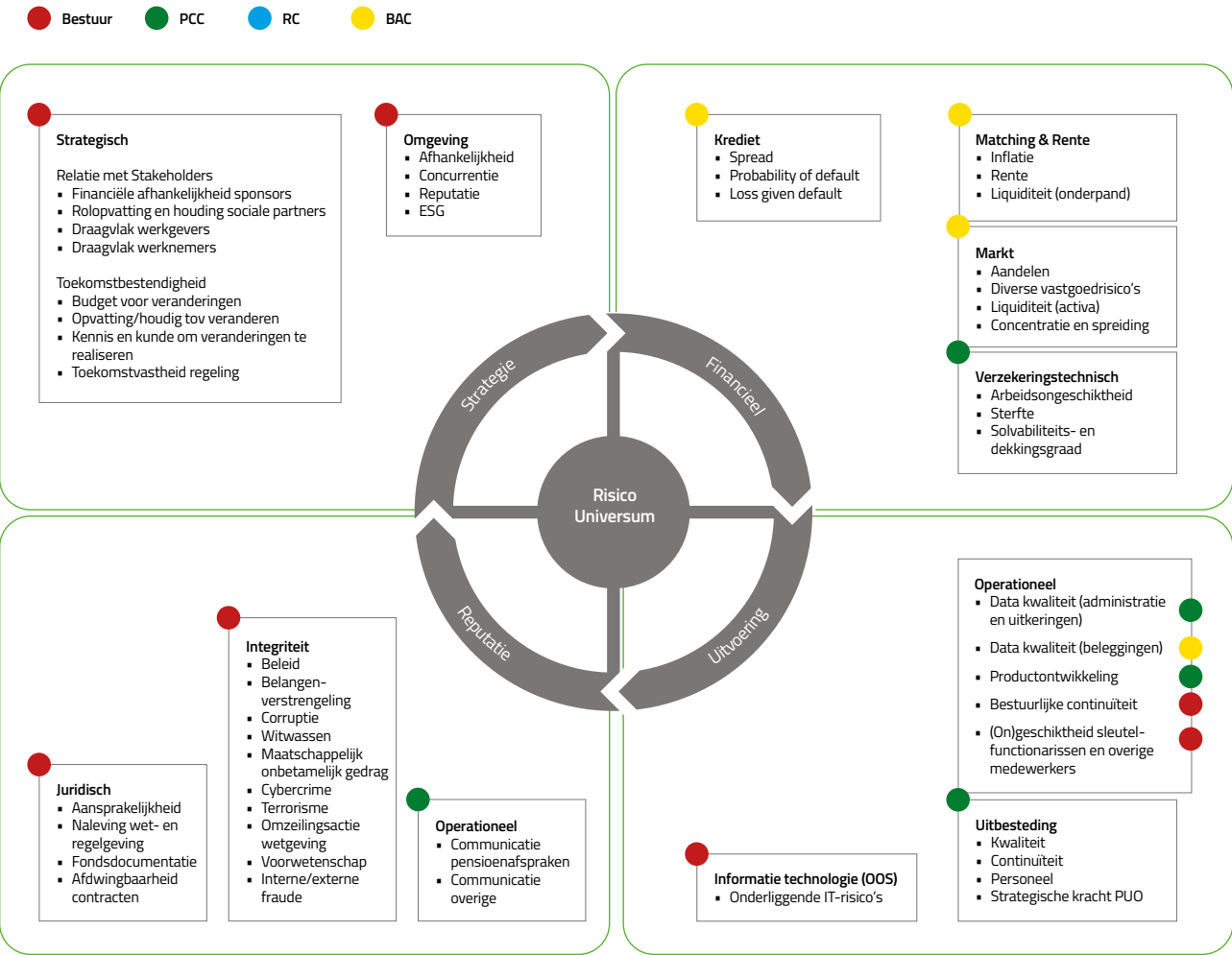
ONZE PREMIEDEKKINGSGRAAD WAS TE LAAG: IN SEPTEMBER 2019 ONGEVEER 55%. ONZE FINANCIËLE OPZET WAS HIERDOOR NIET MEER EVENWICHTIG. DAAROM HEBBEN WE DE SOCIALE PARTNERS GEVRAAGD DE PREMIE TE VERHOGEN. VANAF 1 JANUARI 2020 IS DE PREMIE 25%. DAT IS EEN VERHOOGING ZOWEL VOOR WERKGEVERS ALS WERKNEMERS. IN 2021 STIJGT DEZE PREMIE VERDER NAAR 26,4%.

Lines of defence-model

7.4 BEHEER VAN DE RISICO'S IN HANDEN VAN BESTUUR EN COMMISSIES

Het bestuur heeft in verband hiermee een Dagelijks Bestuur (DB) en drie bestuurscommissies:

- Pensioen Communicatie Commissie (PCC)
- Belegging Advies Commissie (BAC) en
- Risicocommissie (RC)

Het DB, de PCC en de BAC zijn eerstelijnscommissies. Zij managen de risico's. De RC is een tweedelijnscommissie die bewaakt of het risicomanagement goed verloopt. De commissies bereiden, afhankelijk van het mandaat, de besluitvorming van ons bestuur voor. Ook adviseren zij ons bestuur en houden zij toezicht op het beleid, de daarop gebaseerde implementatieactiviteiten en de eerstelijnsrisico's die ons fonds daarbij loopt. De commissies hebben een beperkt besluitvormingsmandaat. Het bestuursbureau en de uitbestedingspartijen ondersteunen de commissies bij de uitvoering van hun activiteiten.

Ons bestuur is altijd eindverantwoordelijk voor een adequate opzet, het voortbestaan en de effectieve werking van de eerste, tweede en derde lijn. Daarmee draagt ons bestuur ook de eindverantwoordelijkheid voor het inrichten en functioneren van de 'sleutelfuncties'.

7.5
DE SLEUTELFUNCTIES

Op grond van de vereisten uit IORP II zijn er drie sleutelfuncties gekomen:

- De risicobeheerfunctie;
- De actuariële functie;
- De interne auditfunctie.

Bij de inrichting van de sleutelfuncties heeft de wetgever een onderscheid gemaakt tussen de houder van de sleutelfunctie en de vervuller van de sleutelfunctie. De sleutelfunctiehouders hebben een meldingsverplichting richting de toezichthouder, als zij vinden dat in hun ogen zaken niet adequaat worden opgepakt door het bestuur.

Hieronder geven we de sleutelfuncties volgens de definitie van IORP II weer. Ook geven we aan wie de houders van deze sleutelfuncties zijn:

- **Sleutelfunctie risicobeheer**
De houder van deze sleutel beoordeelt, ziet toe op en rapporteert over het risicobeheersysteem. Ook heeft

deze sleutelfunctie een initiërende en adviserende rol bij het vormgeven van het risicobeheer. De voorzitter van de risicocommissie is sleutelfunctiehouder van het risicobeheer. Hij laat zich onder andere ondersteunen door de risicomanager van het bestuursbureau;

- **Sleutelfunctie actuariel**
Deze sleutelfunctiehouder coördineert, controleert en adviseert op actuariel gebied. De houder van deze sleutelfunctie beschikt over aantoonbare kwaliteit en expertise in zijn vakgebied. Het beoordelen van de technische grondslagen behoort onder andere tot de taken van deze sleutelfunctiehouder. De certificerend actuaris is de houder van de actuariële sleutelfunctie;
- **Sleutelfunctie interne audit**
De houder van deze sleutel evalueert periodiek de adequaatheid en doeltreffendheid van de interne controlemechanismen en andere procedures en maatregelen. Het doel daarvan is het waarborgen van beheerste en integere bedrijfsvoering van ons pensioenfonds. Deze sleutelfunctie zorgt voor een objectief beeld. De sleutelfunctiehouder audit is, omwille van zijn onafhankelijkheid, niet werkzaam bij het bestuursbureau, maar huren we in bij Actor.

7.6
RISICOMANAGEMENTCYCLUS
KENT VIJF STADIA

De vijf stadia van onze risicomanagementcyclus geven we hieronder weer:

1. **Onderkennen** van de risico's. We onderscheiden 11 hoofd-risicocategorieën. Die zijn gekoppeld aan onze vier strategische pijlers. Deze hoofdcategorieën zijn weer verdeeld in sub-risicocategorieën;
2. **Metten** van de risico's. Voor alle relevante risico's stellen we Key Risk Indicators (KRI's) met bijbehorende limieten vast;
3. **Bewaken** van de risico's. Aan de hand van de KRI's bewaken we of het risico zich buiten de tolerantiegrenzen valt en of ons bestuur eventueel extra maatregelen moet nemen;
4. **Beheren** van de risico's. Bij de vaststelling van beheersmaatregelen kijken we naar:
 - De reeds bestaande maatregelen;
 - Het effect van de mogelijke maatregelen op de kans en impact van het risico en eventuele gevolgen voor andere risico's;

- De kosten en baten van de implementatie van de maatregelen;
 - Het resulterende risico na de maatregelen en of dat risico binnen het gewenste tolerantieniveau komt.
5. Benoemen van de risico's die buiten de risicobereidheid vallen om zo te bepalen of extra maatregelen nodig zijn.

De vijf stadia van de Risicomanagement-cyclus

7.7
RISICOMANAGEMENTPROCES

Naast de risicomanagementcyclus, kennen we ook risicomanagementprocessen.

De belangrijkste processen zijn:

- Op basis van onze strategische doelstellingen hebben we voor elk subrisico de risicobereidheid geformuleerd. Vervolgens hebben we een KRI gedefinieerd. Die geeft de actuele stand van het risico weer. Onze risicobereidheid leggen we vast in een heatmap. Die geeft de kans op en de impact van het risico weer. De risicobereidheid is precies dat deel van de heatmap waarin we ons voor dat risico willen bevinden;
- Periodiek, maar minimaal één keer per jaar, doen we Risk Self Assessments (RSA's) voor elk subrisico. Doel is om zo het bruto risico, de beheersmaatregelen en de netto risico's in kaart te brengen. Het netto risico vergelijken we vervolgens met onze risicobereidheid. De RSA's heb-

ben een tweeledig doel. Enerzijds om te bepalen of er voldoende beheersmaatregelen zijn en of deze voldoen de effectief zijn. Anderzijds om vast te stellen of het bewuste risico zich nog binnen de grenzen van onze risicobereidheid bevindt.

7.8
EEN BIJZONDER RISICO IS
HET DEKKINGSGRAADRISICO

Voor het dekkingsgraadrisico hebben we een overall risicohouding vastgesteld. Deze risicohouding is de mate waarin we bereid zijn beleggingsrisico's te lopen om onze fondsdoelstellingen te realiseren. Die zetten we af tegen de mate waarin we deze beleggingsrisico's aanvaardbaar vinden, gezien de kenmerken van ons fonds. Deze risicohouding is mede gebaseerd op een risicobereidheidsonderzoek onder de deelnemers en de pensioengerechtigden van ons fonds. Zij onderschrijven voor het overgrote deel dat we risico's in het beleggingsbeleid nemen door in aandelen te beleggen. Daardoor halen we ook naar hun verwachting een hoger pensioenresultaat. Onze deelnemers accepteren het dat deze risico's uiteindelijk ook tot een lager pensioen kunnen leiden.

7.9
KWANTITATIEVE RISICOHOUING
VOOR DE KORTE EN LANGE TERMIJN

De kwantitatieve risicohouding voor financiële risico's komt voor de korte termijn tot uitdrukking in het vereiste vermogen van 121% (eind 2019). Die risicohouding is gebaseerd op de strategische beleggingsmix. De richtniveaus en de bandbreedtes die per beleggingscategorie in het strategische beleggingsbeleid zijn opgenomen, passen momenteel binnen de gestelde bandbreedte voor het vereiste eigen vermogen. De kwantitatieve risicohouding voor de lange termijn is gebaseerd op het verwachte pensioenresultaat. Dat resultaat is vastgesteld door het haalbaarheidsonderzoek. De ondergrens daarvan is 95% met een maximale afwijking van 50% bij een slechtweerscenario.

De uitkomst van de haalbaarheidstoets eind 2019 was 90%. En de afwijking was 40%. Deze waarden liggen beneden de vastgestelde ondergrenzen. Mede daarom is besloten de premie voor 2020 en 2021 te verhogen. Dit neemt niet weg

dat versoberingen van de pensioenregeling de komende jaren mogelijk zijn. We zijn hierover in overleg met de sociale partners.

7.10 INSTRUMENTEN VAN HET RISICOMANAGEMENT

We geven ons risicomanagement concreet handen en voeten met behulp van vier instrumenten.

1. Operationeel risicojaarplan

Het risicojaarplan geeft de geplande activiteiten van het risicomanagement voor het komende jaar weer. De activiteiten zijn erop gericht om de kwaliteit van het integraal risicomanagement te bewaken en te verbeteren. De algehele supervisie op de voortgang van het risicojaarplan is toebedeeld aan de vervuller van de risicomanagementfunctie;

2. Risicoparagraaf

Ieder beleidsadvies dat we voorgelegd krijgen, voorziet de opsteller van dat advies van een risicoparagraaf. Daarin staan risico's die BPL Pensioen loopt beschreven. Daarnaast moet de impact van het advies op nieuwe, nog niet geïdentificeerde, risico's worden vermeld. Ook staan in de risicoparagraaf eventueel aanvullende beheersingsmaatregelen vermeld. De eerste lijn schrijft de risicoparagraaf;

3. Risico-opinie

Naast de risicoparagraaf, bevat een advies aan ons bestuur ook een onafhankelijke beoordeling (risico-opinie) door de tweede lijnsrisicomanager. De risico-opi-

nie betreft een beoordeling op volledigheid en inhoud, maar ook of het advies voldoet aan ons beleid en of het juiste proces is gevolgd. De risicoparagraaf en risico-opinie ondersteunen samen een risico-gestuurde besluitvorming en een goede evaluatie van genomen besluiten;

4. Risicorapportages

De eerste lijn verzorgt op kwartaalbasis een rapportage waarmee we, op basis de beoordeling van de KRI's, inzicht geven in het verloop van de risico's. De tweede lijn verzorgt op kwartaalbasis een rapportage, waarmee we inzicht krijgen over de werking van de beheersmaatregelen.

7.11 DE CORONA-CRISIS

Vanaf maart 2020 merkten ook wij de gevolgen van de corona-crisis in volle hevigheid. Vanuit risicomanagementoogpunt hebben we met name veel aandacht besteed aan onze liquiditeitspositie. Niet alleen vanuit het risico dat de werkgevers niet in staat zijn tot het betalen van de premie, maar ook vanuit het risico dat omstandigheden op de financiële markten er toe kunnen leiden dat we extra liquiditeiten moet aanhouden om onderpandverplichtingen te kunnen voldoen. Scenarioanalyses hebben laten zien dat BPL Pensioen ook in deze uitzonderlijke tijden naar verwachtingen geen liquiditeitsproblemen zal kennen. Daarnaast hebben we veel overlegd met de diverse uitbestedingsrelaties en hebben we hen gevraagd om meer uitgebreide en frequentere rapportages over hun risico's, hun beheersmaatregelen en de wijze waarop zij in dit kader omgaan met hun eigen uitbestedingspartijen.

“RISICOMANAGEMENT IS HET ONDERKENNEN VAN DE RISICO'S
DIE WE BIJ DE UITVOERING VAN ONZE STRATEGISCHE PIJLERS
LOPEN EN HET TREFFEN VAN ADEQUATE MAATREGELEN
OM DEZE RISICO'S TE BEHEERSEN.”

UITVOERINGSKOSTEN

BPL PENSIOEN HEEFT INZICHT IN HAAR KOSTEN, DEZE ZIJN ACCEPTABEL EN CONFORM BENCHMARK. WE BEWAKEN DE KOSTEN DIE WIJ MAKEN EN RAPPORTEREN JAARLIJKS OVER HET VERLOOP VAN DEZE KOSTEN. ONZE PENSIOENREGELING VOEREN WE UIT TEGEN ACCEPTABELE KOSTEN EN DOEN DAT VOLGENS DE DNB-BENCHMARK VOOR BEDRIJFSTAK-PENSIOENFONDSEN. IN DIT HOOFDSTUK GEVEN WE PER KOSTENSOORT UITLEG OVER DE AAN ONS GELEVERDE DIENSTEN.

8.1
ONTWIKKELING KOSTEN
PENSIOENBEHEER 2019

<i>Kosten pensioenbeheer (Bedragen x € 1.000)</i>	2019	2018
Bestuurskosten	1.037	938
Kosten VO en RvT	215	217
Administratiekostenvergoeding	13.499	13.483
Accountantskosten	192	702
Controle- en advieskosten (excl. accountantskosten)	710	532
Contributies en bijdragen	1.073	963
Dwangsommen en boetes	0	0
Overige	1.010	1.315
Bestuursondersteuning	2.759	1.945
Totaal	20.495	20.095

Beloningsbeleid

Het beloningsbeleid voor onze bestuurders is vastgelegd in het reglement Vacatievergoeding. In dat reglement zijn de vergoedingen van ons bestuur, de Raad van toezicht en het Verantwoordingsorgaan vastgelegd. Bestuurders ontvangen een vaste vacatievergoeding per jaar. De leden van de Raad van toezicht ontvangen ook een vaste vacatievergoeding. Aspirant-leden ontvangen een vergoeding per vergadering. De leden van het Verantwoordingsorgaan en de leden van de Commissie van beroep ook. Er zijn geen mensen in dienst van BPL Pensioen en er is geen sprake van prestatie gerelateerde beloningen. Bij ontslag keren we geen ontslagvergoeding uit.

In bovenstaande overzicht is is te zien dat de kosten in 2019 ten opzichte van 2018 zijn toegenomen met € 400 duizend. We lichten hieronder de ontwikkeling van de kosten voor het pensioenbeheer toe.

Bestuurskosten

De verklaring voor de stijging van de bestuurskosten is het toegenomen aantal opleidingen voor onze bestuurders en het toegenomen aantal bestuursvergaderingen in 2019. De vergoeding voor onze bestuurders volgt de jaarlijkse prijsindex voor de zakelijke dienstverlening.

Jaarvergoeding bestuurlijke commissies

Functie	Vergoeding
Voorzitter bestuur	€ 78.925
Bestuurder	€ 49.062
Bestuurder met sleutelfunctiehouderschap risicobeheer (per 1 september 2019)	€ 54.396
Voorzitter Raad van toezicht	€ 24.534
Lid Raad van toezicht	€ 16.003
Beleggingsadviescommissie	€ 10.664
Risico & Audit Commissie	€ 10.664
Pensioen & Commissie Commissie	€ 10.664
Dagelijks Bestuur	€ 5.334

Controle- en advieskosten

De controle- en advieskosten, exclusief accountantskosten, zijn in 2019 ten opzichte van 2018 met ongeveer 33% toegenomen. De stijging met € 270 duizend is te verklaren door de invoering van het integraal risicomanagement. Naast een stijging, is er ook een daling van de advieskosten. Deze is ongeveer € 80 duizend. Dit komt doordat in 2018 investeringen zijn gedaan in middelen waarmee onze deelnemers digitaal meer inzicht krijgen in hun financiële positie. Daardoor kunnen zij betere keuzes maken voor hun financiële toekomst. Deze investeringen hoefden niet meer in 2019 plaats te vinden. Tot slot zijn de juridische advieskosten met circa € 80 duizend afgenomen.

Contributies en bijdragen

De contributies en bijdragen zijn toegenomen in verband met de kosten die in rekening zijn gebracht voor DigiD en/of MijnOverheid.

Overige

De daling van de overige kosten komt voornamelijk doordat de communicatiekosten zijn afgenomen ten opzichte van 2018. Wanneer we de overlopende kosten van 2018, die niet in 2019 zijn gerealiseerd in 2019, corrigeren dan zijn de communicatiekosten nagenoeg gelijk gebleven. De bankkosten zijn gestegen door de hogere frequentie aan buitenlandse betalingen.

Bestuursondersteuning

De kosten voor ons bestuursbureau zijn in 2019 gestegen. In

de laatste maanden van 2018 zijn de pensioenconsulenten in dienst getreden van het bestuursbureau. Dit zorgt in 2019 voor een groot deel van de verhoging van de totale kosten van ons bestuursbureau ten opzichte van 2018.

Lagere accountantskosten

De accountantskosten zijn ten opzichte van 2018 afgenomen, doordat de kosten voor looncontroles (2018: € 544 duizend) met ingang van 2019 niet als overlopende post zijn beschouwd. De kosten van pensioenbeheer wijzen we gedeeltelijk toe aan de kosten voor vermogensbeheer. Het gaat om de volgende kostenposten:

- De kosten van ons bestuursbureau, gebaseerd op een interne urenregistratie en directe gefactureerde kosten;
- De bestuurskosten, de kosten van de Raad van toezicht, van het Verantwoordingsorgaan, voor de accountantscontrole van de jaarrekening en de kosten van de certificerende actua-
ris, delen we voor 25% toe aan vermogensbeheer, de rest aan pensioenbeheer. Deze verdeling is gebaseerd op een globale inschatting van het tijdsbeslag dat alle partijen aan pensioenbeheer en vermogensbeheer besteden;
- De kosten voor DNB, AFM en Pensioenfederatie delen we voor 50% toe aan vermogensbeheer.

In totaal delen we van de € 20.495 duizend aan kosten, € 1.477 duizend toe aan vermogensbeheer. Daardoor zijn de kosten voor pensioenbeheer uiteindelijk € 19.017 duizend. In 2018 deelden we € 1.373 duizend toe aan vermogensbeheer.

Ontwikkeling deelnemersbestand 2019

Uit analyse van de ontwikkeling van ons deelnemersbestand blijkt het volgende:

Ontwikkeling deelnemersbestand 2019

	2019	2018	Toe-/afname
Actieven	120.491	116.437	+ 4.054
Gepensioneerden	69.577	68.262	+ 1.315
Totaal actieven en gepensioneerden*	190.068	184.699	+ 5.369
Ex-deelnemers	487.817	488.109	-292
Totaal inclusief ex-deelnemers	677.885	672.808	+ 5.077
* Uitgangspunt voor berekening kosten per deelnemer volgens definitie Pensioenfederatie.			

Voor de berekening van de kosten per deelnemer is het aantal actieven en gepensioneerden relevant. We volgen de bereke-
ning zoals de Pensioenfederatie die heeft uitgewerkt; daarin zijn de kosten niet over ex-deelnemers omgeslagen.

Ontwikkeling kosten per deelnemer in 2019 ten opzichte van 2018

(Bedragen x € 1.000)	2019	2018
Pensioenuitvoeringskosten (jaarrekening)	20.494.706	20.095.481
Pensioenuitvoeringskosten die zijn toegewezen aan vermogensbeheerkosten	-1.477.356	-1.373.319
Totaal pensioenuitvoeringskosten t.b.v. de berekening kosten per deelnemer (A)	19.017.350	18.722.162
Totaal actieven en gepensioneerden (B)	190.068	184.699
Kosten per deelnemer (A) / (B)	100	101

- De kosten per deelnemer zijn niet alleen afhankelijk van het verschil in de pensioenbeheerkosten, maar ook van de ontwik-
keling van het deelnemersbestand. Hieronder is de ontwikke-
ling van de kosten per deelnemer weergegeven, uitgesplitst naar de oorzaak:
- Bij een ongewijzigd deelnemersbestand zouden de kosten per deelnemer ten opzichte van 2018 zijn toegenomen met € 2,- ((kosten 2019/aantal deelnemers 2018) -/(kosten 2018/ aantal deelnemers 2018));
 - Door het toegenomen aantal deelnemers zijn de kosten per deelnemer ten opzichte van 2018 afgenomen met € 3,- ((kosten 2018/aantal deelnemers 2019) -/(kosten 2018/ aantal deelnemers 2018)).

Kosten per deelnemer 2019	Vershil a.g.v. ontwikkeling pensioenbeheerkosten	Vershil a.g.v. ontwikkeling deelnemersbestand	Afrondings- verschillen	Kosten per deelnemer 2018
€ 100	€ 2	- € 3	€ 0	€ 101

8.2
KOSTEN VERMOGENSBEHEER

<i>(Bedragen x € 1.000)</i>	2019	2018
In euro's		
Gemiddeld belegd vermogen	19.427.000	17.380.000
Totale kosten (excl. transactiekosten)	40.510	41.630
Totale kosten (incl. transactiekosten)	51.763	53.410
In procenten		
Kosten % (excl. transactiekosten)	0,21%	0,24%
Kosten % (incl. transactiekosten)	0,27%	0,31%

Het ‘gemiddeld belegd vermogen’ is bepaald op basis van de definitie die de Pensioenfederatie aanbeveelt. In deze definitie is het gemiddeld belegd vermogen gebaseerd op de stand aan het einde van iedere maand (maandultimo's) gedurende het jaar.

de Pensioenfederatie in acht genomen. Dat wil zeggen dat de cijfers zijn gebaseerd op aantoonbare kosten, of een resultaat zijn van schattingen die qua methodiek minimaal voldoen aan de vereisten van de Pensioenfederatie.

De totale kosten voor vermogensbeheer in bovenstaande tabel zijn gelijk aan de kosten die we aan DNB rapporteren (jaarstaat J402). Bij het transparant maken van de kosten voor vermogensbeheer in 2019 zijn de aanbevelingen en definities van

De kosten vermogensbeheer zijn te onderscheiden naar:

- Beheerkosten;
- Performance gerelateerde kosten;
- Transactiekosten.

Kosten vermogensbeheer in 2019

<i>(Bedragen x € 1.000)</i>	Beheerkosten	Performance gerelateerde kosten	Transactiekosten	Totaal
Vastgoed	12.896	-	1.046	13.942
Aandelen	7.172		6.473	13.942
Vastrentende waarden	12.415		3.428	15.843
Alternatieve beleggingen	1.905	236	6	2.146
Overige beleggingen	496		-2	494
Derivaten	1.151		302	1.453
Kosten fiduciair beheer	2.411			2.411
Kosten bewaarloon	352			352
Kosten bestuursbureau	1.477			1.477
Overige kosten	-			-
Totaal	40.275	236	11.253	51.763

Let op: door afronding tellen de afzonderlijke bedragen niet exact op tot het totaal. De totalen zelf zijn correct.

De transactiekosten zijn de kosten die we maken om effectentransacties tot stand te brengen en uit te voeren. Deze kosten zijn veelal op basis van een schatting tot stand gekomen. Dit komt bijvoorbeeld omdat er bij transacties in de categorie vastrentende waarden geen aparte kosten worden berekend. Deze zitten namelijk in het verschil tussen de bied- en laat-spread.

In de volgende paragrafen gaan we dieper in op de kosten die in 2019 gemaakt zijn. Die vergelijken we met de kosten in 2018.

In de jaarrekening zijn kosten voor vermogensbeheer opgenomen van € 28.224 duizend. In onderstaand overzicht sluiten de kosten voor vermogensbeheer aan op de kosten die zijn opgenomen in de jaarrekening.

Kosten vermogensbeheer in 2019

<i>(Bedragen x € 1.000)</i>	Directe kosten vermogensbeheer	Indirecte kosten vermogensbeheer		Transactiekosten
	Jaarrekening	Overige indirecte beheerkosten	Algemene indirecte kosten	Transactiekosten
Vastgoedbeleggingen	11.851	1.044		1.046
Aandelen	5.234	2.574		6.473
Vastrentende waarden	5.619	6.796		3.428
Overige beleggingen	2.594	42		4
Derivaten	1.151	0		303
Overige Kosten van vermogensbeheer (niet toe te rekenen aan asset categorie) inclusief kosten fiduciair beheer	1.775			
Bewaarloon			352	
Toerekening pensioenuitvoeringskosten vanuit pensioenbeheer (kosten pensioenbureau)			1.477	
	28.224	10.457	1.830	11.253
Totaal directe kosten vermogensbeheer (jaarrekening)				28.224
Totaal indirecte kosten vermogensbeheer				12.287
Totaal transactiekosten				11.253
Totaal vermogensbeheerkosten				51.763

De post ‘indirecte kosten vermogensbeheer’ omvat met name vermogensbeheerkosten in beleggingsfondsen die ten laste komen van het rendement van het beleggingsfonds. De transactiekosten zijn verwerkt in het beleggingsresultaat.

Kosten vermogensbeheer in 2018

<i>(Bedragen x € 1.000)</i>	Beheerkosten	Performance gerelateerde kosten	Transactiekosten	Totaal
Vastgoed	12.046	-	1.821	13.866
Aandelen	8.750		4.752	13.502
Vastrentende waarden	11.237		4.836	16.073
Alternatieve beleggingen	2.582	715	9	3.306
Overige beleggingen	230		152	382
Derivaten	1.147		213	1.360
Kosten fiduciair beheer	2.537			2.537
Kosten bewaarloon	1.617			1.617
Kosten bestuursbureau	1.373			1.373
Overige kosten	-603			-603
Totaal	40.917	715	11.783	53.414

Let op: door afronding tellen de afzonderlijke bedragen niet exact op tot het totaal. De totalen zelf zijn correct.

Inzicht in beheerkosten

Er zijn meerdere factoren die van invloed zijn op de hoogte van de kosten. We geven hieronder aan welke factoren een belangrijke invloed op de kosten hebben.

Beleggingsmix

Het type belegging is in belangrijke mate bepalend voor de omvang van de beheerkosten. De belangrijkste ‘drivers’ tussen verschillende type beleggingen zijn afwegingen tussen zakelijke en vastrentende waarden, tussen liquide en illiquide beleggingen, tussen traditionele en alternatieve beleggingen en tussen beleggingen in ontwikkelde markten en opkomende markten. Bepaalde categorieën zijn weliswaar duurder, maar zijn geselecteerd, omdat ze naar verwachting bijdragen aan een betere rendement-risicoverhouding van de totale beleggingsportefeuille.

Schaalgrootte

Wanneer wij of onze fiduciaire beheerder schaalvoordelen kunnen behalen, vallen de kosten doorgaans lager uit.

Actief en passief beleggen

Bij actief beheer krijgt de manager de doelstelling mee om de relevante benchmark te verslaan, wat een hoger verwacht rendement betekent. Hier staan hogere kosten tegenover, omdat er veel tijd en energie nodig is voor onder andere het beleggingsproces, research en analisten.

Overige factoren

Het beheer door een enkele manager of juist meerdere managers heeft impact op de kosten. Daarnaast kan de keuze tussen een discretionaire oplossing en/of een beleggingsfonds invloed hebben op de hoogte van de kosten.

Beheerkosten

Hieronder geven we per categorie inzicht in de hoogte van de kosten aan de hand van de genoemde factoren. We kijken ook naar de kosten in 2018.

Vastgoed

De beheerkosten voor vastgoed bedroegen in 2019 € 12.896 duizend. Dit is een lichte stijging van € 850 duizend ten op-

zichte van 2018. De belangrijkste reden van de stijging, is de sterke groei van de omvang van de vastgoedportefeuille.

Aandelen

De beheerkosten voor aandelen bedroegen in 2019 € 7.172 duizend. Dit is € 1.578 duizend lager dan in 2018. Gedeeltelijk is deze daling het gevolg van een verminderde fee in 2019. We kregen die lager fee van een vermogensbeheerder in verband met tegenvallende resultaten. Daarnaast daalden deze beheerkosten, omdat MVB-kosten in 2019 niet langer onder beheerkosten voor aandelen worden verantwoord, maar onder fiduciair beheer.

Vastrentende waarden

De beheerkosten voor vastrentende waarden bedroegen in 2019 € 12.415 duizend. Dit is een stijging van € 1.178 duizend ten opzichte van 2018. Deze stijging komt doordat de korting op de High Yield belegging in 2019 niet ten gunste is gebracht van vastrentende waarden. De beheerkosten zijn ook gestegen, omdat het belegde vermogen in vastrentende waarden is gestegen.

Alternatieve beleggingen, inclusief performance gerelateerde kosten

De beheerkosten voor alternatieve beleggingen bedroegen in 2019 € 1.905 duizend. Daarnaast bedroegen de performance gerelateerde kosten € 236 duizend. Dit is een daling van daling van € 1.160 duizend ten opzichte van 2018. Deze daling komt doordat zowel de Private Equity- als de infrastructuurportefeuille in de verkoopfase zitten; het belegd vermogen in deze categorieën daalt dus.

Derivaten

De beheerkosten voor derivaten bedroegen in 2019 € 1.151 duizend. Daarmee zijn de beheerkosten nagenoeg gelijk aan de beheerkosten in 2018 van € 1.147 duizend.

Kosten fiduciair

De kosten voor het fiduciair beheer bedroegen in 2019 € 2.411 duizend. Dit is iets minder dan de fiduciaire kosten in 2018 van € 2.537 duizend. Hier spelen twee wijzigingen een rol. In 2019 zijn voor het eerst de MVB-kosten onder de fiduciaire kosten verantwoord, in plaats van onder de categorie aandelen. Deze MVB-kosten bedroegen € 837 duizend. Ook is de korting op het beheer van de High Yield pool verantwoord onder de fiduciaire kosten. Per saldo leiden deze twee posten tot een lichte daling van de kosten van het fiduciair beheer.

Kosten bewaarloon

De bewaarloonkosten bedroegen in 2019 € 352 duizend. Dit is een forse daling ten opzichte van de bewaarloonkosten in 2018 van € 1.617 duizend. Dit is het gevolg van andere richtlijnen voor de verantwoording van bewaarloonkosten in de J402-staten. Volgens de huidige systematiek moeten we de bewaarloonkosten zoveel mogelijk toerekenen aan de beleggingscategorie waarop de bewaarloonkosten betrekking hebben.

Kosten bestuursbureau

De kosten voor het bestuursbureau bedragen in 2019 € 1.477 duizend. Dit is een stijging van € 104 duizend ten opzichte van 2018.

Overige vermogensbeheerkosten

Deze kosten zijn in 2019 nihil. In 2018 bedroegen deze kosten nog € 603 duizend negatief. Dit had te maken met het feit dat de rente op kort geld negatief is. De vergoeding die we als fonds moeten betalen op diverse onderpandverplichtingen is daarmee feitelijk een opbrengst.

Transactiekosten

Transactiekosten zijn de kosten die we aan de beurs of aan een broker moeten betalen om een transactie tot stand te brengen en uit te voeren. Deze kosten zijn niet altijd direct helder en zichtbaar, omdat ze onderdeel kunnen zijn van een prijs waarin de transactiekosten al zijn meegenomen. De transactiekosten zijn dan onderdeel van de zogenaamde nettoprijs. Vermogensbeheerders zijn vanuit toezichtwetgeving verplicht om te komen tot de beste uitvoeringsprijs. Dit draagt per transactie bij aan het bereiken van lage kosten. De deels geschatte transactiekosten in 2019 bedroegen € 11.253 duizend tegen € 11.783 duizend in 2018. Uitgedrukt als percentage van het totaal gemiddeld vermogen komt dit neer op 0,058% tegen 0,068% in 2018.

Vastgoed

De transactiekosten voor vastgoed waren in 2019 met € 1.046 duizend fors lager dan in 2018: € 1.821 duizend. Dit komt gedeeltelijk door een lager transactievolume.

Aandelen

De transactiekosten voor aandelen waren in 2019 € 6.473 duizend tegen € 4.752 duizend in 2018. De stijging komt vooral door de toename van de transactiekosten in het small cap en het Emerging Market mandaat.

Vastrentende Waarden

De transactiekosten voor vastrentende waarden waren in 2019 € 3.428 duizend. Een afname van € 1.408 duizend vergeleken met 2018.

Overige transactiekosten

De transactiekosten van alternatieve beleggingen, derivaten en overige beleggingen waren in totaal € 306 duizend tegen € 374 duizend in 2018.

Aansluiting met de jaarrekening

In de aanbevelingen voor uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie zijn de directe en indirecte kosten opgenomen. De aanbevelingen maken expliciet onderscheid tussen vermo-

gensbeheerkosten en transactiekosten. In de jaarrekening zijn alleen de kosten opgenomen die direct bij ons in rekening zijn gebracht. De voor een deel geschatte direct toe te rekenen beleggingskosten binnen de beleggingsfondsen en transactiekosten maken in de jaarrekening onderdeel uit van de waardeveranderingen van de beleggingen. In de opstelling van de vermogensbeheerskosten in dit hoofdstuk zijn ook de kosten van advisering voor vermogensbeheer opgenomen.

PIJLER Klaar voor de toekomst

KOSTEN PENSIOENBEHEER GESTEGEN MET	€ 400.000
INVOEREN INTEGRAAL RISICOMANAGEMENT	€ 270.000
ADVIESKOSTEN GEDAALD MET	€ 80.000
JURIDISCHE KOSTEN GEDAALD MET	€ 80.000
KOSTEN VOOR BESTUURSONDERSTEUNING GESTEGEN MET	€ 814.000
KOSTEN PER DEELNEMER GEDAALD MET € 1 TOT	€ 100
KOSTEN VOOR VERMOGENSBEHEER GEDAALD MET	€ 1.7 MLN
HET GEMIDDELD BELEGD VERMOGEN IS GESTEGEN MET	€ 2,1 MLD

VERSLAG VAN DE RAAD VAN TOEZICHT

DE RAAD VAN TOEZICHT (DE "RAAD") GEEFT MET DIT VERSLAG INZICHT IN ZIJN WERKZAAMHEDEN, OBSERVATIES EN AANBEVELINGEN OVER 2019. DE RAAD LEGT DAARNAAST MET DIT VERSLAG VERANTWOORDING AF AAN HET VERANTWOORDINGSORGAAN OVER DE UITVOERING VAN ZIJN TAKEN EN DE UITOEFENING VAN ZIJN BEVOEGDHEDEN.

9.1 INLEIDING

BPL Pensioen is het pensioenfonds van en door groen, op een groene wijze uitgevoerd. Het motto van BPL Pensioen is 'samen werken voor later'. Het is één van de grotere bedrijfstakpensioenfondsen in Nederland. Daarbij past dat het bestuur ambitieuze doelstellingen heeft geformuleerd. De Raad neemt het hoge ambitieniveau van het bestuur als uitgangspunt bij het vervullen van het intern toezicht.

De Raad heeft de wettelijke taak om toezicht te houden op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in het pensioenfonds. Hij geeft een algemeen oordeel over het functioneren van het bestuur en ziet ten minste toe op een adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur. De Raad staat het bestuur met raad terzijde en heeft op grond van de wet en statuten goedkeuringsrechten ten aanzien van specifieke bestuursbesluiten. De wijze waarop de Raad functioneert is vastgelegd in een reglement. De Raad heeft dit reglement in 2019 aangepast in verband met de implementatie van IORP II in Nederlandse wetgeving. Naast het wettelijk kader en de statuten past de Raad de Code Pensioenfondsen en de Toezichtcode van de Vereniging Intern Toezichthouders Pensioensector (VITP-code) toe.

In 2019 heeft de Raad vijf keer vergaderd met het voltallige bestuur, drie keer met de bestuursvoorzitters, twee keer met het verantwoordingsorgaan en twee keer met een delegatie van het verantwoordingsorgaan. Daarnaast bezochten de leden van de Raad diverse besprekingen van de bestuurlijke commissies, was er overleg met de actuaris, accountant, compliance officer en sleutelfunctiehouders en waren de leden aanwezig bij diverse deelnemersbijeenkomsten.

9.2 PLAN VAN AANPAK EN SPECIFIEKE TOEZICHTTHEMA'S 2019

Voor het intern toezicht van BPL Pensioen is het plan van aanpak een belangrijk document. De Raad stelt jaarlijks een plan van aanpak vast, nadat het is besproken met het verantwoordingsorgaan en het bestuur. In dit plan staat voor welke thema's het intern toezicht dat jaar extra aandacht heeft. Het plan wordt zo nodig gedurende het jaar bijgesteld. Onderdeel van de aanpak is ook dat de Raad gedurende het jaar goed afstemt met het bestuur en verantwoordingsorgaan over deze thema's en de invulling ervan door het bestuur.

De Raad heeft in 2019 naast de algemene wettelijke taken, specifiek aandacht gegeven aan de volgende thema's, met strategisch belang voor BPL Pensioen:

- STRATEGIE, waaronder evaluatie van missie en visie en strategie betreffende communicatie, klantbediening en het nieuwe pensioenstelsel;
- GOVERNANCE, waaronder continuïteit van het bestuur en bestuurlijke effectiviteit, de binding van bestuursleden met de voordragende instanties, inrichting en implementatie van sleutelfuncties en versteviging van risicomanagement;
- FINANCIËEL, waaronder de financiële positie van BPL Pensioen, evaluatie van beleggingscategorieën en renteafdekking en de bestuurlijke evenwichtige belangenafweging;
- UITVOERING, waaronder adequaat risicobeheer rondom de beleggingen, cyberrisk en informatiebeveiliging (bij TKP Pensioen en bestuursbureau Actor) en het veranderprogramma van TKP Pensioen;
- INTEGRITEIT, waaronder de systematische risicoanalyse van integriteitsrisico's.

In paragraaf 9.5 leest u de observaties en aanbevelingen van de Raad over deze thema’s. In het verslag staat ook de samenstelling van de Raad. Daarover leest u in paragraaf 9.3. De door de Raad uitgeoefende goedkeuringsrechten staan in paragraaf 9.4.

9.3
SAMENSTELLING RAAD
EN FUNCTIONEREN RAAD

Begin april 2019 ontving de Raad het droevige bericht van het onverwachte overlijden van de heer Rick Westhoff, op 56-jarige leeftijd. Hij laat zijn echtgenote en twee dochters achter. Rick Westhoff was sinds 1 juli 2018 lid van de Raad met de aan-

AAN- EN AFTREEDSCHEMA

Leden van de Raad	Functie	Benoemd sinds	Einde termijn	Uiterste aftreëddatum
Dirk Duijzer	Voorzitter	1 januari 2015	1 januari 2023	1 januari 2023
Monique van der Poel	Lid	1 november 2017	1 november 2021	1 november 2025
Trudy van der Kloet	Lid	1 december 2019	1 december 2023	1 december 2027

De samenstelling van de Raad is conform het diversiteitsbeleid van BPL Pensioen en in lijn met de eisen die de Raad, de toezichthouder, Code Pensioenfondsen en VITP-toezichtcode hieraan stellen. De leden hebben verschillende persoonlijkheden en expertise gebieden (zie tabel 2), waarbinnen zij allen geruime tijd ervaring hebben opgebouwd. Ook naar leeftijdsopbouw en geslacht is er diversiteit: één dame is jonger dan 40 jaar en één dame en één heer zijn boven de 50. Bij nieuwe benoemingen is vergroting van diversiteit nog

AAN- EN AFTREEDSCHEMA

Samenstelling Raad	Aandachtsgebied (Expertniveau E)
Dirk Duijzer	Governance, compliance en beleggingsbeleid
Monique van der Poel	Communicatie, pensioenbeheer, wet- en regelgeving
Trudy van der Kloet	Risicomanagement, actuariaat

dachtsgebieden actuariaat en risicomanagement. Hij had een warm hart voor zijn werk en was een fijne persoonlijkheid om mee samen te werken. Naast zijn inhoudelijke kennis en ervaring missen wij als Raad ook zijn vrolijke aanwezigheid en persoonlijke betrokkenheid. In de Raad nemen sinds december 2019 de volgende leden plaats: de heer Dirk Duijzer (voorzitter), mevrouw Monique van der Poel (lid) en mevrouw Trudy van der Kloet (lid). De heer Duijzer is per januari 2019 herbenoemd als voorzitter van de Raad van BPL Pensioen voor een nieuwe termijn van vier jaar. Per december 2019 is mevrouw Van der Kloet toegetreden als lid en is de Raad weer voltallig. De Leden van de Raad worden voor de duur van vier jaar benoemd en kunnen één keer worden herbenoemd. Met het aan- en aftreedschema is de continuïteit binnen de Raad geborgd (zie tabel 1).

te bereiken door een lid te benoemen met een andere culturele achtergrond dan de Nederlandse. BPL Pensioen stelt hoge eisen aan de deskundigheid van de Raad. De leden van de Raad moeten vanaf het moment van benoeming het hoogste expert-niveau hebben voor het eigen aandachtsgebied en deze kennis op peil houden; hieraan hebben de leden ook in 2019 voldaan. Voorts heeft de Raad het eigen functioneren geëvalueerd. De evaluatie was positief en de aandachtspunten die hieruit voortkwamen zijn direct geïmplementeerd.

9.4
UITOEFENING GOEDKEURINGSRECHTEN

In het verslagjaar heeft het bestuur goedkeuring verzocht over de volgende onderwerpen en heeft de Raad goedkeuring verleend inzake:

- de vaststelling van het bestuursverslag en de jaarrekening 2018;
- de benoemingen van de sleutelfunctiehouders risicobeheer, actuarieel en interne audit;
- de vaststelling van de functieprofielen van twee bestuurders en de sleutelfunctiehouders;
- de wijziging van het reglement vacatievergoeding;
- de automatische waardeoverdracht van voor 1 januari 2018 opgebouwde rechten.

Tevens is de Raad gehoord over de voorgenomen benoeming van twee aspirant bestuursleden. Ook heeft de Raad het bestuur terzijde gestaan met raad en zijn diverse aanbevelingen gedaan gedurende het verslagjaar (zie paragraaf 9.5).

9.5
OBSERVATIES EN AANBEVELINGEN
RAAD VAN TOEZICHT

De observaties en aanbevelingen van de Raad sluiten aan op de thema’s uit het plan van aanpak van de Raad.

9.5.1 ALGEMEEN

De Raad hanteert als uitgangspunt dat het bestuur op een goede manier opvolging aan de aanbevelingen geeft. In het geval een aanbeveling niet of deels wordt opgevolgd, geeft het bestuur een goede onderbouwing.

Het bestuur houdt de Raad op reguliere basis op de hoogte over de voortgang van de opvolging van de aanbevelingen die zijn gedaan. De Raad constateert dat de opvolging van de aanbevelingen die de raad in de dialoog met het bestuur heeft gedaan, adequaat is geweest en heeft het verantwoordingsorgaan hierin meegenomen tijdens het verslagjaar. De dialoog met het bestuur en het verantwoordingsorgaan heeft de Raad als constructief en professioneel ervaren.

9.5.2 DE VIER STRATEGISCHE PIJLERS

Uitgangspunt is dat de strategie, de doelstellingen en beleidsuitgangspunten consistent zijn met de missie van het fonds en dat het risicobeleid en de risicohouding consistent zijn met de strategie.

Het bestuur heeft de missie met het motto ‘Samen werken voor later’ en de visie van het pensioenfonds uitgewerkt in vier strategische pijlers, die resulteren in een routekaart. In 2018 heeft het bestuur voor de eerste keer een strategisch jaarplan opgesteld op basis van deze pijlers en de routekaart. Het bestuur heeft de strategiedocumenten mede op aangeven van de Raad in 2019 aangescherpt en de doelstellingen en het stappenplan nader geconcretiseerd. De uitvoering van het plan is belegd in de verschillende bestuurlijke commissies en in het bestuur. De Raad monitort de opvolging ervan.

De eerste strategische pijler is: ‘BPL Pensioen is een groen pensioenfonds’. Het bestuur heeft in dit verband klimaatrisico als speerpunt benoemd in het MVB-beleid van het fonds en onderneemt acties die de gevolgen van de transitie naar een klimaatneutrale economie voor het pensioenfonds zoveel mogelijk beperken. Voorbeelden hiervan zijn de realisatie van 50% CO₂-reductie in de aandelenportefeuille en het bouwen van energie neutrale woningen. Het bestuur heeft in 2019 besloten om de risico’s inzake klimaatverandering in 2020 verder uit te werken.

Aanbeveling

De Raad constateert dat het bestuur de nodige stappen zet om voorbereid te zijn op de transitie naar een klimaatneutrale economie en is positief over de ambitie van het bestuur en de kennisuitwisseling die plaats vindt binnen en buiten de sector. De Raad beveelt aan dat het bestuur de noodzakelijke stappen blijft zetten om zijn naam als voortrekker op het terrein van maatschappelijk verantwoord beleggen eer aan te blijven doen.

De tweede strategische pijler is: ‘Klaar voor de toekomst’. In verband daarmee heeft het bestuur een analyse uitgevoerd van de mogelijke toekomstige activiteiten van haar pensioenuitvoerder TKP Pensioen en heeft het bestuur in 2019 in het kader van het eigen verandervermogen van het fonds een marktverkenning naar andere pensioenuitvoeringsorganisaties laten uitvoeren. Dit onderzoek past binnen een nieuwe wettelijke verplichting om ten minste driejaarlijks een eigenrisicobeoordeling uit te voeren.

Het bestuur heeft op basis van het onderzoek vastgesteld dat er geen dringende omstandigheden zijn van pensioenuitvoerder te veranderen. De Raad is van mening dat het bestuur op zorgvuldige wijze tot deze conclusie is gekomen.

De *derde en vierde strategische pijlers* zijn: ‘De deelnemer bijstaan’ en ‘Ontzorgen van de werkgever’. BPL Pensioen wil ervoor zorgen dat werkgevers en deelnemers vertrouwen hebben in BPL Pensioen en tevreden blijven over de klantbediening en de wijze waarop BPL Pensioen tegemoetkomt aan de behoeften van de groene sector. Ook wil het bestuur dat als de huidige verplichte deelneming in het fonds mogelijk weg zou vallen (alhoewel dit niet de inzet is van het Kabinet) de groene sector blijft kiezen voor BPL Pensioen. Het bestuur heeft in dat verband in 2018 het communicatiebeleidsplan 2018-2020 vastgesteld met overkoepelend doel: begrijpelijke en relevante communicatie. Ook timmert het samen met de uitvoerder TKP Pensioen aan de weg om moderne manieren van klantbediening te introduceren waaraan behoefte is bij verschillende groepen deelnemers, zoals de – succesvolle – introductie van live chat in 2019. De Raad acht het van belang dat het bestuur daarbij de effectiviteit, efficiëntie en begrijpelijkheid van de communicatieactiviteiten meet voor de verschillende doelgroepen, met verschillende instrumenten, zoals panelonderzoek, communicatie-onderzoek en diverse zogenaamde A/B-testen. Hierbij mogen de kosten niet uit het oog worden verloren.

Aanbeveling

De Raad raadt het bestuur aan om in 2020 tijdig en transparant te blijven communiceren over de financiële situatie en eventuele (verlagings-)maatregelen die aan het einde van het jaar aan de orde kunnen zijn. Aanbevolen wordt om zoveel als mogelijk de samenwerking met andere pensioenfondsen op te zoeken die mogelijk ook maatregelen moeten nemen, kennis over communicatie uit te wisselen, en te onderzoeken of eenduidige communicatielijnen mogelijk zijn binnen de sector.

9.5.3 GOVERNANCE

De Raad hanteert als uitgangspunt dat de structuur van het fonds, het bestuursmodel en de samenstelling van het bestuur een goede besturing moet waarborgen. Daarbij opereren het bestuur en de fondsorganen transparant en gaan zij met besef en respect voor een ieders rol met elkaar om. Individuele

bestuurders en het bestuur als geheel voldoen aan de geschiktheidseisen, die voor een fonds van deze omvang gelden.

De Raad constateert met genoegen dat de organen van het fonds naar behoren zijn ingericht en de bevoegdheden helder zijn vastgelegd. In het verslagjaar heeft een statutenwijziging plaatsgevonden om de sleutelfuncties in te richten die de wet sinds kort vereist.

Bestuurlijke continuïteit en geschiktheid

In 2018 en 2019 waren met name de bestuurlijke continuïteit en de voordracht en benoeming van geschikte kandidaten een aandachtspunt voor de Raad. De Raad constateert dat het fonds in 2019 diverse (aspirant-)bestuursleden heeft benoemd, waaronder twee leden namens pensioengerechtigden. Eén van de aspirant-leden op een zetel van pensioengerechtigden is inmiddels volwaardig bestuurder en het andere aspirant-lid heeft zich teruggetrokken nadat deze ultimo 2019 tot bestuurder was benoemd. De procedure voor de verkiezingen van een nieuwe bestuurder op deze zetel, met als aandachtsgebied Integraal Risicomanagement, is korte tijd later van start gegaan en zal naar verwachting voor de zomer worden afgerond. De Raad hecht grote waarde aan het spoedig voorzien in deze vacature, mede in het belang van de herkenbaarheid van het fonds voor de gepensioneerden. Daarbij heeft de Raad benadrukt dat deze bestuurder een stevig profiel dient te hebben ten aanzien van Integraal risicomanagement, zodat er voldoende ‘countervailing power’ is binnen het bestuur op dit gebied.

Met de voordragende organisatie van het bestuurslid dat zich eind 2019 heeft teruggetrokken zijn voorafgaand aan zijn benoeming in 2019 juridische procedures gevoerd over de snelheid waarmee BPL Pensioen de verkiezing voor pensioengerechtigden heeft georganiseerd en de eisen die het bestuur stelt aan zijn leden. De uitkomst hiervan was dat BPL Pensioen geen dwangsommen hoefde te voldoen aan de voordragende organisatie van het lid en het bestuur het aspirant-bestuurslid heeft benoemd tot bestuurder. De Raad heeft dit proces nauwgezet gevolgd en waar nodig het bestuur geadviseerd, in het licht van de belangen van het pensioenfonds en zijn belanghebbenden.

Naast de vacature van de vertegenwoordiger op een zetel van pensioengerechtigden, zal in 2020 ook een vacature voor een bestuurder op een werkgeverszetel moeten worden ingevuld. Het bestuur heeft het geschiktheidsbeleid in september 2019 geactualiseerd en tevens is het project geschiktheidsbevordering van start gegaan. Mede op advies van de Raad is in het ge-

schiktheidsbeleid het opvolgingsbeleid opgenomen en is meer aandacht besteed aan het diversiteitsbeleid binnen het bestuur.

Aanbeveling

De Raad herhaalt de meer algemene aanbevelingen aan het bestuur om voldoende aandacht te blijven besteden aan de borging van de bestuurlijke continuïteit en kennis binnen het bestuur en bestuursbureau, onder meer door voor het bestuur de geschiktheidsprofielen periodiek te evalueren, de functievereisten waar nodig aan te scherpen in de profielen, zo mogelijk ten minste een jaar van te voren over (her)benoemingen en de functievereisten te communiceren met de voordragende instanties en zo nodig (interne) opleiding aan te bieden ter bevordering van de geschiktheid van kandidaat bestuurders. De Raad beveelt voorts aan dat het bestuur blijft inzetten op het bewerkstelligen van een goede verstandhouding met de gepensioneerdenvereniging die de afgelopen jaren enkele procedures aanspande tegen BPL Pensioen, in het belang van de gepensioneerden bij BPL Pensioen.

Gedrag en cultuur

Gedrag en cultuur zijn zeer belangrijk voor het functioneren en de effectiviteit van het bestuur. Het bestuur heeft in 2019 onder externe begeleiding een collectieve zelfevaluatie uitgevoerd en de bestuurlijke effectiviteit en zogenaamde board room dynamics in kaart gebracht. De Raad vindt het positief dat het bestuur de zelfevaluatie als belangrijk ziet en ieder jaar zal laten terugkeren als thema.

Aanbeveling

Na einde boekjaar heeft de coronacrisis zijn intrede gedaan in Nederland. Dat betekent dat ook het bestuur van BPL Pensioen virtueel vergadert, hetgeen nieuwe uitdagingen meebrengt om de zorgvuldigheid en evenwichtigheid van de besluitvorming te waarborgen. De Raad beveelt aan om in de zelfevaluatie van 2020 ook aandacht aan dit aspect te besteden. De Raad beveelt daarnaast aan de zelfevaluatie jaarlijks op een vast tijdstip in de jaarcyclus op te nemen en om hierover transparant en tijdig - na de bespreking hiervan door het bestuur - schriftelijk terug te koppelen aan de Raad.

Sleutelfuncties

De inrichting van sleutelfuncties en de benoeming van sleutelfunctiehouders in 2019 was het gevolg van nieuwe bepalingen in de Pensioenwet, die voortvloeiden uit de Europese richtlijn IORP II. Het fonds heeft nieuwe reglementen opgesteld en bestaande reglementen aangepast, waaronder het reglement van de Raad, om de sleutelfunctiehouders in de gelegenheid te stellen hun functie adequaat te kunnen vervullen. Daarbij was een specifiek aandachtspunt voor de Raad de inrichting van de interne auditfunctie en de vereiste onafhankelijkheid van de sleutelfunctie risicobeheer binnen de collectieve verantwoordelijkheid van het bestuur. De Raad constateert dat het bestuur de nodige zorgvuldigheid heeft betracht bij de wijze waarop het de sleutelfuncties heeft ingericht en ingevuld. Zo is bij notities met voorgenomen bestuursbesluiten niet alleen een risicoparagraaf opgenomen door de beleidsadviseur, maar ook een risico-opinie vanuit de risicobeheerfunctie.

Aanbeveling

De Raad beveelt het bestuur aan om in 2020, mede naar aanleiding van IORP II, het Handboek Integraal Risicomanagement te actualiseren en de werking van de sleutelfuncties in de praktijk te evalueren.

9.5.4 FINANCIËEL

Uitgangspunt is dat het bestuur zich bij de vervulling van zijn taak richt naar de belangen van de bij het pensioenfonds betrokken deelnemers en werkgevers en ervoor zorgt dat deze zich door hen op evenwichtige wijze vertegenwoordigd kunnen voelen. Uitgangspunt is dat het fonds een beleid voert dat gericht is op het duurzaam beheersen van te lopen financiële risico's.

Financiële opzet

Eén van de vier strategische pijlers is: ‘Klaar voor de toekomst’. BPL Pensioen heeft in 2019 naar tevredenheid van de Raad onderzoek gedaan naar de risicohouding van de deelnemers en heeft in 2019 door middel van een ALM-studie onderzocht of de pensioenregeling, de premie en de uitkeringszekerheid nog voldoende in evenwicht zijn. Het bestuur is op basis van deze beoordeling tot de conclusie gekomen dat er een hoog risico van pensioenverlagingen is in 2020. De financiële positie van het fonds, de daling van de rente en de economische vooruitzichten zijn daarbij bepalend. Daarom heeft het bestuur het wereldbeeld ‘Langer laag’, waarbij de rente gedurende een langere periode laag blijft, in de beoordeling betrokken.

Het bestuur heeft geanalyseerd wat een eventuele verhoging van de pensioenpremie of een lagere pensioenopbouw zou betekenen voor de financiële positie van het fonds en evenwichtigheid van de maatregelen voor de verschillende groepen belanghebbenden. Het bestuur heeft ook in 2019 hieraan verschillende besprekingen gewijd en voorts zijn uitgebreid gesprekken gevoerd met sociale partners in het Gemandateerd Overleg. Alle belangen tegen elkaar afwegend hebben sociale partners in 2019 hun verantwoordelijkheid genomen door de premie met ingang van 2020 te verhogen. Helaas is na balansdatum de rente verder gedaald en zijn de pensioenverplichtingen verder gestegen.

Aanbeveling

De Raad beoordeelt de financiële opzet van het pensioenfonds als onverminderd kwetsbaar voor mogelijke verlagingen van de pensioenen. De Raad beveelt aan om het financieel crisisplan te evalueren en uit te breiden met een stappenplan hoe te handelen in een crisissituatie.

Evaluatie transitie beleggingsportefeuille

Conform de aanbevelingen van de Raad en vragen hierover van het verantwoordingsorgaan, evalueert het bestuur jaarlijks de ontwikkelingen in de beleggingsportefeuille om zo inzicht te krijgen of aan de uitgangspunten die ten grondslag liggen aan het besluit tot aanpassing van de beleggingsportefeuille wordt voldaan. Door AIM is in kaart gebracht of de portefeuilles die in de transitie betrokken waren naar verwachting presteren. Uit de analyse van de resultaten blijkt dat het rendement op de portefeuilles eind 2019 nog steeds is achtergebleven op de algemene MSCI World benchmark als gevolg van het feit dat de door BlackRock portefeuilles van Edhec en FTSE een zwaardere weging hebben naar de factor Value. Value aandelen zijn qua rendement achtergebleven bij de markt. AXA (de beheerder van de small cap portefeuille) blijft in rendement in beperkte mate achter bij de benchmark. Dit heeft de aandacht van het bestuur. AIM zal worden gevraagd om een BPL Pensioen specifieke tussentijdse evaluatie van factorbeleggen uit te voeren, zodra hiermee drie jaar mee gewerkt wordt, dit zal rond april 2020 het geval zijn.

Aanbeveling

De Raad heeft in 2018 aanbevolen om de ontwikkelingen in de beleggingsportefeuille jaarlijks te evalueren om zo inzicht te krij-

gen of aan de uitgangspunten die ten grondslag liggen aan het besluit tot aanpassing van de beleggingsportefeuille wordt voldaan. Daaraan voegt de Raad toe dat het zinvol is om een aanvullend kader te scheppen voor de evaluatie door te benoemen op welke termijn de afwijkingen als relevant worden beschouwd en welke acties dan eventueel kunnen worden ondernomen.

9.5.5 UITVOERING

Uitgangspunt is dat het fonds zorgdraagt voor een adequaat risicobeheer rondom de beleggingen en rondom de pensioen-uitvoering.

Het bestuur heeft een Integraal Risicomanagementbeleid vastgesteld met een vastlegging van voor het pensioenfonds relevante hoofd- en subrisico's. Voor vrijwel al deze vastgestelde risico's is een risicobereidheid geformuleerd, is het risicoprofiel vastgesteld en is beoordeeld of de in verband daarmee getroffen maatregelen afdoende en compleet zijn.

Veranderprogramma bij TKP (TKP Connect)

De verwachte doorlooptijd van het veranderprogramma bij TKP Pensioen, de pensioenuitvoerder van BPL Pensioen, is tot 2022. Het doel van het verander- en verbeterprogramma TKP Connect is meer focus aanbrengen en de IT vereenvoudigen. Deelnemers en werkgevers van BPL Pensioen zullen daarvoor een uitgebreidere digitale dienstverlening terugkrijgen.

Informatietechnologie

Het bestuur heeft in 2019 de IT-risicoanalyse voor de bestuursomgeving, het pensioenbeheer en het vermogensbeheer uitgevoerd. Dit vormde de basis voor de vaststelling van het IT-beleid, eveneens in 2019. Het bestuur heeft een verbeterplan opgesteld teneinde het IT-beleid te implementeren naar best in class normen. De Raad zal in 2020 aandachtig blijven monitoren of het bestuur goed blijft toezien op de tijdige implementatie van de noodzakelijke maatregelen.

Informatiebeveiliging

BPL Pensioen heeft in 2018 een IT-beveiliging-assessment uitgevoerd bij de verschillende partijen aan wie het fonds werkzaamheden heeft uitbesteed. Daarbij heeft het fonds het toetsingskader Informatiebeveiliging toegepast dat eveneens door DNB gehanteerd wordt. Het bestuur heeft geconstateerd dat bij twee van die partijen verbeteringen gewenst en noodzakelijk zijn omdat zij nog niet op alle onderdelen voldoen aan de volwassen-

heidsniveaus die het bestuur daaraan stelt. Het bestuur heeft deze partijen gevraagd om hierin verbetering aan te brengen. Een accountantskantoor zal in het voorjaar 2020 op verzoek van het bestuur beoordelen of deze partijen inderdaad de kwaliteit van de IT-beveiliging voldoende hebben verbeterd.

Aanbeveling

De Raad constateert dat het bestuur, conform de aanbeveling van de Raad van vorig jaar, goed aangehaakt blijft op het veranderprogramma van TKP Pensioen. De Raad beveelt het bestuur aan om te blijven monitoren of de overgang naar het nieuwe pensioenadministratiesysteem met de nodige waarborgen is omgeven en of uitvoering van de nieuwe pensioencontracten die nu nog landelijk worden uitgewerkt tijdig mogelijk zullen zijn als sociale partners daarvoor zullen kiezen. Ook heeft de Raad in 2019 aanbevolen om de pensioenuitvoerder te laten terugkoppelen of het voordelen biedt een verzekering af te (laten) sluiten voor het risico op cybersecurity. Het bestuur zal hierover nog terugkoppelen.

9.5.6 INTEGRITEIT

Uitgangspunt is dat BPL Pensioen zorgdraagt voor een systematische analyse van integriteitsrisico's en aan de hand van deze analyse een integriteitsbeleid vaststelt en zorgdraagt voor de uitvoering van dat beleid.

Voortgang thema streng op financieel-economische criminaliteit

Het bestuur heeft de Systematische Integriteitsrisico Analyse (SIRA) in 2019 op belangrijke onderdelen aangepast en verhoogd daarmee het volwassenheidsniveau. Zo is één van de uitkomsten van de SIRA 2019 dat de beheersmaatregelen ter voorkoming van betrokkenheid van BPL Pensioen bij financieel economische criminaliteit voldoende effectief zijn. Het bestuur heeft ook verbeteringen aangebracht in de manier waarop de analyse wordt uitgevoerd, mede naar aanleiding van aanbevelingen van de Raad.

Aanbeveling voor ontwikkelingen na einde boekjaar

Na einde boekjaar heeft de coronacrisis zijn intrede gedaan in Nederland. Het bestuur heeft hiervoor een crisisteam ingericht en handelt conform crisisplan. De continuïteit van de bedrijfsvoering is tot dusver binnen het bestuur en het bestuursbureau geborgd. Dit geldt ook voor de pensioenuitvoering bij TKP Pensioen. De pensioenen kunnen op tijd worden uitbetaald. Werkzaamheden worden veelal vanuit huis verricht door het bestuur, zijn organen en de uitvoeringsorganisatie. De Raad beveelt het bestuur mede om die reden aan bedacht te zijn op een eventuele toename van het cybercrime risico en de beheersingsmaatregelen hierop te blijven inrichten.

10

VERSLAG VAN HET VERANTWOORDINGSORGAAN

HET VERANTWOORDINGSORGAAN (VO) BESTAAT IN TOTAAL UIT 21 LEDEN. DE ZETELS ZIJN VERDEELD OVER DE WERKNEMERSGELEDING, PENSIOENGERECHTIGDENGEELEDING EN DE WERKGEVERSGELEDING.

10.1 SAMENSTELLING VAN HET VERANTWOORDINGSORGAAN IN 2019

Zetelverdeling werknemers en pensioengerechtigden
Aan de hand van de cijfers uit het jaarverslag over 2016 is de verdeling van de beschikbare zetels voor de werknemers- en pensioengerechtigdengelingen in 2018 opnieuw vastgesteld. Van de 14 beschikbare zetels komen er 9 toe aan de werknemersorganisaties en 5 aan de organisaties die de belangen van pensioengerechtigden behartigen. De verdeling van de 9 respectievelijk 5 zetels gebeurt op basis van de ledenaantallen van organisaties die bij BPL Pensioen bekend

zijn en die in 2018 een door een accountant geverifieerde opgave van de ledenaantallen hebben doorgegeven.

Zetelverdeling werkgevers
De werkgeversorganisaties spreken onderling de verdeling van de 7 zetels af. Zij hebben besloten deze gelijk te houden aan de in 2014-2018 geldende verdeling tussen organisaties en dit aan het bestuur kenbaar gemaakt. Cumela, LTO en VHG hebben per 1 juli 2018 de leden benoemd.

Dit resulteerde in de volgende zetelverdeling voor het VO:

Geleding	Zetelverdeling 2018-2022	
Werknemersgeleding	CNV	2
	FNV	7
Pensioengerechtigdengelingen	CNV	2
	FNV	3
Werkgeversgeleding	Cumela	2
	VHG	1
	LTO	4

Eric Douma, lid namens de werkgeversgeleding (LTO), is in 2019 afgetreden en is nu aspirant-lid van het bestuur. Door LTO is per september 2019 Jan van Leeuwen benoemd. Dirk Bruins, eveneens lid namens de werkgeversgeleding (LTO) is per september 2019 afgetreden. In december 2019 is Christoph de Greeve, lid namens de pensioengerechtigdengelingen (FNV), afgetreden. Toon Adriaans, die al lid was van het VO namens de werknemersgeleding, is in zijn plaats door FNV voorgedragen namens de pensioengerechtigden. Per 31 december 2019 waren er twee vacatures, 1 namens de werknemersgeleding (FNV) en 1 namens de werkgeversgeleding (LTO). De vacatures zijn inmiddels ingevuld.

10.2 BIJEENKOMSTEN VO IN 2019

Vergaderingen van het VO
Het VO is in 2019 vier keer bij elkaar geweest om met het bestuur te vergaderen. Dit was op 12 maart, 4 juni, 20 september en 3 december 2019. Het VO heeft voorafgaand aan het overleg met het bestuur een vooroverleg waarbij het VO met elkaar vergadert onder leiding van de fungerend voorzitter van het VO. Na afloop van dit vooroverleg, overlegt het VO met het bestuur.

Het VO heeft twee voorzitters. Beide zijn voorzitter namens het hele VO. Jacqueline Tuinenga is voorzitter afkomstig uit de werkgeversgeleding, en Rob Bekker is voorzitter uit de werknemers- en pensioengerechtigdengeleding. In 2019 was Rob Bekker de fungerend voorzitter.

Op 28 mei 2019 heeft het VO ter voorbereiding op de jaarwerkvergadering van 4 juni een vergadering gehad met de deskundigen die betrokken waren bij het jaarwerk van BPL Pensioen. Dit waren de certificerend actuaire, de accountant, de accountmanager van de pensioenadministratie en de adviseur vermogensbeheer.

De voorzitters van het VO

De voorzitters bereiden de vergaderingen gezamenlijk voor met ondersteuning van een medewerker van het bestuursbureau. De voorzitters van het VO hebben ook overleg met de voorzitters van het bestuur. De voorzitters van beide organen hebben voor iedere vergadering van het VO die met het bestuur plaatsvindt overleg met elkaar.

Commissies binnen het VO

Het VO heeft, om een verdiepingsslag te kunnen maken, drie commissies geformeerd waaraan naast de voorzitters ook VO-leden deelnemen. Dit zijn de Communicatie Commissie, de Commissie die overlegt met de Raad van toezicht en de Commissie Oordeel Jaarwerk. Deze zijn bij de eerste vergadering van het vernieuwde VO in 2018 opnieuw samengesteld. In 2019 is de samenstelling gewijzigd door het vertrek van Eric Douma en Dirk Bruins.

De Communicatie Commissie is in het afgelopen jaar twee keer bij elkaar gekomen. Tijdens de bijeenkomst in juli is gesproken over de invoering van de generieke rekenmethodiek. In het tweede overleg in september is onder meer de voortgang van het jaarplan besproken met de communicatieadviseur van het bestuursbureau van BPL Pensioen.

In 2019 heeft de Commissie die overlegt met de Raad van toezicht twee keer een overleg met de Raad van toezicht gehad. Deze overleggen vonden onder andere plaats ter voorbereiding van de jaarwerkvergadering en ter voorbereiding op de vergadering van 3 december 2019 met het hele VO.

De Commissie Oordeel Jaarwerk is in 2019 twee keer bij elkaar gekomen. Deze commissie heeft een rol in de voorbereiding van het schrijven van het oordeel van het VO.

Selectiecommissie VO

In april 2019 is de heer Westhoff, sinds 2018 lid van de Raad van toezicht, plotseling overleden. De Raad van toezicht heeft een vacature opgezet op basis van de profielschets ter werving van een nieuw lid voor de Raad van toezicht. Om invulling te geven aan de taak van het VO om een nieuw lid voor de Raad van toezicht te werven, heeft het VO uit haar midden een Selectiecommissie samengesteld. De selectiecommissie heeft mandaat gekregen van het VO om een kandidaat te selecteren en voor te dragen. Aan deze commissie hebben 4 leden van het VO deelgenomen, waaronder beide voorzitters. De Selectiecommissie heeft het proces van de selectie voorbereid en georganiseerd. De Selectiecommissie werd hierbij ondersteund door het bestuursbureau BPL Pensioen. Bij de gesprekken met de kandidaten was een extern deskundige aanwezig.

Opleiding van het VO

Het VO heeft in 2019 twee opleidingsdagen gevolgd. Tijdens de eerste opleidingsdag op 15 januari is aandacht besteed aan de DNB-thema's voor 2019, de werkzaamheden van de pensioenconsulenten en is kennis opgedaan in het lezen van de jaarrekening. De tweede opleidingsdag op 8 oktober stond in het teken van handhaving van de verplichtstelling en loonsomcontroles. Verder is een presentatie gegeven over het IT-risico en het IT-beleid.

Een aantal leden van het VO hebben deelgenomen aan de VO-bijeenkomsten van de Pensioenfederatie.

In 2019 heeft geen introductiemiddag voor nieuwe leden van het VO plaatsgevonden. Gewacht is tot ook de laatste vacature was vervuld. Dit laat helaas langer op zich wachten dan verwacht. In 2020 wordt dit alsnog opgepakt.

Site visit

Op 8 november 2019 is door het hele VO een bezoek gebracht aan Topigs Norsvin in Helvoirt en een (glas)tuinbouwbedrijf in Oisterwijk. Tijdens deze dag heeft het VO ook kennisgenomen van een aantal actualiteiten en wet- en regelgevingstrajecten die, mogelijkwerwijs, van invloed zijn op het pensioenfonds.

Zelfevaluatie VO

Op 8 oktober 2019 heeft onder begeleiding van GPSS een zelfevaluatie plaatsgevonden. De uitkomsten van deze zelfevaluatie zijn gedeeld met Raad van toezicht en bestuur. Verder zijn de speerpunten VO voor 2020 geformuleerd.

Naar aanleiding van de uitkomsten van deze zelfevaluatie zal komend jaar onder andere het eigen reglement opnieuw tegen het licht worden gehouden.

10.3 OORDEEL VAN HET VO OVER HET BESTUUR

Het oordeel van het VO over het bestuur wordt aan de hand van het jaarverslag, de jaarrekening en andere informatie, waaronder de bevindingen van de Raad van toezicht over het door het bestuur uitgevoerde beleid, evenals over beleidskeuzes voor de toekomst opgesteld.

Het VO neemt daarnaast in haar beoordeling ook de in 2019 aangeboden adviestrajecten aan het VO mee.

10.3.1 ADVIESAANVRAGEN AAN HET VO

Deze vallen uiteen in:

- wettelijke adviesbevoegdheden (w)
- bovenwettelijke adviesbevoegdheden (bw)

In onderstaand overzicht zijn alle gevallen opgenomen, waarin het VO haar wettelijke en bovenwettelijke adviesbevoegdheden heeft toegepast. De datum is de vergaderdatum van het VO waar het onderwerp op de agenda stond.

W of BW	Adviesrecht	Toegepast?	Thema	Datum
w	Profielschets leden Rvt	Ja	Het VO geeft een positief advies op de profielschets, met inachtneming van voorgestelde tekstuele aanpassingen.	4 juni
w	Gehele of gedeeltelijke overdracht van de verplichtingen	Ja	Automatische waardeoverdracht kleine pensioenen. Het VO geeft een positief advies en merkt daarbij op dat dit een logisch gevolg van de nieuwe wetgeving (Wet waardeoverdracht klein pensioen).	12 maart
w	Samenstelling van de premie en de feitelijke premiecomponenten	Nee	Het VO houdt haar advies m.b.t. de parameters/premie aan n.a.v. het onderhandelingsresultaat van sociale partners t.a.v. de premie BPL Pensioen. (zie 23 december)	3 december
		Ja	Het VO geeft een positief advies inzake de premie en premiecomponenten. Het VO tekent aan dat de informatievoorziening in dit proces beter had kunnen verlopen.	23 december
bw	Wijzigen van statuten en reglementen	Ja	De door het VO gemandateerde communicatiecommissie van het VO geeft een positief advies af inzake: - Pensioenreglement 1-7-2019 - Excedent middelloonregeling 1-7-2019 - Excedent premierregeling 1-7-2019	3 juli
		Ja	Statuten per 1-7-2019: het VO geeft een positief advies.	4 juni

W of BW	Adviesrecht	Toegepast?	Thema	Datum
		Ja	Het VO adviseert positief ten aanzien van de gemaakte aanpassingen in het reglement vacatievergoedingen en het reglement Raad van toezicht naar aanleiding van de implementatie IORP II.	20 september
		Ja	Het VO houdt haar advies m.b.t. de reglementen per 1 januari 2020 aan n.a.v. het onderhandelingsresultaat van sociale partners t.a.v. de premie BPL Pensioen. (zie 23 december)	3 december
		Ja	Het VO adviseert positief inzake de gemaakte aanpassingen in de volgende reglementen: - Pensioenreglement 1-1-2020 - Reglement extra tijdelijk partnerpensioen 1-1-2020 - Uitvoeringsreglement.	23 december
bw	Vaststellen abtn en herstelplan	ja	De abtn (actuariële en bedrijfstechnische nota) is behandeld in de vergadering van 15 januari en toegelicht door de heer van Ophem. Het VO heeft positief advies gegeven over de abtn. De kanttekening is gemaakt dat het VO iedere vergadering op de hoogte wil worden gesteld van de implementatie van IORP II gericht op de governance.	15 januari
		Ja	Herstelplan update. Opgemerkt wordt dat de dreiging van een onvoorwaardelijke korting onwenselijk - maar mogelijk onvermijdelijk - is.	12 maart
		Ja	Het VO adviseert positief ten aanzien van de gemaakte aanpassingen in de ABTN naar aanleiding van de implementatie IORP II.	20 september

Werving nieuw lid Raad van toezicht

Het werven van een nieuw lid van de Raad van toezicht is een exclusief recht dat toebehoort aan het VO. Het VO doet een bindende voordracht voor een lid van de Raad van toezicht aan het bestuur. In 2019 is op bindende voordracht door het VO mevrouw Van der Kloet benoemd als lid van de Raad van toezicht.

Afspraak met bestuur over (vrijwillige) aansluitingen

Het VO heeft een wettelijk adviesrecht bij (vrijwillige) aansluitingen. Vanwege het aantal aansluitingen en het belang (grootte en impact voor het fonds) is het niet werkbaar als het VO bij alle aansluitingen van werkgevers betrokken wordt. Het VO heeft het bestuur voorgesteld om in de laatste vergadering van het kalenderjaar die VO en bestuur samen hebben, in

te gaan op de vrijwillige aansluitingen bij BPL Pensioen. Deze werkwijze is een verlichting voor het bestuur en het VO. Over afgelopen jaar is het overzicht pas begin 2020 beschikbaar gesteld. Het VO ontvangt komend jaar dit overzicht graag weer in het vierde kwartaal. Werkgevers met een bepaalde omvang en pensioenfondsen worden altijd ter advies aan het VO voorgelegd.

Oordeel

Het VO heeft in haar oordeel over 2018 het bestuur aangegeven dat zij in de toekomst geen advies meer geeft wanneer adviesaanvragen niet met een begeleidende notitie worden onderbouwd en niet tijdig worden aangeleverd. In het jaar 2019 is hier verbetering in te zien, maar tijdigheid en voldoende onderbouwing blijven punten van aandacht. Vragen die door het VO aan het bestuur worden gesteld over de adviesaanvragen worden allen beantwoord. De communicatie met het bestuur is open en constructief.

10.3.2 OORDEEL OVER HET BELEID VAN HET BESTUUR

Naast het oordeel over de adviestrajecten geeft het VO ook een oordeel over het beleid van het bestuur. Hieronder komen de volgende beleidsterreinen aan de orde waar het VO in 2019 bij heeft stilgestaan. Het bestuur heeft verantwoording afgelegd aan het VO in de vergadering van 20 mei 2020.

A GOVERNANCE

In de vergaderingen die het VO heeft met het bestuur, wordt het VO geïnformeerd over ontwikkelingen die spelen binnen het fonds en het VO raken.

Het VO is in de afgelopen periode bij iedere vergadering met het bestuur geïnformeerd over de invulling van de twee bestuurszetels voor pensioengerechtigden. Het VO is daarbij op de hoogte gehouden van de juridische procedures inzake de invulling van één van deze twee pensioengerechtigde zetels. Het VO wil hierover opmerken het te betreuren dat hier veel aandacht en energie aan moest worden besteed. Het VO ziet dat het bestuur dit traject inmiddels heeft geëvalueerd en dat lessen uit het gehele traject worden opgepakt. De uitvoering van het proces van de huidige verkiezingen voor de zetel van pensioengerechtigden wordt door het VO gevolgd.

In 2019 hebben een aantal wisselingen plaatsgevonden in het bestuur. Deze wisselingen zorgen voor een andere dynamiek binnen het bestuur. Het VO wijst er op dat de continuïteit van het bestuur hierbij een risico vormt. Ook de wisselingen die, deels gelijktijdig, plaatsvinden op het bestuursbureau worden door het VO als potentieel risico voor de continuïteit gezien.

Gedurende 2019 is het VO meegenomen in de implementatie van IORP II op de governance. De invulling van de sleutelfunctiehouders had hierbij met name de aandacht.

Het VO heeft zich het afgelopen jaar kritisch opgesteld richting bestuur over de wijze waarop het bestuur richting sociale partners heeft gecommuniceerd over gewenste aanpassingen in de regeling (met name tijdens werknemers- en werkgeversbijeenkomsten) waarbij het VO niet tijdig is betrokken.

Oordeel

Het VO is over het algemeen positief over de wijze waarop het door het bestuur wordt geïnformeerd als het gaat om ontwikkelingen die spelen binnen het fonds.

Aanbevelingen

- Het VO doet de aanbeveling aan het bestuur om het VO te blijven informeren en te betrekken bij (externe) ontwikkelingen, waarbij tijdigheid een aandachtspunt blijft.
- Het VO doet de aanbeveling richting het bestuur aandacht te houden voor de eigen rol in contact met sociale partners.
- Het VO doet de aanbeveling aan het bestuur een passende missie aan te houden met bijbehorende strategie en vanuit die missie en strategie te handelen en beleid te ontwikkelen.
- Het VO doet de aanbeveling om de manier waarop de zetels voor pensioengerechtigden in het bestuur (en VO) worden ingevuld te evalueren en hierbij de mogelijkheid van getrapte verkiezingen mee te nemen.
- Het VO doet de aanbeveling om de continuïteit en kwaliteit te bewaken bij de invulling van zetels van bestuurders, zodat het pensioenfonds toekomstbestendig is.
- Het VO doet de aanbeveling om ook de continuïteit en kwaliteit van het bestuursbureau te bewaken.

B COMMUNICATIEBELEID

Het communicatiebeleidsplan is in 2017 vastgesteld voor 2018 tot en met 2020. Ieder jaar wordt een communicatiejaarplan opgesteld. De Communicatie Commissie van het VO

is op 10 september 2019 bij elkaar gekomen en heeft met de communicatieadviseur de status van de naleving van het jaarplan geëvalueerd. Op 3 december 2019 is het communicatiejaarplan voor 2020 met het hele VO besproken met de communicatieadviseur en de voorzitter van de Pensioen en Communicatiecommissie van het bestuur. In een paar gevallen is de Communicatie Commissie van het VO gevraagd mee te lezen met uitingen richting deelnemers, waaronder berichtgeving m.b.t. de financiële situatie van het pensioenfonds.

Oordeel

Het VO is positief over het inschakelen van de Communicatie Commissie van het VO bij de evaluatie van het communicatiejaarplan 2019. De Communicatie Commissie is betrokken bij het opstellen van het communicatiejaarplan 2020. De Communicatie Commissie van het VO kan nog vaker ingeschakeld worden om input te leveren of te sparren bij belangrijke uitingen naar deelnemers.

Aanbevelingen

- *Het VO beveelt aan de begrijpelijkheid van de communicatie te toetsen en waar nodig te verbeteren. Het VO vindt het belangrijk dat de communicatie duidelijk en helder voor iedereen is, zodat de boodschap die gecommuniceerd wordt ook haar doel bereikt. Hiernaar moet het bestuur altijd blijven streven.*
- *Als er gecommuniceerd moet worden over kortingen, dan dient het bestuur dit uiterst zorgvuldig te doen en pas nadat de Communicatie Commissie als klankbord mee heeft kunnen lezen.*
- *Het VO is van mening dat het bestuur zich moet blijven inspannen om de deelname aan de digitale communicatie (o.a. mijn-bplpensioen.nl) met belanghebbenden te vergroten.*

C FINANCIËLE SITUATIE EN BELEGGINGSBELEID

Uit het jaarverslag en de jaarrekening verneemt het VO de resultaten die behaald zijn met het beleggingsbeleid van het bestuur. Ook wordt het VO tijdens elke vergadering met het bestuur geïnformeerd over de financiële situatie. De voorzitters VO nemen deel aan het overleg van het jaarwerk met alle betrokkenen en deskundigen bij het jaarwerkproces. Er vindt tevens een bijeenkomst van het gehele VO met de deskundigen plaats. Het VO is in de gelegenheid om met de Raad van toezicht van gedachten te wisselen over het jaarwerk en de bevindingen van de Raad van toezicht. De verantwoording van de Raad van toezicht aan het VO en dat van het bestuur aan het VO vindt vervolgens plaats.

Oordeel

Het VO is positief over de wijze waarop het bestuur haar bij iedere vergadering heeft geïnformeerd over de ontwikkelingen van de financiële situatie. Ook is het VO tevreden over de vorig jaar opgezette strakkere aanpak van het jaarwerk. Het VO tekent hier wel bij aan dat bij het versnellen van de processen rondom het jaarwerk het VO wel voldoende tijd moet blijven houden voor de oordeelsvorming. Dit was dit jaar aan de (te) krappe kant.

Het VO onderschrijft het beleid dat het bestuur voert op maatschappelijk verantwoord beleggen. Het VO is positief over het gegeven dat BPL Pensioen de afgelopen jaren steevast hoog in de ranking staat in het onderzoek van de Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling. In 2017 is er voor gekozen de manier waarop in aandelen wordt belegd te wijzigen (factorbeleggen). Tot op heden levert deze keuze niet de resultaten die verwacht werden. Dit baart het VO zorgen.

De kosten van het pensioenbeheer per deelnemer zijn gedaald. Het VO merkt hierbij op dat dit het gevolg is van de toename van het deelnemersbestand, terwijl de totale kosten zijn gestegen.

Ondanks dat het bestuur alle procedures zorgvuldig in acht neemt, ontwikkelt de beleidsdekkingsgraad van BPL Pensioen zich negatief. Er zijn meerdere overleggen geweest waarin over de financiële situatie van het fonds met het VO is gesproken. Het VO is positief over de wijze waarop het bestuur heeft geacteerd met het versturen van de brief aan minister Koolmees. Het VO betreurt het dat er geen toeslag kan worden toegekend en vindt het zorgelijk dat de kans op verlaging van de pensioenen toeneemt.

Aanbevelingen

- *Het VO is van mening dat de koers die het bestuur zet met het maatschappelijk verantwoord beleggen moet worden voortgezet.*
- *Het VO beveelt het bestuur aan om voortdurend kritisch te blijven op het uitgezette (strategisch) beleggingsbeleid en dit continu te evalueren. Het VO beveelt daarbij aan ook nieuwe (wetenschappelijke) inzichten die zich in de loop van de tijd presenteren in deze evaluaties mee te nemen. Het VO ziet graag dat het VO beter wordt meegenomen in de uitvoering van het (strategisch) beleggingsbeleid en de uitkomsten van evaluaties.*
- *Het VO vindt het belangrijk dat het bestuur zich in blijft zetten om de kosten per deelnemer laag te houden.*

D RISICOMANAGEMENT

In 2019 is het VO nader geïnformeerd over de wijze waarop het bestuur het risicomanagement invult en de overwegingen en keuzes die hierbij gemaakt zijn. Met betrekking tot specifiek het IT-risico is het VO in het najaar kort geïnformeerd over de beheersing van deze risico's bij de verschillende uitbestedingspartijen. Het VO is door het bestuur van de voortgang op de hoogte gehouden.

Oordeel

Het risicomanagement binnen BPL Pensioen wordt beter ingevuld, maar over het afgelopen jaar heeft het VO nog geen volledig beeld van het totale beleid en effecten van door het bestuur gemaakte keuzes om een onderbouwd oordeel te kunnen geven.

Aanbeveling

- *Het VO ziet verbetering ten opzichte van voorgaande jaren, maar beveelt aan het VO regelmatig te informeren over de invulling en werking van het risicomanagement binnen BPL Pensioen.*
- *Het VO beveelt het bestuur aan specifiek aandacht te besteden aan de beheersing van IT-risico's en het VO hierover te informeren.*

10.4 OORDEEL VAN HET VO OVER DE RAAD VAN TOEZICHT.

Overleg met de Raad van toezicht en het hele VO vindt minimaal twee keer per jaar plaats. De Raad van toezicht heeft in 2019 drie keer een vergadering gehad met het VO. Op 28 mei en op 4 juni stonden het jaarverslag en de jaarrekening centraal. Op 3 december stond het ontwerp jaarplan Raad van toezicht 2020 centraal. De VO-commissie Rvt heeft overleg met de Raad van toezicht. Terugkoppeling van deze overleggen vindt plaats door de commissie aan het VO middels een verslag in de eerstvolgende VO-vergadering.

Op 18 mei 2020 heeft het VO het verslag over 2019 van de Raad van toezicht met de Raad van toezicht besproken. Het VO heeft naar aanleiding van het verslag enkele opmerkingen gemaakt en vragen gesteld aan de Raad van toezicht.

De Raad van toezicht heeft verantwoording afgelegd aan het VO over het verslag en de bevindingen in de vergadering met het VO op 20 mei 2020.

Door het plotselinge overlijden van de heer Westhoff ontving het VO in het voorjaar 2019 het verzoek om een bindende voordracht te doen voor een kandidaat voor de Raad van toezicht. In het najaar van 2019 is na bindende voordracht door het VO mevrouw Van der Kloet benoemd. De bindende voordracht vanuit het VO voor de herbenoeming van de heer Duijzer per 1 januari 2019 als voorzitter van de Raad van toezicht heeft eind 2018 plaatsgevonden.

Oordeel

Ondanks dat de Raad een groot deel van 2019 niet op volle sterkte heeft kunnen functioneren, is het VO positief over het functioneren van de Raad van toezicht. Het VO wil op deze plek zijn waardering hiervoor uitspreken. Ook is het VO positief over de communicatie met de Raad van toezicht. Er heerst een open sfeer in de overleggen met de Raad van toezicht.

Aanbevelingen

- *Het VO heeft als aanbeveling voor de Raad van toezicht om de financiële situatie kritisch te blijven monitoren.*
- *Het VO heeft als aanbeveling voor de Raad van toezicht om de evaluatie van het beleggingsbeleid kritisch te volgen.*
- *Het VO heeft als aanbeveling voor de Raad van toezicht om scherp toe te blijven zien dat het bestuur de continuïteit en kwaliteit van het bestuur, de bestuurlijke commissies en het bestuursbureau waarborgt om toekomstbestendig te blijven.*

TOT SLOT

Het VO vertrouwt erop dat de samenwerking met de Raad van toezicht en het bestuur open en constructief blijft. Het VO hanteert daarbij een positief kritische houding richting bestuur en Raad van toezicht. Op deze wijze versterken deze drie organen BPL Pensioen als geheel.

20 mei 2020

Namens het VO,

Jacqueline Tuinenga, Werkgeversvoorzitter
Rob Bekker, Werknemersvoorzitter

10.5

REACTIE VAN HET BESTUUR

Wij danken het Verantwoordingsorgaan (VO) voor haar betrokkenheid, inzet en werkzaamheden het afgelopen jaar. Met belangstelling is kennisgenomen van het oordeel. Onderstaand geven wij onze reactie.

Adviesaanvragen Verantwoordingsorgaan

Het VO geeft in haar oordeel aan dat de wijze waarop wij adviesaanvragen voorgeleggen en onderbouwen, in 2019 is verbeterd. Dit nadat het Verantwoordingsorgaan in 2018 heeft aangegeven geen advies meer te geven wanneer we adviesaanvragen niet met een begeleidende notitie onderbouwen en niet tijdig aanleveren. Wij zijn blij met de zichtbare verbetering en nemen het advies om de tijdigheid en onderbouwing van adviesaanvragen verder te verbeteren ter harte.

Governance

Ook wij ervaren de communicatie tussen ons en het VO als open en constructief en wij zetten dit graag zo voort. We informeren en betrekken het VO zo veel als mogelijk bij (externe) ontwikkelingen. Daarom organiseren we vanaf 2020 twee keer per jaar een themabijeenkomst met het bestuur, Verantwoordingsorgaan en Raad van toezicht. Helaas kon de geplande bijeenkomst eind maart 2020 niet door gaan, als gevolg van de uitbraak van het coronavirus. De eerstvolgende bijeenkomst staat gepland in september 2020. Daarnaast praten wij het VO bij over de ontwikkelingen binnen ons pensioenfonds tijdens de gezamenlijke vergaderingen.

We stellen sinds 2018 een jaarlijks strategisch plan op waarin wij onze strategische pijlers en doelstellingen uitwerken. We lichten dit plan jaarlijks aan het VO toe en zullen het Verantwoordingsorgaan ook op de hoogte houden over de voortgang.

De gemaakte opmerking over het evalueren van de wijze van invulling van de zetels namens pensioengerechtigden in ons bestuur en Verantwoordingsorgaan, nemen wij graag mee.

Communicatiebeleid

Wij nemen op dit punt alle aanbevelingen over. Wij streven naar heldere en duidelijke communicatie die voor iedereen begrijpelijk is. Ook dit jaar zullen wij proberen de mate van digitale communicatie verder te verhogen, aansluitend bij de behoeften van onze deelnemers en werkgevers.

Specifiek punt van aandacht komend jaar is de zorgvuldige communicatie over de financiële situatie van ons fonds en het verlagen van pensioenen, mocht het zo ver komen. Wij betrekken de Communicatie Commissie van het VO daar graag bij.

Financiële situatie en beleggingsbeleid

Wij zijn verheugd met het positieve oordeel van het VO over het beleid rond maatschappelijk verantwoord beleggen. In de themabijeenkomst van het bestuur, Verantwoordingsorgaan en Raad van toezicht in september 2020, zal het strategisch beleggingsbeleid centraal staan. We kunnen als bestuur dan nog geen uitkomsten van evaluaties van het (strategisch) beleggingsbeleid bespreken, omdat die pas eind 2020 gepland staan. Wel zullen wij een toelichting geven over de opzet van het uitgezette beleid.

Het VO beveelt ons aan om ons in te blijven zetten om de kosten per deelnemer laag te houden. Dit is ook een strategische doelstelling van ons als bestuur. Daarom zijn wij kritisch over onze kosten-service-balans. Dit houdt in dat wij zorgen voor een goede balans tussen de kosten die wij maken en de service die wij bieden. Wij vergelijken onszelf regelmatig met andere pensioenfondsen en in 2019 is gebleken dat onze kosten voor het vermogensbeheer het laagst zijn volgens de CEM Benchmark waar 22 Nederlandse pensioenfondsen aan deelnamen.

Risicomanagement

Het VO ziet verbetering in de invulling van het risicomanagement ten opzichte van voorgaande jaren. Daar zijn wij blij mee, omdat in 2019 veel aandacht is besteed aan de versterking van ons integrale risicomanagement met onder andere de implementatie van het "Three lines of defense model". Het VO beveelt aan om hen regelmatig te informeren over de invulling en werking; die aanbeveling nemen wij ter harte. De beheersing van IT-risico's en informatiebeveiliging zijn belangrijke thema's waarin we ook in 2020 aandacht besteden. Wij zullen het VO informeren over de ontwikkelingen.

JAARREKENING

(Na resultaatbestemming) bedragen x € 1.000		31-12-2019	31-12-2018
		€	€
ACTIVA			
Beleggingen voor risico pensioenfonds	(1)		
Vastgoedbeleggingen	(1)	2.670.826	2.397.300
Aandelen		7.663.874	6.136.713
Vastrentende waarden		8.739.015	7.647.517
Derivaten		1.261.699	490.356
Overige beleggingen		722.150	842.031
		21.057.564	17.513.917
Beleggingen voor risico deelnemers	(2)	261	32
Beleggingen VPL GFI	(3)	43.135	34.224
Vorderingen en overlopende activa	(4)	213.934	206.655
Overige activa	(5)	76.672	83.951
TOTAAL ACTIVA		21.391.566	17.838.779
PASSIVA			
Stichtingskapitaal en reserves	(6)	-652.778	-528.828
Technische voorzieningen	(7)	21.373.914	17.402.364
Voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers	(8)	261	32
Langlopende schulden	(9)	43.135	543.484
Overige schulden en overlopende passiva	(10)	627.034	421.727
TOTAAL PASSIVA		21.391.566	17.838.779

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de balans vanaf pagina 138.

Bedragen x € 1.000		2019	2018
		€	€
Baten			
Premiebijdragen voor risico pensioenfonds	(11)	529.721	489.728
Premiebijdragen risico deelnemers	(12)	241	33
Financiering toegekende aanspraken VPL AG	(13)	459.857	0
Beleggingsresultaten risico pensioenfonds	(14)	3.027.676	-126.970
Beleggingsresultaten risico deelnemers	(15)	21	-4
Overige baten	(16)	160.705	1.759
Totaal baten		4.178.221	364.546
Lasten			
Pensioenuitkeringen	(17)	304.451	295.154
Pensioenuitvoeringskosten	(18)	20.495	20.095
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds	(19)		
- Pensioenopbouw		689.477	607.422
- Rentetoevoeging		-41.046	-42.378
- Onttrekking voor uitkeringen en uitvoeringskosten		-310.525	-296.488
- Wijziging markttrente		3.339.612	872.915
- Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten		-5.007	90.804
- Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen		456.142	10.655
- Wijziging actuariële uitgangspunten (wijziging regeling)		-157.103	-131.621
		3.971.550	1.111.309
Mutatie pensioenverplichtingen voor risico deelnemers	(20)	229	29
Saldo overdracht van rechten	(21)	5.210	-88.217
Overige lasten	(22)	236	1.132
Totaal lasten		4.302.171	1.339.502
Saldo van baten en lasten		-123.950	-974.956
Bestemming van het saldo van baten en lasten			
Algemene reserve		-545.530	-1.046.477
Beleggingsreserve		401.450	66.980
Reserve tijdelijk partnerpensioen		20.130	4.541
		-123.950	-974.956

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de staat van baten en lasten vanaf pagina 160.

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.
Bedragen x € 1.000

	2019		2018	
	€	€	€	€
Kasstroom uit pensioenactiviteiten				
Ontvangsten				
Ontvangen premies	539.163		496.127	
Ontvangen in verband met overdracht van rechten	16.500		27.070	
Overig	0		277	
		555.663		523.474
Uitgaven				
Betaalde pensioenuitkeringen	-304.198		-293.461	
Betaald in verband met overdracht van rechten	-32.087		-51.342	
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-18.432		-18.263	
Overige uitgaven	-563		0	
		-355.280		-363.066
Totale kasstroom uit pensioenactiviteiten		200.383		160.408
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten				
Ontvangsten				
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	638.741		457.097	
Verkopen en aflossingen van beleggingen	34.769.543		34.081.730	
Collectieve waardeoverdracht	3.915		108.239	
		35.412.199		34.647.066
Uitgaven				
Aankopen beleggingen	-35.593.840		-34.787.697	
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-26.021		-26.329	
		-35.619.861		-34.814.026
Totale kasstroom uit beleggingsactiviteiten		-207.662		-166.960
Netto kasstroom		-7.279		-6.552
Mutatie liquide middelen		-7.279		-6.552
Samenstelling geldmiddelen				
Liquide middelen primo boekjaar	(5)	83.951		90.503
Liquide middelen ultimo boekjaar	(5)	76.672		83.951
Waarvan:		76.672		83.951
	Voor risico pensioenfonds			
	Voor risico deelnemers	0		0

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de staat van baten en lasten vanaf pagina 160.

11.4

UITOEFENING GOEDKEURINGSRECHTEN

11.4.1

ALGEMEEN

Activiteiten

Stichting BPL Pensioen is ingeschreven bij de Kamer van Koop- handel onder nummer 41149285 en statutair gevestigd te Woerden.

Ons doel is het verstrekken van pensioenuitkeringen aan ge- pensioneerden en nabestaanden. Nu en in de toekomst. Daar- naast verstrekken we uitkeringen aan arbeidsongeschikte deelnemers. Dit doen we door op een goede manier de pen- sioenregelingen van de verplicht bij ons aangesloten werkge- vers uit te voeren.

Overeenstemmingsverklaring

We hebben op 14 mei 2020 onze jaarrekening opgemaakt. Onze jaarrekening is in overeenstemming met:

- De wettelijke bepalingen, die zijn opgenomen in [Titel 9 Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek \(BW\)](#);
- De Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving, in het bijzonder [Richtlijn 610 Pensioenfondsen](#).

Referenties

In de balans en de staat van baten en lasten zijn referenties opgenomen. We verwijzen daarmee naar de toelichting.

11.4.2

GRONDSLAGEN

A

ALGEMENE GRONDSLAGEN

Alle bedragen in onze jaarrekening vermelden we in euro's x 1.000, tenzij we anders aangeven.

Continuïteitsveronderstelling

Onze jaarrekening is opgesteld met inachtneming van de con- tinuïteitsveronderstelling.

Opname van een actief of een verplichting

We hebben een actief in de balans opgenomen als het waar- schijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar ons pensioenfonds zullen toevloeien en we de waarde daarvan betrouwbaar kunnen vaststellen.

We hebben een verplichting in de balans opgenomen als het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan tot uitstroom van middelen zal leiden en de omvang van het bedrag daarvan be- trouwbaar is vast te stellen.

Verantwoording van baten en lasten

Baten nemen we in de staat van baten en lasten op als een ver- meerdering van het economisch potentieel, die samenhangt met de vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden en waarvan we de om- vang betrouwbaar kunnen vaststellen.

Lasten verwerken we als een vermindering van een economi- sche potentieel, die samenhangt met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaats- gevonden en waarvan we de omvang betrouwbaar kunnen vaststellen.

We nemen het actief of de verplichting niet langer in de balans op als een transactie ertoe leidt dat:

- Nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en
- Alle of nagenoeg alle risico's die op een actief of een ver- plichting betrekking hebben aan een derde zijn overge- dragen.

Verder nemen we activa en verplichtingen niet meer in de balans op, als niet meer aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van toekomstige economische voordelen en de betrouwbare waar- debepaling daarvan te voldoen is.

Daarom verwerken we transacties op de handelsdatum en niet op de afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post 'nog af te wikkelen transacties'. Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Saldering van een actief en een verplichting

We nemen een financieel actief en een financiële verplichting gesaldeerd als nettobedrag in de balans op als:

- Sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen én
- De intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen.

De rentebaten en -lasten die met de gesaldeerd opgenomen fi- nanciële activa en financiële verplichtingen samenhangen, zijn eveneens gesaldeerd opgenomen.

Vreemde valuta

Functionele valuta

De jaarrekening is opgesteld in euro's, want dat zijn onze functionele en presentatievaluta.

Belangrijkste valuta koersen

	31 december 2019	Gemiddeld 2019	31 december 2018	Gemiddeld 2018
GBP	0,8474	0,8725	0,8976	0,8926
JPY	121,9877	123,7042	125,4207	130,3454
USD	1,1225	1,1328	1,1432	1,1720

Schattingswijziging

De opstelling van de jaarrekening is in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. Daardoor zijn wij verplicht oordelen te vormen, schattingen en veronderstellingen te maken. Deze zijn van invloed op de toepassing van grondslagen en op de gerapporteerde waarde van activa en passiva of van rechten en verplichtingen.

We beoordelen de schattingen en onderliggende veronderstellingen voortdurend.

We nemen de aard van onze oordelen, schattingen en veronderstellingen op in de toelichting op de betreffende jaarrekeningposten. Dit doen we als dat voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is. Herzieningen van schattingen hebben we opgenomen in de periode waarin we de schatting herzien én in de periode waarvoor de herziening in de toekomst gevolgen heeft.

Correctiefactoren sterftekansen

We passen een leeftijdsafhankelijke correctiefactor op de sterftekansen toe. Dit doen we om rekening te houden met het gegeven dat onze fondspopulatie kan afwijken van de totale populatie waarop de prognosetafel is gebaseerd. Als gevolg hiervan zijn in 2019 de correctiefactoren op de sterftekansen gewijzigd. Hierdoor is onze technische voorziening gedaald met € 145,9 mln. Het effect op onze dekkingsgraad is 0,8%-punt positief.

Transacties, vorderingen en schulden

Transacties in vreemde valuta in 2019 hebben we in de jaarrekening verwerkt tegen de koers op transactiedatum. Activa en verplichtingen in vreemde valuta hebben we omgerekend naar euro's tegen de koers op 31 december. De uit de afwikkeling en omrekening voortvloeiende koersverschillen, komen ten gunste of laste van de staat van baten en lasten.

AOW-leeftijd 68

In 2019 is de verwachte AOW-leeftijd gewijzigd. De huidige AOW-leeftijd is maximaal 67 jaar. We gaan uit van een pensioenrichtleeftijd van 68 jaar, zoals de rijksoverheid die publiceert. De voorziening voor ANW-hiaat, Arbeidsongeschiktheidspensioen en de toekomstige pensioenopbouw van arbeidsongeschikten, waarderen we op basis van de verwachte AOW-leeftijd. Onze de technische voorziening is hierdoor gedaald met € 11,1 mln. Het effect op onze dekkingsgraad is 0,02%-punt positief.

Dekkingsgraad

Onze beleidsdekkingsgraad baseren we op het rekenkundig gemiddelde van de actuele dekkingsgraden over de laatste 12 maanden. We maken steeds gebruik van de meest actuele inschatting van deze dekkingsgraden.

Onze (nominale) dekkingsgraad berekenen we door op de balansdatum ons pensioenvermogen te delen door onze totale technische voorziening. Dat doen we inclusief de 'voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers', die in de balans staat opgenomen.

Onze reële dekkingsgraad berekenen we door onze beleidsdekkingsgraad te delen door de 'Toekomst Bestendige Indexatiegrens' (TBI-grens).

B GRONDSLAGEN VOOR WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA

Beleggingen

Algemeen

Onze beleggingen hebben we gewaardeerd tegen reële waarde. Alleen als de reële waarde van een belegging niet betrouwbaar is vast te stellen, waarderen we op basis van de geamortiseerde kostprijs. Dat is de waarde bij eerste verwerking. Overlopende activa en passiva, maar ook liquiditeiten vermogensbeheer waarderen we tegen nominale waarde. Het verschil tussen reële waarde en nominale waarde is bij deze activa en passiva in het algemeen gering.

Participaties in beleggingspools en -instellingen die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen, hebben we gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor die onderliggende beleggingen (look-through benadering). Bij gemengde beleggingsfondsen is aangesloten bij de hoofdcategorie, bepaald op basis van reële waarde. Vorderingen en schulden uit beleggingen die samenhangen met een specifieke beleggingscategorie, hebben we onder beleggingsdebiteuren of -crediteuren opgenomen in de betreffende beleggingscategorie.

Financiële instrumenten gebruiken we om beleggingsrisico's af te dekken en om het vastgelegde beleggingsbeleid te realiseren. De derivatenposities hebben we opgenomen als een afzonderlijke beleggingscategorie. Derivaten die deel uitmaken van een beleggingsfonds, hebben we opgenomen in de beleggingscategorie, waarin dit beleggingsfonds is gerubriceerd.

Reële waarde

Onze beleggingen hebben we gewaardeerd tegen de reële waarde per balansdatum. Voor de meerderheid van onze financiële instrumenten kunnen we genoteerde marktprijzen gebruiken. Derivaten hebben we gewaardeerd door gebruik te maken van netto contante waarde berekeningen. Bepaalde instrumenten, zoals participaties in beleggingsfondsen, hebben we gewaardeerd door gebruik te maken van de intrinsieke waarde.

Het is gebruikelijk en mogelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Alleen als de reële waarde van een belegging niet betrouwbaar is vast te stellen, waarderen we op basis van geamortiseerde kostprijs.

Voor financiële instrumenten, zoals beleggingsvorderingen en -schulden, geldt dat de boekwaarde de reële waarde benadert als gevolg van het korte termijn karakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Vastgoedbeleggingen

Beleggingen in direct vastgoed zijn gewaardeerd tegen de reële waarde. De reële waarde is gebaseerd op taxatiewaarde. De taxaties zijn verricht door onafhankelijke deskundigen. Als daar aanleiding voor is, houden we bij de waardering rekening met de feitelijke verhuursituatie en/of renovatieactiviteiten. Resultaten door wijziging in reële waarde zijn in de staat van baten en lasten verantwoord. Beursgenoteerde vastgoedfondsen zijn gewaardeerd tegen de reële waarde. Dat is de beurskoers per balansdatum. Niet-beursgenoteerde beleggingen in vastgoedfondsen zijn gewaardeerd op het aandeel in de reële waarde van de onderliggende beleggingen. Als de waarderingsgrondslagen van vastgoedfondsen afwijken, is de waardering zo mogelijk aangepast aan onze eigen waarderingsgrondslagen. Onroerend goed in ontwikkeling is gewaardeerd op basis van gedane uitgaven, inclusief bouwrente. Daarbij is getoetst of die uitgaven tot waarde wijzigingen leiden. Na oplevering zijn (her)ontwikkelde objecten naar reële waarde gewaardeerd.

Aandelen

Aandelen, waaronder ook converteerbare obligaties, hebben we gewaardeerd tegen reële waarde. Van beursgenoteerde aandelen is dit de beurswaarde. Voor niet beursgenoteerde participaties in aandelenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Vastrentende waarden

Vastrentende waarden hebben we gewaardeerd tegen reële waarde, inclusief opgelopen rente. Van beursgenoteerde vastrentende waarden is dit de beurswaarde per balansdatum. Voor niet beursgenoteerde participaties in vastrentende waardenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Derivaten

Derivaten hebben we gewaardeerd tegen reële waarde. Dat is de relevante marktnotering of, als die er niet is, de waardebepaling met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingsmodellen. Derivaatcontracten met een negatieve waarde verantwoorden we in de balans onder de overige schulden en overlopende passiva.

Overige beleggingen

Overige beleggingen hebben we gewaardeerd tegen reële waarde. De waardering hiervan vindt plaats tegen de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Beleggingen voor risico deelnemers

De grondslagen voor de waardering van de beleggingen voor risico deelnemers zijn gelijk aan die we voor de beleggingen voor risico van ons pensioenfonds aanhouden.

Beleggingen VPL GFI

De grondslagen voor de waardering van de beleggingen VPL, zijn gelijk aan die we voor de beleggingen voor risico van ons pensioenfonds aanhouden.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa waarderen we bij eerste verwerking op reële waarde. Na eerste verwerking, waarderen we vorderingen op geamortiseerde kostprijs. Die is gelijk aan de nominale waarde als er geen sprake is van transactiekosten. En deze waardering is onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, als er sprake is van oninbaarheid.

Liquide middelen

Liquide middelen hebben we tegen nominale waarde gewaardeerd. Onder de liquide middelen hebben we die kas- en banktegoeden opgenomen die onmiddellijk opeisbaar zijn of die een looptijd korter dan twaalf maanden hebben. Daarnaast hebben we hier die liquide middelen opgenomen die we aanhouden voor beleggingsdoeleinden. Rekening-courantschulden bij banken zijn opgenomen onder schulden aan kredietinstellingen onder kortlopende schulden.

Stichtingskapitaal en reserves

Stichtingskapitaal en reserves nemen we volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans op. Het bedrag daarvan bepalen we na aftrek van alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, inclusief de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van ons pensioenfonds en overige technische voorzieningen.

De statutaire reserves en de overige wettelijke reserves die we vormen, volgens artikel 2:389 en artikel 2:390 BW, blijken afzonderlijk uit de balans, volgens artikel 2:373 lid 1 BW afzonderlijk.

Algemene reserve

De algemene reserve wordt gevoed door het resultaat dat ontstaat, nadat de beleggingsreserve en de reserve tijdelijk partnerpensioen op het juiste niveau zijn gebracht.

Beleggingsreserve

De beleggingsreserve is gelijk aan het Vereiste Eigen Vermogen, verminderd met het Minimum Vereiste Eigen Vermogen. Op deze wijze bewerkstelligen we dat de beleggingsreserve minimaal gelijk is aan de reserves, die we voor beleggingsrisico's volgens het FTK moeten aanhouden.

Reserve tijdelijk partnerpensioen

De reserve tijdelijk partnerpensioen is bestemd voor de ANW-hiaatuitkeringen en het tijdelijk partnerpensioen. Aan de reserve tijdelijk partnerpensioen hebben we het verschil toegevoegd/onttrokken tussen de:

- Premie tijdelijk partnerpensioen (0,4% doorsneepremie) en toegerekende interest en
- Toevoeging aan de voorziening
- De toegerekende administratiekosten en
- De verrichte uitkeringen.

Het vrijwillig aanvullend tijdelijk partnerpensioen maakt geen deel uit van deze reserve.

Technische voorzieningen

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

De voorziening voor pensioenverplichtingen voor risico van ons pensioenfonds waarderen we op actuele waarde (marktwaaarde). De actuele waarde bepalen we op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke toezeggingen tot toeslagen. De contante waarde bepalen we door gebruik te maken van de marktrente, volgens de actuele rentetermijnstructuur, die DNB publiceert.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen gaan we uit van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks besluiten we of we toeslagen op de opgebouwde pensioenaanspraken kunnen verlenen. Alle per

balansdatum bestaande besluiten tot toeslagverlening zijn in de berekening begrepen. Dit geldt ook voor besluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex-antecondities. We houden geen rekening met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening houden we rekening met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit. Dit is op basis van de contante waarde van premies, waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid. Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten zijn we uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen. Daarbij houden we rekening met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

Bij onze berekeningen zijn wij uitgegaan van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen:

- De technische voorziening hebben wij berekend als de contante waarde van de op de balansdatum opgebouwde pensioenen, inclusief de eventueel op 1 januari daaropvolgend toe te kennen verhoging in verband met toeslagverlening;
- Voor arbeidsongeschikte deelnemers hebben wij de technische voorziening voor het arbeidsongeschikte deel berekend als de contante waarde van de op de pensioenrekendatum in het vooruitzicht gestelde pensioenen bij een tot die datum voortgezette pensioenopbouw;
- Voor mannen en vrouwen hebben wij gebruik gemaakt van de door het Actuarieel Genootschap gepubliceerde AG prognosetafel 2018. Om rekening te houden met het gegeven dat de fondspopulatie kan afwijken van de totale populatie waarop de prognosetafel is gebaseerd, hebben we een leeftijdsafhankelijke correctiefactor op de sterftkansen toegepast. De correctiefactoren zijn gebaseerd op het Mercer-model 2019. De curve hanteert fondsspecifieke correctiefactoren voor hoofdverzekerde mannen van 60 tot 95 jaar en medeverzekerde vrouwen van 70 tot 95 jaar. Voor hoofdverzekerde mannen tot leeftijd 60 zijn de correctiefactoren gebaseerd op inkomensklasse 'hoog-midden'. Voor medeverzekerde vrouwen tot 70 jaar zijn de correctiefactoren gebaseerd op inkomensklasse 'midden'. Voor hoofdverzekerde vrouwen en medeverzekerde mannen zijn de correctiefactoren gebaseerd op inkomensklasse 'hoog-midden'. Vanaf leeftijd 100 zijn de sterftkansen niet gecorrigeerd. De ingroei van inkomensafhankelijke naar fondsspecifieke correctiefactoren vindt lineair plaats tussen leeftijd 55 en 65 voor hoofdverzekerde mannen en tussen leeftijd 65 en 75 voor medeverzekerde vrouwen. De ingroei naar ongecorrigeerde sterftkansen vindt voor zowel hoofdverzekerde mannen als medeverzekerde vrou-

wen lineair plaats tussen leeftijd 95 en leeftijd 100;

- De leeftijd op balansdatum is gelijk aan de reglementaire pensioenleeftijd, verminderd met de toekomstige duur. De leeftijd en duur zijn in maanden nauwkeurig vastgesteld;
- Voor de vrouwelijke deelnemer veronderstellen we dat zij een 1 jaar oudere partner heeft. Voor de mannelijke deelnemers veronderstellen we dat hij een 3 jaar jongere partner heeft;
- De reservering voor partnerpensioen is op basis van onbepaalde partner. De partnerfrequenties zijn gebaseerd op CBS 2016. Van 60 jaar tot de pensioenleeftijd geldt een gehuwdheidsfrequentie van 100%. Na pensioendatum reserveren we volgens het bepaalde-partner-systeem;
- Voor uitgesteld wezenpensioen hanteren we een opslag van 3% van de technische voorziening van uitgesteld nabestaandenpensioen bij uitgesteld ouderdomspensioen;
- Per eind 2019 is voor toekomstige excassokosten 2,3% van de netto technische voorziening opgenomen (2018: 2,3%);
- Als rekenrente voor de technische voorziening hanteren we de rentetermijnstructuur per 31-12-2019, zoals die door DNB is gepubliceerd;
- We houden een voorziening voor overlijdensuitkeringen aan voor actieve deelnemers, ex-deelnemers en voor gepensioneerden met een partner. Dit betreft een uitkering aan de nabestaande van tweemaal het maandbedrag van het ouderdomspensioen of het arbeidsongeschiktheidspensioen;
- Bij de bepaling van de toekomstige pensioenopbouw voor arbeidsongeschikte deelnemers houden we rekening met een jaarlijkse verhoging van 2,3% van de pensioengrondslag en een jaarlijkse revalidatie van 1%.

Voorzieningen voor risico van deelnemers

De waardering van de voorzieningen voor risico van onze deelnemers bepalen we door de waardering van de tegenover deze voorzieningen aangehouden beleggingen.

Langlopende schulden

De VPL-middelen zijn verantwoord als een langlopende schuld en waarderen we tegen nominale waarde, met toerekening van jaarlijks rendement.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva waarderen we bij eerste verwerking op reële waarde. Na eerste verwerking zijn schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs. Die is gelijk aan de nominale waarde als er geen sprake is van transactiekosten).

Kortlopende schulden hebben een looptijd korter dan één jaar.

C GRONDSLAGEN VOOR BEPALING VAN HET RESULTAAT

Algemeen

De in de staat van baten en lasten opgenomen posten, zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorziening pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten zijn rechtstreeks verantwoord in het resultaat.

Premiebijdragen voor risico pensioenfonds

Onder premiebijdragen voor risico pensioenfonds verstaan we de aan derden in rekening gebrachte of nog te brengen bedragen voor de in 2019 verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies hebben we toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. Eventuele opslagen op de premie zijn eveneens als premiebijdragen verantwoord.

Premiebijdragen risico deelnemers

Dit betreft ontvangen vrijwillige spaarbijdragen van deelnemers voor de beschikbare-premieregeling. Premies hebben we toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

(In)directe beleggingsresultaten hebben we toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten verstaan we de gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen en valutaresultaten. In de jaarrekening maken we geen onderscheid tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, zijn als indirecte beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. Aankoopkosten zijn verwerkt in de reële waarde van de beleggingen. Verkoopkosten zijn verantwoord als onderdeel van de gerealiseerde herwaarderingsen.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten verstaan we in dit verband rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten. Dividend is verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer verstaan we de externe en de daaraan toegerekende interne kosten, die ons in reke-

ning zijn gebracht. Exploitatiekosten van onroerende zaken in exploitatie zijn in de kosten van vermogensbeheer opgenomen.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten, zijn de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen e.d. verrekend.

Beleggingsresultaten voor risico deelnemers

De grondslagen voor bepaling van het resultaat van de beleggingsresultaten voor risico deelnemers, zijn gelijk aan de grondslagen voor bepaling van het resultaat van de beleggingsresultaten die voor risico van ons pensioenfonds zijn.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen, inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

Pensioenopbouw

Bij de pensioenopbouw zijn aanspraken en rechten over het boekjaar, gewaardeerd naar het niveau dat zij op balansdatum hebben.

Indexering en overige toeslagen

We streven er naar de opgebouwde pensioenaanspraken en -rechten van de actieve deelnemers jaarlijks aan te passen aan de stijging van het CPI-consumumentenprijsindexcijfer. De toeslagverlening heeft een voorwaardelijk karakter. Dit betekent dat geen recht op toeslagen bestaat en dat het niet zeker is of en in hoeverre in de toekomst toeslagverlening kan plaatsvinden.

Rentetoevoeging

De rente op de pensioenverplichtingen is met 0,235% negatief (2018: 0,260% negatief) aangepast, op basis van de éénjaars-rente van de DNB rentetermijnstructuur (RTS) aan het begin van het verslagjaar.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen

en pensioenuitvoeringskosten

Vooraf maken we een actuariële berekening van de toekomstige pensioenuitvoeringskosten, met name excassokosten en pensioenuitkeringen die in de voorziening pensioenverplichtingen zijn opgenomen. Deze post betreft de vrijval voor de financiering van de kosten en uitkeringen van het verslagjaar.

Wijziging marktrente

Jaarlijks herekenen we per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen door de toepassing van de actuele rentetermijnstructuur (RTS). Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur verantwoorden we onder ‘wijziging marktrente’.

Wijzigingen actuariële uitgangspunten (wijziging regeling)

De actuariële grondslagen en/of methoden beoordelen en -mogelijk- herzien we jaarlijks voor de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij gebruiken we interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen voor sterfte, langlevens en arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen, zowel voor de gehele bevolking als voor de populatie van ons pensioenfonds.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces. We maken daarbij schattingen en beoordelingen. Het effect hiervan verantwoorden we in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Een resultaat op overdrachten kan ontstaan, doordat de vrijval van de voorziening plaatsvindt tegen fondstarieven, terwijl het over te dragen bedrag gebaseerd is op de wettelijke factoren voor waardeoverdrachten. Onze tarieven wijken af van de wettelijke tarieven.

Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen

De overige mutaties ontstaan door mutaties in de aanspraken door overlijden, arbeidsongeschiktheid en pensioneren.

Mutatie pensioenverplichtingen voor risico deelnemers

De mutatie pensioenverplichtingen voor risico deelnemers betreft de wijzigingen in de waarde van de technische voorziening voor risico deelnemers.

Saldo overdrachten van rechten

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Overige baten en lasten

Overige baten en lasten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

D KASSTROOMOVERZICHT

Het kasstroomoverzicht is volgens de directe methode opgesteld. Alle ontvangsten en uitgaven zijn volgens die methode gepresenteerd. We onderscheiden kasstromen uit pensioenactiviteiten en uit beleggingsactiviteiten.

De liquide middelen op de eerste en laatste dag van het boekjaar bestaan uit liquide middelen op onze bankrekening en uit beleggingsliquiditeiten.

11.4.3 TOELICHTING OP DE BALANS PER 31 DECEMBER 2019

ACTIVA

1. Beleggingen voor risico pensioenfonds

	Vastgoed- beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
	€	€	€	€	€	€
Stand per						
1 januari 2019	2.397.300	6.136.713	7.647.517	255.466	842.031	17.279.027
Aankopen	231.798	2.725.073	4.545.979	25.730.314	2.360.676	35.593.840
Verkopen	-205.459	-2.626.157	-3.921.844	-25.535.881	-2.482.371	-34.771.712
Herwaardering	244.784	1.430.648	467.363	572.052	1.814	2.716.661
Overige mutaties	2.403	-2.403	0	0	0	0
Stand per						
31 december 2019	2.670.826	7.663.874	8.739.015	1.021.951	722.150	20.817.816
Schuldpositie derivaten (credit)						239.748
Totaal						21.057.564
Stand per						
1 januari 2018	2.109.712	6.430.852	7.556.191	367.553	670.376	17.134.684
Aankopen	165.504	2.970.676	4.701.717	24.448.750	2.501.050	34.787.697
Verkopen	-107.822	-2.637.985	-4.523.111	-24.467.689	-2.337.849	-34.074.456
Herwaardering	229.906	-626.830	-87.280	-93.148	8.454	-568.898
Stand per						
31 december 2018	2.397.300	6.136.713	7.647.517	255.466	842.031	17.279.027
Schuldpositie derivaten (credit)						234.890
Totaal						17.513.917

31-12-201931-12-2018

	€	€
Vastgoedbeleggingen		
Directe vastgoedbeleggingen	1.953.257	1.849.426
Indirecte vastgoedbeleggingen zijn participaties in beleggingsinstellingen die beleggen in vastgoed	443.061	346.542
Vastgoedbeleggingen in ontwikkeling	274.508	201.332
	2.670.826	2.397.300
Gedurende het boekjaar is 100,0% (2018: 100,0%) van het direct vastgoed getaxeerd door onafhankelijke beëdigde taxateurs. Deze taxaties vinden jaarlijks plaats.		
Aandelen		
Beursgenoteerde aandelen	6.038.402	4.931.287
Private equity	22.183	27.573
Beursgenoteerde en niet beursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in aandelen	1.603.289	1.177.853
	7.663.874	6.136.713
Vastrentende waarden		
Staatsobligaties	4.207.502	3.547.452
Hypothecaire leningen	927.961	20
Leningen op schuldbekentenis	33.986	3.251
Bedrijfsobligaties (Credit funds)	2.057.451	1.909.397
Covered fondsen	676.812	675.670
Obligatiebeleggingen	763.396	1.466.215
Inflation linked bonds	9.585	3.803
Overige	62.322	41.709
	8.739.015	7.647.517
Derivaten		
Valutaderivaten	27.954	7.306
Rentederivaten	1.233.745	483.050
	1.261.699	490.356
Voor een nadere toelichting op de derivatenpositie wordt verwezen naar pagina 158.		
Overige beleggingen		
Infrastructuur	78.984	91.810
Beleggingsfondsen (Geldmarktfondsen)	643.166	750.221
	722.150	842.031

Schattingen en oordelen

Zoals vermeld in de toelichting, hebben we onze beleggingen nagenoeg allemaal gewaardeerd tegen actuele waarde per balansdatum. En het is over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de actuele waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Voor sommige andere financiële instrumenten, zoals beleggingsvorderingen en -schulden, geldt dat de boekwaarde de actuele waarde benadert als gevolg van het kortetermijnkarakter van de vorderingen en schulden.

De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de actuele waarde. Voor de meerderheid van onze financiële instrumenten, gebruiken we marktnoteringen. Maar bepaalde financiële instrumenten, zoals bijvoorbeeld derivaten, hebben we gewaardeerd door Netto Contante Waarde-waarderingsmodellen en -technieken te gebruiken (NCW), inclusief verwijzing naar de huidige reële waarde van vergelijkbare instrumenten. Op basis van de boekwaarde onderscheiden we:

	Genoteerde marktprijzen	Onafhankelijke taxaties	NCW berekening	Andere methode	Totaal
	€	€	€	€	€
Per 31 december 2019					
Vastgoedbeleggingen	259.126	2.227.764	0	183.936	2.670.826
Aandelen	6.038.606	0	0	1.625.268	7.663.874
Vastrentende waarden	7.013.672	0	961.947	763.396	8.739.015
Derivaten	0	0	1.021.951	0	1.021.951
Overige beleggingen	0	0	0	722.150	722.150
	13.311.404	2.227.764	1.983.898	3.294.750	20.817.816
Per 31 december 2018					
Vastgoedbeleggingen	185.558	2.050.187	0	161.555	2.397.300
Aandelen	4.931.312	0	0	1.205.401	6.136.713
Vastrentende waarden	6.178.031	0	818.198	651.288	7.647.517
Derivaten	0	0	255.466	0	255.466
Overige beleggingen	0	0	0	842.031	842.031
	11.294.901	2.050.187	1.073.664	2.860.275	17.279.027

De categorie ‘Genoteerde marktprijzen’ bevat beleggingen, waarvan de waarde van de belegging is gebaseerd op direct waarneembare marktnoteringen van identieke beleggingen in een actieve markt. De categorie ‘Onafhankelijke taxaties’ betreft beleggingen die gewaardeerd zijn met waarderingsmodellen zonder gebruik te maken van waarneembare marktdata. Bij

‘NCW berekening’, is de actuele waarde vastgesteld aan de hand van modellen, waarin gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata. ‘Andere methode’ betreft de waarde waartegen de aandelen hierin kunnen worden verhandeld tegen intrinsieke waarde.

2. Beleggingen voor risico deelnemers

	31-12-2019	31-12-2018
	€	€
Aandelen	203	24
Vastrentende waarden	58	8
	261	32

	31-12-2019	31-12-2018
	€	€
3. Beleggingen VPL GFI		
Nog te verrekenen met beleggingsdepot	-652	1.235
Beleggingen VPL GFI	43.787	32.989
	43.135	34.224

De beleggingen uit hoofde van de VPL-regeling van de GFI populatie zijn overgenomen uit de collectieve waardeoverdracht. Het betreft een separaat aangehouden beleggingsportefeuille die Aegon beheert. Eind december 2019 is er nog een post ‘nog te verrekenen met het beleggingsdepot’ opgenomen. Dit komt doordat de laatste VPL premieopleg-

ging over 2019 volledig in februari 2020 heeft plaatsgevonden en doordat de koopsommen voor de inkoop van rechten in februari 2019 definitief zijn vastgesteld. Hierdoor is de afdracht naar het depot opnieuw bepaald en is op 31 december 2019 sprake van een schuld van € 652 duizend.

4. Vorderingen en overlopende activa

Premievordering werkgevers	98.480	91.675
Vorderingen uit hoofde van waardeoverdrachten	0	4.208
Beleggingsdebiteuren	112.728	108.343
Overige vorderingen en overlopende activa	2.726	2.429
	213.934	206.655

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd korter dan één jaar. Het saldo onder ‘Vorderingen uit hoofde van waardeoverdrachten’ over 2018 betreft een vordering op Pensioenfonds

Norit, voor het resterende deel van de collectieve waardeoverdracht die in 2019 is ontvangen. De collectieve waardeoverdracht van Norit is in 2019 afgerond.

Vordering op de werkgevers	98.690	92.010
Voorziening dubieuze debiteuren	-210	-335
	98.480	91.675

Beleggingsdebiteuren		
Te ontvangen dividend	8.200	8.409
Lopende interest	85.534	82.390
Te vorderen dividend- en couponbelasting	4.486	3.666
Huurpenningen	1.011	1.499
Overige	13.497	12.379
	112.728	108.343

5. Overige activa

Liquide middelen	33.108	20.348
Beleggingsliquiditeiten	43.564	63.603
	76.672	83.951

De liquiditeiten staan ons vrij ter beschikking. Er zijn geen kredietfaciliteiten van toepassing.

6. Stichtingskapitaal en reserves

	Algemene reserve	Beleggings-reserve	Reserve tijdelijk partnerpensioen	
	€	€	€	€
Stand per 1 januari 2018	-2.661.082	3.077.139	30.071	446.128
Bestemming van saldo baten en lasten	-1.046.477	66.980	4.541	-974.956
Stand per 1 januari 2019	-3.707.559	3.144.119	34.612	-528.828
Bestemming van saldo baten en lasten	-545.530	401.450	20.130	-123.950
Stand per 31 december 2019	-4.253.089	3.545.569	54.742	-652.778

Dekkingsgraad, vermogenspositie en herstelplan

De dekkingsgraad is aan het eind van het jaar als volgt:

	2019	2018
	%	%
Nominale dekkingsgraad	96,9	97,0
Reële dekkingsgraad	75,4	82,7
Beleidsdekkingsgraad	94,3	102,1

In dit overzicht, hebben we het aanwezige vermogen bepaald met inbegrip van alle componenten die deel uitmaken van het eigen vermogen. Onze nominale dekkingsgraad hebben we berekend door op balansdatum het pensioenvermogen te delen door de totale technische voorziening, inclusief de voor-

ziening ‘pensioenverplichtingen risico deelnemers’, zoals opgenomen in de balans. Voor de berekening van het Vereiste Eigen Vermogen hebben we gebruik gemaakt van het standaardmodel van DNB. Op basis hiervan bedraagt het Minimaal Vereiste Eigen Vermogen op 31 december:

	2019	2018
	€	€
Stichtingskapitaal en reserves	-652.778	-528.828
Minimaal Vereiste Eigen Vermogen	919.090	751.784
Vereiste Eigen Vermogen	4.464.659	3.863.229

De vermogenspositie van ons pensioenfonds kan als gevolg hiervan worden gekarakteriseerd als dekkingstekort.

Per 31 december 2019 is sprake van een dekkingstekort: de beleidsdekkingsgraad (94,3%) is lager dan het Minimaal Vereiste Eigen Vermogen (104,3%). Daarom hebben we in 2020 een herstelplan ingediend bij DNB. Deze heeft het herstelplan goedgekeurd. Doel van het herstelplan is om aan te tonen dat onze dekkingsgraad zich binnen 10 jaar tenminste weer op het niveau van het Vereiste Eigen Vermogen bevindt.

We moeten de pensioenen korten (o.a. door verlagen) als onze beleidsdekkingsgraad op zes achtereenvolgende meetmomenten lager is dan de dekkingsgraad bij het Minimaal Vereiste Eigen Vermogen. Daarnaast moet onze actuele dekkingsgraad op dat moment ook lager zijn dan de dekkingsgraad bij het Minimaal Vereiste Eigen Vermogen. Die maatregel zou voor het eerst op 31 december 2020 van toepassing kunnen zijn. Het eerste meetmoment met een beleidsdekkingsgraad lager dan het Minimaal Vereiste Eigen Vermogen was 31 december 2015. De meetmomenten zijn jaarlijks op 31 december.

Statutaire regelingen voor de bestemming van het saldo van baten en lasten

Voor de bestemming van het saldo van baten en lasten is geen bepaling in onze statuten opgenomen. De bestemming heb

ben we wel uitgewerkt in de ABTN. Het negatieve saldo van de staat van baten en lasten hebben we als volgt toegevoegd aan de algemene reserve:

	2019
	€
Algemene reserve	-545.530
Beleggingsreserve	401.450
Reserve tijdelijk partnerpensioen	20.130
	-123.950

7. Technische voorzieningen

	2019	2018
	€	€
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds		
Stand per begin boekjaar	17.402.364	16.291.055
Pensioenopbouw	689.477	607.422
Rentetoevoeging	-41.046	-42.378
Onttrekking voor uitkeringen en uitvoeringskosten	-310.525	-296.488
Wijziging markttrente	3.339.612	872.915
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	-5.007	90.804
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	456.142	10.655
Wijziging actuariële uitgangspunten	-157.103	-131.621
Stand eind 2019	21.373.914	17.402.364

Eind 2019 bedraagt de gemiddelde discontovoet 0,83% (2018: 1,48%). De voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds heeft een langlopend karakter. De duration van de verplichtingen bedraagt 23,6 (2018: 22,7).

Pensioenopbouw

Bij de pensioenopbouw zijn aanspraken en rechten over het boekjaar gewaardeerd naar het niveau dat zij op balansdatum hebben.

Rentetoevoeging

Over de pensioenverplichtingen is de rente aangepast met 0,235% negatief (2018: 0,260% negatief), op basis van de éénjaarsrente van de DNB-curve begin 2019.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen hebben we vooraf

actuarieel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De hieronder opgenomen afname van de voorziening, betreft het bedrag dat vrijkomt voor de financiering van de verwachte pensioenuitkeringen in de verslagperiode.

Toekomstige pensioenuitvoeringskosten, in het bijzonder excassokosten, hebben we vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt voor de financiering van de verwachte uitvoeringskosten in 2019.

Wijziging markttrente

Jaarlijks per 31 december herrekenen we de marktwaaarde van de technische voorzieningen door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur (RTS). Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur verantwoorden we onder het hoofd wijziging markttrente.

De RTS eind 2019 ligt over de hele linie onder de RTS eind 2018. Wanneer we beide curves uitdrukken in één gemiddeld rentepercentage, is de rente in 2019 met circa 0,65%-punt gedaald. Dit leidt tot een toename van de voorziening en dus tot een negatief resultaat.

Wijziging actuariële uitgangspunten

Correctiefactoren sterftekansen

We houden rekening met het gegeven dat de fondspopulatie af kan wijken van de totale populatie waarop de prognose-tafel is gebaseerd. Daarom is een leeftijdsafhankelijke cor-rectiefactor op de sterftekansen toegepast. In 2019 zijn de correctiefactoren op de sterftekansen gewijzigd. Hierdoor is de technische voorziening gedaald met € 145,9 mln. Met als positief effect op de dekkingsgraad 0,8%-punt.

Wijziging wegens overdracht van rechten

	2019	2018
	€	€
Toevoeging aan de technische voorzieningen	19.301	140.203
Onttrekking aan de technische voorzieningen	-24.308	-49.399
	-5.007	90.804

De toevoeging aan de technische voorzieningen bestond in 2018 voor € 107,9 mln. uit de collectieve waardeoverdracht van de opgebouwde pensioenaanspraken bij Pensioenfonds

AOW-leeftijd 68

In 2019 is de verwachte AOW-leeftijd gewijzigd. De huidige AOW-leeftijd is maximaal 67 jaar. Ons pensioenfonds houdt rekening met de verwachte stijging van de AOW-leeftijd, zoals de Rijksoverheid die publiceert. Hiervoor hanteren we een maximale AOW-leeftijd van 68 jaar, volgens de pen-sioenrekenleeftijd van ons pensioenfonds. De voorziening voor ANW-hiaat, Arbeidsongeschiktheidspensioen en de toe-komstige pensioenopbouw van arbeidsongeschikten waarde-ren we op basis van de verwachte AOW-leeftijd. Hierdoor is de technische voorziening gedaald met € 11,1 mln. Het effect op de dekkingsgraad is 0,02%-punt positief).

Norit. En daarnaast voor € 6,2 mln. uit de collectieve waar-deoverdracht van ADM opgebouwde pensioenaanspraken.

Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen

	31-12-2019	31-12-2018
	€	€
Resultaat op kanssystemen:		
Sterfte	-16.207	-23.129
Arbeidsongeschiktheid	-6.730	-1.642
Mutaties	19.222	35.426
Financiering VPL Agrarisch en Groen	459.857	0
	456.142	10.655

De voorziening voor pensioenverplichtingen is naar catego-rieën als volgt samengesteld:

	2019		2018	
	€	Aantallen	€	Aantallen
Actieven	10.122.652	120.491	7.992.705	116.437
Gepensioneerden	4.765.229	69.577	4.279.984	68.262
Ex-deelnemers	6.486.033	487.817	5.129.707	488.109
Voorziening voor pensioenverplichtingen	21.373.914	677.885	17.402.396	672.808

Korte beschrijving pensioenregeling

Onze pensioenregeling is een middelloonregeling op basis van een uitkeringsovereenkomst. De pensioenrekenleeftijd is:

- 65 jaar voor pensioenen opgebouwd voor 1 januari 2013;
- 67 jaar voor de pensioenen vanaf 1 januari 2013
- 68 jaar voor pensioenen vanaf 1 januari 2018

De pensioenen opgebouwd voor 1 januari 2013 hebben we van 65 jaar actuarieel herrekend naar 67 jaar. En de pensioe-nen tot 1 januari 2018 hebben we actuarieel herrekend van 67 naar 68 jaar. Het opbouwpercentage voor het ouderdoms-pensioen bedraagt in 2019 1,875%.

Bent u geboren tussen 1950 en 1965?

Dan kopen we extra pensioen in voor deelnemers die:

- Op 31 december 2006 en 1 januari 2007 deelnamen aan de pensioenregeling én
- Tot en met 31 december 2021 - of tot hun pensioen-datum als die eerder is - deelnemer blijven.

Sociale partners in de sector beogen hiermee dat de in aan-merking komende deelnemers 2 tot 3 jaar eerder met pen-sioen kunnen dan de voor hen geldende AOW-leeftijd. De inkoop van het extra pensioen zou oorspronkelijk uiterlijk op 31 december 2021 plaatsvinden of, als een deelnemer eer-der met pensioen gaat, op de eerdere pensioendatum. Dit is een voorwaardelijke toezegging, die pas onvoorwaardelijk wordt als de aanspraken zijn gefinancierd. Sociale partners hebben in 2019 besloten de oorspronkelijke einddatum met twee jaar te vervroegen.

Voor deelnemers in de Groenten- en fruitverwerkende in-dustrie (GFI) bestaat ook een dergelijke regeling. Dit geldt voor deelnemers geboren tussen 1950 en 1980, die onafge-broken in de sector blijven tot eind 2020 of tot pensionering.

Premievrijstelling

Als een deelnemer een WIA- of WAO-uitkering ontvangt, voorziet ons pensioenreglement in een premievrije opbouw. De premievrijstellingsregeling bij arbeidsongeschiktheid die gold vóór 1 januari 2006, is voor bestaande gevallen ge-handhaafd. Wanneer een deelnemer een loongerelateerde WW-uitkering ontvangt, voorziet ons reglement in premie-vrije opbouw gedurende maximaal een half jaar.

Daarnaast zijn er twee vrijwillige excedentregelingen voor pensioenopbouw boven het maximumsalaris van de basisre-geling. Dit betreft de excedentmiddelloonregeling en de ex-cedentpremieregeling. Voor de excedentmiddelloonregeling geldt een opbouwpercentage voor het ouderdomspensioen van 1,875% en een actuariële premie. De excedentpremiere-geling is voor risico van de deelnemer. De premie-inleg is ge-baseerd op een leeftijdsafhankelijke staffel.

Toeslagverlening

De indexatiemaatstaf is de prijsinflatie, gecorrigeerd voor ef-fecten van belastingen en accijns. Ons indexatiebeleid is ge-baseerd op de wijze waarop het FTK indexatie toestaat. Dat betekent dat er gedeeltelijke indexatie plaatsvindt als onze beleidsdekkingsgraad hoger is dan 110%. Volledige indexatie kennen we pas toe als onze dekkingsgraad hoog genoeg is om langdurig volledige indexatie toe te kunnen kennen. Bij de huidige rente kan dit bij een dekkingsgraad van 125,0%. Bij een dekkingsgraad van 110% en 125,0% vindt dus gedeeltelij-ke indexatie plaats.

We beslissen jaarlijks of en in hoeverre we de pensioenrech-ten en pensioenaanspraken verhogen. We verlenen alleen indexatie als we van mening zijn dat onze beschikbare mid-delen dit toelaten. We financieren de indexatie uit beleg-gingsrendementen. In 2019 hebben we besloten om net als

in 2018 geen indexatie toe te kennen. Voor komende jaren verwachten we dat indexatie ook niet mogelijk is.

Inhaalindexatie

Onder bepaalde omstandigheden kunnen we inhaalindexatie toekennen. Inhaalindexatie of -toeslag kunnen we toekennen als in het verleden niet voor 100% is geïndexeerd. De grens waarbij we inhaaltoeslagen kunnen toekennen, heb-

ben we in de ABTN in een staffel opgenomen. Er is een gemiddelde dekkinggraad voor nodig die hoger ligt dan de vereiste dekkinggraad. Inhaaltoeslagen zijn daarom op korte termijn niet te verwachten. Als bestuur geven we in onze jaarrekening elk jaar een specificatie van het verschil tussen de volledige en de werkelijk toegekende indexatie. Het CPI in 2019 is 1,6%. Volledige toeslag zou 1,6% zijn. De werkelijke toeslag was 0%.

Indexatietabel actieve deelnemers

	Volledige toeslag	Toegekende toeslag	Vershil	Cumulatief verschil (t.o.v. ambitie)
	%	%	%	%
Actieve deelnemers				
2011	1,40	-	1,40	1,40
2012	2,50	-	2,50	3,94
2013	2,10	-	2,10	6,12
2014	1,10	-	1,10	7,28
2015	0,60	-	0,60	7,93
2016	0,30	-	0,30	8,25
2017	-	-	-	8,25
2018	1,50	-	1,50	9,88
2019	1,50	-	1,50	11,52
2020	1,60	-	1,60	13,31

8. Voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers

De pensioenregeling voor risico van de deelnemers is een beschikbare premieregeling; een premieovereenkomst. Deze regeling is bedoeld voor deelnemers met een salaris boven de maximale pensioengrondslag in de middelloonregeling, die boven die pensioengrondslag ook pensioen wensen op te bouwen (excedentregeling).

De premie is gebaseerd op een leeftijdsafhankelijke staffel. We ontvangen hiervoor jaarlijks de premie van de werkgever. Op de ingelegde premie houden we maandelijks € 2,50 aan kosten in.

De hoogte van de beleggingsrendementen en daarmee het te bereiken eindkapitaal, is naast de premie afhankelijk van het door de deelnemer geselecteerde beleggingsprofiel en de binnen dit profiel aangekochte beleggingen. Het uiteindelijk te bereiken pensioenkapitaal is hiermee onzeker en volledig voor risico van de deelnemer.

De deelnemer heeft op zijn of haar pensioendatum de verplichting om op basis van het tot dan toe opgebouwde kapitaal een aanvullend pensioen bij ons in te kopen. Tussentijds opnemen van het pensioenkapitaal anders dan door middel van een waardeoverdracht is niet mogelijk.

	2019	2018
	€	€
Verloop voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers		
Stand per begin boekjaar	31	3
Inleg en stortingen	241	33
Uitkeringen en onttrekkingen	-8	0
Beleggingsresultaten risico deelnemers	21	-4
Overige mutaties	-25	0
Stand per einde boekjaar	261	32

De overige mutaties van € 25 duizend negatief hebben betrekking op met terugwerkende kracht ingelegde premies die een negatief rendement hadden.

9. Langlopende schulden

Wel ontvangen, maar nog niet aangewende middelen ‘uit hoofde van VPL verplichtingen’ verantwoorden wij volgens de richtlijnen van de Raad voor de Jaarverslaggeving, richtlijn RJ 610.270, als langlopende schuld.

BPL Pensioen kent twee VPL regelingen: de VPL Agrarisch & Groen regeling en de regeling van de GFI populatie. Voor beide regelingen geldt dat we de ontvangen middelen vanuit de premiebaten direct toevoegen aan de langlopende schuld. Bij inkoop van de rechten verantwoorden we de inkoopsom -en hiermee de vrijval uit de langlopende schuld- als separate post onder de overige premiebaten.

De nog resterende VPL rechten Agrarisch & Groen zijn ingekocht op 31 december 2019. De bijbehorende voorziening bedraagt € 459.857 duizend. De resterende VPL schuld van € 159.163 duizend is vrijgevallen ten gunste van het resultaat.

Voor de VPL regeling Agrarisch & Groen geldt dat we eventuele beleggingsresultaten voor VPL direct toevoegen aan de langlopende schuld vanuit het fondsrendement. De VPL middelen van de GFI populatie zijn belegd in een separaat depot bij Aegon.

Premies

De jaarlijkse toekenning aan de VPL verplichting, die onderdeel is van de geheven doorsneepremie, stellen we ex-ante vast en bedraagt in 2019 € 38.550 duizend (2018: € 35.669 duizend). Deze toekenning is vastgesteld als het totaal aan de daartoe bestemde premies en is 1,25% van het brutoloon Bedrijfstakregelingen (BTER). De premie van de GFI populatie is 5,4% van het salaris volgens de GFI-definitie en bedraagt in 2019 € 5.614 duizend (2018: € 4.502 duizend). De premie van de GFI populatie storten we in een depot bij Aegon.

Rendementstoerekening beleggingsresultaat

VPL Agrarisch & Groen

Jaarlijks voegen we op basis van de overeenkomst met de sociale partners rendement aan de VPL verplichting toe. Deze is gelijk aan het gemiddelde fondsrendement (inclusief hedge-resultaat) over het boekjaar. De rendementstoevoeging over het jaar 2019 is gelijk aan € 94.062 duizend, dat is 18,2% (2018: € -2.938 duizend, -0,6%).

	2019	2018
	€	€
Schuld uit hoofde van VPL regeling BPL Pensioen	0	509.260
Schuld uit hoofde van VPL GFI populatie	43.135	34.224
	43.135	543.484
	2019	2018
	€	€
Schuld uit hoofde van VPL regeling BPL Pensioen		
Stand per begin boekjaar	509.260	500.775
Toekenning premies	38.550	35.669
Rendement	94.062	-2.938
Toekenning VPL aanspraken	-22.852	-24.246
Financiering VPL Agrarisch & Groen	-459.857	0
Vrijval financiering VPL Agrarisch & Groen	-159.163	0
Stand eind 2019	0	509.260

De nog resterende VPL rechten Agrarisch & Groen zijn ingekocht op 31 december 2019. De bijbehorende voorziening

bedraagt € 459.857 duizend. De resterende VPL schuld van € 159.163 duizend is vrijgefallen ten gunste van het resultaat.

Schuld uit hoofde van VPL GFI populatie

Stand begin boekjaar	34.224	29.123
Toekenning premies	5.614	4.502
Rendement	5.451	2.173
Correctie solvabiliteitsopslag over de inkoopsom 2015-2016	0	653
Toekenning VPL aanspraken	-2.154	-2.227
Stand eind 2019	43.135	34.224

Voor beide VPL regelingen geldt dat de toekenningen van de VPL aanspraken met ingang van voorgaand boekjaar berekend zijn met een solvabiliteitsopslag, gelijk aan het Minimaal Vereiste Eigen Vermogen. Daarvoor werd een solvabiliteitsopslag gehanteerd, gelijk aan het Vereiste Eigen Vermogen . Dit heeft een verlagend effect op de koopsom van de toegekende VPL aanspraken.

Ons pensioenfonds heeft de aanspraken VPL GFI nog niet gefinancierd. Dat gebeurt pas op het moment dat we het ouderdomspensioen inkopen. Ons pensioenfonds koopt de

aanspraak op ouderdomspensioen uiterlijk in op 31 december 2020.

In 2018 is voor de VPL GFI populatie in de toekenningen van de VPL aanspraken over 2015 en 2016 een correctie doorgevoerd. Dit komt omdat de toevoegingen waren berekend met een solvabiliteitsopslag gelijk aan het Vereiste Eigen Vermogen in plaats van Minimaal Vereiste Eigen Vermogen. Dit heeft geleid tot een correctie van € 653 duizend. Dit is gefinancierd uit het resultaat van ons pensioenfonds over 2018.

10. Overige schulden en overlopende passiva

	31-12-2019	31-12-2018
	€	€
Overige schulden en overlopende passiva		
Crediteuren	299	700
Waardeoverdrachten	4	0
Pensioenuitkeringen	573	739
Derivaten	239.748	234.890
Beleggingscrediteuren	369.967	162.609
Belastingen en premies sociale verzekeringen	6.200	5.911
Premiecrediteuren	221	317
Correctie ambtshalve premieoplegging	2.001	6.694
Overige schulden en overlopende passiva	8.021	9.867
	627.034	421.727

De post ‘Overige schulden en overlopende passiva’ bestaat voornamelijk uit een raming voor nog te betalen kosten 2019 (€ 2,8 mln.) en afkoop klein pensioen (€ 5,2 mln.).

De ambtshalve opgelegde premies over 2019 zijn verantwoord onder de premiebaten. Voor een gedeelte van de opgelegde ambtshalve premie, € 488 duizend, staat er geen opbouw tegenover. Ter correctie is hiervoor een ambtshalve oplegde pre-

mie opgenomen op de balans. Met ingang van 2019 vallen de ambtshalve opgelegde premies, waar geen opbouw tegenover staat en meer dan 5 jaar geleden zijn opgelegd, vrij ten gunste van het resultaat: € 5,2 mln.

De schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar, met uitzondering van de derivaten.

	31-12-2019	31-12-2018
	€	€
Beleggingscrediteuren		
Nog af te wikkelen transacties	6.656	8.355
Huurpenningen	2.402	2.173
Overige	360.909	152.081
	369.967	162.609

We lopen bij het beheer en de financiering van onze pensioenverplichtingen risico's. Onze belangrijkste doelstelling is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Voor het realiseren van deze doelstelling streven we naar toereikende solvabiliteit op basis van de marktwaarde van onze pensioenverplichtingen.

Als bestuur beschikken we over een aantal beleidsinstrumenten om risico's te beheersen:

- Beleggingsbeleid;
- Premiebeleid;
- Toeslagbeleid.

De keuze en toepassing van deze beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en van de financiële markten. Daarbij maken we onder meer gebruik van ALM- studies. Een ALM-studie is een analyse van de structuur van de pensioenverplichtingen, van de verschillende beleggingsstrategieën en de ontwikkeling daarvan in diverse economische scenario's. De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door ons vast te stellen

beleggingsrichtlijnen. Die vormen de basis voor het uitvoeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan, waarbinnen de uitvoering van ons beleggingsbeleid moet plaatsvinden. Ze zijn gericht op het beheersen van de hierna beschreven belangrijkste (beleggings)risico's. Bij de uitvoering van ons beleggingsbeleid maken we ook gebruik van derivaten.

Solvabiliteitsrisico's

Het belangrijkste risico voor ons is het solvabiliteitsrisico. Dat is het risico dat we niet over voldoende vermogen beschikken om onze pensioenverplichtingen mee af te dekken. De solvabiliteit meten we op basis van algemeen geldende normen en op basis van specifieke normen die de toezichthouder oplegt.

Als onze solvabiliteit zich negatief ontwikkelt, lopen we het risico dat we de premie voor onze werkgevers en deelnemers moeten verhogen. Ook lopen we het risico dat er geen ruimte is voor eventuele toeslagverlening op opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat we verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

De aanwezige dekkingsgraad heeft zich als volgt ontwikkeld:

	2019	2018
	%	%
Dekkingsgraad per 1 januari	97,0	102,7
Premie	-1,0	-1,0
Uitkering	-0,1	0,1
Toeslagverlening	-	-
Korting van aanspraken en rechten	-	-
Beleggingsrendementen (inclusief renteaftdekking)	17,6	-0,5
Wijziging rentetermijnstructuur	-15,7	-5,2
Wijziging rentetermijnstructuur - UFR aanpassing	-	-
Wijziging rentetermijnstructuur - wegvallen middeling	-	-
Aanpassing levensverwachting en grondslagwijzigingen	0,8	0,9
Overige oorzaken	-1,7	-
Dekkingsgraad per 31 december	96,9	97,0

Het effect van -1,7% onder 'Overige oorzaken' bestaat voornamelijk uit kruiseffecten (-2,6%) en andere oorzaken (0,9%). De andere 'Overige oorzaken' betreffen voornamelijk de financiering van de VPL-AG regeling.

Om het solvabiliteitsrisico te beheersen, moeten we buffers

in het vermogen aanhouden. De omvang van deze buffers (buffers plus de pensioenverplichtingen heten samen het Vereiste Vermogen) stellen we met de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets (S-toets) vast. Deze toets bevat een kwantificering van de bestuursvisie op de fondsspecifieke restrisico's, na afdekking.

De berekening van het Vereiste Eigen Vermogen en het hieruit voortvloeiende overschot of tekort aan het einde van het boekjaar is als volgt:

	2019	2018
	%	%
S1 Renterisico	3,7	6,1
S2 Risico zakelijke waarden	15,6	15,7
S3 Valutarisico	5,4	5,1
S4 Grondstoffenrisico	-	-
S5 Kredietrisico	4,0	3,7
S6 Verzekeringstechnisch risico	4,0	4,0
S7 Liquiditeitsrisico	-	-
S8 Concentratierisico	-	-
S9 Operationeel risico	-	-
S10 Actief risico	0,6	0,5
Diversificatie-effect	-12,4	-12,9
	20,9	22,2
	€	€
Vereiste pensioenvermogen	25.838.834	21.265.625
Voorziening pensioenverplichting	21.374.175	17.402.396
Vereiste Eigen Vermogen	4.464.659	3.863.229
Aanwezige eigen vermogen	-652.778	-528.828
Tekort	-5.117.437	-4.392.057

De buffers hebben we berekend op basis van de standaardmethode. Voor de samenstelling van de beleggingen gaan we uit van de strategische beleggingsmix in de evenwichtssituatie.

We hebben voor de afdekking van risico's derivatencontracten afgesloten. Hiermee is bij het bepalen van de vereiste buffers rekening gehouden. Bij de berekening van de buffers passen we het standaardmodel van DNB toe. Inflatie gerelateerde producten behandelen we afwijkend en we passen een correctie toe voor het actief beheer van de aandelenportefeuille.

Beleggingsrisico

De belangrijkste beleggingsrisico's betreffen het markt-, krediet- en liquiditeitsrisico. Het marktrisico kunnen we splitsen in renterisico, valutarisico en prijs(koers)risico. Marktrisico lopen we op de verschillende beleggingsmarkten, waarin we op basis van het vastgestelde beleggingsbeleid actief zijn. De beheersing van het marktrisico is geïntegreerd in ons beleggingsproces. Bij de uitvoering van ons beleggingsbeleid kunnen zich ook risico's voordoen bij de geselecteerde mana-

gers en bewaarbedrijven. Dit heet het zogeheten manager- en custodyrisico. Ook zijn er risico's rond de juridische bepalingen voor de gebruikte instrumenten en de uitvoeringsovereenkomst. Dit heet het juridisch risico. Het marktrisico beheersen we doordat met de vermogensbeheerder specifieke mandaten zijn afgesproken. Die zijn in overeenstemming met de beleidskaders en richtlijnen, zoals we die vastgesteld hebben. We bewaken de naleving van deze mandaten. De marktpositities rapporteren we periodiek.

Renterisico (S1)

Het renterisico is het risico dat de waarde van de portefeuille vastrentende waarden en de waarde van de pensioenverplichtingen wijzigen als gevolg van ongunstige veranderingen in de marktrente. Maatstaf voor het meten van rentegevoeligheid is de duration. De duration is de gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren.

We beperken via een rentehedge ons renterisico. Beleggingen en pensioenverplichtingen zijn namelijk niet in dezelfde mate

gevoelig voor rentebewegingen. Daardoor kan onze dekkingsgraad sterk meebewegen met rentebewegingen en lopen we een groter risico om in een dekkingstekort te komen. Dit renterisico kunnen we verkleinen door de rentegevoeligheid van de beleggingen meer in overeenstemming te brengen met de looptijd van de verplichtingen.

Ons beleid is erop gericht om de ‘duratie-mismatch’ te verkleinen door ons renterisico af te dekken. Het percentage renteaftdekking gaat omlaag naarmate de rente lager is. De gedachte is dat bij een lage rente de kans toeneemt dat de rente weer zal stijgen en dat we dan bij een lagere aftdekking meer profiteren van de rentestijging.

De renteaftdekking kunnen we realiseren door:

- Meer langlopende obligaties te kopen in plaats van aandelen, want aandelen hebben per definitie een duratie van nul;
- Binnen de portefeuille kortlopende obligaties te vervangen door langlopende obligaties, renteswaps of swaptions.

Bij een renteswap ruilen we een vaste lange rente in tegen een variabele korte rente. We ontvangen in dit geval een lange rente. Die is vergelijkbaar met de kasstroom van een langlopende obligatie en we betalen daarvoor een variabele korte rente, bijvoorbeeld Euribor.

De duratie en het effect van de renteaftdekking vatten we als volgt samen:

	31-12-2019		31-12-2018	
	€	Duratie	€	Duratie
Vastrentende waarden (vóór derivaten)	8.739.015	7,6	7.647.517	7,0
Totale portefeuille (na derivaten)	20.817.816	8,2	17.279.027	7,6
(Nominale) pensioenverplichtingen	21.374.175	23,6	17.402.396	22,7

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

	31-12-2019		31-12-2018	
	€	%	€	%
Resterende looptijd < 1 jaar	566.215	6,5	714.722	9,4
Resterende looptijd > 1 jaar en < 5 jaar	2.542.972	29,1	2.023.293	26,5
Resterende looptijd > 5 en < 10 jaar	5.629.828	64,4	4.909.502	64,1
	8.739.015	100,0	7.647.517	100,0

De presentatie van de vastrentende waarden in bovenstaande looptijden hangt samen met:

- Het lange termijn karakter van de investeringen van ons het pensioenfonds;
- Het hiermee samenhangende beleid, en ter vergelijking;

- De looptijden van de verplichtingen, zoals in onderstaand overzicht weergegeven.

De resterende looptijd van de verplichtingen geven we als volgt weer:

	31-12-2019		31-12-2018	
	€	%	€	%
Resterende looptijd < 5 jaar	1.679.835	7,9	1.522.312	8,8
Resterende looptijd > 5 en < 10 jaar	2.108.067	9,9	1.852.530	10,7
Resterende looptijd > 10 en < 20 jaar	5.434.190	25,4	4.516.353	26,0
Resterende looptijd > 20 jaar	12.152.083	56,8	9.511.201	54,5
	21.374.175	100,0	17.402.396	100,0

Risico zakelijke waarden (S2)

Het zakelijke waardenrisico is het risico dat de waarde van de zakelijke waarden verandert door veranderingen in de marktprijzen voor deze waarden. Het gaat hier voornamelijk om aandelen, beursgenoteerd indirect vastgoed en converteerbare obligaties. Het structurele marktrisico beheersen we binnen het ALM-proces. Daarmee stellen we een zodanige beleggingsmix vast, dat het marktrisico acceptabel is. De feitelijke beleggingsmix mag binnen vastgestelde bandbreedtes afwijken van de ALM-beleggingsmix. Voor de beheersing van

het marktrisico in samenhang met het renterisico, maken we gebruik van derivaten.

Valutarisico (S3)

Het totaalbedrag van de gehele beleggingsportefeuille dat buiten de euro wordt belegd, bedraagt eind 2019 ongeveer 40,5% (2018: 38,2%).

De valutapositie per 31 december 2019 vóór en na aftdekking door valutaderivaten geven we als volgt weer:

	2019		
	Totaal Voor aftdekking	Valutaderivaten aftdekking	Netto positie na aftdekking
	€	€	€
EUR	12.236.572	2.658.239	14.894.811
GBP	412.451	-222.581	189.870
JPY	579.038	-276.268	302.770
USD	4.433.284	-2.139.440	2.293.844
Overige	2.921.505	1.603	2.923.108
	20.582.850	21.553	20.604.403

De valutapositie per 31 december 2018 vóór en na aftdekking door valutaderivaten geven we als volgt weer:

	2018		
	Totaal Voor aftdekking	Valutaderivaten aftdekking	Netto positie na aftdekking
	€	€	€
EUR	10.686.859	2.303.740	12.990.599
GBP	427.450	-222.448	205.002
JPY	517.203	-272.534	244.669
USD	3.362.190	-1.823.173	1.539.017
Overige	2.309.111	0	2.309.111
	17.302.813	-14.415	17.288.398

Prijrisico

Het prijsrisico is het risico van waardewijzigingen door de ontwikkeling van marktprijzen. Die ontwikkeling hangt af van factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uittevende instelling of generieke factoren. Omdat we alle beleg-

gingen waarderen tegen reële waarde en we waardewijzigingen onmiddellijk in het saldo van baten en lasten verwerken, zijn alle wijzigingen in marktomstandigheden direct zichtbaar in het beleggingsresultaat. Het prijsrisico wordt beheerst en verkleind door diversificatie.

De segmentatie van de aandelenportefeuille naar regio is als volgt:

	2019		2018	
	€	%	€	%
Nederland en andere EU-landen	1.536.155	20,1	1.424.077	23,1
Global	22.183	0,3	27.573	0,5
Noord-Amerika	3.819.642	49,8	2.826.349	46,1
Asia Pacific	723.091	9,4	647.364	10,6
Australasia	97.213	1,3	100.700	1,6
Emerging Markets	1.465.590	19,1	1.110.650	18,1
	7.663.874	100,0	6.136.713	100,0

De segmentatie van de aandelenportefeuille naar sector is:

	2019		2018	
	€	%	€	%
Nijverheid en industrie	1.522.925	19,9	1.475.960	24,1
Handel	1.629.568	21,3	1.221.170	19,9
Overige dienstverlening	2.538.719	33,0	1.859.776	30,3
Financiële instellingen (w.o. banken en verzekeraars)	1.345.992	17,6	990.676	16,1
Overige	626.670	8,2	589.131	9,6
	7.663.874	100,0	6.136.713	100,0

Kredietrisico (S5)

Het kredietrisico is het risico van financiële verliezen dat we lopen door faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen, waarop we (potentiële) vorderingen hebben. Te denken valt aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar we deposito's plaatsen, herverzekeraars en marktpartijen waarmee we Over The Counter (OTC)-derivatenposities aangaan.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee we transacties aangaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten. Daardoor leiden we financiële verliezen.

Beheersing van dit risico doen we door het:

- Stellen van limieten aan tegenpartijen met inachtneming van alle posities die een tegenpartij jegens ons heeft;
- Vragen van extra zekerheden, zoals onderpand en dergelijke bij hypothecaire geldleningen en het uitlenen van effecten;
- Hanteren van verstandige verstrekkingsnormen bij hypothecaire geldleningen.

Ter afdekking van het settlementrisico beleggen we alleen in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementssysteem functioneert. Voordat we in nieuwe markten beleggen, verrichten we eerst onderzoek naar de waarborgen op dit gebied. Met betrekking tot niet-beursgenoteerde beleggingen, met name OTC-derivaten, werken we alleen met tegenpartijen waarmee ISDA/CSA overeenkomsten zijn afgesloten. Daardoor zijn onze posities adequaat afgedekt door onderpand.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar regio's vatten we als volgt samen:

	2019		2018	
	€	%	€	%
Mature markets	7.502.984	85,9	6.572.775	85,9
Emerging markets	1.236.031	14,1	1.074.742	14,1
	8.739.015	100,0	7.647.517	100,0

De samenstelling van de vastrentende waarden naar sectoren is:

	2019		2018	
	€	%	€	%
Handel- en industriële bedrijven	963.903	11,0	771.495	10,1
Nederlandse overheidsinstellingen	972.262	11,1	925.503	12,1
Financiële instellingen	2.627.507	30,1	2.402.281	31,4
Beleggingsinstellingen	10.199	0,1	9.305	0,1
Overig	709.388	8,1	650.778	8,5
Buitenlandse overheidsinstellingen	3.455.756	39,6	2.888.155	37,8
	8.739.015	100,0	7.647.517	100,0

Rating agencies beoordelen ook de kredietwaardigheid van veel marktpartijen. De samenvatting van de vastrentende waarden op basis van de ratings per einde boekjaar is:

	2019		2018	
	€	%	€	%
AAA	2.632.653	30,1	2.199.710	28,8
AA	2.590.256	29,6	2.231.618	29,2
A	1.048.266	12,0	993.859	13,0
BBB	1.349.110	15,4	1.222.461	16,0
BB	480.811	5,5	546.058	7,1
B	327.793	3,8	277.341	3,6
CCC	108.829	1,3	108.903	1,4
CC	20.819	0,2	1.400	-
C	140	-	384	-
D	606	-	38	-
Geen rating	179.732	2,1	65.745	0,9
	8.739.015	100,0	7.647.517	100,0

Verzekeringstechnische risico's (actuariële risico's, S6)

Het verzekeringstechnisch risico is het risico dat voortvloeit uit mogelijke afwijkingen van actuariële inschattingen voor de vaststelling van de technische voorzieningen en de hoogte van

de premie. De belangrijkste actuariële risico's zijn de risico's van langlevens, overlijden (kortleven), arbeidsongeschiktheid en het toeslagrisico.

Langlevenrisico

Het langlevenrisico is het risico dat deelnemers langer leven dan gemiddeld verondersteld bij de bepaling van de technische voorzieningen. Daardoor volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van onze pensioenverplichtingen. Door toepassing van de AG prognosetafel 2018 van het Actuarieel Genootschap met adequate correcties voor ervaringssterfte, is het langlevenrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van onze pensioenverplichtingen.

Overlijdensrisico

Het overlijdensrisico betekent dat we in geval van overlijden van een deelnemer mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen, waarvoor geen voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kunnen we uitdrukken in risicokapitalen.

Arbeidsongeschiktheidsrisico

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat we voorzieningen moeten treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen ('schadereserve'). Voor dit risico brengen we jaarlijks een risicopremie in rekening. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten verwerken we via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie herzien we periodiek.

Ons beleid is om het overlijden- en arbeidsongeschiktheidsrisico niet te herverzekeran.

Toeslagrisico

We hebben de ambitie om de pensioenen te indexeren. De mate waarin dit kan, is afhankelijk van de ontwikkelingen van de rente, het beleggingsrendement, de looninflatie en de demografie. We merken uitdrukkelijk op dat onze indexatietoezegging voorwaardelijk is.

Ons beleid en ambitie voor indexatie en toeslagverlening geven we weer in de toelichting 'Indexering en overige toeslagen'.

Liquiditeitsrisico (S7)

Het liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs om te zetten zijn in liquide middelen. Met als gevolg dat we op korte termijn niet aan onze verplichtingen kunnen voldoen. Waar de overige risicocomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico beheersen we door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. We moeten eveneens rekening houden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten, zoals premies. Overigens beschikken we in onze beleggingsportefeuille over voldoende obligaties die we onmiddellijk zonder waardeverlies kunnen verkopen om eventuele onvoorziene uitstroom van geldmiddelen te financieren.

Concentratierisico (S8)

Concentraties kunnen ertoe leiden dat we de financiële gevolgen ondervinden van grote veranderingen in bijvoorbeeld de waardering (marktrisico) of de financiële positie van een tegenpartij (kredietrisico). Concentratierisico's in de beleggingsportefeuille kunnen optreden in producten, regio's of landen, economische sectoren of tegenpartijen. Naast concentraties in de beleggingsportefeuille, kan ook sprake zijn van concentraties in de verplichtingen en de uitvoering.

De spreiding in de beleggingsportefeuille geven we weer in de tabel die is opgenomen bij de toelichting op het kredietrisico. Grote posten kunnen een post van concentratierisico zijn. Om te bepalen welke posten dit betreft, zijn per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur opgeteld. Als grote post merken we elke post aan die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaakt. Aan het einde van 2019 zijn de volgende posten met meer dan 2% van het balanstotaal aanwezig:

	31-12-2019		31-12-2018	
	€	%	€	%
BPL Pensioen - Direct Real Estate				
BPL Pensioen - Direct Real Estate	2.227.764	10,4	2.050.186	11,4
Aandelen				
Robeco QI Customized EM Enhanced Index Fund	1.393.767	6,5	1.004.035	5,6
Vastrentende waarden				
Nederland	951.070	4,5	885.841	5,0
Frankrijk	770.283	3,6	606.102	3,4
Duitsland	743.073	3,5	639.525	3,6
Syntrus Achmea Global High Yield Pool	753.255	3,5	641.992	3,6
Stichting PVF Particuliere Hypotheekfonds	494.363	2,3	428.054	2,4
Achmea IM Liquiditeiten Fonds	643.166	3,0	615.430	3,5
Dynamic Credit Dutch Mortgage Fund	431.736	2,0	384.657	2,2
Totaal	8.408.477	39,3	7.255.822	40,7

Operationeel risico (S9)

Het operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Die risico's beheersen we door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de uitvoeringsorganisaties die we onder andere betrekken bij de interne organisatie, procedures, processen en controles en kwaliteit van de geautomatiseerde systemen. Deze kwaliteitseisen toetsen we periodiek.

Onze beleggingsportefeuille is ondergebracht bij Achmea Investment Management (Achmea IM). De pensioenuitvoering hebben we uitbesteed aan pensioenuitvoerder TKP. Pensioen. Met TKP Pensioen hebben we een uitbestedingsovereenkomst en een dienstverleningsovereenkomst (DVO) afgesloten.

We beoordelen jaarlijks de kwaliteit van de uitvoering van de vermogensbeheerders en TKP Pensioen door middel van performancerapportages (vermogensbeheerder), DVO-rapportages en onafhankelijk getoetste interne beheersingsrapportages (ISAE 3402-rapportages, In Control Statement).

Aangezien hiermee sprake is van adequate beheersing van de operationele risico's, houden we hiervoor geen buffers aan in de solvabiliteitstoets.

Actief risico (S10)

Er sprake van een actief beleggingsrisico wanneer we met ons beleggingsbeleid binnen de beleggingscategorieën afwijken van het beleid volgens de benchmark. Een maatstaf van de mate waarin we actief beleggen, is de zogenaamde 'tracking error'. De tracking error geeft aan hoe groot de afwijkingen van het rendement kunnen zijn ten opzichte van het benchmarkrendement. Hoe hoger de tracking error, hoe hoger het actief risico.

Het actief risico is in de berekening van het Vereiste Eigen Vermogen opgenomen als S10. S10 heeft een omvang van twee maal de tracking error van de portefeuille (97,5% zekerheid). De veronderstelling is dat het actief risico niet samenhangt met de andere risicofactoren.

Systeemrisico

Een systeemrisico doet zich voor als het mondiale financiële systeem, de internationale markten, niet langer naar behoren functioneert. Daardoor zijn onze beleggingen niet langer verhandelbaar en verliezen ze zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor ons niet beheersbaar. Een systeemrisico maakt geen onderdeel uit van de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets.

Derivaten

Bij de uitvoering van ons beleggingsbeleid maken we gebruik van financiële derivaten. Hoofdregel die hierbij geldt, is dat we derivaten uitsluitend gebruiken voor zover dit passend is binnen ons beleggingsbeleid. Derivaten gebruiken we hoofdzakelijk om de hiervoor vermelde vormen van marktrisico zo veel mogelijk af te dekken. Derivaten hebben als voornaamste risico het kredietrisico. Dit risico beperken we door alleen transacties aan te gaan met goed te boek staande partijen en door zoveel mogelijk te werken met onderpand.

We kunnen onder meer de volgende instrumenten gebruik maken:

Futures:

Dit zijn standaard beursgenoteerde instrumenten, waarmee we snel posities kunnen wijzigen. Futures zijn bruikbaar voor ons tactische beleggingsbeleid. Tactisch beleggingsbeleid is

overigens slechts zeer beperkt mogelijk binnen de grenzen van ons strategische beleggingsbeleid.

Valutatermijncontracten

Dit zijn met individuele banken afgesloten contracten. Daarbij gaan we de verplichting aan tot het verkopen van valuta en de aankoop van andere valuta, tegen een vooraf vastgestelde prijs en op een vooraf vastgestelde datum. Door middel van valuta-termijncontracten dekken we valutarisico's af.

Renteswaps

Dit betreft met individuele banken afgesloten contracten, waarbij we de verplichting aan gaan tot het uitwisselen van rentebetalingen over een nominale hoofdsom. Door middel van swaps kunnen we de rentegevoeligheid van de portefeuille beïnvloeden.

Dederivatenpositie op 31 december 2019:

2019 Type contract	Contract- omvang	Saldo waarde	Positieve waarde	Negatieve waarde
	€	€	€	€
Futures	213.452	0	0	0
Valutaderivaten	2.755.507	21.553	27.954	6.401
Rentederivaten	861.000	1.000.398	1.233.745	233.347
	3.829.959	1.021.951	1.261.699	239.748

Eind december 2019 zijn zekerheden ontvangen voor de derivaten voor een bedrag van € 688,3 miljoen (2018: € 142,4 miljoen) en zekerheden gesteld voor 1,0 miljoen (2018: € 0 mln.). Het ontvangen onderpand staat niet tot vrije beschikking van

ons pensioenfonds. We nemen niet deel aan securities lending programma's.

De derivatenpositie op 31 december 2018:

2018 Type contract	Contract- omvang	Saldo waarde	Positieve waarde	Negatieve waarde
	€	€	€	€
Futures	122.915	0	0	0
Valutaderivaten	2.595.319	-14.415	7.306	21.721
Rentederivaten	486.000	300.521	483.050	182.529
Overige derivaten	50.000	-30.640	0	30.640
	3.254.234	255.466	490.356	234.890

11.4.4 NIET IN DE BALANS OPGENOMEN RECHTEN EN VERPLICHTINGEN

Ontvangen zekerheden en garanties

Er zijn bij ons geen zekerheden en garanties bekend die niet in de jaarrekening zijn opgenomen.

Langlopende contractuele verplichtingen

De uitbestedingsovereenkomst met TKP Pensioen hebben we voor onbepaalde tijd verlengd met een opzegtermijn van 12 maanden. De vergoeding over 2019 bedraagt € 13,5 miljoen (2018: € 13,5 miljoen). Daarnaast hebben we een overeenkomst voor onbepaalde tijd met Achmea Investment Management voor het vermogens-

	2019	2018
	€	€
Private equity	12.687	13.000
Vastgoed	143.809	114.114
Infrastructuur	3.452	8.750
	159.948	135.864

Niet opgenomen voorwaardelijke pensioenverplichtingen

VPL

Aan deelnemers die tussen 1 januari 1950 en 31 december 1965 geboren zijn, kennen we extra pensioen toe over de dienstjaren vóór 2007. De opbouw en financiering van deze pensioenaanspraken is uitgesteld tot uiterlijk 31 december 2021. De inkoop van deze extra pensioenaanspraken geldt alleen als betrokkene op 31 december 2006 en op 1 januari 2007 deelnemer was aan de pensioenregeling én gedurende de volledige uitstelperiode van 15 jaar deel blijft nemen aan de pensioenregeling. Deze inkoop maakt het mogelijk om 2 of 3 jaar eerder dan de AOW-leeftijd met pensioen te gaan. We financieren deze maatregel door in 2019 een extra premie van 1,25% van de salarissom te heffen. In 2019 hebben sociale partners besloten om de einddatum met twee jaar te vervroegen. Per 31 december 2019 zijn alle resterende aanspraken voor alle deelnemers die aan de voorwaarden voldoen volledig door ons ingekocht.

Deelnemers van de GFI-populatie hebben een vergelijkbare regeling, waarbij een premie geldt van 5,4% van het salaris volgens de GFI-definitie.

beheer. De opzegtermijn bedraagt 12 maanden. De vergoeding over 2019 bedraagt € 16,9 miljoen (2018: € 18,6 miljoen). Met Syntrus Achmea Real Estate hebben we voor onbepaalde tijd een overeenkomst voor het beheer van onze vastgoedportefeuille afgesloten met een opzegtermijn van 12 maanden. De vergoeding over 2019 bedraagt € 10,0 miljoen (2018: € 11,3 miljoen).

Investeringsverplichtingen

Vooruitlopend op verwachte inkomende kasstromen, kennen we per balansdatum de volgende investerings- en stortingsverplichtingen (zogenaamde voorbeleggingen):

Eind 2019 is de off-balance technische voorziening, inclusief de solvabiliteitstoeslag, niet van toepassing (2018: € 445.392 duizend). Voor de GFI populatie bedraagt deze € 46.065 duizend (2018: € 40.584 duizend).

11.4.5 VERBONDEN PARTIJEN

Identiteit van verbonden partijen

Er is sprake van een relatie tussen ons, de bij ons aangesloten ondernemingen en de werknemers daarvan.

Transacties met (voormalige) bestuurders

Voor de beloning van onze bestuurders verwijzen we naar de toelichting op de staat van baten en lasten. We hebben geen leningen verstrekt aan (voormalige) bestuurders. Er zijn op hen ook geen vorderingen.

Overige transacties met verbonden partijen

We hebben een Uitvoeringsreglement afgesloten met de verplicht aangesloten werkgevers en een Uitvoeringsovereenkomst met de vrijwillig aangesloten werkgevers. Er zijn, anders dan reguliere premiebetalingen, geen overige transacties met verbonden partijen.

11.4.6 GEBEURTENISSEN NA BALANSDATUM

In het voorjaar van 2020 is, na de balansdatum, maar voor het opmaken van de jaarrekening, de coronacrisis uitgebroken. Dit zorgt voor een bijzondere situatie. De waarde van de beleggingen in zakelijke waarden is door deze crisis in vergelijking met 31 december 2019 fors gedaald. Daardoor is ook onze dekkingsgraad gedaald. De coronacrisis heeft ook aanzienlijke gevolgen voor de pensioensector. Denk bijvoorbeeld aan de gevolgen voor het aantal werkende en pensioenopbouwende personen. En aan de financiële positie van bij de ons aangesloten ondernemingen. Dit raakt de heffing van de premies en ons incassobeleid in 2020. We houden er rekening mee dat

een aantal werkgevers gebrek aan liquiditeiten zal hebben of krijgen. En om pensioenuitkeringen te doen, kan het nodig zijn dat we beleggingen moeten verkopen. Daarbij moeten we rekening houden met verliezen. En als er ontslagen volgen bij de aangesloten ondernemingen, zullen de premie-inkomsten over 2020 lager uitvallen.

Op dit moment is er nog zoveel onzekerheid, dat we de financiële impact van 2020 op ons pensioenfonds nog niet betrouwbaar kunnen vaststellen. Vooralsnog zijn onze financiële positie per 31 december 2019 en de continuïteit van ons pensioenfonds niet door de coronacrisis geraakt.

11.4.7 TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN OVER 2019

11. Premiebijdragen voor risico pensioenfonds

	2019	2018
	€	€
Specificatie van de premiebijdragen:		
Pensioenpremie huidig jaar	487.870	453.513
Pensioenpremie voorgaand jaar	15.875	9.301
Pensioenpremie voorgaande jaren	0	-114
Koopsom VPL	25.005	26.473
Aanvullende pensioeninkoop	745	555
Aanvullend tpp	226	0
	529.721	489.728
De kostendekkende, gedempte en feitelijke premie zijn:		
Kostendekkende premie	838.979	750.431
Feitelijke premie	487.870	453.730
Gedempte premie	461.361	416.266

We financieren onze pensioenregeling met een reglementaire doorsneepremie. Deze premie moet minimaal gelijk zijn aan de gedempte kostendekkende premie. Deze gedempte kostendekkende premie baseren we op een verwacht rendement. Een lagere premie, premiekorting dus, is slechts toegestaan als we een gezonde financiële positie hebben. Dit betekent: geen reservetekort en het in belangrijke mate kunnen waarmaken van onze indexatieambitie.

De premie voor 2019 toetsen we aan de hand van de voorschriften van het FTK. De gedempte kostendekkende premie is € 461.361 duizend. De feitelijke premie, exclusief premie voorgaande boekjaren, bedraagt € 487.871 duizend. De gedempte kostende premie is lager dan de feitelijke premie. We voldoen hiermee aan de wettelijke eisen.

De premie bedraagt net als in 2018, 21,7% van de pensioengrondslag. Daarnaast geldt in 2019 een opbouwpercentage van 1,875%. De premie voor VPL overgangsmiddelen bedraagt 1,25% van het salaris. Deze kennen we toe aan de langlopende

schulden. De VPL premie voor de GFI populatie bedraagt 5,4% van het salaris volgens de GFI definitie en kennen we eveneens toe aan de langlopende schulden.

	2019	2018
	€	€
Kostendekkende premie		
Actuarieel benodigd voor onvoorwaardelijke onderdelen pensioenopbouw	675.485	597.478
Opslag voor instandhouding van het Vereiste Eigen Vermogen	149.958	138.615
Opslag voor uitvoeringskosten	13.536	14.338
Totaal kostendekkende premie	838.979	750.431

De aan 2019 toe te rekenen feitelijke premie verantwoorden we in de staat van baten en lasten. De samenstelling van de kostendekkende premie is:

	2019	2018
	€	€
Feitelijke premie		
Bijdrage werknemers	103.644	96.391
Bijdrage werkgevers	384.226	357.339
Totaal feitelijke premie	487.870	453.730

De gedempte kostendekkende premie bestaat uit dezelfde componenten als genoemd onder de zuivere kostendekkende premie. Bij de vaststelling van de gedempte kostendekkende premie gaan we in de periode 2016-2020 uit van het verwacht rendement. Het verwacht rendement hebben we ener-

zijds bepaald aan de hand van de maximaal door de Commissie Parameters toegestane rendementen (in combinatie met het strategisch beleggingsbeleid) en anderzijds aan de hand van de rentetermijnstructuur (RTS) van september 2015.

	2019	2018
	€	€
Gedempte premie		
Actuarieel benodigd voor onvoorwaardelijke onderdelen pensioenopbouw	272.055	241.495
Opslag voor instandhouding van het Vereiste Eigen Vermogen	60.396	56.027
Opslag voor uitvoeringskosten	13.536	14.338
Premie voorwaardelijke onderdelen	115.374	104.406
	461.361	416.266

12. Premiebijdragen risico deelnemers

Werknemersdeel	241	33
----------------	-----	----

13. Financiering toegekende aanspraken VPL Agrarisch en Groen

Inkoop toegekende aanspraken VPL Agrarisch en Groen	459.857	0
---	---------	---

De nog resterende VPL rechten hebben we op 1 januari 2020 ingekocht. De bijbehorende voorziening bedraagt € 459.857.

De resterende VPL schuld van € 159.163 is vrijgevallen ten gunste van het resultaat.

14. Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds

	Directe beleggings-opbrengst	Indirecte beleggings-opbrengst	Kosten vermogens-beheer	Totaal
2019	€	€	€	€
Vastgoedbeleggingen	85.836	244.784	-11.851	318.769
Aandelen	159.963	1.430.827	-5.234	1.585.556
Vastrentende waarden	157.692	467.413	-5.619	619.486
Derivaten	30.327	572.052	-2.594	599.785
Overige beleggingen	1.569	-501	-1.151	-83
Kosten van vermogensbeheer			-1.775	-1.775
	435.387	2.714.575	-28.224	3.121.738
Af: Rendementstoerekening VPL				-94.062
				3.027.676
2018				
Vastgoedbeleggingen	97.546	229.906	-9.976	317.476
Aandelen	167.940	-626.807	-8.646	-467.513
Vastrentende waarden	163.296	-87.280	-4.945	71.071
Derivaten	30.504	-93.148	-818	-63.462
Overige beleggingen	735	15.998	-2.470	14.263
Kosten van vermogensbeheer			-1.743	-1.743
	460.021	-561.331	-28.598	-129.908
Af: Rendementstoerekening VPL				2.938
				-126.970

15. Beleggingsresultaten voor risico van deelnemers

	2019	2018
	€	€
Aandelen	16	-3
Vastrentende waarden	5	-1
	21	-4

16. Overige baten

	2019	2018
	€	€
Interest waardeoverdrachten	3	0
Vrijval financiering VPL Agrarisch & Groen	159.164	0
Andere baten	1.538	1.759
	160.705	1.759

De andere baten bestaan voornamelijk uit verzekeringstechnisch nadeel.

17. Pensioenuitkeringen

Ouderdomspensioen	225.931	215.270
Partnerpensioen	55.499	52.749
Wezenpensioen	1.345	1.315
Overlijdensuitkering	651	709
WAO-aanvulling	7.279	7.589
Anw-aanvulling	4.736	5.179
Afkoop pensioenen en premierestitutie	9.010	12.343
	304.451	295.154

18. Pensioenuitvoeringskosten

Bestuurskosten	1.037	938
Kosten raad van toezicht en verantwoordingsorgaan	215	217
Administratiekostenvergoeding	13.499	13.483
Accountantskosten	192	702
Controle- en advieskosten (excl. accountantskosten)	710	532
Contributies en bijdragen	1.073	963
Dwangsommen en boetes	0	0
Overige	1.010	1.315
Bestuursondersteuning	2.759	1.945
Totaal	20.495	20.095

De accountantskosten zijn ten opzichte van voorgaand jaar afgenomen, doordat we de kosten voor looncontroles (2018: € 544 duizend) met ingang van 2019 niet als overlopende post beschouwen. De kosten voor bestuursondersteuning hebben betrekking op de bijdrage aan de Colland Sectorraad voor bestuurlijke en secretariële ondersteuning. De contributies en bijdragen bevatten onder andere € 621 duizend aan DNB, € 154 duizend aan de Pensioenfederatie en € 83 duizend aan de AFM. De overige kosten betreffen met name kosten voor deelnemerscommunicatie.

Bezoldiging bestuurders

De totale bezoldiging voor onze (voormalige) bestuurders bedraagt € 795 duizend. (2018: € 827 duizend).

Het bedrag aan vacatiegelden is afhankelijk van het aantal bijeenkomsten dat is gehouden en het aantal bestuursleden dat deze bijeenkomsten heeft bijgewoond.

Aan betrokkenen hebben we geen leningen, voorschotten of garanties verstrekt.

Verantwoordingsorgaan

Aan de leden van het Verantwoordingsorgaan hebben we in 2019 een vergoeding verstrekt van € 140 duizend (2018: € 132 duizend).

	2019	2018
	€	€
Controle van de jaarrekening	120	114

Aantal personeelsleden

Bij ons pensioenfonds zijn geen werknemers in dienst. We hebben onze pensioenuitvoering volledig uitbesteed aan TKP Pensioen B.V. De transacties met onze bestuurders hebben betrekking op de vergoedingen voor de werkzaam-

Accountantshonoraria

De honoraria van de onafhankelijke externe accountant(s) zijn als volgt:

	2019	2018
	€	€
Controle van de jaarrekening	120	114

heden die verband houden met onze bestuurs- en commissievergaderingen. Dit is inclusief de vergaderingen van de deelnemersraad en het Verantwoordingsorgaan. De vergoedingen bestaan uit vacatiegeld en vergoedingen van reis- en verblijfkosten.

19. Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

Pensioenopbouw	689.477	607.422
Rentetoevoeging	-41.046	-42.378
Onttrekking voor uitkeringen en uitvoeringskosten	-310.525	-296.488
Wijziging marktrente	3.339.612	872.915
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	-5.007	90.804
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	456.142	10.655
Wijziging actuariële uitgangspunten	-157.103	-131.621
	3.971.550	1.111.309

Voor een toelichting op de afzonderlijke resultaatcomponenten van de 'mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor

risico van ons pensioenfonds', verwijzen we naar de toelichting op de balans.

20. Mutatie pensioenverplichtingen voor risico van deelnemers

Mutatie pensioenverplichtingen voor risico van deelnemers	229	29
---	-----	----

21. Saldo overdracht van rechten

Inkomende waardeoverdrachten	-9.369	-26.653
Inkomende collectieve waardeoverdrachten	-1.863	-112.818
Inkomende waardeoverdracht klein pensioen	-5.641	0
Uitgaande waardeoverdrachten	13.345	51.254
Uitgaande waardeoverdracht klein pensioen	8.738	0
	5.210	-88.217

Met een inkomende waardeoverdracht bedoelen we het ontvangen van de contante waarde van premievrije pensioenaanspraken die onze deelnemers tot aan hun ontslagdatum hebben opgebouwd. Die waardeoverdracht komt van het pensioenfonds of de pensioenverzekeraar van hun vorige werkgever.

Bij een uitgaande waardeoverdracht gaat de contante waarde van premievrije pensioenaanspraken die onze deelnemers tot aan hun ontslagdatum bij BPL Pensioen hebben opgebouwd naar het pensioenfonds of de pensioenverzekeraar van de

nieuwe werkgever van deze deelnemers. De ontvangen koopsommen zijn bedoeld voor de aankoop van extra pensioenaanspraken.

De inkomende collectieve waardeoverdracht betreft in 2019 het liquidatiesaldo van Pensioenfonds Norit. De opgebouwde rechten en aanspraken van de (ex-) deelnemers en pensioengerechtigden van Pensioenfonds Norit zijn via een collectieve waardeoverdracht per 31 december 2018 bij ons ondergebracht.

22. Overige lasten

	2019	2018
	€	€
Interest waardeoverdrachten	5	3
Dotatie voorziening dubieuze debiteuren	82	396
Overig	149	733
	236	1.132

12 ACTUARIËLE VERKLARING BPL PENSIOEN

Opdracht

Door Stichting BPL Pensioen te Woerden is aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2019.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting BPL Pensioen, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 190 miljoen. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 9,5 miljoen te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn beoordeling van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen. Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van de artikelen 131 (minimaal vereist eigen vermogen), 132 (vereist eigen vermogen) en 133 (dekking door waarden)

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting BPL Pensioen is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening slecht, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het minimaal vereist eigen

vermogen. In het kader van dit oordeel wijs ik op de ontwikkelingen na balansdatum als gevolg van de Coronacrisis, zoals die door het pensioenfonds in het jaarverslag zijn toegelicht.

Amstelveen, 28 mei 2020

drs. H. Zaghdoudi AAG

Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

13
CONTROLEVERKLARING
VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan het bestuur van Stichting BPL Pensioen

VERKLARING OVER DE IN HET JAARVERSLAG
OPGENOMEN JAARREKENING 2019

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2019 van Stichting BPL Pensioen te Woerden gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting BPL Pensioen op 31 december 2019 en van het resultaat over 2019 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

De jaarrekening bestaat uit:

- 1. De balans per 31 december 2019.
- 2. De staat van baten en lasten over 2019.
- 3. De toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie “Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening”.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting BPL Pensioen zoals vereist in, de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 207.000.000. De materialiteit is gebaseerd op 1% van de som van het stichtingskapitaal, de reserves en de technische voorzieningen. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij zijn met het bestuur overeengekomen dat wij aan het bestuur tijdens de onze controle geconstateerde afwijkingen boven € 10.350.000 rapporteren, alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met het bestuur gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van de individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten.

Beschrijving van het kernpunt

De wijze waarop dit kernpunt door ons is gecontroleerd

Financiële positie en de gevoeligheden ten aanzien van de waardering van de technische voorzieningen

De technische voorzieningen, waaronder de voorziening voor pensioenverplichtingen, betreffen belangrijke verplichtingen in de balans van het pensioenfonds en bedragen € 21.374 miljoen, zijnde 99,9% van het balanstotaal. De voorziening voor pensioenverplichtingen is berekend aan de hand van de deelnemersgegevens rekening houdend met inschattingen met name ten aanzien van overlijden en toekomstige rente. Voorts vormen de technische voorzieningen één van de belangrijkste componenten voor de berekening van de actuele en de beleidsdekkingsgraad, die de verhouding weergeeft tussen de bezittingen en de verplichtingen. In hoofdstuk “3.1 De ontwikkeling van de financiële situatie” is de financiële positie per 31 december 2019 beschreven. Volgens deze toelichting bedraagt de actuele dekkingsgraad 96,9 procent en de beleidsdekkingsgraad 94,3 procent per 31 december 2019.

Wij verwijzen naar hoofdstuk 11.4.2 van de jaarrekening “Grondslagen” waar onder andere de grondslagen voor de waardering van de technische voorzieningen zijn toegelicht, waaronder de in 2019 toegepaste actuariële grondslagen, en noot “7 Technische Voorzieningen” voor een verdere detailering (de samenstelling en het verloop) van de technische voorzieningen.

Waardering van de niet-beursgenoteerde beleggingen en derivaten en vastgoed

De beleggingen voor risico pensioenfonds zijn een significante post op de balans van het pensioenfonds en dienen volgens de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde.

Voor een groot deel van de beleggingen is de marktwaarde te toetsen aan transacties die tot stand zijn gekomen op de financiële markten, maar er zijn ook beleggingen die worden gewaardeerd op basis van waarderingsmodellen en -technieken (de illiquide beleggingen). Het met behulp van modellen en technieken bepalen van de marktwaarde is complex en bevat subjectieve elementen die bij de berekening worden gehanteerd.

Om het risico te ondervangen hebben wij onder meer de volgende werkzaamheden verricht:

- Onze controle richt zich enerzijds op de deelnemersgegevens die zijn gehanteerd voor de berekening van de technische voorzieningen, maar ook op de gehanteerde modellen en de veronderstellingen die zijn gehanteerd.
- Wij hebben de opzet en het bestaan van de administratieve organisatie en interne controle van de totstandkoming van de deelnemersgegevens en de technische voorzieningen beoordeeld.
- Wij hebben de redelijkheid van de aannames en schattingen van het bestuur met betrekking tot de gekozen (actuariële) veronderstellingen en de gehanteerde waarderingsgrondslagen getoetst en besproken met de certificerende actuaaris. De certificerende actuaaris onderzoekt onder meer de toereikendheid van de voorziening pensioenverplichtingen en de naleving van een aantal specifieke wettelijke bepalingen uit de Pensioenwet. Wij hebben de certificerende actuaaris instructies gestuurd over de te volgen controleaanpak en attentiepunten. Wij hebben de rapportage van de certificerende actuaaris geëvalueerd en de uitkomsten besproken.
- Verder hebben wij de in de jaarrekening opgenomen toelichtingen beoordeeld.

Om het risico te ondervangen hebben wij onder meer de volgende werkzaamheden verricht:

- Wij hebben gebruik gemaakt van de accountant van het vermogensbeheer (“component auditor”). Wij hebben kennisgenomen van de opzet en het bestaan van de administratieve organisatie en interne controle van de processen rondom de waardering van de beleggingen.
- Wij hebben de veronderstellingen die het bestuur bij de waardering heeft gemaakt geëvalueerd om de redelijkheid hiervan vast te stellen.
- Wij hebben de accountant van de vermogensbeheerder instructies gestuurd over de te volgen controleaanpak en attentiepunten. Wij hebben de rapportage van de accountant van de vermogensbeheerder geëvalueerd, de uitkomsten besproken en een dossierreview uitgevoerd.

Beschrijving van het kernpunt

In de grondslagen voor waardering van activa en passiva in hoofdstuk 11.4.2 van de jaarrekening alsmede in de toelichting op de balans in noot “1. Beleggingen voor risico pensioenfondsen” bij de jaarrekening geeft Stichting BPL Pensioen inzicht in de gehanteerde waarderingmethoden van de beleggingen.

Uit deze toelichting blijkt dat ultimo 2019 ruim € 4.212 miljoen (20,2% van totale beleggingen) is gewaardeerd met behulp van waarderingmodellen en technieken of is gewaardeerd op basis van onafhankelijke taxaties.

De betrouwbare uitvoering van processen voor pensioenbeheer en vermogensbeheer bij de uitvoeringsorganisatie

Stichting BPL Pensioen heeft de uitvoering van de pensioenadministratie en het vermogensbeheer uitbesteed, maar blijft conform wetgeving eindverantwoordelijk voor de gehele dienstverleningsketen. Stichting BPL Pensioen loopt het risico dat de uitbestede processen niet of onvoldoende worden beheerst en/of dat de ontvangen (financiële) informatie van de uitvoeringsorganisatie niet betrouwbaar is.

In het jaarverslag wordt dit nader toegelicht in de jaarrekening, zijnde hoofdstuk 10 van het jaarverslag, onder hoofdstuk “11.4.3 A Risicobeheer”, alsmede bij de subaline “Operationeel risico (S9)” bij de jaarrekening en geeft het bestuur een nadere toelichting over de uitbesteding en de wijze waarop risico’s verbonden met deze uitbesteding worden beheerst.

Transparantie ten aanzien van de uitvoeringskosten van vermogensbeheer

Het pensioenfonds geeft in de hoofdstuk 8 van het jaarverslag “uitvoeringskosten” van het verslag van het bestuur alsmede in toelichting op de jaarrekening noot “14 Beleggingsresultaten risico pensioenfondsen”, inzicht in de uitvoeringskosten van vermogensbeheer, een toelichting welke aannames en schattingen hierbij zijn gedaan alsmede een verantwoording over de samenstelling van deze kosten per beleggingscategorie.

De wijze waarop dit kernpunt door ons is gecontroleerd

- Verder hebben wij de in de jaarrekening opgenomen toelichtingen gecontroleerd.

Om het risico te ondervangen hebben wij onder meer de volgende werkzaamheden verricht:

- Wij hebben de juiste werking van interne beheersingsmaatregelen bij de uitvoeringsorganisaties, voor zover relevant voor onze controle van de jaarrekening van Stichting BPL Pensioen, geëvalueerd. Hierbij hebben wij gebruik gemaakt van de ontvangen ISAE 3402 type II-rapportages.
- Verder hebben wij kennisgenomen van de rapportages van de uitvoeringsorganisatie en de toelichtingen hierop aan het bestuur. Daarnaast hebben wij gegevensgerichte cijferanalyses en deelwaarnemingen uitgevoerd, gericht op de uitkomsten van de relevante financiële informatiestromen.

Om het risico te ondervangen hebben wij onder meer de volgende werkzaamheden verricht:

- Wij hebben de verantwoording van de uitvoeringskosten door middel van gegevensgerichte werkzaamheden zoals cijferanalyses en deelwaarnemingen gecontroleerd.
- Verder hebben wij de redelijkheid van de aannames en schattingen van het bestuur met betrekking tot de uitvoeringskosten van vermogensbeheer (inclusief transactiekosten) binnen de uitgangspunten en berekeningsmethode van de Pensioenfederatie geëvalueerd.

BENADrukKING VAN DE ONZEKERHEDEN MET BETREKKING TOT DE EFFECTEN VAN HET COVID-19 VIRUS

Het coronavirus heeft ook invloed op Stichting BPL Pensioen. In het jaarverslag onder hoofdstuk 7.11 “De Corona-crisis” en in de toelichting van de jaarrekening hoofdstuk 11.4.6 “Gebeurtenissen na balansdatum” na in de jaarrekening heeft het bestuur de huidige impact toegelicht. Ook geeft zij aan dat het op dit moment voor hen niet goed mogelijk is om in te schatten wat de invloed van het coronavirus is op de financiële prestaties en gezondheid van Stichting BPL Pensioen. Ons oordeel is niet aangepast als gevolg van deze aangelegenheid.

VERKLARING OVER DE IN HET JAARVERSLAG OPGENOMEN ANDERE INFORMATIE

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- Meerjarenoverzicht
- Strategie & Doelen
- Bestuursverslag
- Verslag Raad van Toezicht
- Verslag Verantwoordingsorgaan
- Overige gegevens

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- Met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.
- Alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het Meerjarenoverzicht, Stra-

tegie en Doelen, Bestuursverslag, Verslag Raad van toezicht, Verslag Verantwoordingsorgaan en overige gegevens, in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

VERKLARING BETREFFENDE OVERIGE DOOR WET- OF REGELGEVING GESTELDE VEREISTEN

Benoeming

Wij zijn door het bestuur op benoemd als accountant van Stichting BPL Pensioen vanaf de controle van het boekjaar 2010 en zijn sinds dat boekjaar tot op heden de externe accountant.

BESCHRIJVING VAN VERANTWOORDELIJKHEDEN MET BETREKKING TOT DE JAARREKENING

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is, waarbij opgemerkt wordt dat het Bestuur op basis van de Pensioenwet het korten van pensioenen als ultimum remedium kan inzetten.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De organen belast met governance zijn verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de stichting.

ONZE VERANTWOORDELIJKHEDEN VOOR DE CONTROLE VAN DE JAARREKENING

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.

- Het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een stichting haar continuïteit niet langer kan handhaven.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen.
- Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bevestigen aan de organen belast met governance dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met de organen belast met governance over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

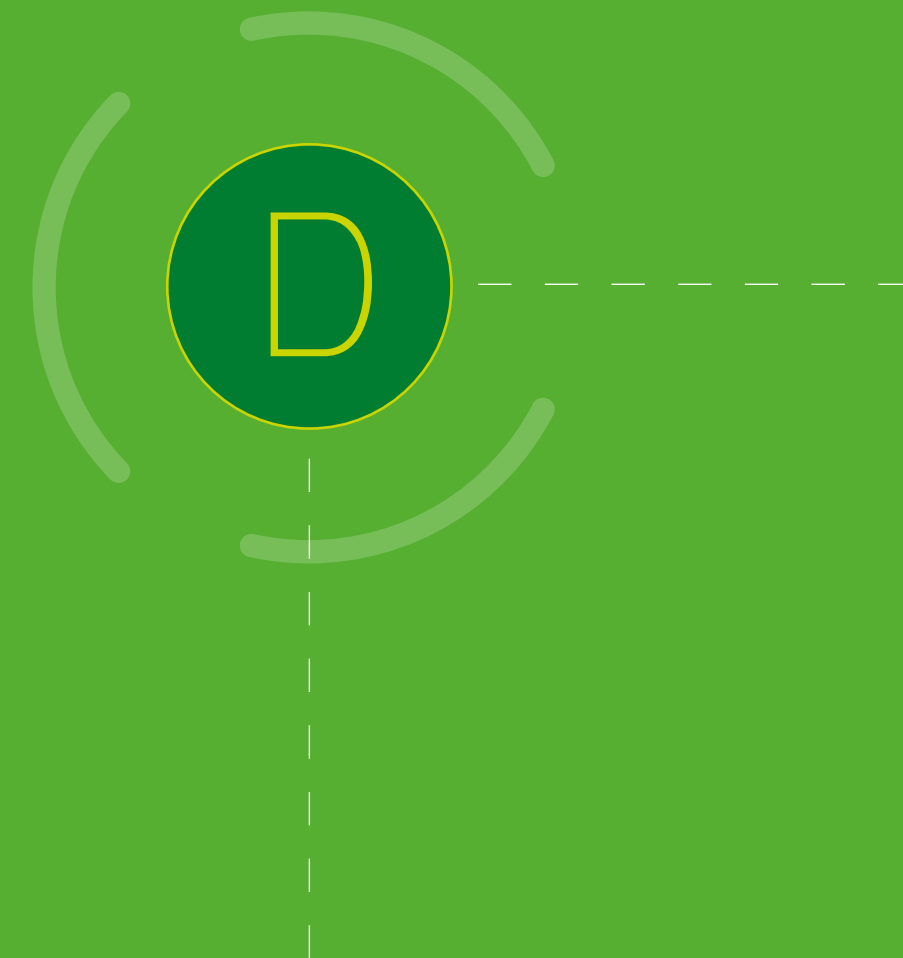
Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met de organen belast met governance hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Amsterdam, 28 mei 2020

Deloitte Accountants B.V.

Was getekend: **M. van Luijk RA**

BIJLAGEN

1

VERKLARING NALEVING INTEGRITEITSBELEID

1

NALEVING INTEGRITEITSBELEID

BPL Pensioen heeft een interne en externe compliance officer aangesteld. De interne compliance officer is werkzaam voor het pensioenfonds via het bestuursbureau. De externe compliance officer is het Nederlands Compliance Instituut (NCI). De compliance officers beoordelen gezamenlijk de compliance maatregelen die BPL Pensioen heeft getroffen. Indien nodig doen zij daarbij aanbevelingen om aanvullende maatregelen te treffen.

In de Pensioenwet is bepaald dat een pensioenfonds zorgdraagt voor een integere en beheerste bedrijfsvoering (artikel 143). In het Besluit financieel toetsingskader is dit nader uitgewerkt (artikelen 18 tot en met 20). BPL Pensioen handelt hiertoe onder meer een gedragscode. De gedragscode is van toepassing op alle personen die aan het pensioenfonds zijn verbonden en heeft onder meer betrekking op vertrouwelijkheid van informatie, nevenfuncties en melding van belangenconflicten. Het toezicht op de naleving van wettelijke regels en regels die voortvloeien uit de gedragscode is uitbesteed aan de compliance officer. Dit toezicht heeft mede ten doel reputatieschade te voorkomen en daarmee het integriteitsrisico voor BPL Pensioen zo veel mogelijk te beperken. De compliance officer rapporteert jaarlijks, of zoveel vaker als noodzakelijk is, aan het bestuur van BPL Pensioen over de uitkomsten van verricht onderzoek.

De compliance officer heeft de naleving van de gedragscode en andere compliance regels door het pensioenfonds en de verbonden personen vastgesteld en over de uitkomsten gerapporteerd aan het bestuur. De uitvraag van de verbonden personen op de thema's, zoals beschreven in de gedragscode, heeft geen bijzonderheden opgeleverd. Overtreding van de gedragscode is niet vastgesteld. In bijlage 3 van deel D van dit jaarverslag is een overzicht opgenomen van de relevante nevenfuncties van de bestuurders. Het aanvaarden of continueren van een nevenfunctie is toegestaan na goedkeuring door het bestuur. Het bestuur oordeelt of er sprake is van een mogelijk belangenconflict.

Het integriteitsbeleid besteedt naast de gedragscode ook aandacht aan onderwerpen als fraude, voorwetenschap en zorgplicht richting de deelnemer. Daarnaast wordt integriteit benoemd als onderdeel van het uitbestedingsbeleid, beloningsbeleid, beleggingsbeleid en klokkenluidersregeling. Er heeft zich in 2019 één incident voorgedaan met betrekking tot het integriteitsbeleid, meer specifiek met betrekking tot het naleven van de Sanctiewet- en regelgeving. Er zijn adequate maatregelen getroffen om herhaling van het incident in de toekomst te voorkomen.

Mevr. mr. K.M. Westerhoff CCP
Interne compliance officer

Dhr. M.A.P. Vente
Externe compliance officer (NCI)

2

NALEVING CODE
PENSIOENFONDSEN

2.1
VERTROUWEN WAARMAKEN

Tekst Code Pensioenfondsen

Toelichting

1	Het bestuur voert de regeling naar beste vermogen uit, in een evenwichtige afweging van belangen, en heeft hiervoor de eindverantwoordelijkheid.	✓	De missie van BPL Pensioen is opgenomen in de statuten. Uit de missie zijn de taken van ons bestuur af te leiden. Deze zijn ook opgenomen in de statuten. Tussen sociale partners en ons bestuur is in 2015 de overeenkomst van opdracht tot stand gekomen. Daarin zijn afspraken vastgelegd.
2	Het bestuur is verantwoordelijk en zorgt voor de uitvoering van de pensioenregeling. Het heeft een visie op die uitvoering, stelt eisen waaraan deze moet voldoen en bepaalt welk kostenniveau aanvaardbaar is.	✓	Ons bestuur heeft een uitbestedingsbeleid. Daarin zijn de uitgangspunten en vereisten voor uitvoering en uitbestedingspartijen opgenomen. Daarnaast heeft ons bestuur (dienstverlenings-)overeenkomsten afgesloten met uitbestedingspartijen. Bij het aangaan van een overeenkomst met een uitbestedingspartij besteedt ons bestuur aandacht aan het kostenniveau in verhouding met de kwaliteitseisen die we als bestuur aan de dienstverlening stellen.
3	Het bestuur stelt een missie, visie en strategie op. Ook zorgt het voor een heldere en gedocumenteerde beleids- en verantwoordingscyclus. Daarnaast toetst het bestuur periodiek de effectiviteit van zijn beleid en stuurt zo nodig bij.	✓	Ons bestuur heeft haar missie, visie en strategie in 2016 opnieuw vastgesteld. In 2017 en 2018 zijn deze nader uitgewerkt in een strategisch jaarplan. Ook voor 2019 is een <u>strategisch jaarplan vastgesteld</u> . Dit strategisch jaarplan is het uitgangspunt voor het handelen. In onze jaarplanning houden we rekening met de beleids- en verantwoordingscyclus.
4	Bij alle besluiten legt het bestuur duidelijk vast op grond van welke overwegingen het besluit is genomen.	✓	Besluiten zijn vastgelegd in de notulen. Hierbij staan ook de overwegingen of we verwijzen naar de beleidsdocumenten of notities waarop het besluit is gebaseerd.
5	Het bestuur legt verantwoording af over het beleid dat het voert, de gerealiseerde uitkomsten van dit beleid en de beleidskeuzes die het eventueel voor de toekomst maakt. Het bestuur weegt daarbij de verschillende belangen af van de groepen die bij het pensioenfonds betrokken zijn. Ook geeft het bestuur inzicht in de risico's van de belanghebbenden op korte en lange termijn, gerelateerd aan het overeengekomen ambitieniveau.	✓	In notities en beleid besteedt ons bestuur aandacht aan risicomanagement; de gevolgen van een bepaald besluit. Ons bestuur weegt de risico's af en legt deze vast in de notulen. Ook in het jaarverslag verschaffen we inzicht in de risico's en risicobeheersing bij het bepalen van het beleid en het nemen van besluiten.
6	Het bestuur houdt rekening met de verplichtingen die het fonds is aangegaan en draagt daarbij zorg voor optimaal rendement binnen een aanvaardbaar risico.	✓	Ons bestuur legt verantwoording af over haar beleggingsbeleid in dit jaarverslag.

Tekst Code Pensioenfondsen	Toelichting
7 Het bestuur zorgt ervoor dat er onder belanghebbenden draagvlak bestaat voor de keuzes over verantwoord beleggen.	✓ Ons bestuur zorgt voor draagvlak voor de keuzes over verantwoord beleggen door hierover van gedachten te wisselen met sociale partners, het Verantwoordingsorgaan en met deelnemers en werkgevers. Dit gebeurt tijdens bijeenkomsten die we over dit thema organiseren.
8 Het bestuur bevordert en borgt een cultuur waarin risicobewustzijn vanzelfsprekend is. Ook zorgt het ervoor dat het integrale risicomanagement adequaat georganiseerd is.	✓ Ons bestuur is van mening dat adequaat integraal risicomanagement een belangrijke zaak is. Daarom heeft ons bestuur begin 2015 de Risicocommissie ingericht. Hieraan neemt de onafhankelijke bestuurder met risicomanagementexpertise deel, naast andere bestuurders. De Risicocommissie rapporteert periodiek aan ons bestuur. In het jaarverslag legt ons bestuur verantwoording af over het risicobeheer. In 2019 is het geïntegreerd en integraal raamwerk voor risicomanagement verder ingericht, met inbegrip van de eisen die IORP II aan het risicomanagement stelt. Jaarlijks evalueren we het risicomanagement.
9 Het bestuur zorgt voor een noodprocedure om in spoedeisende situaties te kunnen handelen.	✓ Ons bestuur heeft een eigen incidentenregeling. Daarnaast is het crisisplan onderdeel van de ABTN. Hierin is vastgelegd wat het bestuur in bepaalde financiële situaties kan doen. Met de uitvoeringsorganisaties zijn procedures afgesproken en contractueel vastgelegd.

2.2
VERANTWOORDELIJKHEID NEMEN

Tekst Code Pensioenfondsen	Toelichting
10 Het bestuur zorgt voor een heldere en expliciete taak- en rolverdeling tussen bestuur en uitvoering. Hierbij horen passende sturings- en controlemechanismen.	✓ Dit is vastgelegd in het uitbestedingsbeleid en de uitbestedings- en dienstverleningsovereenkomsten die BPL Pensioen met alle uitbestedingspartijen heeft afgesloten.
11 Bij uitbesteding van taken neemt het bestuur in de overeenkomst met de dienstverlener adequate maatregelen op voor als de dienstverlener of een door hem ingeschakelde derde onvoldoende presteert, de overeenkomst niet naleeft, of schade veroorzaakt door handelen of nalaten.	✓ Er zijn bepalingen over de aansprakelijkheid en afspraken over het naleven van de dienstverleningsovereenkomst. Er is alleen geen sanctiemogelijkheid afgesproken.
12 Het bestuur zorgt dat het zicht heeft op de keten van uitbesteding.	✓ De Pensioen & Communicatie Commissie (PCC) komt minimaal zes keer per jaar bijeen en bespreekt de rapportages van de

Tekst Code Pensioenfondsen	Toelichting
	pensioenadministrateur. De PCC rapporteert daarna aan ons bestuur. De Beleggingsadviescommissie bespreekt in haar vergaderingen de rapportages van de vermogensbeheerder en de vastgoedbeheerder. In de bestuursvergadering worden rapportages eveneens besproken. Ook bewaken we de onderuitbestedingsketen periodiek. Ons bestuursbureau speelt een rol in het dagelijks toezicht op de partijen waaraan ons bestuur heeft uitbesteed.
13 Het bestuur zorgt ervoor dat het beloningsbeleid van partijen aan wie taken worden uitbesteed, niet aanmoedigt om meer risico's te nemen dan voor het fonds aanvaardbaar is. Om dit te bereiken maakt het bestuur dit onderdeel van de contractafspraken bij het sluiten of verlengen van de uitbestedingsovereenkomst of -indien van toepassing - via zijn aandeelhouderspositie.	✓ Dit reguleren we via de mandaten die ons bestuur aan de derde partijen geeft.
14 Het bestuur evalueert jaarlijks de kwaliteit van de uitvoering en de gemaakte kosten kritisch en spreekt een dienstverlener aan als deze de afspraken niet of onvoldoende nakomt.	✓ Jaarlijks evalueert ons bestuur de kwaliteit van de partijen aan wie is uitbesteed. We evalueren de dienstverleningsovereenkomst eveneens jaarlijks en passen die indien nodig aan.

2.3
INTEGER HANDELEN

Tekst Code Pensioenfondsen	Toelichting
15 Het bestuur legt de gewenste cultuur vast en stelt een interne gedragscode op.	✓ Dit is opgenomen in het integriteitsbeleid en de gedragscode van BPL Pensioen. De cultuur staat ook beschreven in de <u>missie, visie, strategie en ambitie van BPL Pensioen</u> .
16 De leden van het bestuur, het Verantwoordingsorgaan (VO) of het Verantwoordingsorgaan (VO), het intern toezicht en andere medebeleidsbepalers ondertekenen de interne gedragscode van het fonds en een jaarlijkse nalevingsverklaring, en zij gedragen zich daarnaar.	✓ Dit is opgenomen in het integriteitsbeleid en de gedragscode van BPL Pensioen.
17 Alle nevenfuncties worden gemeld aan de compliance officer.	✓ Dit is opgenomen in de gedragscode van BPL Pensioen.
18 Tegenstrijdige belangen of reputatierisico's worden	✓ Dit is opgenomen in het integriteitsbeleid van BPL Pensioen en

Tekst Code Pensioenfondsen	Toelichting
gemeld. De leden van het bestuur, het VO of het BO, het intern toezicht en andere medebeleidsbepalers vermijden elke vorm en elke schijn van persoonlijke bevoordeling of belangenverstrengeling. Zij laten zich op hun functioneren toetsen.	✓ in de gedragscode. Daarnaast maakt de eis van integriteit ook deel uit van het functieprofiel van een bestuurder of lid van het intern toezicht.
19 Het lidmaatschap van een orgaan is niet verenigbaar met dat van een ander orgaan binnen het fonds of van de visitatiecommissie.	✓ Dit is opgenomen in de statuten van BPL Pensioen.
20 Het bestuur zorgt dat onregelmatigheden kunnen worden gemeld en dat betrokkenen weten hoe en bij wie.	✓ Dit is opgenomen in de klokkenluidersregeling.
21 De organisatie kent een klokkenluidersregeling en bevordert dat ook externe dienstverleners een klokkenluidersregeling hebben. De organisatie zorgt ervoor dat men weet hoe en bij wie kan worden gemeld.	✓ Dit vragen we na bij het aangaan van een contract met een derde partij.
22 Het bestuur kent de relevante wet- en regelgeving en interne regels, weet hoe het fonds daar invulling aan geeft en bewaakt de naleving (compliance).	✓ Ons bestuursbureau bewaakt nieuwe wet- en regelgeving zorgvuldig. Ons bestuur verdiept zich onder andere tijdens studiedagen in nieuwe wetgeving. Ons bestuur is op de hoogte van geldende wet- en regelgeving, fondsdocumenten, procedures en uitvoering. Jaarlijks evalueren we ons beleid en gaan we na of dit aan de hand van gewijzigde wet- en regelgeving aanpassing behoeft. Ons bestuursbureau bewaakt dit en rapporteert hierover.

2.4
KWALITEIT NASTREVEN

Tekst Code Pensioenfondsen	Toelichting
23 Het bestuur is collectief verantwoordelijk voor zijn functioneren. De voorzitter is eerste aanspreekpunt; hij/zij is als eerste verantwoordelijk voor zorgvuldige besluitvorming en procedures.	✓ Jaarlijks vindt binnen ons bestuur zelfevaluatie plaats. De voorzitter van ons bestuur bewaakt de evenwichtige afweging van belangen in de besluitvorming en procedures.
24 Het bestuur waarborgt dat de leden onafhankelijk en kritisch kunnen opereren.	✓ Dit is in onze bestuursstructuur opgenomen. In de zelfevaluatie staat ons bestuur bij dit punt stil.
25 Ieder bestuurslid heeft stemrecht.	✓ Het stemrecht is opgenomen in de <u>statuten</u> .

Tekst Code Pensioenfondsen	Toelichting
26 Het bestuur zorgt voor permanente educatie van zijn leden.	✓ BPL Pensioen heeft een jaarplanning om de onderwerpen van de studiedagen mee te bepalen. Daarnaast hebben we een opleidingsplan voor geschiktheid. In het opleidingsplan staan zowel individuele als collectieve opleidingsdoelen.
27 Het bestuur staat open voor kritiek en leert van fouten.	✓ Jaarlijks evalueert ons bestuur haar functioneren. We kijken dan terug op de genomen stappen, onderkennen verbeterpunten en pakken die op. In het functieprofiel van bestuurders specificeren we, indien van toepassing, competenties voor bepaalde rollen, competenties, waaraan bestuurders moeten voldoen.
28 Het eigen functioneren is voor het bestuur en voor het intern toezicht een continu aandachtspunt. Het bestuur en het intern toezicht evalueren in elk geval jaarlijks het eigen functioneren van het orgaan als geheel en van de individuele leden. Hierbij betrekken het bestuur en het intern toezicht één keer in de drie jaar een onafhankelijke derde partij.	✓ Deze norm volgt BPL Pensioen en is vastgelegd in statuten, reglementen en ons geschiktheidsbeleid.
29 Het eigen functioneren is voor het BO een continu aandachtspunt. Het BO evalueert in elk geval jaarlijks het functioneren van het eigen orgaan als geheel en van de individuele leden. Hierbij betreft het BO één keer in de drie jaar een onafhankelijke derde partij.	N.v.t voor het paritair bestuursmodel.
30 Het eigen functioneren is voor het VO een continu aandachtspunt. Het VO evalueert met enige regelmaat het functioneren van het eigen orgaan.	✓ Deze norm volgt BPL Pensioen en is vastgelegd in statuten, reglementen en ons geschiktheidsbeleid.

2.5
ZORGVULDIG BENOEMEN

Tekst Code Pensioenfondsen	Toelichting
31 De samenstelling van fondsorganen is wat betreft geschiktheid, complementariteit, diversiteit, afspiegeling van belanghebbenden en continuïteit, vastgelegd in beleid. Zowel bij de aanvang van een termijn, alsook tussentijds bij de zelfevaluatie vindt een check plaats.	✓ Deze uitgangspunten zijn opgenomen in ons geschiktheidsbeleid. BPL Pensioen beschrijft daarin diverse rollen. Als er een vacature komt, maken we het algemene profiel van de rol specifiek en kijken ook naar het collectief.

Tekst Code Pensioenfondsen

Toelichting

- 32 Het bestuur zorgt voor geschiktheid, complementariteit en continuïteit binnen het bestuur. Daarbij houdt het rekening met opleiding, achtergrond, persoonlijkheid, geslacht en leeftijd. Het bestuur toetst de geschiktheid van bestuursleden bij het aantreden en gedurende het bestuurslidmaatschap.

✓ Deze uitgangspunten zijn opgenomen in ons geschiktheidsbeleid. Dit beleid bevat het continuïteits- en opvolgingsbeleid van ons bestuur. Ook staat in ons geschiktheidsbeleid het proces beschreven dat we doorlopen bij de benoeming van een nieuwe bestuurder.
- 33 In zowel het bestuur als in het VO of het BO is ten minste één vrouw en één man. Er zitten zowel mensen van boven als van onder de 40 jaar in. Het bestuur stelt een stappenplan op om diversiteit in het bestuur te bevorderen.

✓ In ons bestuur zit eind 2019 één vrouw. In het Verantwoordingsorgaan zitten drie vrouwen en één lid dat jonger dan 40 jaar is. In het geschiktheidsbeleid is het stappenplan diversiteit opgenomen.
- 34 De zittingsduur van een lid van het bestuur, het VO, het BO en Raad van toezicht is maximaal vier jaar. Een bestuurslid en een lid van het BO kunnen maximaal twee keer worden herbenoemd, een lid van de Raad van toezicht maximaal één keer. Leden van een visitatiecommissie zijn maximaal acht jaar betrokken bij hetzelfde fonds.

✓ BPL Pensioen volgt deze norm. De zittingsduur van ons bestuur, het Verantwoordingsorgaan en de Raad van toezicht is vastgelegd in de statuten en de reglementen van het Verantwoordingsorgaan en de Raad van toezicht.
- 35 Het bestuur, het BO en het intern toezicht houden bij het opstellen van de profielschets rekening met het diversiteitsbeleid. Het VO houdt hier rekening mee bij het opstellen van de competentievisie.

✓ Ons bestuur heeft dit in haar diversiteitsbeleid opgenomen. In de Raad van toezicht zitten twee vrouwen, waarvan één vrouw die jonger is dan 40 jaar.
- 36 Het bestuur, het VO of het BO en de Raad van toezicht leggen bij de vacature de eisen voor de vacante functie vast. Hierbij wordt rekening gehouden met de in de normen 31, 32 en 33 opgenomen eisen.

✓ BPL Pensioen heeft in haar geschiktheidsbeleid de diverse rollen beschreven. Als er een vacature komt, maken we het algemene profiel van de rol specifiek en kijken ook naar het collectief. In de statuten is het vereiste van de profielschets opgenomen. De inhoud van de profielschets is terug te vinden in het geschiktheidsbeleid. De verschillende functieprofielen zijn als bijlagen bij ons geschiktheidsbeleid gevoegd.
- 37 Bij de vervulling van een vacature wordt actief gezocht (en/of actief opgeroepen om te zoeken) naar kandidaten die passen in de diversiteitsdoelstellingen. Het bestuur neemt hierover tijdig contact op met degenen die betrokken zijn bij het voordragen of de verkiezing van kandidaten.

✓ Ons bestuur heeft haar diversiteitsbeleid opgenomen in ons geschiktheidsbeleid.
- 38 Het bestuur en het BO toetsen voorgedragen kandidaten mede aan de hand van de diversiteitsdoelstellingen. Het VO bevordert dat in de procedure de competentievisie wordt meegenomen, inclusief de diversiteitsdoelstellingen.

✓ Ons bestuur heeft haar diversiteitsbeleid opgenomen in ons geschiktheidsbeleid.

Tekst Code Pensioenfondsen

Toelichting

- 39 Een bestuurslid wordt benoemd en ontslagen door het bestuur, na het horen van de Raad van toezicht over de procedure. Een lid van de Raad van toezicht of visitatiecommissie wordt benoemd door het bestuur na bindende voordracht van het verantwoordingsorgaan en wordt ontslagen door het bestuur na bindend advies van het verantwoordingsorgaan.

Een lid van het verantwoordingsorgaan wordt benoemd door het bestuur en ontslagen door het verantwoordingsorgaan zelf. In uitzonderlijke situaties kan het bestuur in overleg met het intern toezicht een lid ontslaan.

✓ De voordracht van kandidaat-bestuurders van BPL Pensioen doen werknemersorganisaties, werkgeversorganisaties of de pensioengerechtigden. Een en ander met inachtneming van de statuten en het verkiezingsreglement. We betrekken de Raad van toezicht bij de procedure. Na goedkeuring door DNB, benoemt ons bestuur de kandidaten. BPL Pensioen volgt de benoemingsprocedure voor de Raad van toezicht. Afgelopen jaar is een nieuw lid voor de Raad van toezicht voorgedragen door het Verantwoordingsorgaan.
- 40 Het bestuur zorgt dat de statuten een schorsingsprocedure kennen.

✓ BPL Pensioen heeft voor zowel ons bestuur, als voor de Raad van toezicht jegens elkaar een schorsingsprocedure. Deze is opgenomen in de statuten.

2.6
GEPAST BELONEN

Tekst Code Pensioenfondsen

Toelichting

- 41 Het pensioenfonds voert een beheerst en duurzaam beloningsbeleid. Dit beleid is in overeenstemming met de doelstellingen van het pensioenfonds. Ook is het beleid passend gelet op de bedrijfstak, onderneming of beroepsgroep waarvoor het fonds de pensioenregeling uitvoert.

✓ Ons bestuur heeft haarbeloningsbeleid vastgelegd in het reglement vacatievergoeding. Hierover leggen we verantwoording af in dit jaarverslag.
- 42 De beloningen staan in redelijke verhouding tot verantwoordelijkheid, functie-eisen en tijdsbeslag.

✓ Deze norm is uitgangspunt voor het beloningsbeleid van ons bestuur.
- 43 Het bestuur is terughoudend als het gaat om prestatiegerelateerde beloningen. Prestatiegerelateerde beloningen zijn niet hoger dan 20% van de vaste beloning. Ze zijn niet gerelateerd aan de financiële resultaten van het fonds.

✓ BPL Pensioen hanteert geen prestatie gerelateerde beloningen. Ons pensioenfonds gaat na welk beloningsbeleid derde partijen hanteren. Dit is opgenomen in ons uitbestedingsbeleid.
- 44 Het bestuur voorkomt dat door een te hoge beloning van de leden van het intern toezicht, een financieel belang een kritische opstelling in de weg staat.

✓ Deze norm leeft ons bestuur na door vergoedingen te verstrekken die maatschappelijk passend zijn.

Tekst Code Pensioenfondsen	Toelichting
45 Bij tussentijds ontslag van een bestuurslid zonder arbeidsovereenkomst of van een lid van het intern toezicht, verstrekt het bestuur geen transitie- of ontslagvergoeding. Bij ontslag van een (andere) medebeleidsbepaler moet een eventuele transitie- of ontslagvergoeding passend zijn, gelet op de functie en de ontslagreden.	✓ In het reglement vacatievergoeding is opgenomen dat we bij ontslag geen ontslagvergoeding verstrekken aan een bestuurder of een lid van het intern toezicht.

2.7

TOEZICHT HOUDEN EN INSPRAAK WAARBORGEN

Tekst Code Pensioenfondsen	Toelichting
46 Intern toezicht draagt bij aan effectief en slagvaardig functioneren van het pensioenfonds en aan beheerste en integere bedrijfsvoering.	✓ De taken en verantwoordelijkheden zijn vastgelegd in de statuten en in het reglement van de Raad van toezicht.
47 Het intern toezicht betreft deze Code bij de uitoefening van zijn taak.	✓ De Raad van toezicht is bekend met de Code en leeft deze na.
48 Leden van het intern toezicht zijn betrokken bij het pensioenfonds en moeten zich zodanig onafhankelijk opstellen dat belangentegenstellingen worden voorkomen. Ze hebben daarbij het vermogen en de durf om zich kritisch op te stellen richting het bestuur.	✓ Dit is ook opgenomen in de statuten en in het reglement van de Raad van toezicht en in het functieprofiel van een lid van de Raad van toezicht.
49 De Raad van toezicht stelt zich op als gesprekspartner van het bestuur.	✓ De Raad van toezicht is gesprekspartner van ons bestuur. Zij spreekt ons bestuur meerdere keren per jaar en spreekt ook met de voorzitters van ons fonds. <u>Zie ook de verklaring van de Raad van toezicht.</u>
50 Het bestuur weegt de aanbevelingen van de Raad van toezicht of visitatiecommissie zorgvuldig en motiveert afwijkingen.	✓ In het geval ons bestuur en Raad van toezicht niet dezelfde mening hebben over een bepaald punt, mag ons bestuur haar mening volgen, mits zij kan uitleggen dat het besluit genomen is in het belang van alle stakeholders. Ons bestuur legt dan verantwoording af aan het Verantwoordingsorgaan en in het jaarverslag.
51 Het BO voert zijn taak uit als ‘goed huisvader’ (m/v) voor alle belanghebbenden.	N.v.t. voor bestuursmodel BPL Pensioen.

Tekst Code Pensioenfondsen	Toelichting
52 Het BO zorgt dat de leden onafhankelijk en kritisch kunnen functioneren.	N.v.t. voor bestuursmodel BPL Pensioen.
53 Het BO bewaakt of het bestuur de uitvoeringsovereenkomst of het uitvoeringsreglement en het pensioenreglement juist uitvoert. Ook bewaakt het BO of het bestuur de belangen van de verschillende groepen belanghebbenden evenwichtig afweegt.	N.v.t. voor bestuursmodel BPL Pensioen.
54 Het BO onderneemt actie als het van oordeel is dat het bestuur niet naar behoren functioneert.	N.v.t. voor bestuursmodel BPL Pensioen.
55 Het bestuur gaat een dialoog aan met het VO dan wel het BO bij het afleggen van verantwoording.	✓ Ons bestuur vergadert vier keer per jaar samen met het Verantwoordingsorgaan. Daarnaast spreken de voorzitters van het Verantwoordingsorgaan periodiek met de voorzitters van ons bestuur.
56 Het bestuur draagt de accountant of actuaris die controle uitvoert in beginsel geen andere werkzaamheden op dan controle. Geeft het bestuur wel een andere opdracht, dan vraagt dit zorgvuldige afweging en een afzonderlijke opdrachtformulering.	✓ Voor niet-controlewerkzaamheden verstrekken we een aparte opdracht. Hierbij bewaken we de onafhankelijkheid.
57 Het bestuur beoordeelt vierjaarlijks het functioneren van de accountant en de actuaris en stelt het intern toezicht en VO of BO van de uitkomst op de hoogte.	✓ Het functioneren van de accountant en de actuaris beoordelen we minimaal eenmaal per vier jaar. Als er aanleiding voor is, doen we dat vaker. Het VO en het intern toezicht brengen we dan op de hoogte.

2.8

TRANSPARANTIE BEVORDEREN

Tekst Code Pensioenfondsen	Toelichting
58 Het bestuur geeft publiekelijk inzicht in missie, visie en strategie.	✓ Dit heeft ons bestuur in het jaarverslag opgenomen. Vanaf het jaarverslag 2018, zet ons bestuur stappen in het rapporteren aan de hand van de strategische doelstellingen.
59 Het bestuur geeft inzicht in het beleid, de besluitvormingsprocedures, de besluiten en de realisatie van het beleid.	✓ In dit jaarverslag legt ons bestuur verantwoording af over het gevoerde beleid.

Tekst Code Pensioenfondsen

- 60 Het bestuur vervult zijn taak op een transparante (open en toegankelijke) manier. Dat zorgt ervoor dat belanghebbenden inzicht kunnen krijgen in de informatie, overwegingen en argumenten die ten grondslag liggen aan besluiten en handelingen.
- 61 Het bestuur legt gemotiveerd vast voor welke wijze van uitvoering is gekozen. Deze informatie is beschikbaar voor de belanghebbenden.
- 62 Het bestuur legt zijn overwegingen omtrent verantwoord beleggen vast en zorgt ervoor dat deze beschikbaar zijn voor belanghebbenden.
- 63 Het bestuur stelt beleid vast rond transparantie en communicatie. Het bestuur evalueert dit beleid periodiek en in ieder geval eens per drie jaar.
- 64 Het bestuur rapporteert in het jaarverslag over de naleving van de interne gedragscode (zoals bedoeld in de normen 15 en 16) en deze Code, net als over de evaluatie van het functioneren van het bestuur.
- 65 Het bestuur zorgt voor een adequate klachten- en geschillenprocedure die voor belanghebbenden eenvoudig toegankelijk is. In het jaarverslag rapporteert het bestuur over de afhandeling van klachten en de veranderingen in regelingen of processen die daaruit voortvloeien.

Toelichting

- ✓ BPL Pensioen laat haar transparantie zien in dit jaarverslag, op de [website](#) en in diverse bijeenkomsten voor deelnemers of werkgevers. Daarnaast zijn documenten bij ons opvraagbaar.
- ✓ Dit heeft ons bestuur gedaan en opgenomen in de overeenkomsten. Deze evalueren we periodiek.
- ✓ Op de website van BPL Pensioen zijn de uitgangspunten van ons MVB-beleid opgenomen.
- ✓ Ons beleid en de beleidsuitgangspunten voor de communicatie zijn vastgelegd in het [communicatiebeleidsplan 2018-2020](#). Ons bestuur onderschrijft dit plan. Het Verantwoordingsorgaan brengt advies uit over ons communicatiebeleid. Bovendien legt BPL Pensioen een aantal communicatiemiddelen vooraf ter toetsing voor aan een klankbordgroep van actieve deelnemers en gepensioneerden. Aan leden van het Verantwoordingsorgaan vragen we regelmatig om input voor bepaalde communicatiemiddelen, vóórdat we deze maken. Ieder jaar meet BPL Pensioen hoe actieve deelnemers en gepensioneerden de communicatie van BPL beoordelen.
- ✓ Dit is onderdeel van dit jaarverslag.
- ✓ Er is een klachten- en geschillenregeling. In dit jaarverslag leggen we hier verantwoording over af. Daarnaast verwijzen we in de klachtenregeling naar de mogelijkheid om aan te kloppen bij de [Ombudsman Pensioenen](#).

OVERZICHT
NEVENFUNCTIES

STAND VAN ZAKEN PER 15 MEI 2020

	Hoofdfunctie	Nevenfunctie
Jack Buckens	Werkgeversvoorzitter	▪ Stichting Pensioenfonds Zorg en Welzijn, voorzitter Rvt ▪ Rabobank Tilburg e.o., vicevoorzitter RvC ▪ Stichting Vrienden Sterk Huis, bestuurder ▪ Theaters Tilburg, voorzitter Rvt
Jaap den Dekker	Bestuurder	▪ Plantum, senior beleidsmedewerker ▪ Mobiliteitscentrum Glastuinbouw, bestuurder ▪ Sectorcommissie Glastuinbouw, bestuurder ▪ Stichting Colland Arbeidsmarktbeleid, plaatsvervangend bestuurder ▪ Zendingscommissie hervormde gemeente, voorzitter
Sander van Meer	Bestuurder	▪ Cumela, manager Arbeidsmarkt en Advies ▪ Colland Sectorraad, bestuurder ▪ Nuborgh College Elburg, voorzitter Rvt
Fred Gertsen	Bestuurder	▪ PC Uitvaart B.V & PC Uitvaart verzekeringen NV, lid RvC ▪ Stichting Rijnlands Lyceum, lid Rvt ▪ Iktel BV, directeur ▪ Skyworks Global, lid Strategic Advisory Board ▪ Stevanovic Institute on the Formation of Knowledge, principal investigator ▪ Media Pensioen Diensten, Voorzitter Rvt ▪ Assurant Europe, voorzitter RvC
Mark Rosenberg	Bestuurder	▪ Bedrijfstakpensioenfonds Schilders, bestuurder ▪ Stichting Pensioenfonds Woningcorporaties, bestuurder ▪ Docent SPO ▪ Pensioenfonds Chemours, voorzitter BAC ▪ ANWB Pensioenfonds, lid RC ▪ Pensioenfonds Pepsico NL, voorzitter BAC
Willen van den Nieuwenhof	Bestuurder	▪ Royal Cosun, Directeur HR ▪ Stichting Pensioenfonds Koninklijke Cosun, bestuurder
Eline Lundgren	Werknemersvoorzitter	▪ FNV, vakbondsbestuurder ▪ ING CDC Pensioenfonds, bestuurder ▪ NN CDC Pensioenfonds, bestuurder ▪ Lundgren & Partners, eigenaar
Harrie de Vaan	Bestuurder	▪ CNV, vakbondsbestuurder ▪ Bedrijfstakpensioenfonds Architectenbureaus, voorzitter bestuur

	Hoofdfunctie	Nevenfunctie
Patirck Meerts	Bestuurder	▪ FNV, vakbondsbestuurder ▪ Gemandateerd overleg Sociale Partners BPL Pensioen, lid namens FNV ▪ Kaderlid FNV Personeel ▪ EFFAT, afgevaardigde namens FNV ▪ Alliance Française Roermond, bestuurder
Ronald Zwijnenburg	Bestuurder	▪ Gemeente Ede, schuldhulpmaatje ▪ Diaconaal Platform Ede, vrijwilliger spreekuur
Eric Douma	Aspirant-bestuurder	▪ LTO Noord, vice-voorzitter ▪ SAZAS, lid RvC ▪ SIVA, voorzitter ▪ PRIVON, voorzitter ▪ CBS (vermogensbeheerder), bestuurder ▪ Maatschap H.G.E. Douma en JW vd Wal zeugenbedrijf

Raad van toezicht	Hoofdfunctie	Nevenfunctie
Dirk Duijzer	Voorzitter	▪ Rabobank Nederland, directeur Bestuurszaken en Coöperatie ▪ Stichting Waarborgfonds Rabobank, voorzitter bestuur ▪ B.V. Eigen Steen Rabobank. voorzitter bestuur ▪ Topsector Agri & Food, boegbeeld topteam ▪ Stichting Kerkelijke Gelden, voorzitter ▪ Nederlandse vereniging van managers, voorzitter ▪ Stichting Koning Willem I, bestuurder ▪ Stichting Alfa Omega, voorzitter ▪ Centraal orgaan kwaliteitszorg Zuivel, voorzitter ▪ Energie Coöperatie Bunnik, bestuurslid
Monique van der Poel	Lid Raad van toezicht	▪ Stichting Pensioenfonds Tandtechniek, lid Rvt ▪ Advocaat pensioenrecht ▪ Amsterdamse Kunstinstelling W139, bestuurder ▪ PME, niet uitvoerend bestuurder ▪ Voorzitter SBO Centraal Beheer APF
Trudy van der Kloet	Lid Raad van toezicht	▪ ABP bestuursbureau, risicomanager

Dit is een uitgave van BPL Pensioen
Juni 2020

Vormgeving, teksten, productie en IR:
De BV meerdanCOMMUNICATIE

